

СТУДИЈА ОБЈЕКТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ

основ за израду

ГУП-а 2025-2040 Града Ниша

Ниш, 2026.

Центар за грађевинарство и архитектуру
Грађевинско-архитектонско факултет Универзитета у Нишу

СТУДИЈА ОБЈЕКТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ ГРАДА НИША

Основ за израду Генералног урбанистичког плана 2025–2040

Аутори студије:

Доц. др Љиљана Јевремовић, *дипл. инж. арх.* - руководилац студије

Ана Станојевић Бранков, *маст. инж. арх.*

Исидора Ђорђевић, *маст. инж. арх.*

Урош Антић, *маст. инж. арх.*

Сарадници на изради студије:

Петра Живадиновић, *маст. инж. арх.*

Анђела Стевчић, *маст. инж. арх.*

Ђурђина Ранчић, *маст. инж. арх.*

Вукашин Стефановић, *маст. инж. арх.*

Ниш, 2026.

САДРЖАЈ

ПРЕАМБУЛА	5
1. УВОД.....	6
1.1 Циљ и значај студије	6
1.2 Методологија и извори података	6
1.3 Веза са процесом израде Генералног урбанистичког плана	7
2. СТРАТЕШКЕ СМЕРНИЦЕ	8
2.1 Примена принципа одрживог урбанизма и циркуларне економије	8
2.2 Децентрализација јавних услуга.....	8
2.3 Мултифункционалност и флексибилност јавних објеката	8
2.4 Адаптивна поновна употреба постојећих капацитета	9
2.5 Дигитализација и паметна јавна инфраструктура.....	9
3. ДЕМОГРАФСКА И МИГРАЦИОНА ПРОЈЕКЦИЈА	10
3.1 Пројекција броја становника до 2040.	10
3.2 Методолошки оквир пројекције броја становника	12
3.3 Демографска структура становништва.....	14
3.3.1 Методолошки оквир за расподелу пројекције броја становника по општинама и старосним групама	14
3.4 Анализа развојних образаца и трансформационих процеса у функцији јавних потреба	16
3.4.1 Обрасци урбаног раста	16
3.4.2 Обрасци унутрашње урбане трансформације.....	17
3.4.3 Обрасци развоја пери-урбаних и руралних зона	17
3.4.4 Импликације развојних образаца на планирање јавних објеката	17
4. АНКЕТНО ИСТРАЖИВАЊЕ СТАНОВНИКА ГРАДА НИША	19
4.1 Опис истраживања и упитника	19
4.2 Анализа профила испитаника	19
4.3 Анализа проблема и потреба на нивоу града	20
4.4 Анализа проблема и потреба на нивоу градских општина	23
4.5 Анализа проблема и потреба на нивоу градских насеља	27
4.6 Синтеза резултата анкетног истраживања и импликације за планирање.....	28
5. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЈАВНИХ ОБЈЕКТА У НАСЕЉИМА У ОКВИРУ РЈУ ГУП-а 2025–2040	30
5.1 Подручје Општине Медијана.....	31
5.1.1 Урбана зона	31
5.1.2 Насеље Брзи Брод.....	32
5.2 Подручје Општине Палилула	34
5.2.1 Урбана зона	34

5.2.2 Потез између железнице и Нишаве (насеља Сточни трг, Црни пут, Јеврејско гробље и околина)	37
5.2.3 Насеље Делијски вис	38
5.2.4 Насеље Милка Протић.....	40
5.2.5 Насеље Ледена стена	42
5.2.6 Миново насеље и насеље Виногради	43
5.2.7 Насеље Паси Пољана.....	45
5.2.8 Насеље Доње Међурово	47
5.2.9 Насеље Чокот	48
5.2.10 Насеље Девети мај.....	50
5.2.11 Насеље Габровац	52
5.2.12 Насеље Суви До.....	54
5.3 Подручје Општине Пантелеј	55
5.3.1 Централна урбана зона	55
5.3.2 Насеље Доња Врежина (<i>подручје јужно од улице Књажевачке, источно од булевара Медијана</i>)	57
5.3.3 Насеље Чалије (<i>подручје северно од улице Књажевачке и источно од Матејевачког пута</i>)	59
5.4 Подручје Општине Црвени Крст	61
5.4.1 Централна урбана зона	61
5.4.2 Насеље Београд мала	63
5.4.3 Насеље Шљака	65
5.4.4 Насеље Ратко Јовић	66
5.4.5 Насеља Бранко Бјеговић и Подвиник	68
5.4.6 Доњи Комрен	70
5.4.7 Горњи Комрен	72
5.4.8 Насеље Медошевац.....	74
5.4.9 Насеље Поповац.....	75
5.4.10 Насеље Горња Топоница	77
5.4.11 Насеље Чамурлија	79
5.5 Подручје Општине Нишка Бања	80
5.5.1 Насеље Нишка Бања	80
5.5.2 Насеље Никола Тесла	82
5.5.3 Насеље Прва Кутина	84
5.6 ТИПОЛОГИЈА НАСЕЉА КАО ОСНОВ ЗА НОРМАТИВНО ДЕФИНИСАЊЕ ПОТРЕБА	86
6. НОРМАТИВНИ ОКВИР И ПРИНЦИПИ РАЗВОЈА МРЕЖЕ ОБЈЕКТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ	90
6.1 Објекти намењени образовању	91
6.1.1 Објекти предшколског образовања	93

6.1.2 Објекти основног образовања	98
6.1.3 Објекти средњошколског образовања	105
6.1.4 Објекти високог образовања и науке.....	109
6.1.5 Објекти нових модела учења – концепт едукативно-рекреативних центара („Еко-кампус“)	115
6.2 Објекти намењени социјалној заштити	116
6.2.1 Објекти социјалне заштите за децу, омладину и жене	117
6.2.2 Објекти социјалне заштите за ученике и студенте	119
6.2.3 Објекти социјалне заштите за одрасле и стара лица.....	121
6.2.4 Објекти социјалне заштите за лица са посебним потребама	125
6.2.5 Објекти социјалне заштите за све категорије корисника.....	126
6.3 Објекти намењени здравственој заштити	129
6.3.1 Објекти примарне, секундарне и терцијарне здравствене заштите.....	131
6.3.3 Објекти апотека.....	147
6.4 Објекти намењени спорту и рекреацији.....	149
6.5 Објекти културе и информисања.....	173
6.5.1. Објекти културе	175
6.5.2. Објекти информисања.....	187
6.5.3 Просторно-функционалне смернице и развојни оквир	189
6.6 Објекти локалне и државне управе, јавна предузећа	205
7. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА	225

ПРЕАМБУЛА

Ова Студија представља стручни аналитички документ чији је основни циљ да обезбеди систематичну, аргументовану и вишеслојну анализу постојећих капацитета и будућих потреба у области објеката јавне намене на територији града Ниша, као једну од кључних подлога за израду Генералног урбанистичког плана за плански период 2025–2040. године.

Полазећи од принципа одрживог урбаног развоја, јавног интереса и правичне доступности јавних услуга, Студија је усмерена на идентификацију функционалних дефицита, структурних неуравнотежености и будућих потреба становништва у средњорочном и дугорочном планском хоризонту. Аналитички приступ заснован је на демографским пројекцијама, нормативним смерницама, анализама доступности и процени постојећих институционалних капацитета, са циљем да се утврди обим и структура потреба, а не унапред дефинисана просторна решења.

Студија није нормативни документ нити просторни план, већ аналитички и стратешки алат за подршку планирању и доношењу одлука. Њена основна улога није да дефинише конкретне локације објеката јавне намене, већ да утврди потребе, капацитете, приоритете и критеријуме за њихово будуће планирање. У том смислу, Студија је заснована на принципу планирања усмереног на потребе (*needs-based planning*), који омогућава флексибилно и адаптивно просторно одлучивање у даљим фазама планске разраде.

Посебно се наглашава да је кључни допринос Студије у дефинисању обима, структуре и функционалне логике јавних потреба, као и у формулисању критеријума за избор локација и организацију мреже јавних услуга. Просторна артикулација ових потреба, укључујући избор конкретних локација, предмет је даље разраде у оквиру Генералног урбанистичког плана и других планских докумената, уз примену смерница и критеријума дефинисаних овом Студијом.

У том контексту, Студија препознаје да урбани развој града подразумева коегзистенцију различитих интереса и функција, али се примарно фокусира на дугорочну одрживост, доступност и ефикасност система јавних сервиса. Њен задатак није да вреднује појединачне просторне иницијативе, већ да обезбеди аналитички оквир за сагледавање односа између демографских трендова, просторне структуре и потреба за јавним наменама.

Коначно, Студија афирмише став да објекти јавне намене имају улогу која превазилази њихову непосредну функцију, јер делују као носиоци социјалне кохезије, просторне равнотеже и урбане трансформације. Истовремено, она подстиче интеграцију савремених концепата планирања са очувањем вредних слојева изграђеног наслеђа, као важног елемента идентитета и континуитета развоја града Ниша.

1. УВОД

1.1 Циљ и значај студије

Студија објеката јавне намене представља један од кључних стратешко-аналитичких докумената у процесу израде Генералног урбанистичког плана града Ниша за период 2025–2040. године. Њен примарни циљ је да, на основу свеобухватне анализе постојећих капацитета и демографских пројекција, дефинише обим, структуру и просторне захтеве за развој мреже јавних објеката у складу са потребама становништва.

За разлику од класичних просторно-планских приступа, ова Студија не полази од унапред дефинисаних локација или појединачних пројектних решења, већ од процене потреба и функционалних захтева система јавних услуга. На тај начин, она обезбеђује основу за доношење просторних одлука у каснијим фазама планирања, уз могућност разматрања више алтернативних сценарија.

Значај Студије заснива се на принципима правичности у приступу јавним услугама, интегрисаног и одрживог урбаног развоја, као и поштовању основних права грађана на здравствену заштиту, образовање, културу, социјалну подршку и ефикасну јавну управу. Објекти јавне намене представљају кључну инфраструктуру за функционисање града, а њихово планирање мора бити засновано на реалним потребама, демографским трендовима и принципима просторне доступности.

Ова студија је усклађена са смерницама релевантних међународних докумената, као што су:

- Нова урбана агенда (Habitat III, Кито, 2016) усвојена на Конференцији УН о одрживим насељима, која подстиче инклузивно, безбедно, отпорно и одрживо планирање градова¹
- Агенда УН за одрживи развој до 2030. године (SDGs) која кроз Циљеве одрживог развоја (SDGs) дефинише стандарде за здравље (SDG 3), образовање (SDG 4), одрживе градове (SDG 11) и институционалну ефикасност (SDG 16)²;
- Зелена агенда за Западни Балкан (Софија, 2020) - документ потписан у Софији 2020. године, који подстиче циркуларну економију, енергетску ефикасност и социјалну правду³;
- Лајпцишка повеља о одрживим европским градовима, документ ЕУ који истиче потребу за добрим управљањем, урбаном кохезијом и правичним приступом јавним ресурсима⁴.

1.2 Методологија и извори података

Методологија израде Студије заснива се на интегралном и интердисциплинарном приступу, који комбинује демографске, просторне, функционалне и институционалне анализе, са циљем да се утврде реалне потребе за објектима јавне намене.

Методолошки оквир обухвата:

- геопросторну анализу у QGIS окружењу (са акцентом на анализу доступности и покривености, а не на дефинисање локација);

¹ UN-Habitat (2016). New Urban Agenda, United Nations Conference on Housing and Sustainable Urban Development (Habitat III), Quito.

² United Nations (2015). Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.

³ Regional Cooperation Council (2020). Sofia Declaration on the Green Agenda for the Western Balkans

⁴ European Ministers responsible for Urban Development (2007). Leipzig Charter on Sustainable European Cities.

- статистичку анализу постојећих капацитета јавних објеката;
- анализу демографских и миграционих пројекција до 2040. године;
- анализу нормативних стандарда (број корисника, површина, радијус доступности);
- анкетно истраживање становништва о доступности и квалитету јавних услуга;
- анкетирање институција у циљу идентификације функционалних потреба и ограничења.

Извори података обухватају:

- пописе и пројекције становништва Републичког завода за статистику;
- геопросторне податке из јавних извора (GeoSrbija, РГЗ и др.);
- важећу просторну и урбанистичку документацију;
- податке јавних институција;
- резултате спроведених анкета⁵.

Посебно се наглашава да се геопросторне анализе користе као алат за разумевање образаца доступности и просторне расподеле услуга, а не као основ за дефинисање конкретних локација будућих објеката.

1.3 Веза са процесом израде Генералног урбанистичког плана

Студија објеката јавне намене представља аналитичку основу за дефинисање потреба, капацитета и приоритета развоја јавних услуга у оквиру новог Генералног урбанистичког плана града Ниша.

Њена улога је да обезбеди:

- квантификовану процену потреба по секторима;
- дефинисање стандарда и критеријума за планирање;
- основу за избор и вредновање потенцијалних локација у даљој планској разради.

Просторна решења, укључујући избор конкретних локација и урбанистичку артикулацију јавних намена, дефинишу се у оквиру Генералног урбанистичког плана и планова нижег реда, уз примену критеријума и смерница утврђених овом Студијом.

На тај начин се обезбеђује да процес планирања буде заснован на доказима, флексибилан и отворен за разматрање различитих варијанти, у складу са принципима одрживости, правичности и урбане отпорности.

⁵ Нису сви представници јавних служби попунили упитнике, па су резултати Студије у тој мери ограничени с обзиром на недостатак релевантних података везаних за поједине службе тј. носиоце јавних намена. С обзиром да обрађивачи Студије нису директно учествовали у дистрибуцији упитника, већ је то вршено преко градских служби, не постоји информација о разлозима за непотпуно сагледавање носилаца свих јавних намена кроз поменуте упитнике.

2. СТРАТЕШКЕ СМЕРНИЦЕ

У циљу обликовања функционалне, правично распоређене и дугорочно одрживе мреже јавних објеката на територији града Ниша, ова Студија се ослања на сет стратешких смерница које воде процес анализе, вредновања и будућег планирања. Формулисане смернице усклађене су са националним политикама, као и са релевантним међународним документима и иницијативама у области урбаног развоја, јавних услуга и климатске одговорности.

Смернице представљају нормативно-концептуалне основе за тумачење података, идентификацију приоритета и предлагање интервенција, водећи рачуна о комплексности јавног сектора, територијалним неједнакостима, као и потреби за иновативним приступима у коришћењу и трансформацији простора.

2.1 Примена принципа одрживог урбанизма и циркуларне економије

Принципи одрживог развоја представљају темељ планирања јавних објеката. Поред смањења емисије угљен-диоксида и унапређења енергетске ефикасности, све већи значај има и примена концепата циркуларне економије у планирању простора. У том контексту, Европски зелени договор (EU Green Deal, 2019)⁶ и Нова урбана агенда УН (UN-Habitat, 2016)⁷ препознају улогу јавних зграда као кључних полуга у транзицији ка еколошки одговорним и друштвено праведним градовима.

Ова Студија ће:

- Постављати као приоритет пројекте обнове уместо нове градње;
- Препознати значај интеграције зелених и плавих инфраструктура;
- Применити критеријуме енергетске ефикасности и циркуларне употребе ресурса у евалуацији постојећих и будућих капацитета.

2.2 Децентрализација јавних услуга

Једна од кључних смерница је територијална правичност. У складу са Територијалном агендом 2030⁸ и циљевима Урбане агенде ЕУ - партнерство за јавне услуге⁹, потребно је тежити равномерној доступности јавних функција у свим деловима града, укључујући периферне и мање урбанизоване зоне.

Ова Студија ће:

- Идентификовати зоне дефицита јавних објеката;
- Успоставити параметре за процену просторне доступности (радијус доступности, транспортна веза, густина становништва);
- Препознати потребу за територијалном диверзификацијом модела јавних услуга.

2.3 Мултифункционалност и флексибилност јавних објеката

У складу са Лајпцишком повељом (2020)¹⁰ и културно-дизајнерском иницијативом New European Bauhaus¹¹, јавни објекти треба да буду просторни ресурси који одговарају већем броју потреба заједнице, прилагођени различитим групама корисника и способни да се временом трансформишу.

Ова Студија ће:

- Разматрати потенцијал сваког објекта за мултифункционалност (нпр. образовање + култура);
- Вредновати степен адаптивности простора;

⁶ European Commission (2019). The European Green Deal

⁷ UN-Habitat (2016). New Urban Agenda

⁸ EU (2020). Territorial Agenda 2030 – A future for all places.

⁹ Urban Agenda for the EU (2021). Partnership on Public Services – Final Action Plan.

¹⁰ European Ministers for Urban Development (2020). Leipzig Charter – The Transformative Power of Cities.

¹¹ European Commission (2021). New European Bauhaus – Shaping more beautiful, sustainable and inclusive forms of living.

- Препознати улогу јавних објеката у јачању социјалне кохезије и инклузивности.

2.4 Адаптивна поновна употреба постојећих капацитета

Промена функционалне намене напуштених, недовољно коришћених или историјски значајних објеката представља важан ресурс одрживог развоја. UNESCO смернице о интегрисаном урбанизму¹² и SDG 11 – „Одрживи градови и заједнице“¹³ промовишу управо овакве приступе као механизме очувања урбаног идентитета и рационалног управљања просторним ресурсима. Ова Студија ће:

- Предложити критеријуме за избор објеката погодних за адаптацију;
- Увести индикаторе за вредновање потенцијала поновне употребе;
- Ускладити препоруке са политикама заштите културног наслеђа и урбане обнове.

2.5 Дигитализација и паметна јавна инфраструктура

Развој паметних градова (*smart cities*) и дигиталних јавних услуга представља кључну компоненту модернизације урбаног система. У складу са принципима Европске дигиталне стратегије и циљевима Урбане агенде ЕУ – Партнерства за јавне услуге, јавни објекти треба да буду технолошки опремљени, повезани и адаптирани за нове форме комуникације, образовања, здравствене заштите и управљања^{14,15}.

Ова Студија ће:

- Разматрати дигиталну опремљеност и технолошку инфраструктуру јавних објеката;
- Препознати улогу „паметних“ сервиса у унапређењу приступачности и ефикасности услуга;

Промовисати инклузивни дигитални приступ као стандард у новим и постојећим капацитетима.

¹² UNESCO (2016). Culture: Urban Future – Global Report on Culture for Sustainable Urban Development

¹³ UN (2015). Sustainable Development Goal 11 – Sustainable Cities and Communities.

¹⁴ European Union. Directive 2019/882 on the accessibility requirements for products and services, 2019.

¹⁵ EU Urban Agenda. Partnership on Public Services, final report, 2021.

3. ДЕМОГРАФСКА И МИГРАЦИОНА ПРОЈЕКЦИЈА

3.1 Пројекција броја становника до 2040.

На основу података Републичког завода за статистику и трендова из последњих пописних периода, број становника на територији Града Ниша смањено се за укупно 4.12%, док се посматрано по општинама може уочити тренд повећања броја становника једино у Општини Пантелеј (1.11%), док све остале општине имају смањење броја становника, које је најмање у Општини Медијана (3.32%) а најинтензивније у Општини Нишка Бања (11.85%). Нажалост, сличан тренд пројектован је и за наредни период, па је Републички завод за статистику изашао са подацима, да ће у Граду Нишу у периоду до 2042. године, у односу на попис из 2022. године, живети за 9.10% мање становника (226788 становника) дајући пројекцију броја становника за сваку старосну категорију. У овој студији, ти подаци су искоришћени као основа за процену броја становника за плански хоризонт 2040. године. Коришћењем ове пројекције и скупа података из пописа 2022, методом екстраполације извршен је прорачун пројектованог броја становника на територији града за сваку старосну категорију. Сабирањем тих података дошло се до пројекције укупног броја становника за 2040. годину на територији административног подручја града Ниша. Ова методологија је искоришћена у циљу прецизнијег дефинисања броја становника, јер су праћени трендови појединачних старосних категорија. Тако смо дошли до броја од 228764 становника за плански хоризонт 2040. године.

Табела 1. Пројекција броја становника по општинама до 2040. године

Број становника	Попис 2011	Попис 2022	Разлика 2011-2022 (%)	Пројекција 2040	Разлика 2022-2040 (%)
Град Ниш	260237	249501	- 4.12%	228764	-8.31%
Општина Медијана	85969	83113	- 3.32%	75621	-9.01%
Општина Палилула	73801	69811	-5.41%	62549	-10.40%
Општина Пантелеј	53486	54119	+1.11%	54969	+1.57%
Општина Црвени Крст	32301	29518	-8.62%	25394	-13.97%
Општина Нишка Бања	14680	12940	-11.85%	10231	-20.94%

Извор: Републички завод за статистику
Напомена: Пројекција броја становника по општинама израчуната је на основу уоченог тренда за претходни период (2011-2022) и пројекције укупног броја становника коју је израчунао РЗС

Пројектован број становника на нивоу општина за 2042. годину није дат од стране РЗС, али је у Табели 1 изнад прорачунат пројектовани број становника за 2040. годину, по методологији која узима у обзир трендове који се уочавају на претходна два пописа и укупан пројектован број за Град Ниш.

Наредна Табела 2 даје упоредни преглед кретања броја становника у два последња узастопна пописа за насеља обухваћена претходним ГУП-ом Града Ниша. Укупан број становника подручја обухваћеног старим ГУП-ом према попису из 2011. је 250 690, а тај број до 2022. године се смањено за 3.54% (што је нешто мање од процентуалног смањења укупног броја становника на административном подручју Града Ниша, што је логично с обзиром да подручје ГУП обухвата најурбанизованије, самим тим и највитаљније, делове административног подручја Града Ниша).

Табела 2. Обухват насеља на територији административног подручја Града Ниша ГУП-ом за период од 2010. до 2025. и новим ГУП-ом за период од 2025. до 2040. Упоредна анализа броја становника по насељима урбаним, пери-урбаним и руралним.

Општина	Назив насеља	Тип насеља	Попис 2011	Попис 2022	Разлика 2011-2022 (%)	У оквиру граница РЈУ ГУП 2025-2040	Број становника изван граница ГУП-а 2010-2025		
							Број становника изван граница РЈУ ГУП-а 2025-2040		
							Попис 2011	Попис 2022	Разлика (%)
Медијана	Ниш (Медијана)	градско	81327	78470	-3.51	Да	0	0	0
	Брзи Брод	пери-урбано	4642	4643	0.02	Да	0	0	0
Палилула	Бубањ	рурално	548	525	-4.20	Не	1258	1044	-17.01%
	Габровац	рурално	1238	1127	-8.97	Да			
	Горње Међурово	рурално	1011	919	-9.10	Не			
	Девети мај	пери-урбано	4795	4330	-9.70	Да			
	Доње Међурово	рурално	1722	1572	-8.71	Да			
	Крушце	рурално	831	723	-13.00	Не			
	Лалинац	рурално	1806	1574	-12.85	Не	6089	5316	-12.69%
	Мрамор	рурално	635	531	-16.38	Не			
	Ниш (Палилула)	урбано	54597	52182	-4.42	Да			
	Паси Пољана	пери-урбано	2938	2948	0.34	Да			
	Суви До	рурално	1010	969	-4.06	Да			
	Чокот	рурално	1412	1367	-3.19	Да			
Пантелеј	Бреница	рурално	522	428	-18.01	Не	1351	1011	-25.17%
	Горња Врежина	рурално	1147	1019	-11.16	Не			
	Горњи Матејевац	рурално	2513	2041	-18.78	Не			
	Доња Врежина	пери-урбано	6758	7085	4.84	Да	12004	10680	-11.03%
	Доњи Матејевац	рурално	831	875	5.29	Не			
	Каменица	рурално	3745	3773	0.75	Не			
	Кнез Село	рурално	865	680	-21.39	Не			
	Малча	рурално	1030	853	-17.18	Не			
	Ниш (Пантелеј)	урбано	34724	36354	4.69	Да			
Црвени Крст	Вртиште	рурално	1112	1150	3.42	Да (?)	4443	3647	-17.98%
	Горња Топоница	рурално	1127	910	-19.25	Да			
	Горња Трнава	рурално	286	237	-17.13	Не			
	Горњи Комрен	пери-урбано	917	873	-4.80	Да			
	Доњи Комрен	пери-урбано	1838	1587	-13.66	Да			
	Медошевац	пери-урбано	2674	2490	-6.88	Да			
	Ниш (Црвени крст)	урбано	12516	11970	-4.36	Да	6589	5448	-17.32%
	Поповац	рурално	2847	2650	-6.92	Да			

	Рујник	рурално	490	381	-22.24	Не			
	Трупале	рурално	2127	1960	-7.85	Да (?)			
	Хум	рурално	1370	1183	-13.65	Не			
	Чамурлија	рурално	554	480	-13.36	Да			
Нишка Бања	Јелашница	рурално	1590	1306	-17.86	Не	2504	1971	-21.29%
	Коритњак	рурално	-	9		Не			
	Никола Тесла	пери-урбано	4651	4374	-5.96	Да			
	Нишка Бања	градско	4380	3821	-12.76	Да	4693	3837	-18.24%
	Прва Кутина	рурално	956	908	-5.02	Да			
	Просек	рурално	599	551	-8.01	Не			
Укупан број становника:			250690	241828	-3.54%		9556	7673	-19.70%
Укупан број становника у оквиру граница РЈУ ГУП-а 2025-2040			230862	224220	-2.88%		29375	25281	-13.94%
Напомена: Насеља Трупале и Вртиште су урачунати у оквир ГУПа 2025-2040 иако то није потврђена информација. Сиво су обојена насеља која нису у обухвату ГУПа 2025-2040									

Према критеријуму броја становника и тренда пораста становника, размотрити укључивање насељених места Каменица и Доњи Матејевац у подручје покривено ГУП-ом Града Ниша 2025-2040. Остала насеља која су нацртом РЈУ ГУП-а Града Ниша 2025-2040. остала изван његових оквира, према критеријуму тренда кретања становништва могу остати изван граница. Према критеријуму локације, размотрити укључивање насеља Бубањ у оквир новог ГУП-а, без обзира на умерен пад броја становника.

Тренутно, изван граница дефинисаних РЈУ ГУП-а 2025-2040. налазе се насеља, која према попису из 2022. године, укупно броје 25281 становника, што је око 10% укупног броја становника на територији административног подручја Града Ниша. Међутим, у периоду 2011-2022, та насеља изгубила су скоро 14% својих становника, док су, у истом периоду, насеља у оквиру граница дефинисаних РЈУ ГУП-а 2025-2040, изгубила испод 3% становништва.

3.2 Методолошки оквир пројекције броја становника

У циљу планирања капацитета и просторне дистрибуције објеката јавне намене, извршена је анализа демографских кретања по општинама града Ниша, са фокусом на територију обухвата РЈУ ГУП-а 2025–2040. Пројекције броја становника за 2040. годину су утврђене на основу следеће методологије:

- *Анализа тренда промене становништва по пописима 2011–2022.* Податке Републичког завода за статистику о броју становника по општинама упоредили смо за два последња пописа (2011. и 2022. године), како би се идентификовао тренд (раст или пад) на нивоу појединачних градских општина.
- *Примена релативне стопе промене на пројекцију до 2040.* Динамика промене између 2011. и 2022. екстраполирана је линеарно ка 2040. години, са корекцијом у складу са укупном демографском пројекцијом града Ниша, коју је израчунао РЗС (смањење са 249.501 становника у 2022. на 226.788 у 2042, односно пад од 9.10%).
- *Усклађивање са обухватом територије ГУП-а.* За сваку општину израчунат је удео становништва који реално обухвата планирани простор ГУП-а, на основу података о насељима која су укључена у обухват. Тај удео (исказан у %) примењен је на пројекцију становништва општине како би се добио очекивани број становника унутар ГУП-а за 2042. годину.
- *Корекције према типу насеља и урбанизацијским трендовима.* У општинама са уоченим растом становништва у оквиру ГУП-а (нпр. урбано подручје општине Пантелеј), пројекција је прилагођена навише, уважавајући потенцијал за урбани раст. Насупрот томе, у периферним и руралним насељима тренд опадања становништва је задржан.

Табела 3. Пројекција броја становника за 2040.

Назив насеља	Тип насеља	Попис 2011	Попис 2022	Пројекција 2040
Општина Медијана		85969	83113	75621
Ниш (Медијана)	градско	81327	78470	71178
Брзи Брод	пери-урбано	4642	4643	4443
Насеља изван ГУПа		0	0	0
Степен урбанизације		94.6%	94.4%	94.1%
Општина Палилула		73801	69811	62549
Ниш (Палилула)	градско	54597	52182	47404
Габровац	рурално	1238	1127	990
Девети Мај	пери-урбано	4795	4330	2557
Доње Међурово	рурално	1722	1572	1361
Паси Пољана	пери-урбано	2938	2948	3124
Суви До	рурално	1010	969	1015
Чокот	рурално	1412	1367	1413
Насеља изван ГУПа	рурално	6089	5316	3685
Степен урбанизације		74%	74.7%	75.8%
Општина Пантелеј		53486	54119	54969
Ниш (Пантелеј)	градско	34724	36354	39266
Доња Врежина	пери-урбано	6758	7085	8044
Насеља изван ГУПа	рурално	12004	10680	7659
Степен урбанизације		64.9%	67.2%	71.4%
Општина Црвени Крст		32301	29518	25394
Ниш (Црвени крст)	градско	12516	11970	11513
Вртиште	рурално	1112	1150	1196
Горња Топоница	рурално	1127	910	613
Горњи Комрен	пери-урбано	917	873	795
Доњи Комрен	пери-урбано	1838	1587	1418
Медошевац	пери-урбано	2674	2490	2122
Поповац	рурално	2847	2650	2245
Трупале	рурално	2127	1960	1608
Чамурлија	рурално	554	480	400
Насеља изван ГУПа	рурално	6589	5448	3482
Степен урбанизације		38.7%	40.6%	45.3%
Општина Нишка Бања		14680	12940	10712
Нишка Бања	градско	4380	3821	3002
Никола Тесла	пери-урбано	4651	4374	3961
Прва Кутина	рурално	956	908	887
Насеља изван ГУПа	рурално	4693	3837	2381
Степен урбанизације		29.8%	29.5%	28.0%
Град Ниш		260237	249501	228764
Градска насеља		187554	182797	172364
Пери-урбана насеља		29213	28330	27464
Рурална насеља		43470	38374	28936
Степен урбанизације		72.1%	73.3%	73.9%
Степ. урб. са пери-урб.		83.3%	84.6%	86.3%
Насеља у оквиру ГУПа		230862	224220	211557
Насеља изван ГУПа		29375	25281	17207

На основу ове методологије, за 2040. годину се пројектује укупно 211 557 становника у обухвату ГУП-а, што представља 92.48% укупне пројекције становништва града Ниша. Ова вредност представља реалистичну основу за планирање мреже објеката јавне намене.

Табела 4. Преглед броја становника у обухвату новог ГУП-а по општинама. Упоредни преглед претходних пописа (2011, 2022) и пројекције за 2040. годину.

Број ст. у насељима у оквиру РЈУ ГУП-а Града Ниша 2025-2040	Попис 2011.	Попис 2022.	Разлика 2011-2022 (%)	Обухват (%) у односу на укупан број ст. (2022.)	Пројекција 2040.	Разлика 2022-2040 (%)	Обухват (%) у односу на прој. укупан број ст. у општини (2040.)
Општина Медијана	85969	83113	-3.32%	100%	75621	-9.01%	100.00%
Општина Палилула	67712	64495	-4.75%	92.38%	58864	-8.73%	94.11%
Општина Пантелеј	41482	43439	4.72%	80.26%	47310	8.91%	86.07%
Општина Црвени Крст	25712	24070	-6.39%	81.54%	21912	-8.97%	86.29%
Општина Нишка Бања	9987	9103	-8.85%	70.35%	7850	-13.76%	76.73%
Град Ниш	230862	224220	-2.88%	89.87%	211557	-5.65%	92.48%

3.3 Демографска структура становништва

Анализа демографске структуре становништва представља основу за планирање и просторну дистрибуцију објеката јавне намене у оквиру Генералног урбанистичког плана Града Ниша 2025–2040. Посебна пажња посвећена је старосној структури становништва, јер она директно утиче на потребе за предшколским, образовним, здравственим, социјалним и културним услугама.

Старосна структура разматрана је кроз четири функционалне категорије:

- деца предшколског узраста (0–6 година),
- школски и млади популациони контингент (6–20 година),
- радно активно становништво (20–65 година),
- старије становништво (65+ година).

Подела је извршена на основу званичних података пописа из 2011. и 2022. године, као и пројекције броја становника за 2040. годину. Како су расположиви статистички подаци презентовани у петогодишњим интервалима, старосне категорије су формиране агрегирањем одговарајућих интервала, уз примену процентског приступа у интервалима који пресецају дефинисане границе (нпр. 5-9 година).

Овај приступ омогућава разумевање трендова старења, промене у контингентима школске и радно активне популације, као и предвиђање просторних импликација тих промена у контексту урбанистичког планирања и развоја инфраструктуре јавне намене.

3.3.1 Методолошки оквир за расподелу пројекције броја становника по општинама и старосним групама

Републички завод за статистику (РЗС) је објавио званичну пројекцију укупног броја становника града Ниша за 2042. годину, као и старосну структуру становништва која је сабрана по усвојеним старосним групама (0–6, 6–20, 20–65, 65+). Ове вредности су екстраполиране на пројекциону годину 2040. (година планског хоризонта) и у студији се третирају као фиксне те представљају полазиште за све даље анализе и сценарије просторног развоја.

Имајући у виду да РЗС не публикује пројекције по градским општинама, у овој студији је извршена екстраполација пројекције на ниво општина, и то на основу релативних промена у уделима старосних група по општинама између два последња пописа (2011. и 2022. године).

Такав приступ омогућава да се на основу уочених трендова у демографској структури током претходне деценије моделира највероватнија просторна дистрибуција старосних група у будућности, а чијим сабирањем се дошло и до укупног броја становника по општинама. Приликом те расподеле, укупан број становника по старосним групама задржан је као пројектна вредност дата од стране РЗС, а распоред по општинама коригован је према трендовима из претходних пописа, тако да је:

- Збир свих општина по старосним групама у складу са пројекцијом РЗС-а за ниво града,
- Унутрашњи распоред по старосним групама у општинама усклађен је са трендовима између пописа.

Важно је нагласити да је реч о аналитичкој апроксимацији, која има за циљ да омогући просторно планирање у складу са очекиваним демографским кретањима, али не претендује на прецизност званичне статистике.

Табела 5. Расподела броја становника по општинама и старосним групама-упоредни приказ према попису из 2011. и 2022. и пројекција за 2040. годину

Старосне групе	0-6	6-20	20-65	65+	укупно
Општина Медијана					
Попис 2011	5180	10099	55493	15197	85969
Попис 2022	5531	10223	49431	17928	83113
Пројекција 2040	5452	10587	42618	16965	75621
	7.21%	14.00%	56.36%	22.43%	100.00%
У оквиру ГУП-а 2025-2040	5452	10587	42618	16965	75621
	7.21%	14.00%	56.36%	22.43%	100.00%
Општина Палилула					
Попис 2011	5000	10268	47160	11373	73801
Попис 2022	4371	8699	42499	14242	69811
Пројекција 2040	3107	6748	37275	15419	62549
	4.97%	10.79%	59.59%	24.65%	100.00%
У оквиру ГУП-а 2025-2040	2950	6287	35299	14328	58864
	5.01%	10.68%	59.97%	24.34%	100.00%
Општина Пантелеј					
Попис 2011	3558	7346	34003	8579	53486
Попис 2022	3692	6913	32591	10923	54119
Пројекција 2040	3542	6532	32267	12627	54969
	6.44%	11.88%	58.70%	22.97%	100.00%
У оквиру ГУП-а 2025-2040	3099	5786	28072	10352	47310
	6.55%	12.23%	59.34%	21.88%	100.00%
Општина Црвени Крст					
Попис 2011	2141	4625	19922	5613	32301
Попис 2022	1916	3808	17466	6328	29518
Пројекција 2040	1436	2866	15345	5746	25394
	5.65%	11.29%	60.43%	22.63%	100.00%
У оквиру ГУП-а 2025-2040	1223	2549	13523	4617	21912
	5.58%	11.63%	61.72%	21.07%	100.00%
Општина Нишка Бања					
Попис 2011	854	1856	8990	2980	14680
Попис 2022	737	1513	7515	3175	12940
Пројекција 2040	521	1060	5837	2813	10231
	5.09%	10.36%	57.05%	27.49%	100.00%
У оквиру ГУП-а 2025-2040	433	801	4450	2166	7850
	5.52%	10.20%	56.69%	27.59%	100.00%
Град Ниш					
Попис 2011	16733	34194	165568	43742	260237
(%)	6.43%	13.14%	63.62%	16.81%	100%
Попис 2022	16247	31156	149502	52596	249501
(%)	6.51%	12.49%	59.92%	21.08%	100%
Пројекција 2040	14059	27794	133342	53569	228764

	6.15%	12.15%	58.29%	23.42%	100%
У оквиру ГУП-а	13157	26010	123962	48427	211557
2025-2040	6.22%	12.29%	58.60%	22.89%	100.00%

3.3.2 Дискусија о пројекцији демографске структуре становништва Града Ниша до 2040. године

Републички завод за статистику (РЗС) објавио је званичне пројекције броја становника Града Ниша до 2042. године, а те пројекције дате за сваки појединачни узраст за потребе ове студије претворене су у расподелу по старосним групама (0–6, 6–20, 20–65 и 65+). У овој студији, наведене вредности коришћене су као референтни укупни бројеви становника за град у целини.

Међутим, с обзиром на то да РЗС не пружа пројекције по општинама, дистрибуција становништва по градским општинама извршена је у оквиру студије, на основу анализа трендова из претходна два пописа – из 2011. и 2022. године. Расподела је извршена тако да укупни збир по категоријама на нивоу града одговара званичној пројекцији РЗС-а.

Уочавају се следећи кључни демографски обрасци:

- Радно активна популација (20–65 година) и даље представља најбројнију категорију у свим општинама, али удео ове групе у укупном становништву бележи умерен пад (за 1.63%). Ово може утицати на будућу одрживост економске активности и захтева дугорочно планирање у погледу образовања, тржишта рада и стамбене политике.
- Старење популације је јасно видљив тренд – број лица старијих од 65 година достиже близу четвртине укупног становништва (23.42%), тај удео према попису 2022. износио 21.08%, а према попису 2011. је 16.81%. Овај пораст има директне последице на систем здравствене и социјалне заштите, као и на потребу за доступношћу јавних садржаја прилагођених старијем становништву.
- Број деце и младих (0–6 и 6–20 година) остаје стабилан, али са благим падом укупног удела, што указује на потребу да се мере урбане и друштвене политике усмере ка подстицању наталитета и задржавању младих породица у урбаним зонама.

Ова пројекција представља значајну основу за планирање будућег развоја Града Ниша у оквиру ГУП-а 2025–2040. Потребно је формирати политике и просторне моделе који ће одговарати све старијој популацији, али истовремено створити услове за привлачење и задржавање млађих генерација - како би се обезбедила демографска и функционална одрживост града у наредним деценијама.

3.4 Анализа развојних образаца и трансформационих процеса у функцији јавних потреба

У складу са демографским пројекцијама и уоченим трендовима урбаног развоја (имплицираним и у РУЈ ГУП-а Града Ниша 2025-2040), извршена је анализа просторних образаца раста и трансформације града Ниша, са циљем разумевања њихових импликација на будуће потребе за објектима јавне намене. Ова анализа усмерена на препознавање типова урбаних процеса и њиховог утицаја на обим, структуру и организацију јавних услуга. У том смислу, издвојени су кључни развојни обрасци који ће утицати на будућу дистрибуцију становништва и формирање потреба за јавним садржајима.

3.4.1 Обрасци урбаног раста

На основу анализе трендова стамбене изградње и демографских кретања, уочавају се зоне са повећаним потенцијалом раста, које карактерише:

- интензивирање стамбене изградње, посебно у виду вишепородичних објеката (североисточни појас урбаног простора општине Пантелеј, централна зона урбаног дела општине Црвени Крст, насеље Бранко Бјеговић, насеље Ледена Стена);
- постепена трансформација пери-урбаних у урбане структуре (насеље Доња Врежина);

- повећање густине насељености и концентрације становништва.

Ови процеси указују на потребу за правовременим планирањем капацитета јавних објеката, посебно у домену:

- предшколског и школског образовања;
- примарне здравствене заштите;
- локалних јавних садржаја (култура, спорт, социјалне услуге).

Посебан значај имају зоне у којима долази до промене типологије становања (из једнопородичног у вишепородично), јер ове трансформације доводе до наглог повећања броја корисника на ограниченом простору, што директно утиче на потребу за новим или проширеним капацитетима јавне инфраструктуре.

3.4.2 Обрасци унутрашње урбане трансформације

Поред просторног ширења, значајан развојни потенцијал града огледа се у трансформацији постојећих урбаних структура, пре свега кроз:

- пренамену недовољно искоришћених или напуштених комплекса;
- конверзију индустријских и војних зона у зоне мешовите намене;
- интензификацију коришћења већ изграђеног ткива.

Ови процеси доводе до формирања нових урбаних целина са повећаном густином и разноврсном структуром становништва, што захтева:

- интеграцију јавних садржаја у оквиру мешовитих намена;
- развој мултифункционалних објеката;
- флексибилне моделе организације јавних услуга.

У овим зонама посебно је важно обезбедити балансиран однос између стамбених, пословних и јавних функција, како би се избегло преоптерећење постојеће инфраструктуре и обезбедила адекватна доступност услуга.

3.4.3 Обрасци развоја пери-урбаних и руралних зона

Пери-урбана насеља карактерише специфичан модел развоја заснован на:

- индивидуалној стамбеној изградњи;
- мешовитој употреби простора (становање + економске активности);
- нижој густини насељености и дисперзној структури.

Ови услови условљавају другачији приступ планирању јавних објеката, који подразумева:

- мање, децентрализоване и локално доступне капацитете;
- већи радијус опслуживања појединих услуга;
- могућност комбиновања функција у оквиру једног објекта.

Истовремено, уочени трендови демографског опадања у појединим руралним подручјима указују на потребу за рационализацијом и оптимизацијом мреже јавних услуга, уз очување минималног нивоа доступности.

3.4.4 Импликације развојних образаца на планирање јавних објеката

Анализа развојних образаца показује да будуће потребе за објектима јавне намене не зависе искључиво од укупног броја становника, већ у великој мери од:

- густине и просторне дистрибуције становништва;
- типологије насеља (урбано, пери-урбано, рурално);
- динамике урбане трансформације;
- старосне и социјалне структуре становништва.

У том контексту, планирање јавних објеката треба да буде засновано на:

- флексибилним моделима организације мреже услуга;
- диференцираним типовима објеката у зависности од контекста;
- критеријумима доступности и функционалне повезаности.

Резултати ове анализе представљају основу за даљу процену капацитета и дефинисање стандарда за планирање објеката јавне намене у наредним поглављима Студије.

4. АНКЕТНО ИСТРАЖИВАЊЕ СТАНОВНИКА ГРАДА НИША

4.1 Опис истраживања и упитника

У циљу истраживања препознатих проблема и потреба становника града Ниша по питању објеката јавне намене, спроведена је анонимна електронска анкета коришћењем алата Гугл упитника. Упитник се састојао од 13 питања (Прилог 1 - Анкетни упитник за становништво). Први део упитника односио се на прикупљање општих информација о испитаницима: полу, годинама старости, градској општини и називу насеља на чијој територији станују (питања 1-4). Питања у оквиру овог сегмента била су са понуђеним одговорима.

Други део упитника обухватао је питања везана за препознавање проблема и потреба у погледу тренутног броја, просторног капацитета и распореда објеката јавне намене на територији града Ниша (питања 5-9). Питања су конципирана коришћењем Ликертове петостепене скале, или као питања са понуђеним одговорима са могућношћу допуне. Испитаници су оцењивали у којој мери су задовољни различитим категоријама објеката јавне намене на територији града, указивали су на најчешће проблеме које препознају у граду када је у питању развој и одржавање објеката јавне намене, као и на потребе за проширењем њиховог капацитета. Поред тога грађани су имали могућност да изразе мишљење о томе који јавни објекти недостају да се изграде на територији града Ниша, као и које јавне намене препознају као одрживе за напуштене индустријске зграде и комплексе у граду.

Трећи део упитника (питања 10-12) односио се на препознавање проблема и потреба у погледу објеката јавне намене на нивоу градских општина и насеља у којима испитаници живе. Коришћењем питања са Ликертовом скалом и понуђеним одговорима са могућношћу допуне испитаници су на исти начин као у другом делу упитника, оцењивали у којој мери су задовољни објектима јавне намене у непосредној близини њиховог места становања, указивали на проблеме које постоје и садржаје који им недостају. Последњим питањем, испитаници су имали могућност да у слободној форми предложе на које начине новим Генералним урбанистичким планом треба унапредити тренутни просторни капацитет, квалитет и просторну дистрибуцију објеката јавне намене.

4.2 Анализа профила испитаника

Упитник је дистрибуиран коришћењем друштвених мрежа и локалних медија у току августа и септембра 2025. године. Анкетирањем је прикупљен нерепрезентативан узорак од свега 179 попуњених упитника. 53.1% испитаника чиниле су особе женског пола, а 45.3% испитаници мушког пола, док један испитаник није желео да се изјасни о полу. Највећи број испитаних грађана припада старосној категорији од 35 до 44 године (28.5% испитаника), затим категорији од 25 до 34 године старости (22.9%), и категорији младих пунолетних грађана старости од 18 до 24 године (22.1%). 18.4% испитаника је старости од 45 до 54 године, а 6.1 % старости од 55 до 64 године. Овим се може закључити да резултати анкете представљају мишљење младог, радно способног дела становништва града Ниша, те да анкета није допрла до малолетних грађана и становника у пензији.

53.6% испитаника је са територије Градске Општине Медијана, док је 19% испитаника са територије Градске Општине Пантелеј. 18,4% испитаника припада Општини Палилула, 6.1% Општини Црвени Крст, док преостали проценат испитаника (2.8%) Општини Нишка Бања. Сумирање основних информација о испитаницима приказано је Табелом 6.

Табела 6. Сумирање основних информација о учесницима анкете

Пол		Мушки		Женски		Укупно	
		No.	%	No.	%	No.	%
Године старости	< 18	1	0.56%	0	-	1	0.56%
	18-24	10	5.59%	30	16.76%	40	22.35%

	25-34	16	8.94%	25	14%	41	22.9%
	35-44	30	16.76%	20	11.17%	51	28.49%
	45-54	20	11.17%	13	7.26%	33	18.44%
	55-64	4	2.23%	7	3.91%	11	6.15%
	65-74	1	0.56%	1	0.56%	2	1.12%
Општина	Медијана	44	24.58%	51	28.49%	96	53.63%
	Пантелеј	18	10.06%	16	8.94%	34	18.99%
	Палилула	12	6.7%	21	11.73%	33	18.44%
	Црвени Крст	6	3.35%	5	2.79%	11	6.15%
	Нишка Бања	1	0.56%	4	2.23%	5	2.79%

У погледу насеља где станују, 8.4% становника је на територији ужег градског центра, 5% живи на Црвеном Певцу, а 6.1% у близини Чаира. 9.5% испитаника насељава насеље Пантелеј, 3.4% Трошарину, 2.8% Бубањ, и 2.2% Палилулу. 3.4% испитаника живи код Маргера, 1.7% у Доњој врежини, 8.4% у насељу Криве Ливаде, 5% у Дурлану и 6.1% у насељу Дуваниште. Највећи део испитаника изјаснио се да станује у делу града између Булевара Немањића и Булевара Зорана Ђинђића (10.6%). Заступљеност осталих градских насеља у профилу учесника анкетирања је до максимум 1%.

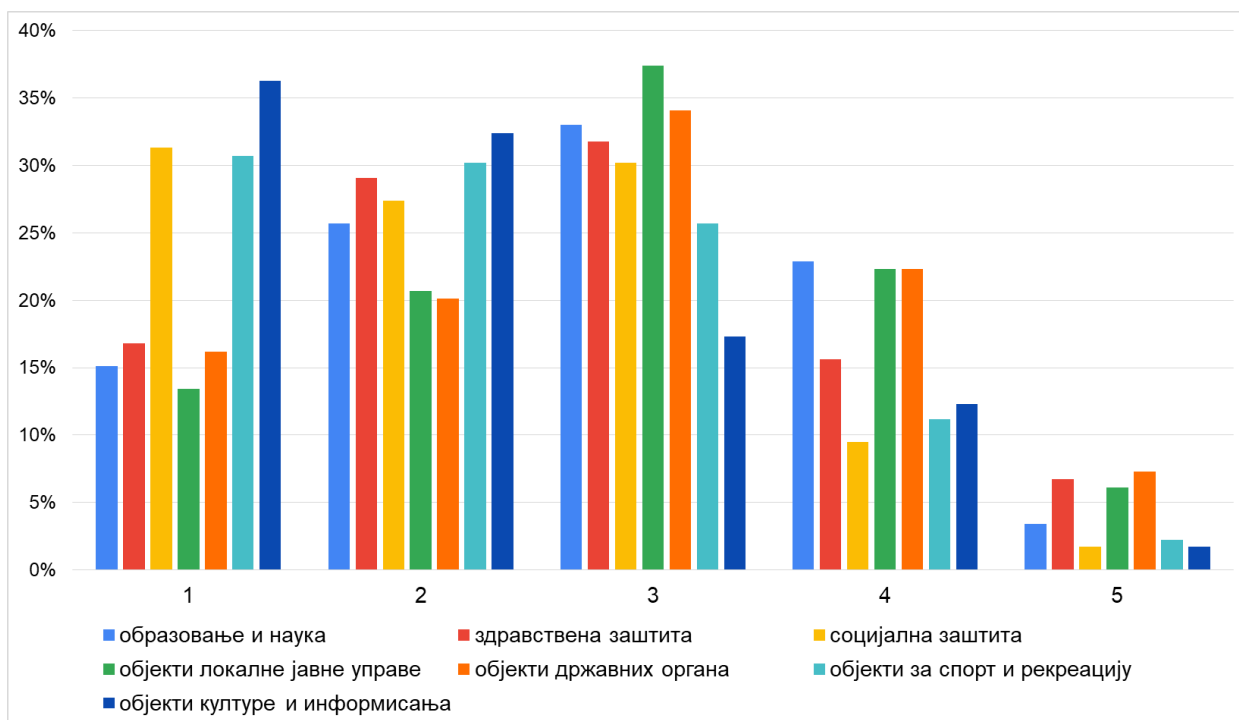
4.3 Анализа проблема и потреба на нивоу града

У оквиру питања бр. 5, грађани су имали могућност да коришћењем Ликертове петостепене скале изразе степен задовољства (1-изузетно незадовољан/на; 2- незадовољан/на; 3- неутралан/на; 4- задовољан/на; 5-изузетно задовољан/на) објектима јавне намене различитих категорија (објекти образовања и наука, објекти здравствене заштите, објекти социјалне заштите, објекти локалних јавних управа, објекти државних органа, објекти за спорт и рекреацију, објекти културе и информисања).

Када су у питању јавни објекти намењени образовању и науци (вртићи, основне и средње школе, факултети, научни центри) свега 3.4% испитаника је изузетно задовољно њиховим бројем, просторним капацитетом и распоредом на територији града Ниша, док је 15.1% изузетно незадовољно (Слика 1). По питању објеката здравствене заштите (домови здравља, амбуланте, клинички центар итд.) чак 15.1% испитаника је изузетно незадовољно, док је 25.7% испитаника незадовољно (оцена 2 на Ликертовој скали).

Објекти социјалне заштите представљају једну од категорија објеката јавне намене којом су грађани Ниша најнезадовољнији. 31.3% испитаника је изузетно незадовољно бројем, просторним капацитетом и дистрибуцијом објеката социјалне заштите, док је 27.4% незадовољно (Слика 1). Нешто нижи степен незадовољства грађани су исказали према објектима локалне самоуправе и објектима државних органа. Бројем, просторним капацитетом и распоредом објеката ове две категорије на територији града Ниша задовољно је 28.4% односно 29.6% испитаника (определили су се за оцене 4 и 5 на Ликертовој скали).

Када су у питању јавни објекти намењени спорту и рекреацији (спортске хале, центри, отворени терени) свега 2.2% испитаника је изузетно задовољно њиховим бројем, просторним капацитетом и распоредом на територији града Ниша, док је чак 30.7% изузетно незадовољно, а 30.2% незадовољно. Слична дистрибуција одговора уочљива је и за категорију објеката културе и информисања (Слика 1). 36.3% испитаника исказује висок степен незадовољства (оцена 1), 32.4% изјаснило се као „незадовољно“ (оцена 2) док је 17.3% неутралног става. Свега 14% испитаника је задовољно овом категоријом јавних објеката на територији града Ниша (оцењено са 4 и 5).

Слика 1. Дистрибуција одговора у погледу степена задовољства испитаника објектима јавне намене на нивоу целог града

Питањем бр. 6 грађани су имали задатак да препознају најзначајније проблеме у погледу просторног капацитета и распореда објеката јавне намене, бирајући више понуђених опција уз могућност указивања на додатне изазове. Прикупљени подаци показују да:

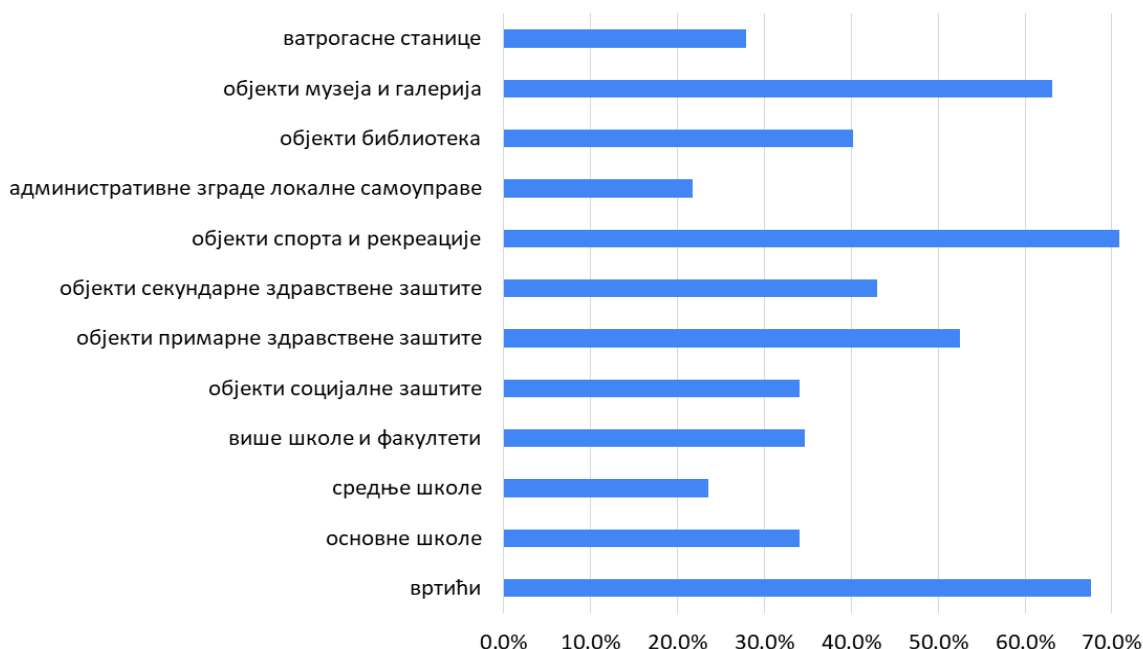
- 62% испитаника сматра да постојећи просторни капацитети вртића нису довољни у односу на интересовање грађана;
- 35.8% испитаних грађана заузима став да основне школе нису још увек саграђене на територијама града где се бележи демографски раст становништва, док чак 58.7% сматра да услови за спорт и рекреацију нису обезбеђени у свим основним и средњим школама;
- 56.4% грађана је сагласано са ставом да поједини факултети у Нишу немају довољно просторног капацитета за рад, а 34.6% са ставом да један број популарних дисциплина није ни обухваћен постојећим бројем факултета на Универзитету у Нишу;
- 36.3% испитаних грађана препознаје проблем недостатка просторног капацитета за рад истраживача;
- 64.2% грађана заузима став да они нису адекватно опремљени, док 45.8% сматра да у Нишу нема довољно простора и могућности за реализовање радионица из различитих уметничких сфера;
- 56.4% испитаника мисли да је већина објеката јавне намене сконцентрисана у ширем градском језгру, чиме су јавне функције изразито централизоване, а да су при том објекти због старости и неодржавања у изузетно лошем физичком стању;
- 46.4% испитаних грађана сматра да објекти јавне намене нису у довољној мери прилагођени особама са посебним потребама.

Испитани грађани су као изазове везане за објекте јавне намене препознали и:

- недостатак просторног капацитета ватрогасних станица;
- недовољну развијеност спортске инфраструктуре, која се огледа у недостатку хала и терена, али и затворених и отворених базена;
- неравномерност у распореду садржаја за спорт и рекреацију по градским општинама;

- недостатак просторног капацитета за организацију сајмова, концерата и других културних манифестација;
- недостатак галеријских простора и специјализованих објеката музеја;
- неразвијеност објеката за помоћ социјално угроженим групама и недовољно просторног капацитета када су у питању домови за старе;
- неадекватан размештај објеката здравствене заштите.

Истакнути проблеми су у вези и са питањем бр. 7, које се односи управо на истраживање категорија објеката јавне намене, код којих се препознаје потреба да се новим ГУП-ом предвиди проширење капацитета у циљу унапређења квалитета живота у граду. Сумирани резултати приказани су на Слици 2. Највећи проценат испитаника сматра да на територији града Ниша нема довољно објеката намењених спорту и рекреацији (70.9%), објеката вртића (67.6%), и објеката музеја и галерија (63.1%). Када су у питању објекти здравствене заштите, 43% испитаника заузима став да Ниш нема потребан број објеката секундарне заштите односно специјалних и општих болница, док 52.5% мисли да град нема довољан број домовна здравља и амбуланти (објекти примарне здравствене заштите).

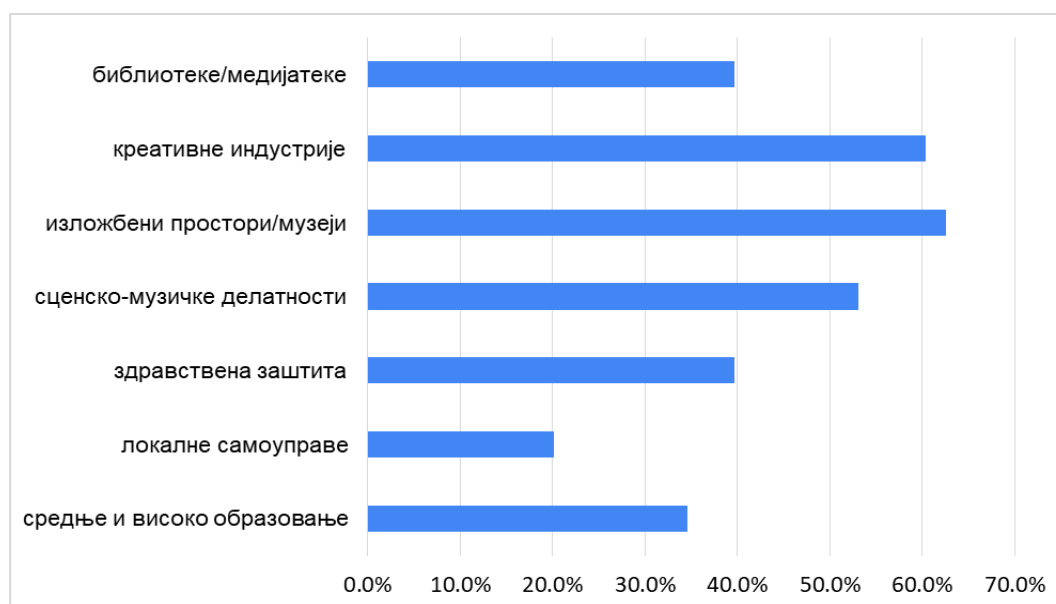

Слика 2. Дистрибуција одговора у погледу мишљења о недостатку просторног капацитета за различите типове објеката јавне намене

Питањем бр. 8 грађани су требали да укажу на објекте јавне намене који недостају у Нишу, односно који до сада нису грађени, а који се препознају код градова исте или сличне величине у земљи и иностранству. Од понуђених опција, 58.1% испитаника изјаснило се да је граду неопходан мултифункционалан објекат намењен делатностима културе, а 45.8% да Нишу недостаје зграда музеја савремене уметности. 47% испитаних грађана сматра да у Нишу треба саградити музичку дворану и општу болницу. Навођењем предлога анкетирање показује да грађани уочавају да граду недостаје и општа клиника за децу, дом омладине и сајамски простор.

Питањем бр. 9 грађани су имали задатак да се изјасне око предлога категорије/типа јавне намене, која се може препознати као одрживо решење за потенцијалну адаптацију напуштених индустријских зграда и комплекса попут објекта Старог Вулкана, некадашњег комплекса Ђука Динић, скоро напуштеног Бенетона, и МИН-а. Резултати анкетирања приказани су на Слици 3. Највећи проценат испитаника препознаје креативне индустрије (60.3%) и изложбене просторе (62.6%) као одрживу намену напуштених индустријских зграда. Испитаници су као потенцијалне

намене предложили и истраживачке центре, бизнис инкубаторе, и просторе за организације цивилних друштава.

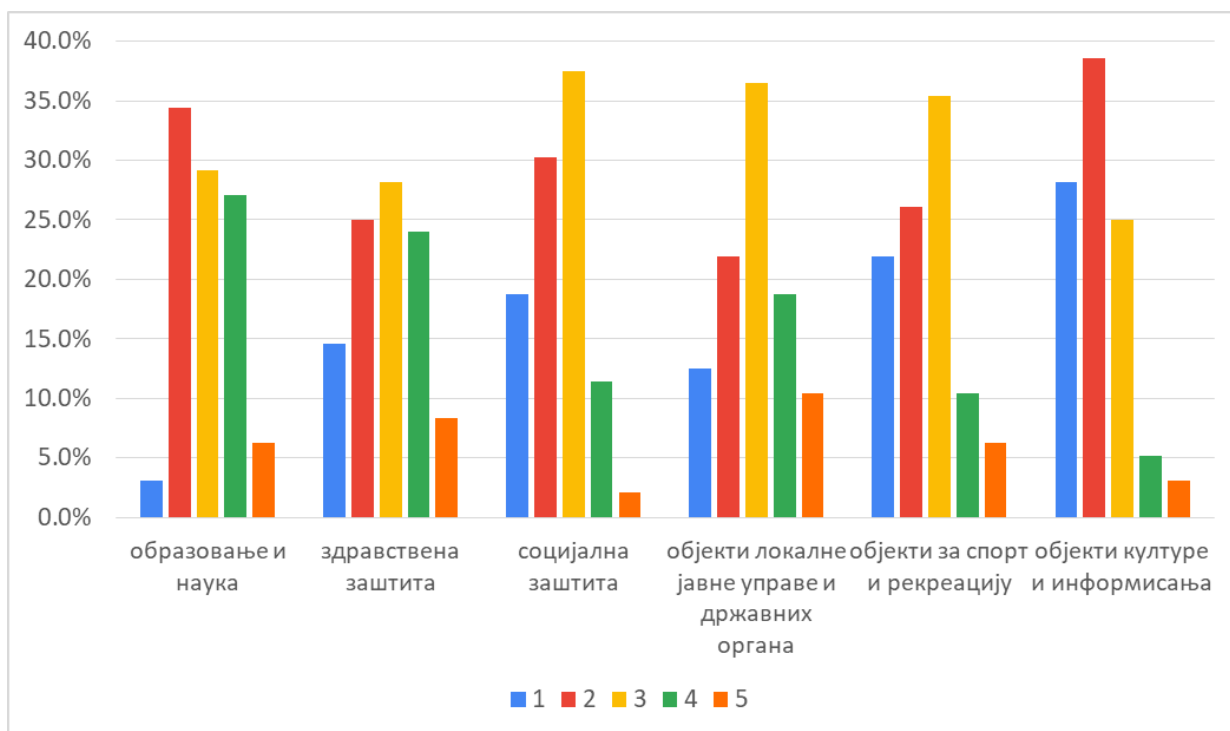
Слика 3. Дистрибуција одговора у погледу мишљења о новим наменама напуштених индустријских комплекса

4.4 Анализа проблема и потреба на нивоу градских општина

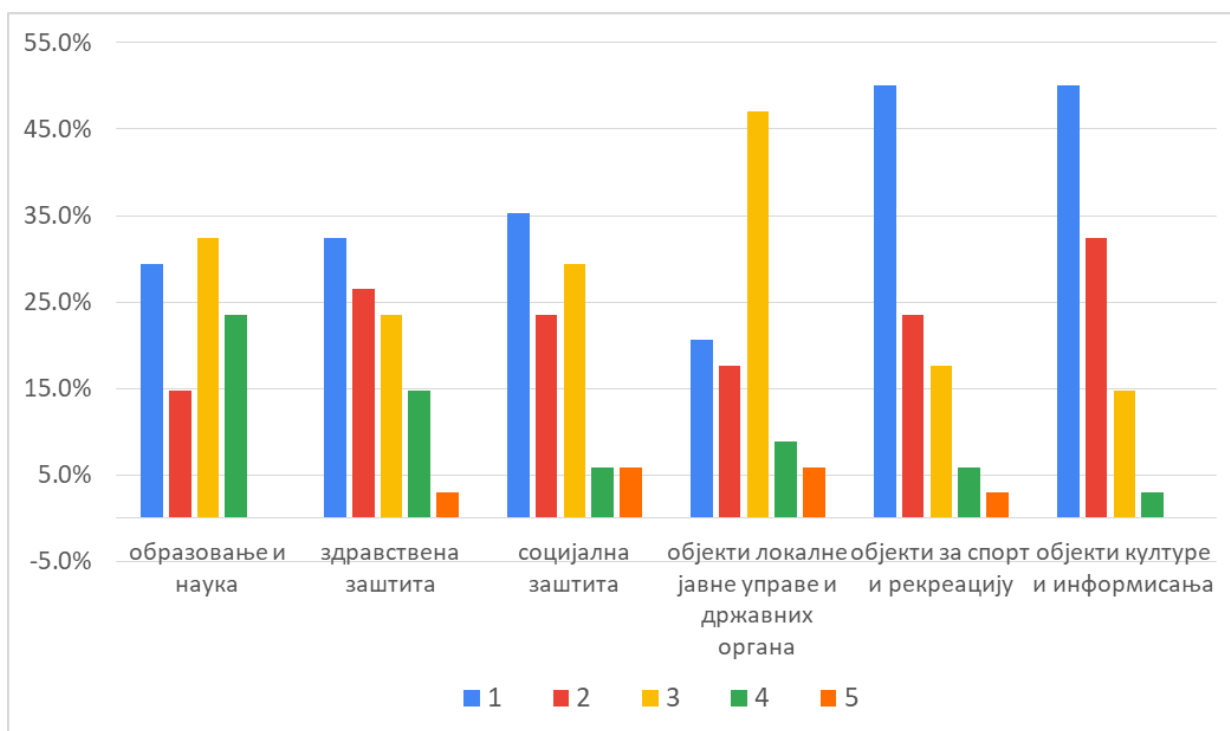
У оквиру питања бр. 10, грађани су имали могућност да коришћењем Ликертове петостепене скале изразе степен задовољства (1-изузетно незадовољан/на; 2- незадовољан/на; 3- неутралан/на; 4- задовољан/на; 5-изузетно задовољан/на) објектима јавне намене различитих категорија на нивоу општина у оквиру којих станују. Када је у питању Општина Медијана, грађани показују највећи степен незадовољства према објектима културе и информисања (66.6% испитаника означило да су „незадовољни“ или „изузетно незадовољни“). Дистрибуција одговора по категоријама објеката јавне намене приказана је за ову општину на Слици 4. 49% испитаника Медијане изразило је незадовољство ка објектима социјалне заштите, а 39.6% ка објектима здравствене заштите (оцене 1 и 2). 33.4% грађана са територије општине Медијана је задовољно и изузетно задовољно бројем, распоредом, и просторним капацитетом објеката намењених образовању и науци, док је 37.5% незадовољно.

Објектима за спорт и рекреацију незадовољно је 47.9% испитаника Медијане, док је свега 16.7% задовољно. Низак степен задовољства грађани исказују и према објектима културе и информисања (8.3% се определило за оцене 4 и 5), као и за објекте социјалне заштите (12.6%). С обзиром на величину коју територијално општина Медијана заузима у Нишу, највећи одзив испитаника управо је са подручја ове градске општине (преко 50%), која обухвата и централну градску зону где су у највећој мери сконцентрисани објекти културе и информисања и објекти социјалне заштите.

Дистрибуција одговора испитаника који станују на подручју градске Општине Пантелеј приказана је на Слици 5. 50% испитаника са територије ове општине не изузетно незадовољно објектима спорта и рекреације и објектима културе информисања. Са друге стране, свега 2.9% становника је задовољно објектима културе и информисања на територији ове општине. Ово указује на недостатак садржаја културних делатности на подручју Општине Пантелеј. 58.9% испитаника гласало је за опције 1 или 2 када су у питању објекти здравствене заштите. Најнижи степен незадовољства грађани ове општине показују ка објектима локалних јавних управа и државних органа.

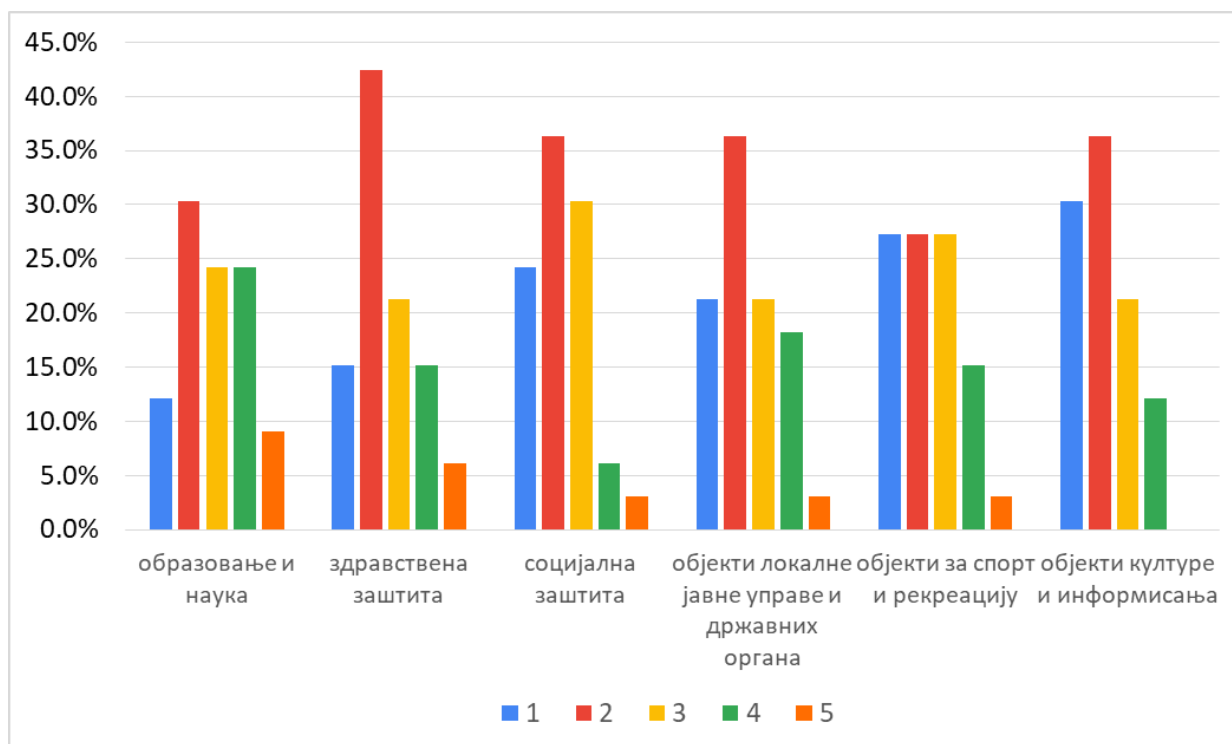

Слика 4. Дистрибуција одговора у погледу степена задовољства испитаника објектима јавне намене на нивоу Општине Медијана

Слика 5. Дистрибуција одговора у погледу степена задовољства испитаника објектима јавне намене на нивоу Општине Пантелеј

На територији Општине Палилула, 66.7% испитаника је изузетно незадовољно или незадовољно објектима културе и информисања. Са друге стране, 33.3% грађана је задовољно објектима намењеним образовању и науци. 60.6% испитаника Палилуле је незадовољно објектима социјалне заштите, док је 9.1% задовољно. Дистрибуција одговора испитаника приказана је на Слици 6.

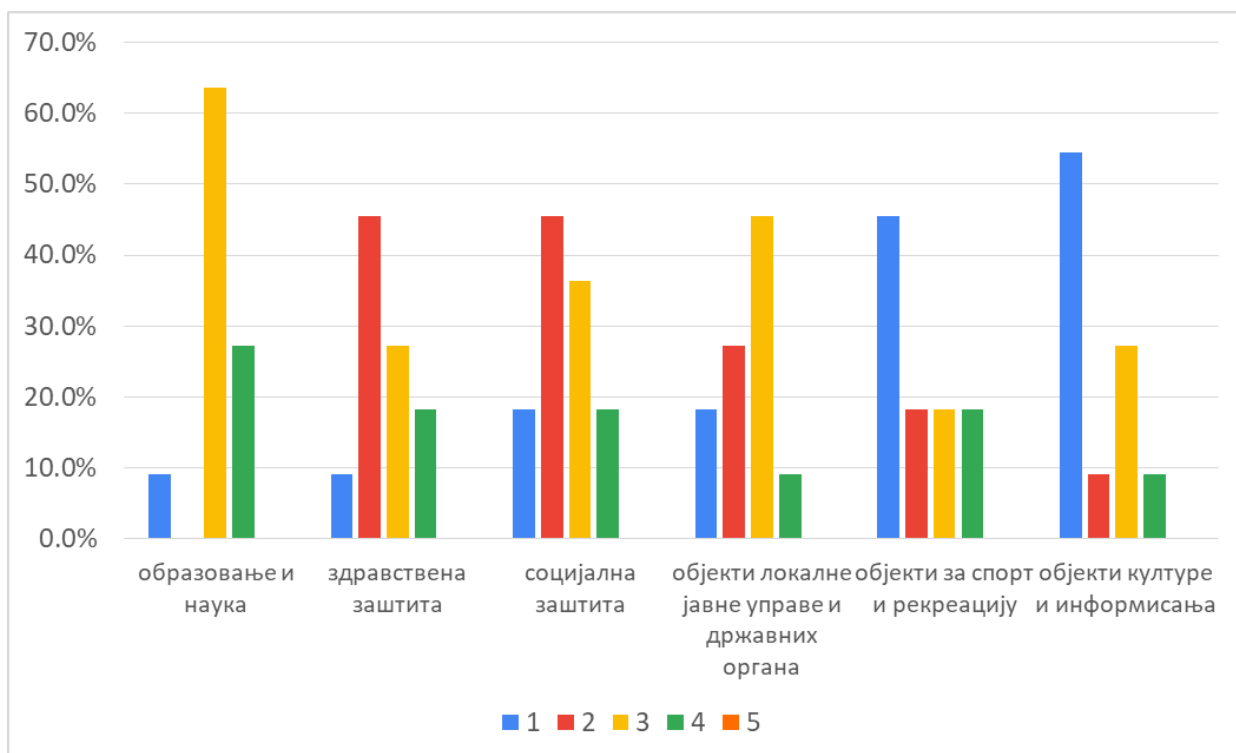

Слика 6. Дистрибуција одговора у погледу степена задовољства испитаника објектима јавне намене на нивоу Општине Палилула

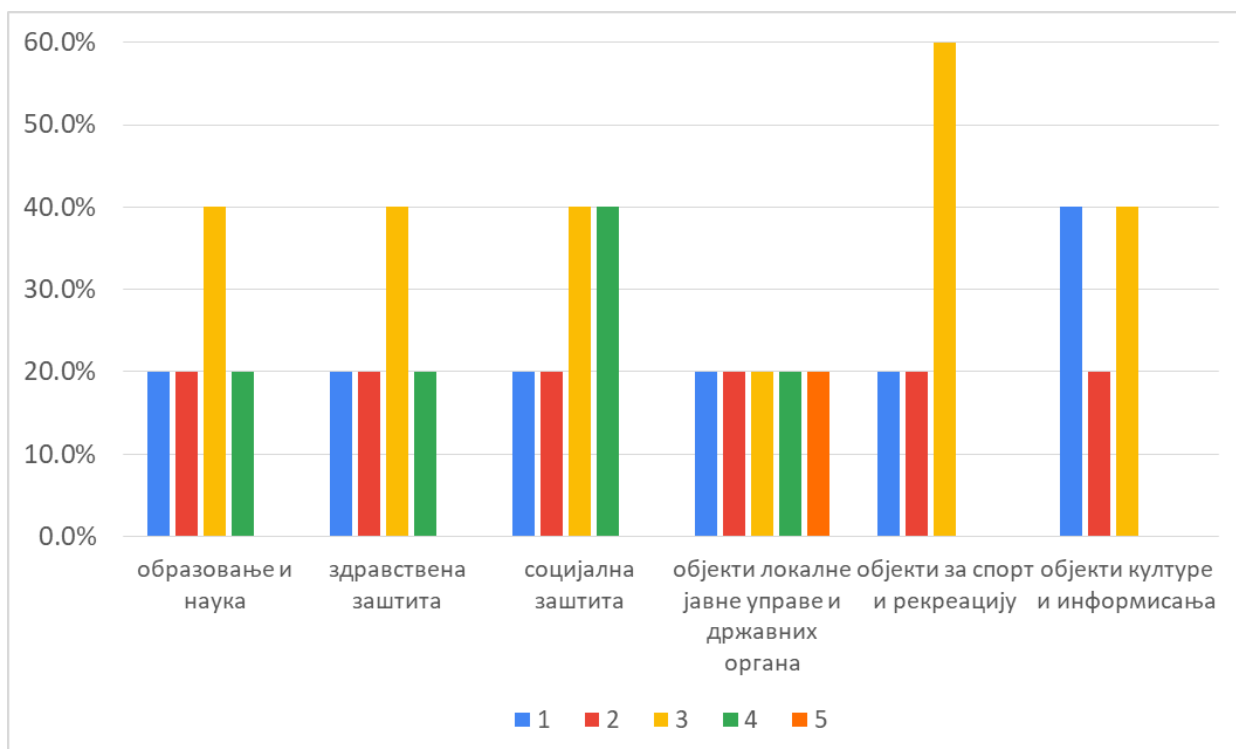
Само 6.15% учесника анкетног истраживања припада територији Општине Црвени Крст, а 2.79% Општини Нишка Бања. Иако овакав узорак није репрезентативан, мишљења грађана су по Општинама у значајној мери усаглашена па се одређени закључци могу извести. Када је у питању Општина Црвени Крст, 63.6% испитаника није задовољно или је изузетно незадовољно објектима културе и информисања, а само 9.1% је изјавило да је задовољно. Висок степен незадовољства свим категоријама објеката јавне намене показује и чињеница да се испитаници нису уопште определили за опцију „изузетно задовољан“ на Ликертовој петостепеној скали. 27.3% испитаника је задовољно објектима образовања и науке, док је 9.1% незадовољно. Дистрибуција одговора испитаника за Општину Црвени Крст приказана је на Слици 7. 54.6% испитаника није задовољно објектима здравствене заштите на подручју Црвеног Крста (определило се за опцију оцене 1 или 2).

У оквиру Општине Нишка Бања одговоре на анкету дало је само пет особа. Ни један грађанин није изразио задовољство објектима спорта и рекреације и објектима културе и информисања на подручју ове општине, што указује на недостатак ових садржаја. Дистрибуција одговора приказана је на Слици 8.

Генерално, анализирајући одговоре испитаника према територијалној припадности градским општинама, може се закључити да је највећи степен незадовољства усмерен ка објектима културе и информисања, и објектима за спорт и рекреацију. Не постоји општина у Нишу у оквиру које је процентуално највећи број испитаника рекао да је задовољан било којом од понуђених категорија објеката јавне намене. Највећи број испитаника се за сваку од категорија опредељивао за оцену 3, изражавајући став који указује на потребу за унапређењем објеката јавне намене на територији града Ниша, у свим општинама.

Слика 7. Дистрибуција одговора у погледу степена задовољства испитаника објектима јавне намене на нивоу Општине Црвени Крст

Слика 8. Дистрибуција одговора у погледу степена задовољства испитаника објектима јавне намене на нивоу Општине Нишка Бања

4.5 Анализа проблема и потреба на нивоу градских насеља

Питања бр. 11 и 12 имала су за циљ уочавање проблема и потреба на нивоу појединачних градских насеља. Нажалост, због слабог одзива грађана за учешће у анкети, само за известан број насеља су добијени одговори који могу бити од значаја за препознавање потреба становника за планирањем градње одређених јавних садржаја новим ГУП-ом. Анализирајући насеља из којих су испитаници, важно је набројати она чији грађани нису учествовали у анкети и за која нисмо успели да прикупимо одговарајуће ставове и мишљења. То су насеља Црвена Звезда, Брзи Брод, Суви До, Делијски Вис, Доње Влазе, Паси Пољана, Чокот, Кованлук, Јелашница, Просек, Прва Кутина, Манастир, Радикина Бара, Поповац, Доњи и Горњи Комрен, Хум, Чамурлије, Вртиште, Горња Топаоница, Београд мала, Каменица, Горња Врежина, Горњи и Доњи Матејевац и Малча. Планерске пројекције за ова насеља биће извршена само на основу спроведене анализе постојећег стања.

Потребно је напоменути да узимајући у обзир нерепрезентативан узорак испитаника анкетног истраживања, постоји известан број насеља са чије територије је у анкети учествовао само по један грађанин. То су насеља: Шљака, Шојка, Апеловац, Габровачка река, Доње Међурово, Јагодин мала, Калач Брдо, Криви Вир, Медошевац, Милка Протић, Подвиник и Трупале.

У Табели 2 дат је сумирани приказ садржаја који недостају на подручју сваког од насеља из кога су учесници анкете. Прикупљени одговори показују да грађани у својим насељима првенствено препознају недостатак садржаја културне делатности, као и потребу за изградњом ватрогасне станице и неког облика спортског садржаја (махом спортских терена на отвореном). У појединим насељима није саграђен вртић, док се у другим препознаје потреба за проширењем њиховог капацитета. Приградска насеља показују већу потребу за изградњом здравствене амбуланте.

Табела 7. Сумирање одговора на питања 11 и 12 - проблеми и потребе на нивоу насеља (ознаком + су означени садржаји за које становници сматрају да се требају планирати у насељу)

Назив насеља	Објекти јавне намене који недостају					
	вртић	основна школа	амбуланта	спортски терен/хала	дом културе	ватрогасна станица
12. фебруар	+	+	+	+	+	+
Апеловац	+		+	+	+	
Бубањ	+			+	+	+
Бул. Немањиха-3. Ђинђића	+		+	+	+	
Габровачка река			+		+	
Доња Врежина	+	+		+	+	
Доње Међурово				+		+
Дуваниште					+	+
Дурлан	+			+	+	+
Јагодин Мала				+	+	
Калач Брдо			+	+		+
Кичево			+	+		
Криве Ливаде			+	+	+	
Криви Вир			+			
Ледена Стена	+		+		+	
Маргер	+		+	+	+	+
део Маргер-Чаир	+			+		+
Медошевац					+	
Милка Протић	+					
Миново насеље	+			+	+	
Никола тесла (6)			+			+
Нишка Бања	+			+		+

Ново Село			+		+	
Његошева			+		+	+
Палилула	+			+	+	+
Пантелеј	+		+		+	+
Подвиник					+	+
Ратко Јовић					+	
Ст. желе. колонија			+			+
Старо гробље	+			+	+	+
С. Синђелић	+	+	+	+	+	+
Трошарина					+	+
Трупале			+			
Ћеле Кула			+		+	
Центар града			+	+	+	+
Црвени Певац	+			+	+	
Чаир	+				+	
Чалије		+		+		+
Шљака	+					
Шојка			+		+	

У оквиру последњег питања у упитнику, грађани Ниша су имали прилику да у слободној форми дају предлоге и смернице за планирање у оквиру предстојећег ГУП-а. Грађани су скренули пажњу на следеће проблеме и потребе Ниша везано за објекте јавне намене:

- обратити пажњу на планирање простора за волонтерска удружења грађана;
- предвидети зграде факултета за дисциплине које нису присутне на Универзитету у Нишу;
- проширити просторни капацитет Факултета уметности;
- реновирати све постојеће објекте јавне намене, посебно објекте културе у циљу унапређења туризма;
- равномерно распоредити ватрогасне станице и здравствене амбуланте (децентрализовати);
- ограничити спратност стамбене градње у градском центру како би се објекти јавних намена заштитили;
- административно поделити градске општине на месне заједнице, како би се свакој обезбедила школа, вртић, здравствена амбуланта, што би позитивно утицало на децентрализацију појединих функција јавне намене;
- искористити просторне капацитете напуштених индустријских објеката за смештај садржаја културе, и доделити их уметничким удружењима у циљу развијања независне уметничке сцене;
- реновирати старе објекте у централном делу града који се могу користити као музеји, галерије, библиотеке и објекти јавних управа;
- предвидети домове културе у свакој градској општини;
- спровести одговарајуће мере којима би се сваки јавни објекат прилагодио особама са инвалидитетом;
- саградити простор за културне манифестације, уместо коришћења Народног позоришта и Дома војске у те сврхе;
- саградити затворени базен, јер је постојећи у оквиру спортског центра Чаир преоптерећен активностима професионалних спортиста.

4.6 Синтеза резултата анкетног истраживања и импликације за планирање

Резултати анкетног истраживања, иако засновани на нерепрезентативном узорку, пружају значајан увид у перцепцију грађана о стању, проблемима и приоритетима развоја објеката јавне намене на територији града Ниша.

Анализом одговора уочава се висок степен усаглашености ставова испитаника у погледу кључних проблема, што указује да резултати анкете могу бити релевантан индикатор општих трендова и потреба, посебно у сегментима који се односе на квалитет, доступност и капацитет јавних услуга.

На нивоу целог града, грађани најизраженије препознају недостатке у следећим областима:

- спорт и рекреација,
- култура и информисање,
- предшколско образовање,
- здравствена заштита (посебно примарна и секундарна),
- социјална заштита.

Поред недовољног капацитета, као кључни проблеми издвајају се:

- просторна неравномерност и централизација јавних услуга;
- недовољна опремљеност и физичко стање постојећих објеката;
- недовољна прилагођеност особама са посебним потребама;
- недостатак савремених и мултифункционалних јавних простора.

Посебно је значајно да грађани препознају потенцијал адаптивне поновне употребе напуштених индустријских објеката, пре свега за:

- културне и креативне индустрије,
- изложбене и едукативне просторе,
- истраживачке и иновационе центре.

Ови резултати указују на јасну потребу за трансформацијом постојећег модела јавне инфраструктуре, од централизованог и секторски фрагментисаног система ка децентрализованом, флексибилном и мултифункционалном систему јавних услуга.

Са становишта методологије ове студије, резултати анкетног истраживања не тумаче се као основ за дефинисање конкретних локација, већ као индикатор приоритетних области и типова потреба које је неопходно квантитативно и просторно разрадити у наредним фазама анализе.

У том смислу, анкетно истраживање представља важан квалитативни слој који допуњује демографске и просторне анализе, омогућавајући да се:

- препознају приоритетни сектори интервенције;
- верификују уочени дефицити у систему јавних услуга;
- идентификују нови типови јавних садржаја који нису довољно заступљени у постојећој мрежи.

Резултати анкете биће интегрисани у даљу процену потреба за објектима јавне намене, где ће се квантификовати захтеви по секторима, дефинисати стандарди и предложити модели организације мреже јавних услуга, у складу са принципима одрживости, доступности и социјалне правичности.

5. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА ЈАВНИХ ОБЈЕКТА У НАСЕЉИМА У ОКВИРУ РЈУ ГУП-а 2025–2040

Анализа насеља града Ниша представља основу за разумевање постојећег стања и функционалне организације система јавних услуга, као и за сагледавање просторних и демографских услова у којима се оне одвијају. Свако насеље, било урбано, пери-урбано или рурално, одликује се специфичним карактеристикама у погледу морфологије, густине насељености, старосне структуре и социо-економског профила становништва, што непосредно утиче на обим, структуру и начин коришћења јавних објеката.

Полазећи од постојећег стања, у оквиру овог поглавља извршена је анализа постојећих објеката јавне намене (образовање, здравство, култура, спорт, социјална заштита и јавна управа), са посебним освртом на:

- њихов број и капацитет,
- функционалну опремљеност и стање,
- просторну доступност и покривеност,
- однос према демографској структури становништва.

Циљ анализе је утврђивање реалног стања система јавних услуга и препознавање просторних и функционалних неуравнотежености, које представљају основу за даљу процену потреба на нивоу града. Посебна пажња посвећена је доступности јавних услуга, односно односу између локације постојећих објеката и расподеле становништва, као и могућностима рационалног коришћења постојећих капацитета кроз мултифункционалност и унапређење постојеће инфраструктуре. На тај начин, анализа насеља представља аналитичку основу за разумевање постојећих услова и ограничења, као и полазиште за дефинисање капацитета, стандарда и модела развоја јавних услуга у наредним поглављима Студије.

Методолошки приступ анализи постојећег стања

Анализа је спроведена применом комбиноване квантитативне и квалитативне методологије, у неколико међусобно повезаних корака:

- **Демографска анализа** - Коришћени су подаци Републичког завода за статистику (пописи 2011. и 2022), као и пројекције до 2040. године, са циљем сагледавања односа између постојећих капацитета јавних објеката и карактеристика становништва (број, старосна структура, трендови).
- **Просторна анализа и ГИС мапирање** - Сви објекти јавне намене интегрисани су у геопросторну базу података (QGIS), на основу података из јавних извора. Анализа је усмерена на сагледавање просторне покривености и доступности постојећих објеката (пешачки и секундарни радијус), са циљем идентификације зона недовољне или преоптерећене опслужености, без дефинисања конкретних локација за нове интервенције.
- **Анализа капацитета и институционалних података** - Путем упитника и комуникације са релевантним институцијама прикупљени су подаци о капацитетима, броју корисника, физичком стању објеката и функционалним ограничењима постојеће инфраструктуре.
- **Квалитативна теренска анализа** - Обухватила је визуелну процену стања објеката и њиховог непосредног окружења, као и анализу односа јавних садржаја и урбаног ткива, са циљем бољег разумевања начина коришћења простора и квалитета јавног окружења.

- **Синтеза стања и идентификација кључних проблема** - Комбиновањем наведених анализа, за свако насеље формиран је профил постојећег стања јавних услуга, који обухвата:
 - ниво опремљености јавним објектима,
 - степен доступности,
 - уочене дефиците и ограничења у функционисању система.

Овако дефинисан аналитички оквир представља основу за даљу процену потреба и дефинисање стандарда у наредним поглављима Студије, без унапред дефинисаних просторних решења.

5.1 Подручје Општине Медијана

5.1.1 Урбана зона

Просторни и урбани контекст - Градска општина Медијана представља централно и најурбаније подручје града Ниша, са компактним и континуирано изграђеним урбаним ткивом у коме се интегришу стамбене, јавне, административне и комерцијалне функције. Простор је јасно дефинисан природним и инфраструктурним границама и има висок степен урбане консолидованости. Морфолошки, подручје карактерише висока густина насељености и изражена функционална сложеност, без присуства индустријских и производних зона. У функционалном смислу, Медијана представља централни део града са највишим степеном интеграције у систем јавних услуга. Према подацима РЗС број становника овог подручја за 2022. годину био је 78470 становника, док је пројекција за 2040. годину смањење овог броја на 71178, што је пад од близу 10% становника.

Стање система јавних објеката - Са становишта опремљености јавним објектима, урбана зона општине Медијана показује највиши ниво развијености у оквиру града. У домену образовања, постојећи капацитети обезбеђују висок ниво покривености и примарне доступности. Основне школе су равномерно распоређене, што омогућава добру територијалну покривеност. Систем предшколског васпитања је развијен, али се у зонама високе густине становања уочава локални притисак на капацитете. У области здравствене заштите присутан је висок степен функционалне опремљености, са доминантном улогом централних објеката. Упркос доброј укупној покривености, уочавају се локализовани дефицити доступности у зонама новијег стамбеног развоја. Сектор јавне управе је изразито концентрисан и функционално добро организован, што омогућава висок ниво доступности услуга, али указује и на неравномерну просторну дистрибуцију на нивоу града. Културна инфраструктура је снажно развијена и концентрисана у оквиру ове општине, што Медијану позиционира као носиоца културног система града. Сектор спорта и рекреације је присутан, али недовољно развијен у односу на густину становања, посебно у домену свакодневно доступних јавних простора.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна анализа указује на висок степен укупне покривености јавним објектима, уз локалне варијације у доступности. Централни и северни делови подручја карактеришу се добром доступношћу већине јавних услуга, док се у појединим зонама са повећаном густином становања уочавају:

- локализовани дефицити предшколских капацитета;
- смањена доступност здравствених услуга;
- недовољна заступљеност јавних отворених простора.

Овај образац указује на дисбаланс између густине становања и просторних капацитета постојећих јавних објеката.

Ограничења и развојни притисци - Кључно ограничење развоја система јавних објеката у оквиру ове општине представља висок степен изграђености и недостатак слободних просторних ресурса. Подручје карактеришу:

- просторна сатурација;
- ограничене могућности за нову изградњу;
- повећан притисак на постојеће капацитете у зонама густе становања;
- изражена концентрација функција од градског значаја.

У овим условима, функционисање система јавних објеката заснива се на оптимизацији и унапређењу постојећих ресурса.

Синтеза стања - Урбана зона општине Медијана карактерише се као високо опремљен и функционално интегрисан простор, са следећим кључним обележјима:

- висок ниво опремљености јавним објектима;
- добра укупна доступност услуга;
- локализовани дефицити у зонама високе густине становања;
- изражена концентрација функција од градског значаја;
- ограничени просторни потенцијали за даљи развој.

Кључни изазови односе се на оптимизацију постојећих капацитета и унапређење доступности у појединим деловима подручја.

Табела 8. – Урбана зона градске општине Медијана – сумирани приказ стања

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	вртићи (12)	равномерно, уз локалне празнине	добра функционалност	локални притисак на капацитете у зонама високе густине
Основно образовање	школе (9)	равномерна	висок ниво доступности	без значајних просторних дефицита
Средње образовање	средње школе и гимназије (11)	неравномерна	задовољавајућа функционалност	већи број институција у оквиру једног објекта
Високо образовање	5+2 (државни+ приватни)	неравномерна	задовољавајућа функционалност	већи број институција у оквиру једног објекта
Здравство	пунктови (5+)	добро покривено централно и северно	добра функционалност	локализована смањена доступност у зонама раста
Јавна управа	више објеката	висока концентрација	веома добра функционалност	просторна неуравнотеженост на нивоу града
Култура	више институција	снажно концентрисана	висок ниво опремљености	прекомерна концентрација у односу на друге делове града
Социјална заштита	више институција	просторна дисперзија	неопходно унапређење	ограничени капацитети постојећих објеката
Спорт и рекреација	више комплекса (затворених и отворених)	неуједначена	делимично задовољавајуће	недостатак свакодневно доступних простора
Просторни потенцијали	ограничени	локализовани	висока изграђеност	недостатак простора за нове садржаје

5.1.2 Насеље Брзи Брод

Просторни и урбани контекст - Брзи Брод представља пери-урбано насеље у саставу градске општине Медијана, са релативно стабилним бројем становника и благим трендом демографског опадања у пројекционом периоду. Према попису из 2022. године, насеље има 4.643 становника, док пројекција до 2040. године износи 4.443 становника. Просторно, насеље је ограничено значајним инфраструктурним и природним елементима (саобраћајни коридори, река Нишава, водозахватни систем, енергетска инфраструктура), што условљава његову релативну изолованост и ограничене могућности даљег просторног ширења. Морфолошки, Брзи Брод карактерише претежно једнопородична стамбена структура, са умереном густином насељености и локално формираним централним простором.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу заснива се на ограниченом броју кључних објеката који имају изражену мултифункционалну улогу. У домену образовања, присутан је један основношколски објекат са пратећим спортским садржајима, који представља централни елемент јавне инфраструктуре. У оквиру истог комплекса организовани су и предшколски капацитети, што омогућава функционалну повезаност услуга, али истовремено указује на високу зависност система од једне локације. Здравствена, административна и услужна функција организоване су у оквиру централног објекта, који обједињује више различитих јавних сервиса. Овакав модел организације омогућава основни ниво доступности, али указује на ограничену просторну дистрибуцију услуга. Постојећи спортски садржаји углавном су везани за школски комплекс и мањи број отворених терена, при чему део капацитета није у пуној функцији. Јавне и зелене површине су недовољно развијене и просторно ограничене, што утиче на квалитет јавног простора и могућности за свакодневне активности становништва.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна организација јавних објеката у насељу је изразито централизована. Већина јавних услуга концентрисана је у централној зони, што омогућава добру доступност унутар насеља, али истовремено доводи до:

- зависности целог насеља од ограниченог броја објеката;
- потенцијалне преоптерећености постојећих капацитета;
- ограничене функционалне резерве за будуће потребе.

Оваква структура је типична за пери-урбана насеља, али указује на смањену флексибилност система јавних услуга.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у развоју система јавних објеката у насељу Брзи Брод односе се на:

- ограничене просторне ресурсе услед приближавања граници изграђености;
- инфраструктурне баријере које отежавају просторну интеграцију са ширим урбаним подручјем;
- фрагментацију простора насталу као последица спонтане и делимично неструктурисане изградње;
- ограничен број слободних парцела погодних за јавне намене.

Додатно, уочава се да се развој система јавних објеката у значајној мери ослања на адаптацију и проширење постојећих капацитета, што указује на ограничене могућности за структурне промене система.

Синтеза стања - Насеље Брзи Брод карактерише се као пери-урбано подручје са основним нивоом опремљености јавним објектима, са следећим кључним обележјима:

- централизована структура јавних услуга;
- зависност од ограниченог броја мултифункционалних објеката;

- локални притисак на образовне и предшколске капацитете;
- недовољно развијена мрежа јавних и рекреативних површина;
- ограничена просторна флексибилност за даљи развој.

Кључни изазови односе се на унапређење функционалности постојећих капацитета и побољшање квалитета јавног простора.

Табела 9. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Брзи Брод

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	вртић (1, у оквиру школе)	централизовано	функционалан, ограничен капацитет	зависност од једног објекта; ограничени капацитети
Основно образовање	школа (1)	централизовано	функционална	ограничена могућност проширења; притисак на капацитете
Здравство	амбуланта (1)	централна зона	основни ниво услуге	ограничена дистрибуција услуга
Јавна управа	месна канцеларија	централна зона	функционална	интеграција више функција у једном објекту
Култура	-	-	-	недостаје формално организована културна инфраструктура
Социјална заштита	-	-	-	недостаје формално организована социјална инфраструктура
Спорт и рекреација	школски терени, отворени терени	ограничено	делимично функционални	део капацитета ван функције; недостатак јавних садржаја
Просторни потенцијали	постојећи објекти за адаптацију	локализовано	делимично активирани	ограничени просторни ресурси; зависност од адаптација

5.2 Подручје Општине Палилула

5.2.1 Урбана зона

Просторни и урбани контекст - Централно урбано подручје градске општине Палилула простира се јужно од железничке пруге Ниш–Пирот, у зони између улице Бубањских хероја и Габровачког пута. Простор се развијао радијално у односу на градско језгро и карактерише га сложена морфологија са наглашеним топографским варијацијама и постепеним прелазом од компактније урбане структуре ка зонама ниже густине становања. Северни делови подручја (ближи централном градском језгру) имају изражен мешовити карактер, са присуством вишепородичне и једнопородичне стамбене градње, као и јавних и услужних функција, док у јужним деловима доминира индивидуално становање са нижим степеном изграђености и слабијом инфраструктурном опремљеношћу. У последњој деценији уочава се интензиван процес урбане трансформације, пре свега кроз замену ниске стамбене изградње објектима веће спратности. Овај процес доводи до повећања густине насељености и значајног притиска на постојеће капацитете јавне инфраструктуре, посебно у секторима образовања, здравства и јавних услуга.

Стање система јавних објеката - У погледу образовне инфраструктуре, постојећи капацитети обезбеђују релативно добру покривеност у северним деловима подручја, док се у јужним зонама уочава смањен степен доступности. Ова неуједначеност указује на просторни дисбаланс између расподеле становништва и позиције образовних објеката. Сличан образац уочава се и у систему предшколског васпитања, где је доступност услуга везана за северни појас, док периферни делови урбане зоне имају ограничену покривеност. Мрежа здравствених објеката показује добру функционалност у деловима са већом концентрацијом становништва, али је њихова просторна дистрибуција неуједначена, што условљава смањену приступачност у зонама новијег стамбеног развоја. У области јавне управе присутан је задовољавајући ниво опремљености, али са варијацијама у квалитету и функционалности простора. Уочава се тенденција концентрације услуга у појединим деловима подручја, уз ограничен степен интеграције различитих јавних функција. Културна инфраструктура је недовољно развијена у односу на величину и карактер подручја. Постојећи капацитети не обезбеђују равномерну доступност, а део функција одвија се у просторима који не задовољавају савремене услове рада. Социјална инфраструктура је присутна, али са ограниченим капацитетима у односу на потенцијалне потребе, посебно у контексту демографских промена и раста појединих делова подручја. Сектор спорта и рекреације карактерише низак степен развијености јавних и доступних садржаја. Постојећи капацитети су углавном везани за институционалне или специјализоване комплексе, док је недостатак свакодневно доступних рекреативних простора и зелених површина један од кључних уочених проблема.

Просторна структура и ограничења - Урбана зона општине Палилула нема јасно дефинисан локални центар који би обједињавао јавне функције општинског нивоа. Истовремено, постоје простори са потенцијалом за интензивнију функционалну артикулацију, који тренутно нису у потпуности интегрисани у систем јавних услуга. Просторни развој подручја карактеришу:

- неуједначена густина и морфологија;
- локализована концентрација јавних функција;
- ограничена доступност у периферним деловима;
- пораст притиска на постојеће капацитете услед трансформације становања.

Посебан сегмент простора представљају постојеће зелене и јавне површине, укључујући и заштићене целине, које имају значајан потенцијал у систему јавних простора, али су делимично недовољно уређене и функционално интегрисане.

Синтеза стања - Урбана зона општине Палилула карактерише се као простор у фази интензивне трансформације, са следећим кључним обележјима:

- неуједначена просторна дистрибуција јавних објеката;
- изражен дисбаланс између северних и јужних делова у погледу доступности услуга;
- повећан притисак на постојеће капацитете услед раста густине становања;
- недовољно развијена културна и спортско-рекреативна инфраструктура;
- ограничена интеграција јавних функција у јединствен систем услуга;
- присуство просторних ресурса са потенцијалом за унапређење функције јавних садржаја.

Овако дефинисано стање указује на потребу за даљом квантитативном анализом капацитета и стандарда у наредним поглављима, у циљу прецизног утврђивања потреба система јавних објеката.

Табела 10. Анализа постојећег стања објеката јавне намене у урбаној зони градске општине Палилула

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
--------	--------------------	------------------------	------------------------	------------------------------

Предшколско образовање	вртићи (3)	концентрисани у северним зонама општине	функционални, али капацитети под притиском у зонама раста	недовољна доступност у јужним деловима; просторни дисбаланс у односу на расподелу становништва
Основно образовање	основне школе (4)	доминатно у северним зонама	добра функционалност постојећих објеката	јужни делови изван зоне примарне доступности; повећан притисак услед раста густине становања
Средње образовање	гимназија и дом ученика	централно подручје	задовољавајућа функционалност	ограничена интеграција са ширим урбаним контекстом; потреба за унапређењем доступности и окружења
Високо образовање	факултети (3+ прив.)	централни и источни део подручја	висок ниво уређености	делимична просторна издвојеност у односу на остатак урбане структуре слабија пешачка повезаност (пмф); недостатак просторних капацитета и инфраструктуре (фсфк и фзвр)
Здравство	здравствене станице (4–5)	претежно у северним зонама	добра функционалност у постојећим капацитетима	неуједначена доступност; јужни делови изван зоне примарне здравствене заштите
Јавна управа	зграда општине, месне канцеларије, полицијска станица; објекти судова	концентрација у развијеним деловима	задовољавајући капацитети уз варијације у квалитету простора	недовољна просторна равномерност; ограничена интеграција различитих јавних сервиса
Култура	нкц. библиотека огранци	централна и западна зона	нкц адекватан; библиотека у неадекватном простору	недовољан број и квалитет простора за културне активности; неуједначена доступност
Социјална заштита	дом за васпитање, сигурна кућа	централна зона	функционални објекти ограниченог капацитета	ограничен капацитет у односу на потенцијалне потребе
Спорт и рекреација	појединачни терени	спорадична дистрибуција	делимично функционални, углавном специјализовани садржаји	недостатак јавно доступних спортских и рекреативних простора – слаба покривеност у стамбеним зонама
Просторни потенцијали	већи урбани комплекси (нпр. бивши војни и индустријски простори)	појединачне зоне у оквиру подручја	недовољно активитани и интегрисани у урбану структуру	неискоришћен потенцијал за унапређење система јавних функција; недостатак јасне

5.2.2 Потез између железнице и Нишаве (насеља Сточни трг, Црни пут, Јеврејско гробље и околина)

Просторни и урбани контекст - Подручје између железничке пруге и реке Нишаве представља простор сложеног и недовољно дефинисаног урбаног карактера у оквиру градске општине Палилула. Иако се налази у непосредној близини централне градске зоне, ово подручје карактерише мешавина различитих и често некомпатибилних функција. Просторна структура формирана је кроз процес постепене трансформације, у којем се индустријске и складишне функције делимично замењују мешовитим садржајима, уз истовремено присуство становања, средњих струлних школа, комерцијалних делатности и комуналне инфраструктуре. Становање је развијано спонтано, углавном кроз инфилтрацију индивидуалних стамбених објеката у постојеће индустријске комплексе, што је довело до изражене фрагментације и неуједначености урбаног ткива.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у овом подручју је ограничен и недовољно развијен у односу на просторни потенцијал и положај у структури града. Постојећи јавни садржаји обухватају:

- месну канцеларију;
- полицијску испоставу и здравствену амбуланту;
- средњошколске објекте;
- отворени тржни центар (ОТЦ) као специфичну форму јавне и комерцијалне функције.

Основно образовање није директно присутно у оквиру подручја, али је доступно у суседним зонама. Предшколске установе нису присутне, што представља значајан недостатак у систему јавних услуга. Сектор културе и социјалне заштите није развијен у оквиру овог подручја. Сектор спорта и рекреације је практично одсутан, без организованих јавних садржаја.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна организација јавних објеката је неуједначена и делимично условљена постојећом индустријском структуром. Јавни садржаји су:

- локализовани и функционално изоловани;
- недовољно интегрисани у урбано ткиво;
- ограничено доступни у појединим деловима подручја.

Доминантну улогу у свакодневном функционисању простора има отворени тржни центар, који генерише значајне токове кретања и утиче на организацију простора, али истовремено представља фактор оптерећења саобраћајне и просторне структуре. Оваква структура указује на одсуство јасно организованог система јавних услуга и низак степен функционалне повезаности.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању и развоју система јавних објеката односе се на:

- присуство некомпатибилних намена (становање, индустрија, складиштење);
- фрагментацију урбаног ткива;
- недовољно дефинисану просторну структуру;
- оптерећење инфраструктуре, посебно у саобраћајном смислу;
- недостатак уређених јавних и зелених површина.

Истовремено, уочава се да подручје има изражен развојни потенцијал, пре свега због:

- близине централне градске зоне;

- положаја уз реку Нишаву;
- присуства већих просторних целина у процесу трансформације;
- постојања индустријског наслеђа.

Синтеза стања - Подручје између железнице и Нишаве карактерише се као урбани простор у фази трансформације, са следећим кључним обележјима:

- мешовита и неуједначена структура намена;
- недовољно развијен систем јавних објеката;
- изражен недостатак предшколских и рекреативних садржаја;
- просторна фрагментација и функционална неинтегрисаност;
- присуство значајних, али недовољно активираних просторних потенцијала.

Кључни изазови односе се на:

- недостатак основних јавних услуга;
- неуједначену доступност;
- ограничену функционалну структуру јавних садржаја.

Табела 11. Анализа постојећег стања објеката јавне намене

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак услуге
Основно образовање	нема (у оквиру зоне)	доступно у окружењу	функционално у ширем систему	зависност од суседних насеља
Средње образовање	школе (2)	локализовано	функционалне	ограничена интеграција у урбано ткиво
Здравство	амбуланта (1)	локализовано	основни ниво услуге	ограничен обухват
Јавна управа	месна канцеларија	локализовано	функционална	ограничен домет услуга
Култура	нема	—	—	недостатак културне инфраструктуре
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак услуга
Спорт и рекреација	нема	—	—	потпуни недостатак јавних садржаја
Просторни потенцијали	веће целине у трансформацији	фрагментисано	делимично активирани	недовољна функционална артикулација

5.2.3 Насеље Делијски вис

Просторни и урбани контекст - Делијски вис представља компактно урбано насеље у оквиру градске општине Палилула, са јасно дефинисаним просторним границама и релативно заокруженом урбаном структуром. Простор је ограничен инфраструктурним коридорима и природним елементима, што условљава његову просторну дефинисаност и ограничене могућности ширења. Морфолошки, насеље карактерише доминантно једнопородична стамбена структура, уз локализовано присуство вишепородичних објеката у централним деловима. Просторни развој се одвијао у правцима исток–запад и север–југ, што је условило формирање препознатљивог локалног центра на укрштању главних комуникација. Јужни обод

насеља чини неизграђено, природно подручје са значајним еколошким вредностима, које има улогу зеленог појаса и доприноси квалитету животне средине.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу Делијски вис је релативно развијен и функционално организован, са израженом концентрацијом садржаја у централној зони. У домену образовања, присутни су основношколски и предшколски капацитети који обезбеђују основни ниво услуге и указују на стабилну демографску структуру насеља. Међутим, просторна покривеност није уједначена, јер рубни делови насеља остају изван зоне примарне доступности. Здравствене и административне услуге су такође концентрисане у централном делу, у оквиру функционално повезаних објеката, што омогућава добру доступност у централној зони, али ограничен домет у периферним деловима. Посебан значај има културно-религијски комплекс (војничко гробље), који представља важан просторни и идентитетски репер насеља. Сектор спорта и рекреације је релативно развијен у односу на друга насеља, са присуством спортских комплекса и пратећих терена, али је степен њихове јавне доступности ограничен. Јавне и зелене површине, нарочито централни парк, представљају значајан ресурс, али њихов потенцијал није у потпуности функционално искоришћен.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна организација јавних објеката у насељу има изражен централни карактер. Централна зона, формирана око парка и главних јавних објеката, обезбеђује добру доступност већине услуга, док се у рубним деловима уочава:

- смањена доступност образовних и здравствених услуга;
- зависност од центра насеља;
- ограничена дистрибуција јавних садржаја.

Овај образац указује на функционалну стабилност центра, али и на просторни дисбаланс унутар насеља.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- ограничен простор за ширење у оквиру постојећег урбаног ткива;
- неуједначену доступност услуга у односу на просторну структуру;
- недовољну функционалну артикулацију централне зоне;
- делимично неактивирани просторни ресурси унутар насеља.

Истовремено, уочава се да централна зона насеља поседује потенцијал за јачање јавних функција, док поједини постојећи објекти и простори нису у пуној функцији.

Синтеза стања - Насеље Делијски вис карактерише се као функционално стабилно урбано подручје, са следећим кључним обележјима:

- релативно развијен систем јавних објеката;
- изражена концентрација услуга у централној зони;
- неуједначена доступност у рубним деловима;
- релативно добра основа за спортске и рекреативне активности;
- постојање простора са потенцијалом за унапређење јавних функција.

Кључни изазови односе се на:

- просторну равномерност доступности;
- оптимизацију постојећих капацитета;
- унапређење функционалности јавних простора.

Табела 12. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Делијски вис

Сектор	Тип објекта / капацитет	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	вртић (~280 деце)	централно	адекватан капацитет	недовољна покривеност рубних делова
Основно образовање	школа (~740 ученика)	централно	добра функционалност	ограничен простор за проширење; зависност од центра
Здравство	здравствена станица	централно	основни ниво услуге	ограничен домет у периферним зонама
Јавна управа / пошта	месна канцеларија, пошта	централно	функционално	концентрација услуга у једној зони
Култура / верски објекти	црквени комплекс	источни део	добро одржаван	ограничена интеграција у систем јавних услуга
Социјална заштита	нема	-	-	попуну одсуство јавне услуге
Спорт и рекреација	спортски комплекс, терени	централно и јужно	добра основа	ограничена јавна доступност (фудбалски терен - стадион)
Просторни потенцијали	поједини објекти и зоне	локализовано	делимично активирани	недовољно искоришћен потенцијал

5.2.4 Насеље Милка Протић

Просторни и урбани контекст - Насеље Милка Протић представља мању урбану целину у оквиру градске општине Палилула, без формалног административног статуса засебног насеља. Формирано је као радничко становање за запослене у Казнено-поправном дому, што је условило његову компактну и функционално јединствену структуру. Морфолошки, насеље карактеришу објекти вишепородичног становања, једноставне архитектуре и уједначене типологије, са јасно дефинисаним блоковима и ограниченим просторним обухватом. Према подацима пописа из 2022. године, насеље има 486 становника, уз изражен тренд демографског опадања у пројекционом периоду.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је ограниченог обима, али функционално организован тако да обезбеђује основни ниво услуга. У домену образовања, присутно је подручно одељење основне школе са око 75 ученика, што указује на локалну функцију образовања и ограничен обухват. Предшколске установе нису присутне у оквиру насеља, док се одређени вид подршке предшколском образовању делимично остварује кроз постојећи школски систем. Здравствене и административне функције су обједињене у оквиру месне канцеларије, што представља типичан модел за мање урбане целине са ограниченим бројем становника. Сектор спорта и рекреације присутан је кроз отворене терене, који обезбеђују основне услове за активности становништва, али без ширег спектра јавних садржаја. Посебан значај има објекат мотела „Делиград“, који представља просторни и визуелни репер насеља. Поред угоститељске функције, овај објекат поседује потенцијал за ширу друштвену и јавну употребу. Објекат је тренутно ван функције. Сектор културе и социјалне заштите није институционално развијен у оквиру насеља.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна организација јавних објеката у насељу је централизована и компактна, што омогућава добру локалну доступност унутар насеља. Сви кључни јавни садржаји налазе се у оквиру пешачке доступности, што је последица мале

површине и компактне структуре. Међутим, у ширем урбаном контексту, насеље показује зависност од околних подручја за приступ услугама вишег нивоа, посебно у домену:

- предшколског образовања;
- здравствених услуга већег капацитета;
- културних и друштвених садржаја.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- мали број становника и ограничену демографску базу;
- тренд демографског опадања;
- ограничене просторне ресурсе за развој нових садржаја;
- зависност од суседних насеља за поједине услуге.

Истовремено, уочава се да поједини постојећи објекти, нарочито мотел „Делиград“, имају значајан потенцијал у контексту друштвеног и јавног живота насеља, али тај потенцијал није у потпуности искоришћен.

Синтеза стања - Насеље Милка Протић карактерише се као мала урбана целина са основним нивоом опремљености јавним објектима, са следећим кључним обележјима:

- ограничен, али функционалан систем јавних услуга;
- централизована и компактна организација јавних садржаја;
- одсуство предшколских и културних институција;
- зависност од ширег урбаног система;
- присуство појединачних објеката са потенцијалом за јавну употребу.

Кључни изазови односе се на:

- одрживост постојећих капацитета у условима демографског опадања;
- обезбеђивање минималног нивоа услуга;
- функционалну активацију постојећих просторних ресурса.

Табела 13. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Милка Протић

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак услуге
Основно образовање	подручно одељење (~75 ученика)	локално	функционално	ограничен обухват; зависност од већих школа
Здравство	у оквиру месне канцеларије	централизовано	основни ниво услуге	ограничени капацитети
Јавна управа	месна канцеларија	централизовано	функционална	интеграција више функција у једном објекту
Култура	нема (формално)	—	—	одсуство институционалне културне инфраструктуре
Социјална заштита	нема	-	-	одсуство функције
Спорт и рекреација	отворени терени	локално	основни ниво	ограничен спектар садржаја

Просторни потенцијали	мотел „Делиград“	централно	делимично активан	недовољно искоришћен потенцијал
--------------------------	---------------------	-----------	----------------------	---------------------------------------

5.2.5 Насеље Ледена стена

Просторни и урбани контекст - Ледена стена представља компактно урбано насеље у оквиру градске општине Палилула, смештено на југозападном ободу града, између улица Димитрија Туцовића, Бубањских хероја и Петра Аранђеловића. У оквиру ових граница формирана је јасно дефинисана урбана целина са релативно високом густином насељености и ограниченим просторним резервама. Просторну структуру карактеришу мање индивидуалне парцеле са високим степеном заузетости, што је довело до недостатка уређених јавних простора и зелених површина унутар самог насеља. Посебан просторни квалитет представља непосредан контакт са парк-шумом Бубањ, која има значајну улогу у систему рекреативних, еколошких и јавних функција ширег подручја.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је функционално организован, али просторно концентрисан и ограничен у односу на густину насељености. Кључни јавни садржаји налазе се дуж источне границе насеља, у улици Бубањских хероја, на рубном подручју урбаног дела градске општине Палилула, где су смештени:

- основна школа;
- мултифункционални објект који обједињује више јавних функција (месна канцеларија, здравствена станица, библиотека, предшколска установа);
- пункт хитне медицинске помоћи.

Овакав модел организације омогућава добру функционалну повезаност услуга, али указује на висок степен концентрације и ограничену просторну дистрибуцију. Предшколски капацитети су присутни, али у привременом организационом облику, што указује на ограничења у погледу просторних и функционалних услова. Сектор спорта и рекреације у оквиру насеља је недовољно развијен, при чему значајну компензациону улогу имају садржаји у оквиру парк-шуме Бубањ. Сектор културе и социјалне заштите није посебно развијен, већ се делимично интегрише кроз мултифункционалне објекте.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга је условно добра, захваљујући концентрацији објеката дуж источне границе насеља. Међутим, овакав модел доводи до:

- неуједначене доступности у унутрашњим деловима насеља;
- зависности од једне линијске зоне јавних садржаја;
- ограничене функционалне разноврсности унутар самог насеља.

Недостатак уређених јавних простора унутар насеља представља један од кључних проблема, који делимично ублажава близина парк-шуме Бубањ, али не у потпуности.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- висок степен изграђености и недостатак слободних површина;
- ограничену унутрашњу мрежу јавних простора;
- просторну концентрацију услуга;
- недовољно развијене спортске и рекреативне садржаје унутар насеља.

Истовремено, уочава се да подручје има развојни потенцијал у оквиру контактних зона које су у процесу урбаног ширења, посебно у деловима који нису у потпуности изграђени. У тим зонама очекује се повећање густине становања, што може довести до додатног притиска на постојеће капацитете јавних услуга.

Синтеза стања - Насеље Ледена стена карактерише се као компактно урбано подручје са ограниченим просторним ресурсима и следећим кључним обележјима:

- релативно добра опремљеност основним јавним сервисима;
- изражена концентрација јавних функција дуж источне границе;
- недостатак унутрашњих јавних и зелених простора;
- зависност од парк-шуме Бубањ за рекреативне активности;
- потенцијал за трансформацију у контактним зонама.

Кључни изазови односе се на:

- просторну равномерност доступности;
- недостатак јавних простора;
- прилагођавање система услуга будућим променама густине становања.

Табела 14. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Ледена стена

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	у оквиру школе (привремено)	централизовано	ограничени услови	недовољан и привремени капацитет
Основно образовање	школа (1)	источна зона	функционална	зависност од једне локације
Здравство	здравствена станица + ХМП	источна зона	добра функционалност	концентрација услуга
Јавна управа	месна канцеларија	источна зона	функционална	просторна неуједначеност
Култура	библиотека (огранак)	источна зона	ограничен капацитет	недостатак развијене културне инфраструктуре
Социјална заштита	нема	-	-	одсуство функције
Спорт и рекреација	парк-шума Бубањ (ван насеља)	периферно	квалитетан ресурс	недостатак унутрашњих садржаја
Просторни потенцијали	контактне зоне	локализовано	делимично активирани	потенцијал у зонама трансформације

5.2.6 Миново насеље и насеље Виногради

Просторни и урбани контекст - Миново насеље и насеље Виногради налазе се у југоисточној периферној зони града Ниша, у оквиру градске општине Палилула, и представљају прелазну зону између компактног урбаног ткива и пери-урбаног простора (насеље Паси Пољана). Просторно су повезани са насељима Ледена стена, Паси Пољана и спомен-парком Бубањ. Миново насеље је плански формиран стамбени комплекс са јасно дефинисаном уличном мрежом и блоковском структуром, у којој доминира ниска стамбена изградња (куће у низу), уз ограничено присуство вишепородичних објеката и даљи тренд изградње овог типа објеката. Насеље Виногради, са друге стране, развијало се спонтано, без јасне урбанистичке регулације, што је довело до фрагментисане просторне структуре и недовољно развијене инфраструктуре.

Стање система јавних објеката - У оквиру самих насеља није развијен систем јавних објеката локалног нивоа. Становници се у највећој мери ослањају на јавне садржаје који се налазе ван насеља, дуж улице Бубањских хероја, у зони Ледене стене, што указује на зависност од суседних урбаних целина. У домену образовања и предшколског васпитања, услуге су доступне у ширем окружењу, али нису равномерно доступне свим деловима овог подручја. Здравствене и административне услуге су такође организоване ван насеља, у оквиру постојећих објеката у суседним зонама. Сектор културе и социјалне заштите није развијен унутар ових насеља. Сектор спорта и рекреације је практично одсутан, без организованих локалних садржаја.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга је ограничена и неуједначена. Део Миновог насеља, као и целокупно подручје Винограда, налази се ван зоне примарне пешачке доступности постојећих јавних објеката, што указује на:

- просторни дисбаланс у односу на расподелу становништва;
- зависност од саобраћајне доступности;
- ограничену доступност услуга за свакодневне потребе.

Оваква структура је посебно изражена у Виноградима, где урбана фрагментација додатно утиче на доступност и организацију простора.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- одсуство локалних јавних сервиса унутар насеља;
- неуједначену урбану структуру (планско и непланско ткиво);
- недовољно развијену саобраћајну и комуналну инфраструктуру (посебно у Виноградима);
- ограничену доступност јавних простора и рекреативних садржаја.

Истовремено, уочава се да подручје има просторне резерве у виду неизграђених парцела и делимично недефинисаних зона, што указује на потенцијал за унапређење функционалне структуре. Додатни развојни притисак очекује се услед постепене урбанизације периферних делова и могућег повећања густине становања.

Синтеза стања - Миново насеље и Виногради карактеришу се као пери-урбано подручје са израженим структурним и функционалним разликама, са следећим кључним обележјима:

- одсуство локалног система јавних објеката;
- зависност од суседних урбаних зона;
- неуједначена доступност јавних услуга;
- недовољно развијени јавни и рекреативни простори;
- постојање просторних резерви и потенцијала за трансформацију.

Кључни изазови односе се на:

- доступност основних јавних услуга;
- унапређење просторне повезаности;
- развој јавних простора и локалних садржаја.

Табела 15. Анализа постојећег стања објеката јавне намене

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак услуге унутар насеља

Основно образовање	нема (локално)	у суседству	функционално у ширем систему	делови насеља ван зоне доступности
Здравство	нема (локално)	у суседству	основни ниво услуге	зависност од других зона
Јавна управа	нема	—	—	недостатак локалних административних функција
Култура	нема	—	—	потпуни недостатак културних садржаја
Социјална заштита	Специјална школа са домом укеника Бубањ	у непосредној близини спомен парка Бубањ; без интеграције са насељем	задовољавајућа функционалност	Просторна изолованост; монофункционалност
Спорт и рекреација	нема	—	—	недостатак локалних садржаја; доступни у окружењу (парк Бубањ)
Просторни потенцијали	неизграђене парцеле	фрагментисано	делимично активирани	недовољно дефинисана урбана структура

5.2.7 Насеље Паси Пољана

Просторни и урбани контекст - Паси Пољана представља пери-урбано насеље у оквиру градске општине Палилула, са релативно компактном просторном структуром и доминантно стамбеном наменом умерених густина. Морфолошки, насеље показује јасну просторну диференцијацију на:

- старији, јужни део са традиционалном структуром становања;
- новији, северни део са савременијом изградњом и локализованим присуством вишепородичних објеката (укључујући социјално становање).

Дугогодишњи развој усмерен ка северу довео је до померања функционалног тежишта насеља у том правцу. Једно од кључних обележја просторне структуре је одсуство јасно дефинисаног централног простора, како у морфолошком, тако и у функционалном смислу. Према попису из 2022. године, насеље има 2.948 становника, док пројекције указују на благи пораст, до око 3.124 становника у 2040. години.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је делимично развијен, али просторно и функционално неуједначен. Постојећи јавни садржаји обухватају:

- пошту, позиционирану у северном делу насеља;
- подручно одељење основне школе са око 170 ученика и ограниченим предшколским капацитетима;
- отворене спортске терене;
- месну канцеларију административног карактера;
- верски објекат у старијем делу насеља.

Основни јавни сервиси вишег нивоа (здравство, култура) нису присутни унутар насеља, већ су доступни у суседним зонама, пре свега у насељу Ледена стена (улица Бубањских хероја). Предшколски капацитети су недовољно развијени, што указује на ограничен обухват услуга у односу на број становника и очекивани раст. Сектор културе и социјалне заштите није институционално развијен у оквиру насеља. Сектор спорта и рекреације је делимично присутан, али без системски уређене мреже јавних простора.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга у насељу је неуједначена и условљена њиховом дисперзном организацијом. Јавни садржаји су:

- просторно раздвојени (север, запад, југ);
- функционално неповезани;
- без јасне хијерархије и централне организације.

Оваква структура доводи до:

- смањене ефикасности система јавних услуга;
- зависности од суседних насеља;
- ограничене доступности услуга за свакодневне потребе.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- одсуство јасно дефинисаног центра насеља;
- недовољну интеграцију јавних функција;
- ограничене предшколске капацитете;
- зависност од услуга у суседним зонама;
- неуједначену просторну структуру.

Истовремено, уочава се да насеље има просторни потенцијал у централним деловима и у зонама између постојећих функционалних целина, који тренутно нису у потпуности артикулисани. Додатни развојни притисак очекује се услед умереног раста становништва и могућег даљег развоја северног дела насеља.

Синтеза стања - Насеље Паси Пољана карактерише се као пери-урбано подручје у фази постепене трансформације, са следећим кључним обележјима:

- делимично развијен систем јавних објеката;
- одсуство јасно дефинисаног централног простора;
- неуједначена просторна дистрибуција јавних садржаја;
- недовољно развијени предшколски и друштвени садржаји;
- зависност од суседних урбаних зона;
- потенцијал за функционалну артикулацију простора у централним деловима.

Кључни изазови односе се на:

- доступност основних јавних услуга;
- функционалну интеграцију јавних садржаја;
- развој јавних простора;
- прилагођавање систему услуга очекиваном расту становништва.

Табела 16. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Паси Пољана

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	ограничени капацитети (у оквиру школе)	локализовано	недовољан обухват	недовољни капацитети
Основно образовање	подручно одељење (~170 ученика)	западни део	функционално	ограничен капацитет; зависност од других школа
Здравство	нема (локално)	у суседству	основни ниво услуге	зависност од Ледене стене

Јавна управа	месна канцеларија	југозапад	административна функција	ограничен спектар услуга
Култура	нема	—	—	одсуство културних садржаја
Социјална заштита	нема	—	—	одсуство садржаја
Спорт и рекреација	отворени терени	дисперзно	делимично функционални	недостатак системски уређених простора
Просторни потенцијали	централне и међузоне	локализовано	делимично активирани	недовољно дефинисана структура

5.2.8 Насеље Доње Међурово

Просторни и урбани контекст - Доње Међурово представља рурално насеље у оквиру градске општине Палилула, са компактном, органски формираном просторном структуром. Морфолошки, насеље карактерише неправилан распоред улица и блокова, као последица дугорочног, спонтаног развоја. Структуру насеља чине објекти индивидуалног становања, уз значајно присуство пољопривредних и помоћних објеката (укључујући пластенике), који су често интегрисани у оквиру стамбених парцела. Просторно, насеље је повезано са суседним насељем Чокот, са којим формира континуално изграђено ткиво, али са задржаним појединачним идентитетима. Према попису из 2022. године, насеље има 1.572 становника, док пројекције до 2040. године указују на пад броја становника на око 1.361.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је ограничен, али обезбеђује основни ниво услуга. Постојећи јавни садржаји обухватају:

- месну канцеларију, која интегрише више функција (администрација, здравствена амбуланта и пошта);
- подручно одељење основне школе са мање од 50 ученика и пратећим спортским тереном;
- железничку станицу на периферији насеља;
- спортске и културне садржаје у приобалном појасу (фудбалски стадион и црква).

Предшколске установе нису присутне унутар насеља, што представља један од кључних дефицита у систему јавних услуга. Сектор културе и социјалне заштите није институционално развијен, већ се делимично ослања на постојеће локалне и верске садржаје.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна дистрибуција јавних објеката је делимично периферна и функционално фрагментисана. Јавни садржаји су:

- распоређени у различитим деловима насеља (центар, периферија, приобаље);
- без јасно дефинисаног централног простора;
- ограничено повезани у функционалном смислу.

Оваква структура доводи до:

- одсуства јасног центра насеља;
- смањене ефикасности система јавних услуга;
- зависности од интеграције са суседним насељем Чокот за одређене функције.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- негативне демографске трендове;

- мали број корисника појединих услуга;
- одсуство предшколских капацитета;
- недостатак јасно дефинисаног центра насеља;
- периферну позицију појединих јавних садржаја.

Истовремено, уочава се да насеље поседује просторне потенцијале, пре свега у приобалном појасу Јужне Мораве, где су већ присутни спортски и културни садржаји. Ови простори имају значај у локалном контексту, али и потенцијал за ширу рекреативну и еколошку функцију у оквиру градског система.

Синтеза стања - Доње Међурово карактерише се као рурално насеље са основним нивоом јавних услуга и следећим кључним обележјима:

- ограничен, али функционалан систем основних јавних сервиса;
- одсуство предшколских установа;
- непостојање јасно дефинисаног центра насеља;
- просторна фрагментација јавних садржаја;
- негативни демографски трендови;
- присуство природних и рекреативних потенцијала у приобалном појасу.

Кључни изазови односе се на:

- одрживост система јавних услуга;
- обезбеђивање основних функција (посебно предшколских);
- функционалну повезаност са суседним насељима;
- активирање постојећих просторних потенцијала.

Табела 17. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Доње Међурово

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак услуге
Основно образовање	подручно одељење (<50 ученика)	локално	функционално	мали број ученика; ограничен обухват
Здравство	у оквиру месне канцеларије	централизовано	основни ниво услуге	ограничени капацитети
Јавна управа / пошта	месна канцеларија	централно	функционална	интеграција више функција
Култура	нема	-	-	недостатак институционалне културе
Социјална заштита	нема	-	-	одсуство садржаја
Спорт и рекреација	стадион, терени	приобално	функционални	периферна позиција
Просторни потенцијали	приобални простор; интеграција са насељем Чокот	локализовано	делимично активиран	недовољно функционално повезан

5.2.9 Насеље Чокот

Просторни и урбани контекст - Чокот представља рурално насеље у долини реке Јужне Мораве, у оквиру градске општине Палилула. Просторно је повезано са насељем Доње

Међурово, са којим формира континуално изграђено ткиво, док заједно са насељем Девети мај чини групацију сателитских насеља на левој обали Јужне Мораве. Урбана структура насеља развијала се спонтано, што је условило компактну, органску и неправилну мрежу улица и парцела. Доминантно је заступљено индивидуално становање, уз значајно присуство пољопривредних и привредних садржаја интегрисаних у стамбене парцеле. Централни део насеља може се препознати у зони око објекта Дома културе, на укрштању главних саобраћајних праваца, али овај простор није у потпуности морфолошки и функционално артикулисан као јединствен центар. Према попису из 2022. године, насеље има 1.367 становника, док пројекције до 2040. године указују на благи пораст, на око 1.413 становника.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је релативно развијен у односу на друга рурална насеља у оквиру ове општине. Кључни јавни садржаји обухватају:

- основну школу са више од 300 ученика, укључујући и предшколски програм;
- спортске садржаје у оквиру школског комплекса (укључујући балон-салу која тренутно није у функцији);
- Дом културе, у чијем оквиру су интегрисане здравствена станица и месна канцеларија.

Оваква организација указује на постојање основног система јавних услуга, али и на висок степен функционалне интеграције различитих садржаја у оквиру ограниченог броја објеката. Предшколски капацитети су присутни у оквиру школског система, али без посебно организоване институције. Сектор културе и социјалне заштите је делимично развијен кроз Дом културе, али без ширег спектра садржаја и програма. Сектор спорта и рекреације је ограничен углавном на школски комплекс.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна дистрибуција јавних објеката је релативно централизована, са концентрацијом у зони Дома културе и школског комплекса. Овакав модел обезбеђује:

- добру локалну доступност за већину становништва;
- јасну оријентацију ка једној централној зони.

Међутим, уочава се:

- недовољна просторна артикулација центра;
- ограничен број јавних простора за окупљање;
- функционална зависност од малог броја објеката.

Такође, у ширем контексту, насеље има функционалну повезаност са Доњим Међуровом, што утиче на организацију и коришћење јавних услуга.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- недовољно артикулисан центар насеља;
- интеграцију више функција у ограниченом броју објеката;
- ограничене спортске и рекреативне садржаје ван школског комплекса;
- одсуство посебно организованих предшколских капацитета.

Истовремено, уочава се да насеље има потенцијал за јачање централне зоне, као и за унапређење јавних простора и функција у оквиру постојећих просторних целина. Додатни развојни притисак може проистећи из умереног раста становништва и функционалне повезаности са суседним насељима.

Синтеза стања - Насеље Чокот карактерише се као рурално подручје са релативно развијеним системом јавних објеката, са следећим кључним обележјима:

- присуство основних јавних сервиса;
- изражена улога школе као носећег јавног објекта;
- централизована организација јавних функција;
- недовољно артикулисан центар насеља;
- ограничен развој спортских и рекреативних садржаја;
- функционална повезаност са Доњим Међуровом.

Кључни изазови односе се на:

- унапређење структуре центра насеља;
- проширење спектра јавних услуга;
- функционалну оптимизацију постојећих капацитета;
- развој јавних простора и садржаја.

Табела 18. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Чокот

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Учени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	у оквиру школе	централизовано	ограничен обухват	нема засебне институције
Основно образовање	школа (>300 ученика)	централно	функционална	зависност од једне институције
Здравство	у оквиру Дома културе	централизовано	основни ниво услуге	ограничен простор и капацитет
Јавна управа	месна канцеларија	централизовано	функционална	интеграција више функција
Култура	Дом културе	централно	делимично функционалан	ограничен спектар садржаја
Социјална заштита	нема	-	-	недостаје садржај
Спорт и рекреација	школски терени, балон-сала	централно	делимично функционални	ограничен развој ван школе
Просторни потенцијали	централна зона	локализовано	делимично активирана	недовољно дефинисан центар

5.2.10 Насеље Девети мај

Просторни и урбани контекст - Насеље Девети мај представља пери-урбано насеље у оквиру градске општине Палилула, са израженим транзиционим карактером између урбаног и руралног простора. Просторна структура насеља формирана је кроз два доминантна правца развоја:

- лонгитудинално ширење дуж главне саобраћајнице;
- трансверзално ширење дуж секундарних уличних оса.

Насеље је настало на пољопривредном земљишту, што се огледа у релативно правилној уличној мрежи и величини парцела. Доминантно је заступљено индивидуално становање, без значајнијег присуства пољопривредних дворишта, што указује на специфичан тип развоја повезан са индустријализацијом и запошљавањем становништва у градским привредним системима. Положај уз регионални пут Ниш–Прокупље, као и близина ауто-пута и железничке инфраструктуре, условили су добру саобраћајну повезаност, али и одређена ограничења у

погледу квалитета животне средине. Према попису из 2022. године, насеље има 4.330 становника, док пројекције до 2040. године указују на значајан пад, на око 2.557 становника.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је релативно развијен и превазилази ниво типичног руралног насеља. Постојећи јавни садржаји обухватају:

- подручно одељење основне школе са спортским тереном;
- предшколску установу;
- здравствену амбуланту са апотеком;
- месну канцеларију;
- централни плато који има улогу трга и пијаце;
- окретницу јавног превоза.

Оваква структура указује на постојање функционалног језгра насеља, које има улогу локалног центра. Међутим, поједини јавни садржаји (вртић, амбуланта) нису просторно интегрисани са централном зоном, што утиче на функционалну повезаност система. Сектор спорта и рекреације је ограничен, а губитак постојећих спортских површина додатно утиче на смањење доступних садржаја. Сектор културе и социјалне заштите није институционално развијен.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна дистрибуција јавних објеката је делимично централизована, али функционално непотпуно интегрисана. Централни део насеља, око главне саобраћајнице и јавног платоа, има улогу локалног језгра, али:

- део јавних функција је дислоциран;
- не постоји јасно дефинисана хијерархија јавних простора;
- доступност услуга варира у односу на просторну позицију.

Оваква структура доводи до:

- делимичне неуједначености доступности;
- смањене функционалне повезаности јавних садржаја;
- зависности од главне саобраћајнице као примарне осе функционисања.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- значајан демографски пад;
- непотпуну функционалну интеграцију јавних садржаја;
- смањење површина намењених спорту и рекреацији;
- негативне утицаје саобраћајне инфраструктуре (бука, загађење);
- недовољно развијене зелене и заштитне појасеве.

Истовремено, уочава се да насеље има значајан развојни потенцијал, пре свега због:

- добре саобраћајне повезаности;
- положаја у близини индустријске зоне „Запад“;
- постојања функционалног локалног центра.

Ови фактори указују на могућност стабилизације и трансформације насеља у ширем урбаном контексту.

Синтеза стања - Насеље Девети мај карактерише се као пери-урбано подручје са релативно развијеним системом јавних објеката, али са израженим структурним изазовима:

- постојање функционалног, али недовољно артикулисаног центра;
- релативно добра опремљеност основним јавним сервисима;
- неуједначена просторна дистрибуција услуга;

- смањење спортско-рекреативних површина;
- значајан демографски пад;
- изражен утицај саобраћајне инфраструктуре.

Кључни изазови односе се на:

- функционалну интеграцију јавних садржаја;
- очување и унапређење јавних простора;
- прилагођавање система услуга демографским променама;
- унапређење квалитета животне средине.

Табела 19. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Девети мај

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	вртић (1)	делимично дислоциран	функционалан	ограничена интеграција са центром
Основно образовање	школа	локализовано	функционална	ограничен капацитет (подручно одељење)
Здравство	амбуланта + апотека	дислоцирано	добар ниво услуге	просторна неинтегрисаност
Јавна управа	месна канцеларија	централно	функционална	недовољно дефинисана улога
Култура	нема (формално)	—	—	одсуство институционалне културе
Социјална заштита	нема (формално)	—	—	недостаје садржај
Спорт и рекреација	ограничени садржаји	локализовано	смањени капацитети	губитак површина
Просторни потенцијали	централна зона + контактне зоне	локализовано	делимично активирани	недовољна функционална артикулација

5.2.11 Насеље Габровац

Просторни и урбани контекст - Габровац представља рурално насеље у оквиру градске општине Палилула, са спонтано формираном просторном структуром. Насеље се развијало линеарно дуж главних путних праваца, што је условило издужену форму и непотпуну урбанистичку организацију. Просторну структуру чине углавном парцеле индивидуалног становања, уз присуство мањих економских објеката везаних за пољопривредне активности, који су интегрисани у оквиру стамбених парцела. Према попису из 2022. године, насеље има 1.197 становника, док пројекције до 2040. године указују на наставак негативног демографског тренда и пад броја становника на око 990.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је ограничен, али функционално организован у оквиру централне зоне. Кључни јавни садржаји концентрисани су у простору раскрснице главних путева и обухватају:

- основну школу са око 125 ученика и спортском салом;
- здравствену амбуланту;
- објекат поште;
- месну канцеларију;
- спортски терен.

Оваква концентрација јавних функција указује на постојање јасно препознатљивог локалног центра насеља. Предшколске установе нису у потпуности развијене као засебна институција, већ су у фази организације у оквиру постојећих објеката. Сектор културе и социјалне заштите није институционално развијен.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна дистрибуција јавних објеката је централизована, што омогућава релативно добру доступност за већину становништва. Централна зона функционише као језгро јавних активности, при чему су:

- образовање, здравство и администрација просторно интегрисани;
- јавни садржаји у међусобној близини;
- основне услуге доступне у оквиру насеља.

Међутим, линеарни карактер насеља условљава да делови насеља удаљенији од центра имају смањену доступност услуга.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- негативне демографске трендове;
- ограничен број корисника јавних услуга;
- одсуство развијених предшколских и културних садржаја;
- линеарну просторну структуру која утиче на доступност;
- ограничену разноврсност јавних функција.

Истовремено, уочава се да постојећи центар насеља представља стабилну основу за функционисање јавних услуга, са потенцијалом за даље унапређење у оквиру постојећих просторних капацитета.

Синтеза стања - Насеље Габровац карактерише се као рурално подручје са компактно организованим системом јавних објеката и следећим кључним обележјима:

- постојање јасно дефинисаног центра насеља;
- концентрација основних јавних сервиса у централној зони;
- ограничен спектар јавних функција;
- одсуство институционално развијеног предшколског система;
- негативни демографски трендови;
- линеарна структура која утиче на доступност.

Кључни изазови односе се на:

- одрживост постојећих јавних услуга;
- унапређење функционалности постојећих капацитета;
- обезбеђивање основних услуга у условима пада броја становника;
- очување функционалне улоге центра насеља.

Табела 20. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Габровац

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	у припреми (у оквиру поште)	централно	ограничен капацитет	нема развијене институције
Основно образовање	школа (~125 ученика)	централно	функционална	мали број ученика
Здравство	амбуланта	централно	основни ниво услуге	ограничен капацитет

Јавна управа / пошта	месна канцеларија + пошта	централно	функционално	интеграција више функција
Култура	нема	—	—	недостатак институционалних садржаја
Социјална заштита	нема	-	-	одсуство садржаја
Спорт и рекреација	терен + сала	централно	функционални	ограничен спектар садржаја
Просторни потенцијали	централна зона	локализовано	стабилна основа	ограничени ресурси

5.2.12 Насеље Суви До

Просторни и урбани контекст - Суви До представља рурално насеље у оквиру градске општине Палилула, са спонтано формираном просторном структуром. Насеље је развијано без јединственог урбанистичког концепта, што се огледа у линеарној организацији дуж главних саобраћајница. Положај насеља је повољан у односу на град, с обзиром на непосредну близину комплекса некадашње „Електронске индустрије Ниш“, који је данас трансформисан у зону привредних и пословних делатности. Овај контакт са привредном зоном представља важан фактор у просторно-функционалном развоју насеља. Према попису из 2022. године, насеље има 969 становника, док пројекције до 2040. године указују на благи пораст, на око 1.015 становника.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је ограничен и недовољно развијен. Постојећи јавни садржаји обухватају:

- основну школу са спортским тереном;
- отворене спортске терене локалног карактера.

Објекат месне канцеларије више није у функцији, што представља значајан губитак административне и друштвене инфраструктуре. Здравствене услуге, предшколско образовање и други јавни сервиси нису присутни у оквиру насеља, већ су доступни у ширем окружењу. Сектор културе и социјалне заштите није развијен.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна дистрибуција јавних објеката је ограничена и делимично централизована. Основни образовни и спортски садржаји су доступни унутар насеља, док су:

- здравствене услуге;
- предшколско образовање;
- административне функције доступни ван насеља.

Оваква структура доводи до:

- зависности становништва од суседних зона;
- смањене доступности услуга свакодневног карактера;
- ограничене функционалне повезаности унутар самог насеља.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- одсуство већине основних јавних сервиса;
- губитак постојећих објеката јавне намене (месна канцеларија);
- ограничену функционалну структуру;
- линеарну просторну организацију која утиче на доступност.

Истовремено, уочава се да насеље има развојни потенцијал, пре свега због:

- повољног положаја у односу на град;
- близине привредне зоне;
- благог раста становништва.

Ови фактори указују на могућност постепеног јачања функције насеља у оквиру ширег урбаног система.

Синтеза стања - Насеље Суви До карактерише се као рурално подручје са ограниченим системом јавних објеката и следећим кључним обележјима:

- присуство основног образовног система;
- одсуство већине јавних сервиса (здравство, предшколско образовање, администрација);
- зависност од суседних насеља;
- губитак дела јавне инфраструктуре;
- благ демографски раст;
- повољан положај у односу на привредну зону.

Кључни изазови односе се на:

- доступност основних јавних услуга;
- функционалну интеграцију насеља у градски систем;
- унапређење јавне инфраструктуре;
- развој јавних и заједничких простора.

Табела 21. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Суви До

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак услуге
Основно образовање	школа (1)	локализовано	функционална	ограничен капацитет
Здравство	нема	—	—	зависност од других насеља
Јавна управа	нема (објекат ван функције)	—	нефункционално	губитак инфраструктуре
Култура	нема	—	—	одсуство садржаја
Социјална заштита	нема	-	-	одсуство садржаја
Спорт и рекреација	терени	локално	основни ниво	ограничен спектар садржаја
Просторни потенцијали	контакт са привредном зоном	локализовано	потенцијал	недовољна функционална интеграција

5.3 Подручје Општине Пантелеј

5.3.1 Централна урбана зона

Просторни и урбани контекст - Централна урбана зона градске општине Пантелеј обухвата простор на десној обали реке Нишаве, између реке на југу и аутопута на северу, од Булевара Медијана на истоку до западних контактних зона са постојећим и планираним саобраћајним коридорима. Ова зона представља најразвијенији и демографски најдинамичнији део општине,

са континуираним порастом броја становника у претходном периоду и позитивном пројекцијом раста до 2040. године. У морфолошком смислу доминира једнопородично становање, уз изражен тренд трансформације дуж главних саобраћајница кроз појаву вишеспратне стамбене изградње. Овај процес доводи до повећања густине становања и постепене промене просторног и функционалног карактера зоне. Улична мрежа је релативно правилна и добро повезана са централним делом града, што доприноси високом степену приступачности.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у зони је релативно развијен, али показује просторну и функционалну неуједначеност у односу на динамику урбаног раста. У домену образовања, присутно је више основних школа чије зоне доступности углавном покривају јужни део подручја (насеље Дурлан), док се у северним деловима уочава смањена доступност образовних капацитета (насеље Пантелеј). У сектору предшколског васпитања постоје ограничени капацитети, који не прате интензитет нове стамбене изградње. Значајан део подручја остаје изван зоне оптималне доступности вртићима. Систем примарне здравствене заштите заснива се на ограниченом броју објеката, просторно концентрисаних, што резултира смањеном доступношћу у деловима зоне са најинтензивнијим развојем. Сектор јавне управе и друштвених делатности је присутан, али просторна расподела ових садржаја није у потпуности усклађена са просторном структуром и демографским кретањима. Сектор културе и социјалне заштите није равномерно развијен. Сектор спорта и рекреације је недовољно развијен у односу на густину становања, са ограниченим бројем доступних јавних простора.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна дистрибуција јавних објеката показује изражену неуједначеност. Јужни делови зоне имају бољу покривеност јавним услугама, док се у северним деловима уочава:

- недостатак образовних капацитета;
- смањена доступност здравствених услуга;
- недовољан број предшколских установа.

Оваква структура указује на дисбаланс између:

- интензитета стамбене изградње, и
- развоја мреже јавних објеката.

Дистрибуција јавних функција није у потпуности прилагођена новим зонама становања, што утиче на доступност и ефикасност система.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- несразмеру између раста становања и развоја јавних сервиса;
- неуједначену просторну дистрибуцију услуга;
- недовољне предшколске капацитете;
- ограничену доступност здравствених услуга у појединим деловима;
- недовољно развијене спортске и зелене површине.

Истовремено, уочава се да зона поседује значајне просторне и функционалне потенцијале, посебно у оквиру трансформационих подручја и зона са већим површинама погодним за развој јавних функција. Ови простори имају потенцијал да преузму део јавних и друштвених функција у оквиру ширег система града.

Синтеза стања - Централна урбана зона општине Пантелеј карактерише се као динамично развојно подручје са следећим кључним обележјима:

- интензиван раст становања и повећање густине;

- релативно развијен, али неуједначен систем јавних објеката;
- просторни дисбаланс у доступности услуга;
- недовољни капацитети у сектору предшколског и основног образовања;
- ограничена доступност здравствених услуга у деловима зоне;
- недовољно развијени спортски и рекреативни садржаји;
- присуство трансформационих зона са значајним потенцијалом.

Кључни изазови односе се на:

- усклађивање развоја јавних сервиса са динамиком стамбене изградње;
- равномерну просторну дистрибуцију услуга;
- унапређење доступности јавних функција;
- развој јавних и зелених простора у условима повећане густине.

Табела 22. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – централна урбана зона ГО Пантелеј

Сектор	Тип објекта / капацитет	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	2+2 вртића (2 нису отворена)	неуједначено	недовољан капацитет	делови зоне ван доступности
Основно образовање	4 школе	јужни део доминантно	функционално	недостатак у северним деловима
Здравство	амбуланте	концентрисано	основни ниво услуге	смањена доступност у новим зонама
Јавна управа	општина + МЗ	локализовано	функционално	неуједначена расподела
Култура	ограничено	локализовано	недовољно развијено	недостатак капацитета
Социјална заштита	Дом за незбринуту децу „Душко Радовић“	локализовано	функционално	градска општина заузима део комплекса
Спорт и рекреација	ограничени садржаји	дисперзно	недовољни	недостатак простора
Просторни потенцијали	трансформационе зоне	локализовано	значајан потенцијал	недовољно активирани

5.3.2 Насеље Доња Врежина¹⁶ (подручје јужно од улице Књажевачке, источно од булеvara Медијана)

Просторни и урбани контекст - Доња Врежина представља пери-урбано насеље у оквиру градске општине Пантелеј, које је у великој мери интегрисано у континуирано градско ткиво. Према попису из 2022. године, насеље има 7.085 становника, док се до 2040. године очекује раст на око 8.044 становника, што указује на изражен демографски и просторни развој. Морфолошки, насеље показује двојну структуру:

- западни део са правилном, ортогоналном уличном мрежом;
- источни део са спонтано формираним ткивом и неуједначеном структуром.

Простор је ограничен значајним саобраћајницама са северне и западне стране, док јужну границу чини приобаље реке Нишаве. Источни део насеља карактерише присуство нове градње,

¹⁶ Иако административно насеље Доња Врежина има другачије границе, овде је описана урбана целина оивичена значајним саобраћајним и воденим коридорима коју је потребно у будућности развијати као интегрално подручје, целину

што указује на правац даљег ширења. Унутар постојећег ткива присутне су парцеле које нису у потпуности изграђене, што указује на могућност даље просторне трансформације.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је недовољно развијен у односу на број становника и динамику раста. У оквиру насеља постоји мањи школски објекат (подручно одељење) са око 40 ученика. Остали јавни сервиси (основно образовање, здравство, јавна управа) налазе се у непосредном окружењу, али ван територије насеља. Предшколске установе нису присутне унутар насеља. Сектор културе и социјалне заштите није развијен. Спортски и рекреативни садржаји налазе се у оквиру војног комплекса у приобаљу Нишаве, али њихова доступност за широку популацију је ограничена.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга је условно повољна у смислу удаљености, али функционално ограничена. Јавни садржаји се налазе у непосредној близини насеља, али су:

- одвојени фреквентним саобраћајницама;
- ван зоне непосредне пешачке доступности за поједине делове становништва;
- функционално неповезани са унутрашњом структуром насеља.

Оваква ситуација доводи до:

- повећаног ослањања на моторизовани саобраћај;
- смањене безбедности у приступу јавним објектима;
- неуједначене доступности услуга унутар насеља.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- несразмеру између раста броја становника и развоја јавних сервиса;
- одсуство локалних јавних објеката у већем делу насеља;
- физичке баријере у виду саобраћајница већег ранга;
- ограничену доступност спортских и рекреативних садржаја;
- неуједначену урбану структуру.

Истовремено, уочава се да насеље има значајне просторне потенцијале, пре свега:

- у неизграђеним парцелама унутар постојећег ткива;
- у зонама ширења ка истоку;
- у приобалном појасу Нишаве.

Интензивирање стамбене изградње и повећање густине становања представљају кључни развојни притисак, који захтева прилагођавање система јавних услуга.

Синтеза стања - Насеље Доња Врежина карактерише се као пери-урбано подручје у фази интензивне трансформације, са следећим кључним обележјима:

- значајан раст броја становника;
- трансформација из једнопородичног у мешовити тип становања;
- недовољно развијен систем јавних објеката;
- зависност од услуга у суседним зонама;
- постојање просторних резерви за развој;
- ограничена доступност спортских и рекреативних садржаја.

Кључни изазови односе се на:

- усклађивање развоја јавних сервиса са динамиком становања;
- побољшање просторне доступности услуга;

- интеграцију насеља у систем јавних функција града;
- унапређење јавних и зелених простора.

Табела 23. Анализа постојећег стања објеката јавне намене - насеље Доња Врежина

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак унутар насеља
Основно образовање	мања школа (~40 ученика)	локализовано	ограничен капацитет	зависност од других школа
Здравство	нема (локално)	у суседству	основни ниво услуге	физичке баријере у приступу
Јавна управа	нема	—	—	недостатак локалних функција
Култура	нема	—	—	одсуство садржаја
Социјална заштита	нема	нема	нема	одсуство садржаја
Спорт и рекреација	војни комплекс (ограничен приступ)	периферно	висок капацитет	ограничена доступност
Просторни потенцијали	неизграђене парцеле + источна зона	локализовано	значајан потенцијал	недовољно активирани

5.3.3 Насеље Чалије (подручје северно од улице Књажевачке и источно од Матејевачког пута)

Просторни и урбани контекст – Насеље Чалије представља пери-урбано подручје у оквиру градске општине Пантелеј, које се налази у зони непосредног ширења градског ткива. Просторно је јасно дефинисано главним инфраструктурним коридорима – Књажевачком улицом и Матејевачким путем, као и аутопутем на североистоку и водотоком Матејевачке реке на истоку. Морфолошки, насеље има изражену двојну структуру, док је западни део са плански формираним, правилним урбаним ткивом, источни део карактерише спонтано настала и неуједначена структура. У последњој деценији уочава се пораст стамбене изградње, укључујући и вишеспратне објекте, што указује на постепену трансформацију насеља ка урбанијем карактеру. Иако је значајан део територије изграђен, у средишњим зонама постоје недовољно активирани површине које представљају потенцијал за унапређење јавних функција.

Стање система јавних објеката – Систем јавних објеката у насељу је делимично развијен, али недовољан у односу на интензитет стамбеног раста. У оквиру насеља присутни су:

- предшколска установа;
- спортски комплекс са фудбалским тереном;
- мултифункционални објект (месна канцеларија, амбуланта, апотека).

Основно образовање није заступљено унутар насеља, већ се становништво ослања на школе у суседним зонама. Сектор културе и социјалне заштите није развијен унутар насеља.

Просторна доступност и дистрибуција – Просторна доступност јавних услуга је делимично повољна, али функционално ограничена. Иако су поједини садржаји релативно близу, њихова доступност је отежана због:

- присуства саобраћајница већег ранга;

- недовољне пешачке повезаности унутар насеља;
- неравномерне дистрибуције јавних садржаја.

Оваква ситуација доводи до:

- повећане зависности од моторизованог саобраћаја;
- смањене безбедности у приступу јавним објектима;
- различитог нивоа доступности услуга унутар насеља.

Ограничења и развојни притисци – Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- недовољну заступљеност образовних капацитета унутар насеља;
- несразмеру између интензивне стамбене изградње и развоја јавних сервиса;
- просторну фрагментацију условљену инфраструктурним коридорима;
- недостатак културних и социјалних садржаја;
- недовољно развијен систем јавних и зелених простора.

Истовремено, уочавају се значајни просторни потенцијали:

- у централним, недовољно активираним зонама насеља;
- у зонама трансформације источног дела;
- у могућности формирања локалних јавних центара.

Интензивирање стамбене изградње и раст густине насељености представљају кључни развојни притисак који условљава потребу за унапређењем јавне инфраструктуре.

Синтеза стања – Насеље Чалије карактерише се као подручје у фази урбане трансформације, са следећим обележјима:

- раст густине становања и интензивна изградња;
- мешовита урбана структура;
- делимично развијен, али недовољан систем јавних објеката;
- зависност од услуга у окружењу;
- постојање просторних резерви за развој;
- ограничена унутрашња повезаност јавних функција.

Кључни изазови односе се на:

- унапређење локалне доступности образовних и других јавних услуга;
- уравнотежење односа између становања и јавних садржаја;
- јачање унутрашње функционалне структуре насеља;
- развој јавних и зелених простора као носилаца локалног идентитета.

Табела 24. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Чалије

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	1 вртић	локализовано	функционалан, ограничен капацитет	раст становништва, потреба за проширењем
Основно образовање	нема	—	—	зависност од школа у окружењу
Здравство	амбуланта (у оквиру МЗ)	локализовано	основни ниво услуге	ограничен капацитет
Јавна управа	месна канцеларија	локализовано	функционално	ограничен обим услуга
Култура	нема	—	—	одсуство садржаја

Социјална заштита	нема	—	—	одсуство садржаја
Спорт и рекреација	спортски комплекс	локализовано	задовољавајући	неравномерна доступност
Просторни потенцијали	централне зоне + источни део	делимично локализовано	значајан потенцијал	недовољно активирани

5.4 Подручје Општине Црвени Крст

5.4.1 Централна урбана зона

Просторни и урбани контекст - Централно подручје градске општине Црвени Крст представља специфичну урбану целину ограничену Булеваром 12. фебруар, реком Нишавом, границом градске општине Пантелеј и аутопутем Ниш–Димитровград. Иако се формално налази у средишту општине, ово подручје нема карактер класичног урбаног центра, услед ограниченог присуства стамбених и јавних функција. Једини изразитији стамбени сегмент представља насеље „Стеван Синђелић“, формирано трансформацијом дела некадашњег војног комплекса. Насеље има компактну структуру вишепородичног становања, али са недовољно развијеном мрежом јавних садржаја. Већи део подручја карактерише присуство специфичних намена — војних, универзитетских и привредних комплекса — као и значајних простора са ограниченом или недефинисаном употребом. Унутар овог простора налазе се и површине неуређеног или недовољно активираниог земљишта, које представљају значајан урбани ресурс.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у подручју је недовољно развијен и не прати просторну структуру и потенцијал зоне. У постојећем стању:

- насеље „Стеван Синђелић“ нема развијену локалну мрежу јавних сервиса;
- у ширем подручју доминирају специјализоване намене (војне, образовне, привредне), које нису директно у функцији свакодневних потреба становништва;
- основни јавни сервиси (образовање, здравство, култура) нису довољно присутни у оквиру зоне.

Систем јавних услуга се у великој мери ослања на друге делове града.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга је ограничена и неједначена. Подручје се у значајној мери налази ван зоне примарне доступности:

- образовних установа;
- предшколских установа;
- здравствених услуга;
- културних и друштвених садржаја.

Оваква ситуација указује на:

- функционалну изолованост постојећег стамбеног ткива;
- непостојање јасно дефинисаног центра;
- недовољну интеграцију различитих урбаних функција.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- доминацију специјализованих намена које не генеришу јавне функције;
- недовољно развијен систем локалних јавних сервиса;
- одсуство урбаног центра;
- просторну фрагментацију и неповезаност различитих делова подручја;
- ограничену доступност основних услуга.

Истовремено, уочава се да подручје има изузетан развојни потенцијал, пре свега због:

- великих слободних и недовољно искоришћених површина;
- стратешког положаја уз главне саобраћајне коридоре;
- могућности трансформације постојећих комплекса;
- очекиваног раста броја становника у појединим деловима.

Ови фактори указују на потенцијал за формирање нових урбаних структура и функција у оквиру ширег градског система.

Синтеза стања - Централна урбана зона општине Црвени Крст карактерише се као специфично подручје са високим просторним потенцијалом, али недовољно развијеним системом јавних објеката:

- ограничено присуство стамбених и јавних функција;
- доминација специјализованих намена (војне, привредне, образовне);
- одсуство јасно дефинисаног урбаног центра;
- недовољна доступност основних јавних услуга;
- функционална изолованост постојећих стамбених зона;
- значајне резерве простора за будући развој.

Кључни изазови односе се на:

- интеграцију различитих урбаних функција;
- развој система јавних услуга;
- унапређење доступности;
- активирање постојећих просторних ресурса.

Табела 25. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – централна зона ГО Црвени Крст

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	1 вртић (у оквиру комплекса Дуванске индустрије)	локализовано	функционално	Ограничена доступност
Основно образовање	нема (локално)	у окружењу	функционално у ширем систему	ван зоне доступности
Здравство	2 диспанзера	локализовано	функционално	ограничена доступност
Јавна управа	нема (локално)	—	—	одсуство локалних функција
Култура	Комплекс Тврђаве и логора 12. фебруар	централна позиција у окружењу	висок потенцијал	Недовољно интегрисано са окружењем
Социјална заштита	нема	-	-	недостаје садржај
Спорт и рекреација	ограничено	локализовано	недовољно	недостатак јавних и јавно доступних простора
Просторни потенцијали	слободне и трансформационе зоне	значајно присутне	висок потенцијал	недовољно активирани

5.4.2 Насеље Београд мала

Просторни и урбани контекст - Београд мала представља једно од најстаријих урбаних насеља у Нишу, формирано у непосредном окружењу Нишке тврђаве, у оквиру градске општине Црвени Крст. Историјски континуитет развоја условио је компактну урбану структуру са густом мрежом улица, уским парцелама и високом густином изграђености. Насеље има изражен централни положај и током времена је претрпело значајне трансформације — од стамбене зоне ка простору мешовитих и јавних функција. У последњим деценијама уочава се процес интензивне трансформације, нарочито у приобалном појасу, где се развија вишеспратна стамбена изградња са комерцијалним садржајима у приземљу. Паралелно са тим, значајан број стамбених објеката пренамењен је у пословне и услужне просторе. Ови процеси довели су до постепене интеграције насеља у шири функционални систем градског центра.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је изражено развијен, али функционално специфичан. Присутни јавни садржаји обухватају:

- објекат месне канцеларије са интегрисаним културним и здравственим функцијама;
- основну школу са око 210 ученика;
- градску пијаци као значајан урбани и економски простор;
- комплекс Бановине, као административно-институционално језгро са великим бројем јавних и државних институција;
- културно-историјске објекте (укључујући заштићена добра);
- главну аутобуску станицу (у функцији ширег градског система).

Ова концентрација функција позиционира Београд малу као значајно административно и институционално подручје града. Међутим, уочава се да:

- предшколске установе нису присутне унутар насеља;
- недостају јавни простори локалног карактера;
- систем јавних садржаја није у потпуности прилагођен свакодневним потребама становника.

Сектор културе је присутан, али неуједначеног квалитета и стања.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга је на високом нивоу у односу на градски контекст, али показује дисбаланс у односу на локалне потребе. Насеље има:

- добру доступност институција градског значаја;
- висок степен функционалне интеграције у централну зону града.

Истовремено, уочава се:

- недостатак локалних јавних простора за боравак становника;
- ограничена доступност зелених и рекреативних површина;
- преовлађивање функција које нису директно усмерене на свакодневни живот становништва.

Оваква структура указује на доминацију градских функција у односу на локалне.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- недостатак предшколских установа;
- недовољно развијене јавне и зелене површине;

- висок степен изграђености и ограничене просторне резерве;
- притисак нове стамбене и комерцијалне изградње;
- трансформацију стамбеног фонда у пословне намене;
- стање појединих културно-историјских објеката.

Истовремено, уочава се да насеље има значајне урбане потенцијале, пре свега:

- у постојећим јавним и институционалним комплексима;
- у простору између различитих функционалних зона;
- у приобалном појасу као важном јавном ресурсу.

Ови потенцијали указују на могућност унапређења квалитета јавних простора и функција у оквиру постојећег урбаног ткива.

Синтеза стања - Београд мала карактерише се као урбано подручје са израженим институционалним и административним значајем, са следећим кључним обележјима:

- висока концентрација јавних и институционалних функција;
- интеграција у шири систем градског центра;
- трансформација стамбене структуре ка мешовитим наменама;
- недостатак предшколских установа;
- недовољно развијени јавни и зелени простори;
- ограничени просторни капацитети за развој.

Кључни изазови односе се на:

- уравнотежавање односа између градских и локалних функција;
- унапређење услова за свакодневни живот становника;
- развој јавних простора;
- очување културно-историјског наслеђа у условима урбане трансформације.

Табела 26. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Београд мала

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак
Основно образовање	школа (~210 ученика)	локализовано	функционална	ограничен капацитет
Здравство	диспансер	локализовано	основни ниво услуге	ограничен обухват
Јавна управа	више институција	концентрисано	висок ниво	доминација градских функција
Култура	институције + наслеђе	локализовано	неуједначено	стање појединих објеката
Социјална заштита	нема	-	-	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	ограничено (у ширем окружењу)	периферно	недовољно	недостатак локалних садржаја
Просторни потенцијали	приобаље + јавни комплекси	локализовано	значајан потенцијал	ограничени просторни ресурси

5.4.3 Насеље Шљака

Просторни и урбани контекст - Шљака је стамбено насеље у оквиру градске општине Црвени Крст, формирано у периоду послератног ширења града ка приобалном појасу реке Нишаве. Просторни положај насеља дефинисан је између железничке инфраструктуре, војног комплекса и реке, што условљава његову релативну физичку изолованост у односу на централне делове града. Иако се налази у непосредној близини урбаног језгра, насеље има изражен локални карактер, са ограниченом интеграцијом у шири градски систем. Морфолошка структура заснива се на једнопородичном становању, са малим парцелама и високим степеном изграђености, што условљава недостатак јавних и заједничких простора.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је недовољно развијен. Унутар насеља:

- не постоје предшколске установе;
- не постоје објекти основног образовања;
- не постоје здравствене или административне функције.

Постојећи јавни садржаји ограничени су на спортске терене (фудбалски стадион и кошаркашки терен), који представљају ретке јавне просторе локалног карактера. Основни јавни сервиси доступни су у суседним деловима града, пре свега у зони Београд мале. Сектор културе и социјалне заштите није развијен.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга је ограничена и условљена просторним баријерама. Иако су основни сервиси релативно близу у просторном смислу, приступ је отежан због:

- железничке инфраструктуре;
- саобраћајних коридора;
- недовољно развијене пешачке повезаности.

Унутар насеља не постоји јасно дефинисан центар, али главна саобраћајница (ул. 63. падобранске бригаде) преузима улогу главне осе активности. Оваква структура доводи до:

- зависности од суседних зона;
- неуједначене доступности јавних услуга;
- ограничене функционалне кохезије унутар насеља.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- потпуни недостатак већине јавних сервиса;
- високу изграђеност и недостатак слободних површина;
- просторну изолованост;
- одсуство јасно дефинисаног центра;
- ограничене јавне и зелене површине.

Истовремено, уочава се да насеље има одређене просторне потенцијале, пре свега:

- у контактним зонама са суседним насељима;
- у приобалном појасу Нишаве;
- у постојећим спортским површинама;
- у просторима индустријског наслеђа у окружењу.

Ови елементи указују на могућност унапређења јавних функција и повезаности са ширим градским системом.

Синтеза стања - Насеље Шљака карактерише се као урбано подручје са израженим дефицитом јавних објеката и следећим кључним обележјима:

- доминација стамбене функције;
- одсуство основних јавних сервиса;
- зависност од суседних делова града;
- висока изграђеност и недостатак јавних простора;
- просторна изолованост;
- ограничен развој локалних функција.

Кључни изазови односе се на:

- доступност основних јавних услуга;
- унапређење јавних и зелених простора;
- функционалну интеграцију у градски систем;
- јачање унутрашње структуре насеља.

Табела 27. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Шљака

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Учени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак
Основно образовање	нема	—	—	зависност од других зона
Здравство	нема	—	—	недоступност унутар насеља
Јавна управа	нема	—	—	одсуство функција
Култура	нема	—	—	недостатак садржаја
Социјална заштита	нема	-	-	недостаје садржај
Спорт и рекреација	терени	локализовано	основни ниво	ограничен спектар
Зелене површине	приобаље Нишаве	периферно	потенцијал	недовољно уређено
Просторни потенцијали	контактне зоне + индустријско наслеђе	локализовано	потенцијал	ограничени ресурси унутар насеља

5.4.4 Насеље Ратко Јовић

Просторни и урбани контекст - Насеље Ратко Јовић представља урбану градску четврт у оквиру градске општине Црвени Крст, формирану као сателитско стамбено насеље у непосредној вези са индустријском зоном „Север“. Настало је у периоду послератног индустријског развоја, са јасно дефинисаном урбаном структуром и функционалном везом са привредним системом града. Насеље има изразито ограничен просторни положај, дефинисан саобраћајним и функционалним баријерама:

- са северне стране аутопутем Ниш–Димитровград;
- са југоисточне стране индустријском зоном;
- са југозападне стране простором некадашњег индустријског комплекса.

Оваква позиција условљава његову физичку издвојеност и формирање компактне и самосталне урбане целине. Морфолошки, насеље има релативно правилну урбану матрицу, са доминацијом индивидуалног становања и мањим бројем вишеспратних објеката у централном делу. Простор

је у великој мери изграђен, са ограниченим могућностима за даље ширење унутар постојећих граница. Према проценама, насеље има око 3.000 становника, са тенденцијом стабилизације или благог раста.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је релативно добро развијен на нивоу примарних услуга. Присутни јавни садржаји обухватају:

- основну школу (око 400 ученика);
- предшколску установу (ограниченог капацитета);
- отворене спортске терене;
- пијацу;
- објекте јавне управе (пошта и месна канцеларија);
- здравствене функције (хитна медицинска помоћ и специјализоване установе у окружењу).

Оваква структура указује на постојање основног система јавних услуга унутар насеља. Међутим, уочава се да:

- поједини капацитети имају ограничене просторне услове;
- јавне функције нису просторно и функционално у потпуности интегрисане;
- сектор културе није институционално развијен;
- зелене и јавне површине нису довољно заступљене.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга унутар насеља је релативно повољна, с обзиром на компактност простора. Основни сервиси су доступни унутар насеља, али је њихова дистрибуција:

- делимично неједначена;
- концентрисана у ограниченом броју тачака;
- без јасно дефинисаног центра.

Функционално језгро насеља постоји, али није довољно просторно и визуелно артикулисано. Пијаца, као важан јавни садржај, налази се на периферном положају, што утиче на њену слабију интеграцију у свакодневни живот насеља.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- ограничене просторне капацитете за развој;
- недостатак јавних и зелених површина;
- недовољно артикулисан центар насеља;
- функционалну неповезаност појединих јавних садржаја;
- ограничене могућности трансформације унутар постојећег ткива.

Истовремено, уочава се да насеље има значајне потенцијале, пре свега:

- у природним елементима (коридори река);
- у постојећим јавним површинама;
- у контактним зонама са индустријским и трансформационим подручјима у окружењу.

Ови елементи указују на могућност унапређења квалитета простора и јавних функција у оквиру постојеће структуре.

Синтеза стања - Насеље Ратко Јовић карактерише се као компактно урбано подручје са релативно развијеним системом јавних објеката, али са ограниченим просторним потенцијалима:

- присуство основних јавних сервиса;
- компактна и јасно дефинисана урбана структура;
- ограничене могућности просторног ширења;
- недостатак јавних и зелених површина;
- недовољно артикулисан центар;
- делимична функционална неповезаност јавних садржаја.

Кључни изазови односе се на:

- унапређење квалитета постојећих јавних простора;
- функционалну интеграцију јавних садржаја;
- развој зелених и рекреативних површина;
- јачање просторне и визуелне структуре центра насеља.

Табела 28. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Ратко Јовић

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	вртић (~80 деце)	локализовано	функционалан	ограничен капацитет
Основно образовање	школа (~400 ученика)	локализовано	функционална	оптерећење капацитета
Здравство	ХМП + установе у окружењу	локализовано	добар ниво услуге	нема класичне амбуланте
Јавна управа	пошта + месна канцеларија	локализовано	функционално	просторна интеграција
Култура	нема	—	—	недостатак садржаја
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	терени	локализовано	основни ниво	недовољно за густину
Просторни потенцијали	контактне зоне + природни коридори	локализовано	потенцијал	ограничене интервенције

5.4.5 Насеља Бранко Бјеговић и Подвиник

Просторни и урбани контекст - Насеља Бранко Бјеговић и Подвиник представљају периферну урбану целину у оквиру градске општине Црвени Крст, са укупно око 3.000 становника. Иако административно раздвојена, ова насеља су у морфолошком и функционалном смислу повезана, чинећи јединствен урбани континуум који се развијао уз саобраћајни коридор и у непосредној близини аутопута. Морфолошки, ова целина показује изражену унутрашњу неуједначеност. Насеље Бранко Бјеговић развијало се претежно спонтано, са густом стамбеном изградњом на мањим парцелама и високим степеном изграђености, док је Подвиник формиран као плански уређено насеље, са правилнијом уличном мрежом и већим степеном просторне резерве. Између ова два насеља временом је формиран појас у коме су концентрисани објекти јавних функција, који данас представља морфолошку и функционалну везу између две целине.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у овој зони је релативно развијен на нивоу примарних услуга и омогућава основну функционалну стабилност. У оквиру подручја присутни су:

- предшколска установа (око 270 деце),
- основна школа (око 480 ученика),

- здравствена амбуланта,
- отворени спортски терени,
- месна канцеларија.

Ова структура указује на постојање развијене мреже услуга примарног нивоа, која обезбеђује основни степен доступности за становништво. Истовремено, уочава се да се највећи део јавних садржаја налази у зони између два насеља, што доприноси њиховој функционалној повезаности, али и указује на слабију покривеност периферних делова. Сектор културе и социјалне заштите није у потпуности развијен, док су спортски садржаји присутни, али без шире мреже јавних рекреативних простора.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна дистрибуција јавних објеката у целини је релативно повољна у погледу основних сервиса, јер се већина становништва налази у радијусу пешачке доступности до кључних садржаја. Међутим, уочава се:

- већа концентрација јавних функција у међупростору између насеља;
- слабија покривеност периферних делова;
- неуједначен квалитет приступа јавним садржајима услед недовољно развијене локалне саобраћајне мреже.

Оваква структура указује на постојање функционалног језгра, али и на ограничену просторну кохезију у оквиру целе зоне.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- недостатак уређених јавних и зелених површина, нарочито у гушће изграђеном делу Бранка Бјеговића;
- ограничену проходност и слабију саобраћајну повезаност са осталим деловима општине;
- неуједначену доступност јавних садржаја;
- ограничене просторне резерве унутар изграђеног ткива Бранка Бјеговића;
- слабу препознатљивост центра и недостатак уређеног јавног простора репрезентативног карактера.

Истовремено, уочава се да ова целина има изражене просторне потенцијале, пре свега у:

- плански уређеној структури Подвиника,
- међупростору између насеља,
- постојећој инфраструктурној основи за услуге примарног нивоа.

Ови елементи указују на могућност даљег јачања јавних функција и просторне кохезије у оквиру ширег система градске општине.

Синтеза стања - Насеља Бранко Бјеговић и Подвиник карактеришу се као повезана периферна урбана целина са релативно стабилном мрежом примарних јавних услуга и следећим кључним обележјима:

- постојање основних јавних сервиса примарног нивоа;
- морфолошка и функционална неуједначеност између два насеља;
- концентрација јавних садржаја у међупростору;
- слабије покривање периферних делова;
- недостатак уређених јавних и зелених површина;
- ограничена препознатљивост центра.

Кључни изазови односе се на:

- унапређење просторне кохезије;
- побољшање јавних простора;
- јачање функционалне улоге заједничког језгра;
- уравнотежавање развоја између гушће и ређе изграђених делова.

Табела 29. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеља бранко Бјеговић и Подвиник

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	вртић (~270 деце)	међузона	функционалан	периферни делови слабије покривени
Основно образовање	школа (~480 ученика)	међузона	функционална	неуједначена доступност из удаљенијих делова
Здравство	амбуланта	међузона	основни ниво услуге	просторна концентрација
Јавна управа	месна канцеларија	Бранко Бјеговић	функционална	неуједначена расподела функција
Култура	нема / ограничено	—	—	недостатак институционалних садржаја
Социјална заштита	нема	-	-	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	отворени терени	међузона	основни ниво	недостатак шире мреже јавних простора
Просторни потенцијали	међупростор + Подвиник	локализовано	значајан потенцијал	недовољно артикулисано заједничко језгро

5.4.6 Доњи Комрен

Просторни и урбани контекст - Доњи Комрен представља пери-урбано насеље у оквиру градске општине Црвени Крст, које је према попису из 2022. године имало 1.587 становника, док пројекције до 2040. године указују на пад на око 1.418 становника. Насеље је настало трансформацијом некадашњег руралног насеља, са постепеним преласком ка приградској структури током друге половине 20. века. Морфолошки, простор показује мешовите карактеристике — делимично планску организацију, али и значајно присуство спонтано изграђеног ткива. Просторни положај насеља условљен је изразитом физичком изолованостју, пре свега услед коридора аутопута Ниш–Димитровград, који га јасно одваја од урбаног језгра града. У ширем контексту, Доњи Комрен је део веће функционалне целине коју чине Горњи Комрен, Бранко Бјеговић и Подвиник, у којој је просторни развој условљен положајем између аутопута и речних токова.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је недовољно развијен. У оквиру насеља присутни су:

- месна канцеларија;
- отворени спортски терени.

Основни јавни сервиси као што су:

- предшколско васпитање;
- основно образовање;
- примарна здравствена заштита

нису доступни унутар насеља, већ у ширем окружењу.

Оваква структура указује на висок степен зависности од суседних насеља, пре свега од зоне Бранка Бјеговића и Подвиника, која преузима улогу локалног центра. Сектор културе и социјалне заштите није развијен.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга је ограничена. Већина основних сервиса налази се изван зоне пешачке доступности (преко 800 m), што условљава:

- ослањање на моторизовани саобраћај;
- смањену доступност услуга за осетљиве категорије становништва;
- функционалну зависност од суседних насеља.

Унутар насеља не постоји јасно дефинисан центар, али се као главна осовина издваја улица Младости, која повезује кључне локалне садржаје.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- недостатак основних јавних сервиса унутар насеља;
- изолованост у односу на градски центар;
- неуједначену урбану структуру;
- ограничену доступност услуга;
- недовољно развијене јавне и зелене површине.

Истовремено, уочава се да насеље има одређене просторне потенцијале, пре свега:

- унутар постојеће саобраћајне осовине;
- у контактним зонама са суседним насељима;
- у приобалном појасу реке.

Ови елементи указују на могућност постепеног јачања функције насеља у оквиру ширег урбаног система.

Синтеза стања - Доњи Комрен карактерише се као пери-урбано насеље са ограниченим системом јавних објеката и следећим кључним обележјима:

- доминација стамбене функције;
- одсуство основних јавних сервиса;
- зависност од суседних насеља;
- изражена просторна изолованост;
- недовољно дефинисана централна зона;
- негативни демографски трендови.

Кључни изазови односе се на:

- доступност основних услуга;
- интеграцију у шири систем јавних функција;
- унапређење просторне структуре;
- развој јавних и заједничких простора.

Табела 30. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Доњи Комрен

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
--------	--------------------	------------------------	------------------------	------------------------------

Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак
Основно образовање	нема	—	—	ван зоне доступности
Здравство	нема	—	—	зависност од других насеља
Јавна управа	месна канцеларија	локализовано	ограничена функција	недовољан капацитет
Култура	нема	—	—	одсуство садржаја
Социјална заштита	нема	—	—	одсуство садржаја
Спорт и рекреација	терен	периферно	основни ниво	без пратеће инфраструктуре
Просторни потенцијали	контактне зоне + осовина улице	локализовано	потенцијал	недовољно активан

5.4.7 Горњи Комрен

Просторни и урбани контекст - Горњи Комрен је рурално насеље у оквиру градске општине Црвени Крст, које је према попису из 2022. године имало 873 становника, док пројекције до 2040. године указују на пад на око 795 становника. Насеље је настало као збијено рурално насеље, смештено на десној обали Хумске реке. Услед ширења градске структуре, његов положај је временом добио транзициони карактер, између урбаног и руралног простора. Горњи Комрен данас представља контактну зону у којој се преплићу традиционалне морфолошке карактеристике и елементи приградског развоја. Упркос просторном надовезивању на Доњи Комрен, уочљива је јасна морфолошка и функционална раздвојеност ова два насеља.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је минимално развијен. У оквиру насеља присутни су:

- подручно одељење основне школе (око 10 ученика);
- спортски терени у зони школе;
- месна канцеларија, позиционирана у централном делу насеља;
- фудбалски терен изван компактне зоне становања.

Предшколске функције нису развијене као засебни објекти, већ су делимично интегрисане у постојећу школску инфраструктуру. Основни јавни сервиси вишег нивоа (здравство, култура, социјална заштита) нису присутни унутар насеља. Оваква структура указује на ограничен обим јавних услуга и ослањање на шири систем насеља у окружењу.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга је ограничена и условљена малим бројем локалних садржаја. Основни сервиси су:

- делимично доступни у оквиру насеља (образовање нижег нивоа);
- већим делом доступни у суседним насељима.

Централна зона насеља може се препознати у простору око месне канцеларије и трга, али није у потпуности функционално и просторно артикулисана. Оваква структура указује на постојање локалног језгра, али ограниченог капацитета и значаја.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- мали број становника и негативне демографске трендове;
- ограничен обим постојећих јавних услуга;

- одсуство већине јавних функција вишег нивоа;
- зависност од суседних насеља;
- недовољно развијене јавне и заједничке површине.

Истовремено, уочава се да насеље има одређене потенцијале, пре свега:

- у постојећој централној зони;
- у компактној структури која омогућава локалну кохезију;
- у могућности унапређења постојећих објеката и јавних простора.

Ови елементи указују на потенцијал за унапређење квалитета живота кроз оптимизацију постојећих ресурса.

Синтеза стања - Горњи Комрен карактерише се као пери-урбано насеље транзиционог карактера са ограниченим системом јавних објеката:

- мали број становника и тренд опадања;
- присуство основних услуга минималног капацитета;
- одсуство већине јавних функција;
- постојање локалног центра ограниченог значаја;
- зависност од ширег система насеља;
- изражен рурално-урбани прелазни карактер.

Кључни изазови односе се на:

- одрживост постојећих јавних функција;
- доступност услуга;
- унапређење локалних јавних простора;
- прилагођавање демографским трендовима.

Табела 31. Анализа постојећег стања објеката јавне намене- насеље Горњи Комрен

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Учени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	интегрисано (школа)	локализовано	ограничено	нема засебног објекта
Основно образовање	подручно одељење (~10 ученика)	локализовано	минималан капацитет	одрживост система
Здравство	нема	—	—	зависност од других насеља
Јавна управа	месна канцеларија	централна зона	функционална	ограничен дomet
Култура	нема	—	—	недостатак садржаја
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	терени	локализовано/периферно	основни ниво	ограничена понуда
Просторни потенцијали	централна зона + компактна структура	локализовано	потенцијал	ограничен обим

5.4.8 Насеље Медошевац

Просторни и урбани контекст - Медошевац је пери-урбано насеље у оквиру градске општине Црвени Крст, које је настало постепеном трансформацијом некадашњег руралног насеља услед ширења града током 20. века. Процес урбанизације није био праћен систематским планирањем, што је резултирало фрагментисаном просторном структуром и неправилном уличном мрежом, прилагођеном постојећим парцелама и конфигурацији терена. Унутар већих блокова и даље су присутне обрадиве површине, што указује на задржане елементе руралног карактера. Према попису из 2022. године, насеље има 2.490 становника, док пројекције до 2040. године указују на пад на око 2.122 становника. Просторни положај насеља је специфичан и условљен присуством снажних физичких баријера:

- са северне и источне стране војним комплексом и аеродромом;
- са јужне стране реком Нишавом.

Ове баријере значајно утичу на просторну изолованост и ограничавају правце даљег развоја.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је релативно развијен на нивоу основних услуга. У оквиру насеља присутни су:

- основна школа (око 370 ученика);
- предшколска установа (око 54 деце), интегрисана у школски комплекс;
- месна канцеларија са функцијом здравствене амбуланте;
- спортски комплекс;
- мањи јавни простор у централној зони насеља.

Ова структура указује на постојање функционалне основе за задовољење основних потреба становништва. Међутим, уочава се да:

- више функција функционише у оквиру мултифункционалних објеката;
- јавни простори нису довољно развијени и уређени;
- сектор културе и социјалне заштите није институционално заступљен.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга унутар насеља је релативно повољна, с обзиром на компактност и распоред основних садржаја. Основни сервиси су:

- доступни већем делу становништва у оквиру пешачког радијуса;
- концентрисани у централном делу насеља.

Централна зона постоји у морфолошком смислу, али није у потпуности функционално и амбијентално артикулисана као препознатљив јавни простор.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- негативне демографске трендове;
- просторну изолованост услед физичких баријера;
- ограничене могућности ширења;
- недовољно развијене јавне и зелене површине;
- мултифункционалност објеката која указује на ограничене капацитете.

Истовремено, уочава се да насеље има одређене потенцијале, пре свега:

- у постојећој мрежи основних јавних сервиса;
- у централној зони као носиоцу локалног идентитета;
- у контактним зонама погодним за постепено ширење ка западу.

Ови елементи указују на могућност унапређења квалитета постојећег простора и функција.

Синтеза стања - Медошевац карактерише се као пери-урбано насеље са релативно стабилним системом основних јавних објеката и следећим кључним обележјима:

- постојање основних јавних сервиса;
- доминација стамбене функције са елементима руралне структуре;
- ограничене могућности просторног развоја;
- присуство физичких баријера;
- недовољно развијени јавни простори;
- негативни демографски трендови.

Кључни изазови односе се на:

- унапређење квалитета постојећих јавних објеката;
- развој јавних и зелених простора;
- јачање централне зоне;
- адаптацију система јавних услуга демографским променама.

Табела 32. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Медошевац

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	интегрисано (~54 деце)	локализовано	функционално	ограничен капацитет
Основно образовање	школа (~370 ученика)	локализовано	функционална	оптерећење капацитета
Здравство	амбуланта (у оквиру МЗ)	локализовано	основни ниво	нема засебног објекта
Јавна управа	месна канцеларија	централна зона	функционална	ограничен домет
Култура	нема	—	—	недостатак садржаја
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	спортски комплекс	локализовано	функционалан	ограничен спектар
Просторни потенцијали	западна зона + центар	локализовано	потенцијал	ограничено ширење

5.4.9 Насеље Поповац

Просторни и урбани контекст - Поповац је рурално насеље у оквиру градске општине Црвени Крст, које је према попису из 2022. године имало 2.650 становника, док пројекције до 2040. године указују на пад на око 2.245 становника. Насеље је настало спонтано на десној обали реке Нишаве, са морфологијом која се заснива на индивидуалним стамбеним двориштима и мешовитим облицима коришћења простора. Поред становања, присутни су и објекти мале привреде и услужних делатности, што доприноси локалној економској активности. Просторни положај насеља је специфичан, јер се налази у зони снажних инфраструктурних утицаја:

- у близини аутопута;
- уз железнички коридор;
- у контакту са аеродромом;
- у непосредној близини ранжирне станице.

Овакво окружење обезбеђује добру саобраћајну повезаност, али истовремено утиче на квалитет животне средине кроз повећану изложеност буци и загађењу.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је делимично развијен, са ограниченим капацитетима. У оквиру насеља присутни су:

- основна школа (подручно одељење, око 140 ученика, укључујући предшколски програм);
- месна канцеларија, која обавља и функцију здравствене станице и апотеке;
- спортски садржаји у оквиру школског комплекса;
- спортски комплекс у ширем окружењу (ван јавног власништва).

Предшколске установе као засебни објекти нису присутне. Оваква структура указује на постојање основних функција, али у ограниченом и мултифункционалном облику, са недовољно развијеним системом јавних услуга.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга у насељу је неуједначена. Основни сервиси су:

- делимично доступни у оквиру насеља;
- ограниченог капацитета и обима;
- концентрисани у мањем броју локација.

У насељу не постоји јасно дефинисан центар, али се као главна осовина издваја улица Војника Милована Јовановића, дуж које су позиционирани поједини јавни садржаји. Оваква структура указује на постојање функционалне осе, али без довољно развијене централне зоне.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- негативне демографске трендове;
- ограничене капацитете постојећих јавних објеката;
- одсуство предшколских установа;
- недовољно развијен систем јавних простора;
- снажан утицај инфраструктурних и привредних коридора;
- утицај буке и загађења на квалитет живота.

Истовремено, уочава се да насеље има значајне потенцијале, пре свега:

- у релативно великом броју становника;
- у присуству локалне економске активности;
- у просторној позицији уз значајне саобраћајне коридоре;
- у приобалном појасу реке Нишаве.

Ови елементи указују на могућност унапређења функција и квалитета простора, у складу са ограничењима.

Синтеза стања - Поповац карактерише се као рурално-периурбано насеље са делимично развијеним системом јавних објеката и следећим кључним обележјима:

- релативно значајан број становника;
- присуство основних јавних функција ограниченог капацитета;
- одсуство предшколских установа;
- мултифункционалност постојећих објеката;
- недостатак јасно дефинисаног центра;

- утицај инфраструктурних и индустријских коридора;
- негативни демографски трендови.

Кључни изазови односе се на:

- унапређење капацитета постојећих јавних објеката;
- доступност услуга;
- развој јавних и заједничких простора;
- адаптацију на специфичне услове окружења.

Табела 33. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Поповац

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема (интегрисано у школу)	локализовано	ограничено	нема засебног објекта
Основно образовање	подручно одељење (~140 ученика)	локализовано	функционално	ограничен капацитет
Здравство	амбуланта (у оквиру МЗ)	локализовано	основни ниво	нема засебне установе
Јавна управа	месна канцеларија	локализовано	функционална	ограничен домет
Култура	нема	—	—	недостатак садржаја
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	школа + комплекс (ван јавног)	локализовано/периферно	ограничено	недовољно доступно
Просторни потенцијали	приобаље + инфраструктурни положај	локализовано	значајан потенцијал	утицај буке и загађења

5.4.10 Насеље Горња Топоница

Просторни и урбани контекст - Горња Топоница је рурално насеље у оквиру градске општине Црвени Крст, које је према попису из 2022. године имало 910 становника, док пројекције до 2040. године указују на значајан пад на око 613 становника. Насеље се развијало спонтано дуж локалних и магистралних саобраћајница, са зракастом структуром. Урбано ткиво није компактно, већ се састоји од индивидуалних стамбених парцела са економским објектима, док се у позадини задржавају пољопривредне површине. Просторну структуру додатно дефинише ток Топоничке реке, која пролази кроз насеље. Посебну карактеристику насеља представља присуство комплекса Специјалне психијатријске болнице Горња Топоница, који доминира просторном и функционалном структуром овог подручја и има значај који превазилази локални ниво.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је релативно развијен у односу на величину и демографску структуру. У оквиру насеља присутни су:

- основна школа (подручно одељење);
- предшколска установа;
- здравствена амбуланта и апотека;
- дом културе (ван функције);
- отворени спортски терен.

Поред тога, у оквиру комплекса Специјалне психијатријске болнице налази се и музејски објект („Принчева вила“), који представља значајан елемент културне инфраструктуре ширег значаја. Оваква структура указује на присуство свих основних јавних функција, али уз ограничену функционалност појединих објеката.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга у насељу је релативно повољна, с обзиром на његову величину и линеарну структуру. Јавни објекти су:

- распоређени дуж главних саобраћајница;
- доступни већем делу становништва;
- функционално повезани са ширим системом (посебно кроз здравствене услуге).

Међутим, услед зракасте структуре и распршености становања, уочава се:

- неуједначена просторна покривеност;
- одсуство јасно дефинисаног центра насеља.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- изражен негативан демографски тренд;
- ограничен број корисника јавних услуга;
- делимичну нефункционалност појединих објеката (нпр. Дом културе);
- распршену структуру насеља;
- одсуство јасно артикулисаног центра.

Истовремено, уочава се да насеље има специфичне потенцијале, пре свега:

- у постојећој мрежи јавних објеката;
- у присуству значајног институционалног комплекса (СПБ);
- у културној инфраструктури ширег значаја;
- у природним елементима (речни ток и околни простор).

Ови елементи указују на могућност унапређења квалитета постојећих функција, уз прилагођавање демографским условима.

Синтеза стања - Горња Топоница карактерише се као рурално насеље са релативно комплетним системом јавних објеката, али са израженим демографским ограничењима:

- присуство основних јавних функција;
- доминација институционалног комплекса ширег значаја;
- распршена и линеарна урбана структура;
- одсуство јасно дефинисаног центра;
- делимична нефункционалност појединих објеката;
- значајан пад броја становника.

Кључни изазови односе се на:

- одрживост постојећих јавних услуга;
- унапређење функционалности постојећих објеката;
- јачање локалног јавног простора;
- прилагођавање систему јавних функција демографским трендовима.

Табела 34. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Горња Топоница

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	вртић	локализовано	функционалан	ограничен број корисника
Основно образовање	подручно одељење	локализовано	функционално	одрживост капацитета
Здравство	амбуланта + апотека	локализовано	добар ниво	зависност од броја становника
Јавна управа	нема	—	—	недостатак садржаја
Култура	дом културе + музеј	локализовано	делимично функционално	неактивни капацитети
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	терен	локализовано	основни ниво	ограничен капацитет
Зелене површине	речни појас	локализовано	потенцијал	недовољно уређено
Просторни потенцијали	институционални комплекс + природни ресурси	локализовано	значајан потенцијал	демографска ограничења

5.4.11 Насеље Чамурлија

Просторни и урбани контекст - Чамурлија је рурално насеље у оквиру градске општине Црвени Крст, које је према попису из 2022. године имало 480 становника, док пројекције до 2040. године указују на пад на око 400 становника. Насеље се развијало спонтано дуж локалних саобраћајница, са зракастом просторном структуром. Стамбени објекти са економским двориштима постављени су у уском фронту према улици, док се у позадини простиру пољопривредне површине као доминантан просторни ресурс. Урбана структура није компактна, а насеље нема јасно дефинисан центар. Као основна просторна осовина издваја се главни улични потез, који повезује кључне тачке унутар насеља.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је минимално развијен. У оквиру насеља присутни су:

- основна школа (подручно одељење);
- отворени спортски терен.

Други јавни сервиси (здравство, јавна управа, култура, социјална заштита) нису присутни у оквиру насеља. Оваква структура указује на веома ограничен систем јавних услуга, који обезбеђује основни ниво функционисања заједнице.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга је ограничена и у великој мери условљена одсуством локалних капацитета. Основни сервиси су делимично доступни у оквиру насеља (образовање нижег нивоа) а у већој мери доступни у суседним насељима. Главни улични потез функционише као осовина јавног живота, повезујући постојеће садржаје, али без јасно артикулисаног центра.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- веома мали број становника;
- изражен негативан демографски тренд;
- минималан обим јавних услуга;
- зависност од суседних насеља;
- одсуство централне зоне и јавних простора.

Истовремено, уочава се да насеље има ограничене, али јасне потенцијале, пре свега:

- у постојећој локалној инфраструктури;
- у компактности друштвеног живота;
- у пољопривредним ресурсима и руралном карактеру.

Ови елементи указују на могућност очувања основних функција и кохезије заједнице.

Синтеза стања - Чамурлија карактерише се као мало рурално насеље са минималним системом јавних објеката и израженим демографским ограничењима:

- веома мали број становника;
- присуство основних функција минималног обима;
- одсуство већине јавних услуга;
- зависност од ширег система насеља;
- одсуство јасно дефинисаног центра;
- доминација руралне структуре.

Кључни изазови односе се на:

- одрживост постојећих јавних функција;
- доступност услуга;
- очување друштвене кохезије;
- прилагођавање инфраструктуре демографским трендовима.

Табела 35. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Чамурлија

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	нема	—	—	потпуни недостатак
Основно образовање	подручно одељење	локализовано	минималан капацитет	одрживост система
Здравство	нема	—	—	зависност од других насеља
Јавна управа	нема	—	—	одсуство функција
Култура	нема	—	—	недостатак садржаја
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	терен	локализовано	основни ниво	ограничен капацитет
Просторни потенцијали	рурални ресурси	локализовано	ограничен потенцијал	демографска ограничења

5.5 Подручје Општине Нишка Бања

5.5.1 Насеље Нишка Бања

Просторни и урбани контекст - Насеље Нишка Бања представља урбано бањско насеље и административни центар истоимене градске општине, са израженом туристичко-

реhabилитационом функцијом. Према попису становништва из 2022. године, насеље има 3.821 становника, док пројекције до 2040. године указују на пад на око 3.000 становника. Просторна структура насеља је резултат постепеног и делимично спонтаног развоја. У њој се издвајају:

- централна бањска зона са парковским површинама и комплексом лечилишта и хотела;
- зоне мешовитог становања и туристичких капацитета;
- периферне стамбене зоне различитог степена уређености.

Комбинација сталног и повремениг коришћења простора (становници и корисници бањских услуга) представља кључну карактеристику насеља и значајно утиче на функционисање јавних система.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у Нишкој Бањи је релативно развијен и обухвата више сектора. У насељу су присутни:

- основна школа са спортским теренима;
- предшколска установа;
- објекти јавне управе (општинска управа, месна канцеларија);
- здравствене услуге (амбуланта и пункт хитне помоћи);
- организован пијачни простор;
- објекти културе (летња позорница – ван функције);
- спортско-рекреативни садржаји (спортски терени, стадион, тениски комплекси).

Поред ових садржаја, значајну улогу имају и бањски и туристички комплекси, који допуњују систем јавних и полујавних функција. Оваква структура указује на постојање широког спектра јавних услуга, али са варијабилним нивоом функционалности.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга у насељу је релативно повољна, посебно у централној бањској зони. Јавни објекти су:

- концентрисани у централном делу насеља;
- делимично доступни периферним зонама;
- функционално повезани са туристичком инфраструктуром.

Међутим, уочава се:

- неуједначена доступност у ободним деловима;
- просторна концентрација услуга у центру;
- различит ниво оптерећења у зависности од сезоне.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- негативне демографске трендове сталног становништва;
- неуједначену просторну расподелу услуга;
- делимичну нефункционалност појединих објеката (нпр. летња позорница);
- притисак туристичке функције на јавну инфраструктуру;
- недовољно развијене секундарне јавне функције (културне и друштвене активности).

Истовремено, уочава се да насеље има изражене потенцијале, пре свега:

- у централном парковском и бањском комплексу;
- у постојећој инфраструктури јавних и туристичких објеката;
- у препознатљивом идентитету бањског центра;
- у могућности интеграције различитих функција (здравство, туризам, становање).

Ови елементи указују на значај овог насеља као функционалног центра ширег подручја.

Синтеза стања - Нишка Бања карактерише се као урбано насеље са мешовитом функцијом и релативно развијеним системом јавних објеката:

- присуство широког спектра јавних услуга;
- доминација бањске и туристичке функције;
- просторна концентрација садржаја у централној зони;
- сезонска варијабилност оптерећења система;
- делимична нефункционалност појединих објеката;
- негативни демографски трендови сталног становништва.

Кључни изазови односе се на:

- усклађивање потреба сталног становништва и туристичке функције;
- унапређење функционалности постојећих објеката;
- равномернију доступност услуга;
- јачање јавних и културних садржаја.

Табела 36. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Нишка Бања

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	вртић	централно	функционалан	капацитети [ДОПУНИТИ]
Основно образовање	школа	централно	функционална	оптерећење у сезони
Здравство	амбуланта + ХМП	централно	добар ниво	сезонски притисак
Јавна управа	општина + МЗ	централно	функционално	концентрација у центру
Култура	летња позорница	централно	нефункционална	недовољно активна
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	више комплекса	дисперзно	добар ниво	неуједначена доступност
Просторни потенцијали	бањски комплекс + туризам	локализовано	висок потенцијал	зависност од сезоне

5.5.2 Насеље Никола Тесла

Просторни и урбани контекст - Насеље Никола Тесла представља пери-урбано насеље у оквиру градске општине Нишка Бања. Развијало се спонтано, што је резултирало хетерогеном просторном структуром у којој доминирају индивидуални стамбени објекти са пратећим економским садржајима. Према попису становништва из 2022. године, насеље има 4.374 становника, док пројекције до 2040. године указују на умерен пад на око 3.960 становника. Ово насеље представља највећу стамбену целину у оквиру општине. Кључну просторну специфичност представља саобраћајни коридор Ниш–Нишка Бања (булевар и железничка пруга), који дели насеље на две функционално различите целине:

- јужни део, са већом концентрацијом јавних садржаја;
- северни део, са доминантно стамбеном функцијом и мањом опремљеношћу.

Ова подела има значајан утицај на организацију простора и функционисање јавних система.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је делимично развијен и просторно неједначен. У јужном делу насеља концентрисани су:

- основна школа са спортским садржајима;
- предшколска установа;
- мултифункционални објект (месна канцеларија, здравствена станица, апотека);
- централни парк са спортским тереном;
- фудбалски стадион у ширем окружењу.

Северни део насеља:

- нема институционалне јавне објекте;
- располаже ограниченим бројем отворених спортских и рекреативних површина.

Оваква структура указује на постојање основних јавних функција, али са израженом просторном концентрацијом у једном делу насеља.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга у насељу је неједначена и директно условљена поделом насеља на две зоне. Карактеристике доступности:

- јужни део има добру покривеност јавним сервисима;
- северни део се у великој мери ослања на услуге у јужној зони;
- значајан део становништва користи услуге ван зоне непосредне пешачке доступности.

Саобраћајни коридор делује као функционална баријера, што додатно утиче на приступачност услуга.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- изражену просторну неравномерност у дистрибуцији услуга;
- зависност северног дела од централне зоне;
- постојање инфраструктурне баријере унутар насеља;
- ограничен спектар културних и друштвених садржаја;
- притисак постојећих капацитета у јужном делу.

Истовремено, уочава се да насеље има значајне потенцијале, пре свега:

- у величини и демографској маси;
- у доброј саобраћајној повезаности са градом;
- у постојећој инфраструктури у јужној зони;
- у просторним резервама у појединим деловима насеља.

Ови елементи указују на могућност унапређења функционалне равнотеже и квалитета услуга.

Синтеза стања - Насеље Никола Тесла карактерише се као велико пери-урбано насеље са делимично развијеним, али просторно неуравнотеженим системом јавних објеката:

- присуство основних јавних функција;
- доминација стамбене намене;
- јасна подела на функционалне зоне;
- концентрација услуга у једном делу насеља;
- недовољна покривеност северног дела;
- умерени демографски пад.

Кључни изазови односе се на:

- уравнотежење просторне доступности услуга;
- растерећење постојећих капацитета;
- јачање локалних центара и јавних простора;
- унапређење друштвено-културних функција.

Табела 37. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Никола Тесла

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	вртић	јужни део	функционалан	недоступност северу
Основно образовање	школа	јужни део	функционална	неравномерна доступност
Здравство	амбуланта (у оквиру МЗ)	јужни део	основни ниво	просторна концентрација
Јавна управа	месна канцеларија	јужни део	функционална	ограничен домет
Култура	нема	—	—	недостатак садржаја
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак садржаја
Спорт и рекреација	парк + терени	делимично	добар ниво	неравномерна доступност
Просторни потенцијали	северна зона + транспортни положај	локализовано	значајан потенцијал	инфраструктурна баријера

5.5.3 Насеље Прва Кутина

Просторни и урбани контекст - Прва Кутина је рурално насеље у оквиру градске општине Нишка Бања, које се развијало дуж магистралног пута Ниш–Гаџин Хан, у долини Кутинске реке. Према попису из 2022. године, насеље има 908 становника, док пројекције до 2040. године указују на благи пад на око 887 становника. Просторну структуру насеља карактерише изражена линеарност, условљена природним и саобраћајним факторима. Стамбени објекти распоређени су дуж главног саобраћајног правца, док је попречно ширење ограничено конфигурацијом терена. Овај тип развоја условљава:

- дисперзну организацију насеља;
- отежано формирање компактног центра;
- специфичан образац коришћења простора.

Стање система јавних објеката - Систем јавних објеката у насељу је ограничен, али функционално заокружен у оквиру основних услуга. У насељу су присутни:

- мултифункционални јавни објекат (месна канцеларија и здравствена станица);
- основна школа, са планираним/интегрисаним предшколским капацитетом (једна група);
- спортски комплекс (фудбалски терен и кошаркашки терен).

Оваква структура указује на постојање основних јавних функција, углавном организованих у оквиру мултифункционалних објеката.

Просторна доступност и дистрибуција - Просторна доступност јавних услуга у насељу условљена је његовом линеарном структуром. Карактеристике доступности:

- јавни објекти су локализовани у једном делу насеља;

- становништво из удаљенијих делова има ограничену пешачку доступност;
- дужина насеља утиче на неравномерну покривеност услугама.

Оваква организација отежава формирање јасно дефинисаног центра и утиче на интензитет друштвених интеракција.

Ограничења и развојни притисци - Кључна ограничења у функционисању система јавних објеката односе се на:

- изражену линеарну морфологију насеља;
- ограничене могућности просторне концентрације функција;
- неуједначену доступност јавних услуга;
- ограничен обим јавних садржаја;
- благи негативан демографски тренд.

Истовремено, уочава се да насеље има одређене потенцијале, пре свега:

- у постојећој мрежи основних јавних сервиса;
- у доброј саобраћајној повезаности;
- у контакту са урбаним зонама (повезаност са насељем Никола Тесла);
- у природном окружењу долине Кутинске реке.

Ови елементи указују на могућност одржавања функционалне стабилности система.

Синтеза стања - Прва Кутина карактерише се као рурално насеље линеарне структуре са ограниченим, али функционалним системом јавних објеката:

- доминација стамбене функције;
- присуство основних јавних услуга;
- мултифункционалност објеката;
- изражена линеарна организација;
- неуједначена просторна доступност;
- стабилан, али благо опадајући демографски оквир.

Кључни изазови односе се на:

- просторну доступност услуга;
- унапређење квалитета постојећих објеката;
- јачање локалне кохезије;
- адаптацију система јавних функција морфолошким условима насеља.

Табела 38. Анализа постојећег стања објеката јавне намене – насеље Прва Кутина

Сектор	Тип објекта / број	Просторна дистрибуција	Стање и функционалност	Уочени проблеми и ограничења
Предшколско васпитање	интегрисано (1 група)	локализовано	ограничено	мали капацитет
Основно образовање	школа	локализовано	функционална	просторна удаљеност
Здравство	амбуланта (у оквиру МЗ)	локализовано	основни ниво	доступност дуж насеља
Јавна управа	месна канцеларија	локализовано	функционална	ограничен домет
Култура	нема	—	—	недостатак садржаја
Социјална заштита	нема	—	—	недостатак садржаја

Спорт и рекреација	спортски терени	локализовано	основни ниво	ограничен спектар
Просторни потенцијали	контакт са урбаном зоном + природно окружење	локализовано	умерен потенцијал	морфолошка ограничења

5.6 ТИПОЛОГИЈА НАСЕЉА КАО ОСНОВ ЗА НОРМАТИВНО ДЕФИНИСАЊЕ ПОТРЕБА

Анализа просторне структуре, демографских кретања и стања система јавних објеката на нивоу насеља града Ниша указује на изразиту хетерогеност урбаног и пери-урбаног простора, како у погледу морфологије, тако и у погледу доступности и функционалности јавних услуга. Уочене разлике произилазе из величине и броја становника појединих насеља, а али и из:

- просторне организације насеља (компактна, линеарна, дисперзна);
- положаја у односу на градско језгро и инфраструктурне коридоре;
- степена урбанизације;
- присуства специфичних функција (нпр. туристичке, институционалне);
- демографских трендова (раст, стагнација, опадање).

Сходно томе, показује се да јединствен нормативни приступ није адекватан, већ је неопходно дефинисати диференциране моделе планирања јавних објеката, засноване на типологији насеља. На основу спроведене анализе, насеља у обухвату РЈУ Генералног урбанистичког плана Града Ниша 2025-2040 груписана су у следеће основне типове:

Тип 1 – Централна урбана и високо интегрисана насеља

Карактеристике:

- висок ниво изграђености и функционалне комплексности;
- добра покривеност јавним услугама;
- висока концентрација становништва и активности;
- улога градских или општинских центара.

Кључни изазови:

- оптерећење постојећих капацитета;
- потреба за унапређењем квалитета услуга и јавних простора.

Тип 2 – Урбана и пери-урбана насеља са релативно развијеним системом

Карактеристике:

- присуство већине основних јавних функција;
- стабилан или умерено опадајући број становника;
- јасна, али не увек довољно артикулисана структура центра.

Кључни изазови:

- одрживост постојећих капацитета;
- унапређење функционалности и квалитета услуга.

Тип 3 – Пери-урбана насеља са израженом просторном неравнотежом

Карактеристике:

- неуједначена дистрибуција јавних објеката;
- постојање функционалних подзона (нпр. север–југ);
- делимична покривеност јавним услугама.

Кључни изазови:

- просторна доступност;
- уравнотежење система услуга.

Тип 4 – Линеарна и морфолошки ограничена насеља

Карактеристике:

- издужена структура дуж саобраћајница или природних коридора;
- дисперзна организација функција;
- ограничене могућности формирања центра.

Кључни изазови:

- доступност јавних услуга;
- организација јавних функција у просторно ограниченим условима.

Тип 5 – Рурална и пери-урбана насеља са ограниченим капацитетима

Карактеристике:

- мали или средњи број становника;
- ограничен број јавних објеката;
- ослањање на суседна насеља.

Кључни изазови:

- обезбеђивање основног нивоа услуга;
- функционална повезаност са ширим системом.

Тип 6 – Насеља са демографским опадањем и редукованим системом

Карактеристике:

- изражен пад броја становника;
- постојање инфраструктуре која превазилази реалне потребе;
- смањен интензитет коришћења јавних објеката.

Кључни изазови:

- одрживост система;
- рационализација и адаптација постојећих капацитета.

Тип 7 – Насеља са специфичним функционалним оптерећењем

Карактеристике:

- присуство доминантне функције (туризам, здравство, институције);
- варијабилан број корисника (сезонски или функционални);
- повећано оптерећење јавне инфраструктуре.

Кључни изазови:

- усклађивање потреба различитих група корисника;
- прилагођавање капацитета променљивом оптерећењу.

Дефинисана типологија представља основу за формулисање различитих нормативних приступа у планирању јавних објеката, те увођење флексибилних модела уместо јединствених стандарда и прилагођавање јавних услуга специфичностима сваког типа насеља. У наредном поглављу, на основу ове типологије, биће дефинисани нивои и типови јавних услуга, принципи доступности и препоручени капацитети и модели организације јавних објеката.

Табела 39. Разврставање насеља према типовима и нормативним приступима планирању јавних намена

Општина	Насеље	Доминантни карактер	Тип насеља	Образложење	Нормативни приступ
Медијана	Централна урбана зона	централно урбано	Тип 1	висока концентрација функција	унапређење и оптимизација
Медијана	Брзи Брод	пери-урбано стабилно	Тип 2	развијен систем	одржавање и допуна
Палилула	Централна урбана зона	урбано	Тип 2/ Тип 3	релативно развијен систем	унапређење

Палилула	Потез (Сточни трг...)	транзиционо	Тип 3	неуједначена структура	трансформација и уравнотежење
Палилула	Делијски вис	пери-урбано	Тип 2	основни сервиси	допуна и унапређење
Палилула	Милка Протић	мало урбано	Тип 5	ограничени капацитети	рационализација и одржавање
Палилула	Ледена стена	густо пери-урбано	Тип 3	раст и притисак	развој и уравнотежење
Палилула	Миново насеље	планско	Тип 3	дефицит услуга	уравнотежење и допуна
Палилула	Виногради	непланско	Тип 5	дефицит услуга	минимални стандард + интеграција
Палилула	Паси Пољана	пери-урбано растуће	Тип 3	недефинисан центар	развој и уравнотежење
Палилула	Доње Међурово	рурално	Тип 6	демографски пад	рационализација
Палилула	Чокот	рурално	Тип 5	основни сервиси	одржавање и допуна
Палилула	Девети мај	пери-урбано	Тип 3	дисперзност	уравнотежење
Палилула	Габровац	рурално стабилно	Тип 5	постоје сервиси	одржавање
Палилула	Суви До	рурално	Тип 5	неравномерност	уравнотежење и допуна
Пантелеј	Централна зона	урбано	Тип 2 / Тип 3	раст и притисак	развој и уравнотежење
Пантелеј	Доња Врежина	трансформационо	Тип 3	раст и притисак	развој и уравнотежење
Пантелеј	Чалије	пери-урбано	Тип 3	постоје капацитети	развој и уравнотежење
Црвени Крст	Централна зона	специфична	Тип 3	недефинисан центар	структурна трансформација
Црвени Крст	Београд мала	централно-урбано	Тип 1	висок ниво функција	оптимизација и унапређење
Црвени Крст	Шљака	периферно урбано	Тип 3	дефицит услуга	уравнотежење
Црвени Крст	Ратко Јовић	стабилно	Тип 2	комплетан систем	одржавање и унапређење
Црвени Крст	Бранко Бјеговић + Подвиник	секундарни центар	Тип 2	развијен систем	унапређење
Црвени Крст	Доњи Комрен	пери-урбано	Тип 5	ограничени сервиси	минимални стандард
Црвени Крст	Горњи Комрен	рурално	Тип 6	пад становништва	рационализација
Црвени Крст	Медошевац	стабилно пери-урбано	Тип 3	постоје капацитети	развој и уравнотежење
Црвени Крст	Поповац	пери-урбано	Тип 5	дефицит капацитета	допуна
Црвени Крст	Горња Топоница	институционално	Тип 7	доминантна функција	специјализовани модел
Црвени Крст	Чамурлија	рурално мало	Тип 6	минималан систем	рационализација
Нишка Бања	Нишка Бања	туристичко	Тип 7	двострука функција	специјализовани модел

Нишка Бања	Никола Тесла	пери-урбано велико	Тип 3	просторна неравнотежа	уравнотежење
Нишка Бања	Прва Кутина	линеарно	Тип 4	морфолошка ограничења	адаптивни модел

Напомена: Класификација је извршена на основу: степена урбанизације, демографских трендова, морфолошке структуре, степена развијености јавних услуга и просторне доступности. Сва насеља су сврстана у доминантни тип, иако у појединим случајевима могу показивати карактеристике више типова.

6. НОРМАТИВНИ ОКВИР И ПРИНЦИПИ РАЗВОЈА МРЕЖЕ ОБЈЕКТА ЈАВНЕ НАМЕНЕ

Ово поглавље представља синтетички и нормативни део студије, у коме се, на основу резултата анализе из претходних поглавља, дефинишу принципи, нивои услуга и нормативни оквири за планирање објекта јавне намене на територији града Ниша. У оквиру ове студије примењује се модел заснован на:

- идентификацији потреба становништва;
- анализи просторних и демографских специфичности;
- дефинисању типова насеља;
- формулисању диференцираних нормативних приступа.

Циљ овог поглавља је да успостави флексибилан и примењив систем планирања јавних објекта, који омогућава да се у оквиру даље разраде планске документације (ГУП, ПГР, ПДР) конкретна просторна решења дефинишу у складу са локалним условима, без унапред задатих и фиксних локација. Полазну основу за дефинисање нормативног оквира представља:

- анализа постојећег стања система јавних објекта (Поглавље 5),
- демографске пројекције и просторни развој града,
- резултати анкетног истраживања становништва, и
- савремени принципи одрживог урбаног развоја.

Увођењем типологије насеља (Поглавље 5.6) на основу које се дефинишу различити нормативни модели, прилагођени густини и структури становништва, морфологији насеља, нивоу развијености јавних услуга и демографским трендовима створен је кључни аналитички искорак чиме се планирање јавних објекта се заснива на систему прилагођених приступа који омогућавају већу реалност и применљивост у пракси. Ово поглавље се фокусира на:

- дефинисању потреба по секторима (образовање, здравство, социјална заштита, култура, спорт, јавна управа);
- утврђивању нивоа услуга и доступности;
- одређивању препоручених капацитета;
- формулисању принципа организације мреже јавних објекта.

На основу дефинисане типологије насеља, у овом поглављу се уводе диференцирани нормативни приступи, који укључују:

- модел унапређења и оптимизације (за централна урбана подручја);
- модел одржавања и допуне (за стабилна урбана и пери-урбана насеља);
- модел уравнотежења и развоја (за насеља са неравномерном дистрибуцијом услуга);
- адаптивни модел (за морфолошки специфична насеља);
- модел минималног стандарда (за рурална и мања насеља);
- модел рационализације (за насеља са демографским опадањем);
- специјализовани модел (за насеља са посебним функцијама).

Сваки од ових модела дефинише:

- минималне и препоручене нивое услуга;
- принципе доступности;
- организационе моделе јавних објекта (самостални, мултифункционални, мрежни);
- степен флексибилности и могућности адаптације.

Иако ова студија не дефинише конкретне локације, она препознаје опште категорије просторних ресурса који могу бити коришћени у даљем процесу планирања, као што су:

- слободне и недовољно искоришћене површине;
- простори у јавном власништву;

- браунфилд локације;
- простори трансформације постојећих функција.

Избор и конкретизација ових простора треба да буде резултат детаљније планске разраде и координације са институционалним и правним оквиром.

6.1 Објекти намењени образовању

Преглед законодавног оквира и нормативних аката

Анализа сектора образовања у оквиру Студије објеката јавне намене заснива се на релевантним националним законским и подзаконским актима, просторно-планским и урбанистичким нормативима, као и на европским и међународним стандардима. Наведени нормативни оквир представља основу за:

- дефинисање потреба становништва,
- утврђивање нивоа и доступности образовних услуга,
- одређивање капацитета и организационих модела образовних објеката, у складу са различитим типовима насеља дефинисаним у претходном поглављу.

Национални законски и подзаконски акти на које се Студија ослања обухватају:

- **Закон о основама система образовања и васпитања** („Сл. гласник РС“, бр. 88/2017, 27/2018 - др. закон, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 6/2020, 129/2021, 92/2023 и 19/2025) - дефинише обавезност предшколског припремног програма (ППП) и основношколског образовања;
- **Закон о предшколском васпитању и образовању** ("Сл. гласник РС", бр. 18/2010, 101/2017, 113/2017 - др. закон, 95/2018 - др. закон, 10/2019, 86/2019 - др. закон, 157/2020 - др. закон, 123/2021 - др. закон и 129/2021) - нормира организацију, стандарде, услове и капацитете предшколских установа;
- **Закон о основном образовању и васпитању** ("Сл. гласник РС", бр. 55/2013, 101/2017, 10/2019, 27/2018 - др. закон, 129/2021, 92/2023 и 19/2025) - регулише трајање, обавезност и организацију основног образовања;
- **Закон о средњем образовању и васпитању** („Сл. гласник РС“, бр. 55/2013, 101/2017, 27/2018 - др. закон, 6/2020, 52/2021, 129/2021, 129/2021 - др. закон, 92/2023 и 19/2025) - дефинише обављање делатности средњег образовања;
- **Закон о вишој школи** ("Сл. гласник РС", бр. 50/92, 39/93, 53/93, 67/93, 48/94 и 24/96) - дефинише обављање делатности вишег образовања;
- **Закон о високом образовању** ("Сл. гласник РС, бр. 88/2017, 73/2018, 27/2018 - др. закон, 67/2019, 6/2020 - др. закони, 11/2021 - аутентично тумачење, 67/2021, 67/2021 - др. закон, 76/2023 и 19/2025“) - дефинише обављање делатности високог образовања;
- **Закон о библиотечко-информационој делатности** („Сл. Гласник РС“, бр. 52/2011 и 78/2021)-дефинише библиотечко-информационе делатности, оснивање и типове библиотека;
- **Закон о планирању и изградњи** („Сл. Гласник РС“, бр. 72/2009, 81/2009 - испр., 64/2010 - одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 - одлука УС, 50/2013 - одлука УС, 98/2013 - одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019 - др. закон, 9/2020, 52/2021, 62/2023 и 91/2025) - дефинише услове и начине уређења простора, коришћења грађевинског земљишта и изградњу објеката;
- **Правилник о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности предшколске установе** ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 1/2019, 16/2022 и 6/2023);

- **Правилник о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности основне школе** ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 5/2019 и 16/2020);
- **Правилник о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање плана и програма наставе и учења у гимназији** ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 13/2019);
- **Правилници о ближим условима у погледу простора, опреме и наставних средстава за остваривање плана и програма наставе и учења у средњим стручним школама;**
- **Уредба о нормативима и стандардима услова рада Универзитета и факултета за делатности које се финансирају из буџета** ("Сл. гласник РС", бр. 15/2002, 100/2004, 26/2005, 38/2007, 110/2007, 17/2025 и 27/2025);
- **Правилник о стандардима и поступку за акредитацију високошколских установа и студијских програма** ("Сл. гласник РС", бр. 13/2019).

Просторно-планска и урбанистичка нормативна база заснива се на следећим правилницима:

- **Правилник о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу (УРС)** ("Сл. гласник РС", бр. 22/2015) - садржи минималне услове за парцеле, дворишта, зелене површине и приступ;
- **Правилници о нормативима и стандардима за израду планских докумената (МГИ, 2015)** - у њима се предвиђају општи параметри доступности и капацитета јавних служби, укључујући образовне.

У погледу приступачности објектима образовања, али и осталим категоријама објеката јавне намене, Студија се ослања и на следеће правилнике:

- **Правилник о техничким стандардима приступачности** („Сл. гласник РС”, бр. 46/13);
- **Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама** („Сл. гласник РС”, бр. 22/15).

Ова студија заснива се и на примерима добре праксе других градова из Србије када је у питању израда докумената Генералних урбанистичких планова и то на:

- **Генерални урбанистички план Београда** („Сл. Лист Града Београда”, година LX, бр. 11, 2016.) који инсистира на 100% покривености предшколским образовањем и равномерном распореду основних школа;
- **Генерални урбанистички план „Крагујевца 2030“** („Сл. лист Града Крагујевца”, бр. 24/23, 2023.), **Генерални урбанистички план Новог Сада** („Сл. лист Града Новог Сада”, година LXI, бр. 33, 2022.), **Генерални урбанистички план Ниша 2010–2025.**, који користе исте нормативе доступности и капацитета.

Значајну подршку пружиле су и препоруке и стандарди европских и других међународних организација као што су Дечји фонд Уједињених Нација (УНИЦЕФ), Организација Уједињених Нација за образовање, науку и културу (УНЕСКО), Организација за економску сарадњу и развој (ОЕЦД) и покрета Светске здравствене организација „Здрави градови“ (WHO Healthy Cities). Организације УНИЦЕФ, УНЕСКО и ОЕЦД препоручују да објекти предшколског и основног образовања треба да обезбеде:

- инклузивни приступ и доступност свим категоријама деце,
- прилагођеност школских простора дигиталној и пројектној настави,
- хибридну употребу објеката (ваннаставне активности, локална заједница).

Покрет Светске здравствене организације „Здрави градови“ прописује стандарде који стављају нагласак на безбедном окружењу, пројектовању зелених површина и физичкој активности деце.

Наведени нормативни и институционални оквир интерпретира се у овој студији кроз диференциране моделе примене, прилагођене специфичностима појединих типова насеља, чиме се обезбеђује флексибилнији и реалнији приступ планирању образовне инфраструктуре.

6.1.1 Објекти предшколског образовања

Табелом 40 дат је преглед норматива за предшколско образовање на које се Студија ослања, прописаних Правилником о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности предшколске установе ("Сл. Гл. РС - Просветни гласник", бр. 1/2019, 16/2022 и 6/2023) и на основу актуелних ГУП-ова Београда, Новог Сада и Крагујевца.

Табела 40. Преглед норматива за предшколско образовање

Елемент	Норматив / Стандард	Образложење
Покривеност деце	100% деце предшколског узраста	у складу са ГУП-овима других већих градова у Србији
Доступност	500–800 m у урбаним зонама; до 1.500 m у руралним	~5–10 минута пешачења
Капацитет објекта	100–250 деце у засебном објекту 52 деце када је у склопу др. установе	групе од 20–25 деце; зависи од узраста
Бруто површина	6,5 m ² по детету	-
Отворени простор	12–15 m ² по детету	минимум 1.000–1.200 m ² за мањи вртић;
Игралиште	3 m ² по детету	улази у површину отвореног простора.
Површина парцеле	у просеку 2.000-5.000 m ²	у зависности од броја група
ППП (предшколски припремни програм)	законски обавезан за сву децу	делом се реализује и у основним школама

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

На територији града Ниша функционише једна јавна установа за предшколско образовање - Предшколска установа „Пчелица“ и више приватних вртића. Табелом 41 дат је списак инвентарисаних објеката који се користе за ову намену.

Табела 41. Списак објеката за предшколско образовање

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
О-П-1	„Свитац“	Ратко Јовић бб	не	одговарајућа	добро
О-П-2	„Плави чуперак“	Бошка Бухе 8	да	потребно унапређење	потребна санација
О-П-3	„Лептирић“	Јужноморавских бригада бб	да	одговарајућа	потребна санација
О-П-4	"Пинокио"	Сестре Баковић 19	да	одговарајућа	потребна санација
О-П-5	"Вилин град"	Ђорђа Стаменковића 28	да	одговарајућа	добро
О-П-6	"Бајка"	Салвадора Андељеа 4	да	одговарајућа	добро
О-П-7	"Маслачак"	Соколска бб	да	одговарајућа	потребна санација
О-П-8	"Пепељуга"	Марина Држића 48	да	потребно унапређење	потребна санација
О-П-9	"Палчић"	Наде Томић 23	да	одговарајућа	потребна санација
О-П-10	"Цврчак"	Булевар Немањића бб	да	одговарајућа	добро
О-П-11	"Колибри"	Др Драгише Мишовића 2	да	одговарајућа	добро
О-П-12	"Бубамара"	Косовке девојке 1А	да	одговарајућа	добро

О-П-13	"Невен"	Катићева бб	да	одговарајућа	потребна санација
О-П-14	"Бамби"	Булевар Немањића 14	да	одговарајућа	добро
О-П-15	"Црвенкапа"	Трг Николе Дражића 1	да	одговарајућа	добро
О-П-16	"Звончићи"	Романијска 4	да	одговарајућа	добро
О-П-17	"Славуј"	Др Милутина Ивковића 5	да	одговарајућа	добро
О-П-18	"Петар Пан"	Ктитор 49	да	одговарајућа	добро
О-П-19	"Бисер"	Школске чесме 7А, Нишка бања	да	одговарајућа	добро
О-П-20	"Шврћа"	Горња Топоница	да	одговарајућа	добро
О-П-21	"Попај"	Гаврила Принципа 1, Горњи Матејевац	не	потребно унапређење	потребна санација
О-П-22	"Лане"	Станоја Бунушевца 4Б	не	потребно унапређење	потребна санација
О-П-23	"Панда"	Прибојска бб	да	одговарајућа	добро
О-П-24	„Пахуљица"	Андреин парк 2 Нишка Бања	да	одговарајућа	добро
О-П-25	"Сунце"	Булевар 12. фебруар 74	не	потребно унапређење	добро
О-П-26	"Зека"	Димитрија Туцовића 50, Медошевац	не (основно образовање)	потребно унапређење	добро
О-П-27	"Бродић"	Павла Софрића 48а	не (основно образовање)	одговарајућа	потребна санација
О-П-28	"Цветић"	Милорада Алексића 1, Насеље 9. Мај	не	одговарајућа	добро
О-П-29	ОШ „Његош“	Пантелејска 60, Ниш	не (основно образовање)	одговарајућа	потребна санација
О-П-30	„Срна“	Булевар Немањића 26	не	одговарајућа	добро
О-П-31	„Вишњица“	Булевар Светог Пантелејмона	да	одговарајућа	добро
О-П-32	Прва Кутина у ОШ И.Г.Ковачић	Првокутинска 52	да (основно образовање)	одговарајућа	потребна санација
О-П-33	Брзи Брод зграда Здрав. станице	Павла Соврића 4	не	потребно унапређење	потребна санација
О-П-34	Габровац у згради Поште	Победе 53	не	потребно унапређење	потребна санација
О-П-35	Горњи Комрен у ОШ Војислав Илић Млађи	Водника Драгана Бандића 4	не (основно образовање)	одговарајућа	потребна санација

Према демографским пројекцијама, на територији града Ниша у границама ГУП-а, до краја планског периода биће више од 13.000 деце предшколског узраста. У поређењу са актуелним капацитетима ЈПУ „Пчелица“ који износе око 6.300 места, тренутна покривеност износи мање од 50%. Овакво стање није у складу са савременом планском праксом, према којој се у ГУП-овима већих градова (Београд, Нови Сад, Крагујевац) планира 100% обухвата деце предшколског узраста системом предшколског васпитања и образовања.

У наредном периоду биће неопходно удвостручити капацитете предшколске инфраструктуре, узимајући у обзир и постојање приватних вртића који, уз систем субвенција, учествују у реализацији предшколског програма и представљају део јавног система (ипак, приватни сектор не нуди једнако правичан модел услуге у односу на јавну установу јер субвенције нису безусловне). Посебну улогу имају и основне школе, у којима се организује предшколски припремни програм (ППП) - законски обавезан за сву децу пред полазак у школу. Тренутно је у објектима вртића организовано 42 PPP групе од укупно 230 (18%), што значи да значајан део капацитета вртића заузима припремни програм. С обзиром на то да основношколски систем

има релативни вишак капацитета у односу на број ученика, у наредном периоду треба размотрити могућност већег премештања ППП у основне школе, чиме би се у објектима вртића ослободили капацитети за млађе узрасне групе које захтевају прилагођену инфраструктуру.

Систем предшколског васпитања у Нишу ослања се пре свега на ЈПУ „Пчелица“, чији су објекти у већини случајева грађени првенствено као вртићи. Последњих деценија изграђени су нови објекти у насељима Нишка Бања, Никола Тесла, Бранко Бјеговић и најновији у Градској општини Пантелеј („Вишњица“). Поред новоградње, капацитети су повећавани и кроз пренамену постојећих објеката. Овакав модел комбинованог приступа (изградње нових вртића и адаптације постојећих објеката) показао се као функционалан и треба га неговати у наредном планском периоду. При томе је неопходно водити рачуна да у поступцима пренамене буду изабрани објекти и парцеле који омогућавају безбедан боравак деце на отвореном простору, у дворишту уз вртић, или путем адекватно опремљене парковске или зелене површине у непосредној близини, које се могу користити као јавни простори. Овај стандард је основ правилног развоја деце и од њега се не сме одступати.

Методолошка напомена о примени нормативних параметара

У оквиру анализе и дефинисања потреба за објектима предшколског васпитања примењен је диференцирани нормативни приступ, заснован на типолошкој класификацији насеља. Овај приступ полази од чињенице да просторна, демографска и функционална структура насеља унутар града није хомогена, те да јединствени нормативни модел не може адекватно одговорити на различите урбане контексте. Нормативни параметри (циљана покривеност, радијус доступности, тип и капацитет објекта) дефинисани су као оквирни критеријуми који омогућавају процену потреба и упоредиву анализу између различитих типова насеља. Њихова улога у овој студији није нормативно-обавезујућа у смислу директног планирања, већ аналитичка и усмеравајућа — као инструмент за разумевање обима и карактера потребних капацитета. Примена оваквог приступа омогућава:

- да се потребе сагледају у односу на реалне услове (густина, структура становништва, морфологија насеља),
- да се избегне униформно и поједностављено третирање различитих делова града,
- да се препознају приоритетне зоне у којима је неопходно повећање капацитета, као и зоне у којима је довољно унапређење доступности постојећих услуга.

У том контексту, утврђени број и структура потребних капацитета представљају резултат усклађивања нормативних смерница са конкретним просторним и демографским условима. У појединим типовима насеља могућа су одступања у односу на дефинисане параметре (посебно у погледу величине објеката), што је последица ограничења постојећег урбаног ткива, специфичних образаца развоја или потребе да се обезбеди функционална покривеност ширих подручја. Овакво тумачење нормативних параметара омогућава да се они користе као флексибилан инструмент у даљем процесу планирања, при чему је основни циљ обезбеђивање адекватне доступности и квалитета услуга, уз рационално коришћење просторних ресурса и уважавање дугорочних демографских трендова.

Нормативни оквир

Табела 42. Нормативни параметри по типовима насеља

Тип насеља	Циљана покривеност	Радијус доступности	Тип објекта	Просечан капацитет
Тип 1 – централна урбана	90–100%	500–800 m	већи вртићи	200–250

Тип 2 – стабилна урбана	80–100%	500–800 m	вртићи + депанданси	120–240
Тип 3 – зоне трансформације	80–100%	500–800 m	нови вртићи	120–240
Тип 4 – периурбана	60–80%	до 1000 m	мањи вртићи	80–120
Тип 5 – мала насеља	40–60%	до 1500 m	депанданси / школа	до 80
Тип 6 – депопулациона	≤40%	до 1500 m	интегрисани модели	до 50
Тип 7 – специфична	варијабилно	варијабилно	прилагођени модели	варијабилно

Процена потребних капацитета

На основу анализе постојећег стања, демографских пројекција и дефинисаног нормативног оквира, утврђени су потребни додатни капацитети предшколских установа до краја планског периода.

Табела 43. Постојећи и препоручени капацитети предшколских установа по насељима и типологији насеља

Општина	Насеље	Доминантни карактер	Тип насеља	Број постојећих вртића*	Број новопредложених вртића*
Медијана	Централна урбана зона	централно урбано	Тип 1	11+1	0+1
Медијана	Брзи Брод	пери-урбано стабилно	Тип 2	0+2	1+0
Палилула	Централна урбана зона	урбано	Тип 2 / Тип 3	3+0	1+1
Палилула	Потез (Сточни трг...)	транзиционо	Тип 3	0+0	1+0
Палилула	Делијски вис	пери-урбано	Тип 2	1+0	0+1
Палилула	Милка Протић	мало урбано	Тип 5	0+0	0+1
Палилула	Ледена стена	густо пери-урбано	Тип 3	0+0	1+0
Палилула	Миново насеље	планско	Тип 3	0+0	1+0
Палилула	Виногради	непланско	Тип 5	0+0	0+1
Палилула	Паси Пољана	пери-урбано растуће	Тип 3	0+0	1+0
Палилула	Доње Међурово	рурално	Тип 6	0+0	-
Палилула	Чокот	рурално	Тип 5	0+0	0+1
Палилула	Девети мај	пери-урбано	Тип 3	0+1	1+0
Палилула	Габровац	рурално стабилно	Тип 5	0+1	-
Палилула	Суви До	рурално	Тип 5	0+0	0+1
Пантелеј	Централна зона	урбано	Тип 2 / Тип 3	2+2	2+0
Пантелеј	Доња Врежина	трансформационо	Тип 3	0+0	2+0
Пантелеј	Чалије	пери-урбано	Тип 3	1+0	-
Црвени Крст	Централна зона	специфична	Тип 3	0+1	2+0**

Црвени Крст	Београд мала	централно-урбано	Тип 1	0+0	- ***
Црвени Крст	Шљака	периферно урбано	Тип 3	0+0	1+0
Црвени Крст	Ратко Јовић	стабилно	Тип 2	0+1	0+1
Црвени Крст	Бранко Бјеговић + Подвиник	секундарни центар	Тип 2	1+0	-
Црвени Крст	Доњи Комрен	пери-урбано	Тип 5	0+0	0+1
Црвени Крст	Горњи Комрен	рурално	Тип 6	0+1	-
Црвени Крст	Медошевац	стабилно пери- урбано	Тип 3	0+1	-
Црвени Крст	Поповац	пери-урбано	Тип 5	0+0	1+0
Црвени Крст	Горња Топоница	институционално	Тип 7	0+1	-
Црвени Крст	Чамурлија	рурално мало	Тип 6	0+0	-
Нишка Бања	Нишка Бања	туристичко	Тип 7	1+0	1+0
Нишка Бања	Никола Тесла	пери-урбано велико	Тип 3	1+0	1+0
Нишка Бања	Прва Кутина	линеарно	Тип 4	0+1	-
* вртић + депаданс; ** трансформација подручја; *** покривеност из окружења					

Приказани преглед постојећих и недостајућих капацитета предшколског васпитања заснива се на диференцираном нормативном приступу, у коме се захтеви за развој мреже посматрају у односу на тип насеља, демографске трендове, морфолошке карактеристике и степен развијености постојећих јавних сервиса. Основна полазна основа у дефинисању потреба, поред броја становника је пре свега и:

- просторна расподела становништва и густина насељености,
- доступност постојећих капацитета (пешачка и функционална),
- степен урбане трансформације и очекивани притисци раста,
- могућност рационалног коришћења постојеће инфраструктуре.

На тај начин је формиран систем који препознаје где је потребно:

- **интензивно увођење нових капацитета (тип 3),**
- **умерена допуна постојеће мреже (тип 2),**
- **минимални, интегрисани модели (тип 5 и 6),**
- **или специфична, контекстуално условљена решења (тип 7).**

У складу са изведеном анализом, укупно је идентификована потреба за увођењем нових капацитета предшколског васпитања различитог типа (вртићи и депанданси), са јасно уочљивим разликама између градских општина:

- **Градска општина Медијана** - У централној урбаној зони, која већ поседује високу концентрацију предшколских установа, није препозната потреба за новим објектима

већег капацитета. Идентификована је искључиво потреба за **1 депандансом**. Ова интервенција има карактер локалне оптимизације мреже, у функцији смањења притиска на постојеће капацитете.

- **Градска општина Палилула** - Палилула представља најкомплексније подручје са аспекта просторне разноликости – од урбаних зона до руралних насеља. У складу са тим, структура потреба је диференцирана: **6 нових вртића** и **6 депанданса**. Највећи број интервенција концентрисан је у зонама типа 3 (Ледена стена, Паси Пољана, Девети мај, Миново насеље), где се јављају изражени дисбаланси између раста насеља и доступности услуга. У руралним и мањим насељима (тип 5) доминирају депанданси као рационалан модел.
- **Градска општина Пантелеј** - Пантелеј је подручје интензивне урбане трансформације, што директно генерише потребу за новим капацитетима - **4 нова вртића**. Интервенције су усмерене пре свега на: централну зону (раст притиска) и Доњу Врежину (зоне експанзије). Овде се препознаје потреба за новим вртићима као носећим елементима формирања мреже, уз ограничену улогу депанданса (постојећих).
- **Градска општина Црвени Крст** - Ово подручје карактерише изразита хетерогеност – од централних урбаних зона до руралних насеља - у коме недостаје **4 нових вртића и 2 депанданса**. Кључне интервенције односе се на зону структурне трансформације (централно подручје), периферна урбана насеља (Шљака), допуну постојећег система у стабилним зонама (Ратко Јовић). У руралним зонама задржан је принцип минималног стандарда без увођења већих капацитета.
- **Градска општина Нишка Бања** - Специфичан карактер општине (туристичко + стамбено) условљава ограничен број интервенција - **2 нова вртића**. Фокус је на Нишкој Бањи (због двоструке функције) и насељу Никола Тесла (просторна неравнотежа).

Рекапитулација - Укупно, на нивоу града, идентификована је потреба за:

- **16 нових вртића**
- **9 депанданса**

Ова структура указује на то да за развој система не препоручује један униформни модел, већ комбинација већих објеката у зонама раста и мањих, флексибилних јединица у стабилним и руралним срединама. Предложена расподела капацитета одражава реалне просторне и демографске разлике између насеља, као и потребу да се систем предшколског васпитања развија као флексибилна и адаптивна мрежа. На тај начин се обезбеђује боља територијална доступност, рационалније коришћење ресурса и дугорочна одрживост система јавних услуга.

6.1.2 Објекти основног образовања

Табелом 44 дат је преглед норматива за основно образовање, прописаних Правилником о ближим условима за оснивање, почетак рада и обављање делатности основне школе ("Сл. гласник РС - Просветни гласник", бр. 5/2019 и 16/2020), као и на основу актуелних ГУП-ова Београда, Новог Сада и Крагујевца.

Табела 44. Преглед норматива за основно образовање

Елемент	Норматив / Стандард	Образложење
Покривеност деце	100% деце узраста 7 до 15 година	-
Доступност	~1.200–1.500 m	15–20 минута пешачења; један школски округ
Обухват	једна школа на 5.000–6.000 становника	у урбаним зонама
Капацитет школе	16–24 одељења (400–720 ученика)	организована у 1 смени; 30 ученика по одељењу

Површина учионице	1,8–2,0 m ² по ученику; 54-60 m ² укупно	не мање од 36 m ²
Бруто површина	7,8 m ² –8,6 m ² по ученику	-
Двориште и спортски терени	10 m ² по ученику	минимум једна физкултурна сала на 500–600 ученика
Површина парцеле	5.000–15.000 m ²	зависи од величине школе и броја терена
Опрема и модернизација	дигитализација наставе, мултифункц. простора	-

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Развој основног образовања започео је након ослобођења и осамостаљења од Османског царства. На територији града Ниша у том периоду почињу да се граде прве школе и успостављају институције образовања, чију традицију и данас настављају савремене установе овог система. Током више од једног века развоја формиран је значајан грађевински фонд школских објеката.

Највећи број данашњих школских зграда припада периоду након Другог светског рата, у оквиру изградње спроведене у Социјалистичкој Југославији. Део објеката на руралним просторима припада предратном периоду, док је у новијем периоду изграђено неколико школа у периурбаним зонама града. Различити периоди изградње условили су разноврсне архитектонске и просторне карактеристике, као и другачији степен потребе за обновом и прилагођавањем савременим образовним захтевима.

Основно образовање је доминантно у јавном, државном власништву уз пар примера приватних школа које нису предмет Студије због маргиналног утицаја на развој овог сектора. У наставку су Табелом 45 идентификоване локације (објекти) основног образовања у Нишу.

Табела 45. Списак објеката за основно образовање

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
О-О-1	„Цар Константин“	Великотрнавска 4	да	одговарајућа	добро
О-О-2	„Ђеле Кула“	Радних бригада 28	да	одговарајућа	потребна санација
О-О-3	„Доситеј Обрадовић“	Краљевића Марка 13А	да	одговарајућа	потребна санација
О-О-4	„Др Зоран Ђинђић“	Павла Софрића 30, Брзи Брод	да	одговарајућа	потребна санација
О-О-5	„Душан Радовић“	Ђердапска 45	да	одговарајућа	добро
О-О-6	„Радоје Домановић“	Генерала Милојка Лешјанина 49	да	одговарајућа	добро
О-О-7	„Ратко Вукићевић“	Ратка Вукићев. 5	да	одговарајућа	добро
О-О-8	„Свети Сава“	Гарсија Лорке 1	да	одговарајућа	добро
О-О-9	„Учитељ Таса“	Рајићева 24	да	одговарајућа	добро
О-О-10	„Вожд Карађорђе“	Вожда Карађорђа 29	да	одговарајућа	добро
О-О-11	„Иво Андрић“ (м) у н. Ратко Јовић	Српске бригаде 4	да	одговарајућа	добро
О-О-12	„Иво Андрић“ у н. Бранко Бјеговић	Академика Ђорђа Лазаревића 24	да	одговарајућа	потребна санација
О-О-13	„Иво Андрић“ с. Чамурлија	Војводе Добрињаца 88	не	одговарајућа	потребна санација
О-О-14	„Први мај“ с. Трупале	Водника Дејана Митића 4, Трупале	да	одговарајућа	потребна санација
О-О-15	„Вук Караџић“	Београдска 2	да	одговарајућа	потребна санација
О-О-16	„Милан Ракић“ (м) с. Медошевац	Димитрија Туцовића 50	да	одговарајућа	потребна санација

O-O-17	„Милан Ракић“ с. Поповац	7. јула 10	не	одговарајућа	потребна санација
O-O-18	„Војислав Илић Млађи“ (м) у с. Хум	Данила Прице 108, Хум	не	одговарајућа	потребна санација
O-O-19	„Војислав Илић Млађи“ у с. Горњи Комрен	Водника Драгана Бандића 4	не	одговарајућа	потребна санација
O-O-20	„Чегар“	Јеремије Живановића 13	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-21	„Мирослав Антић“	Књажевачка 156	да	одговарајућа	добро
O-O-22	„Мирослав Антић“ (4) с. Доња Врежина	Просветна бб	не	одговарајућа	потребна санација
O-O-23	„Његош“	Панетелејска 60	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-24	„Стефан Немања“	2. Пролетерске бригаде 1	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-25	„Бранко Миљковић“ (м)	Љубомира Николића 3	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-26	„Бранко Миљковић“ с. Суви До	Маршала Тита 46, с. Суви До	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-27	„Коле Рашић“	Здравке Вучковић 9	да	одговарајућа	добро
O-O-28	„Бубањски хероји“ (м)	Бубањски хероји 1	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-29	„Бубањски хероји“ н.Милка Протић	Друга 2	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-30	„Сретен Младеновић Мика“	Шабачка 20	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-31	„Краљ Петар Први“ (м)	Стевана Сремца 4	да	одговарајућа	добро
O-O-32	„Краљ Петар Први“ у с. Паси Пољана	Чедомира Крстића 43, с. Паси Пољана	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-33	„Бранко Радичевић“, Габровац	Победе 72, с. Габровац	не	одговарајућа	потребна санација
O-O-34	„Десанка Максимовић“ (м) Чокот	Маршала Тита 16, с. Чокот	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-35	„Десанка Максимовић“ у н. Девети мај	Топличког партизанског одреда, 9. мај	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-36	„Десанка Максимовић“ у н. Доње Међурово	Маршала Тита 182, с. Доње Међурово	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-37	„Иван Горан Ковачић“ (м), Нишка Бања	Ивана Горана Ковачића 14, Н. Бања	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-38	„Иван Горан Ковачић“, Никола Тесла	Светозара Ивачковића 106, Никола Тесла	не	одговарајућа	потребна санација
O-O-39	„Иван Горан Ковачић“, Прва Кутина	Првокутинска 52	да	одговарајућа	потребна санација
O-O-40	„Бранислав Нушић“, Горња Топоница	Вука Караџића 1, Горња Топоница	не	одговарајућа	потребна санација

Посебан изазов представљају објекти који услед протока времена показују знаке дотрајалости у погледу материјала, конструкције и ентеријерских решења. Због тога су школе у континуираном процесу обнове и осавремењивања, како у погледу функционалних садржаја, тако и у домену енергетске ефикасности и материјализације. Балон-сале су у многим школама изгубиле своју употребну вредност, те их је потребно обновити. Препоручује се њихова замена објектима од чврстог материјала који обезбеђују трајније услове за наставу физичког васпитања и ваннаставне активности.

Већина школских парцела у Нишу, посебно оних грађених у другој половини 20. века, адекватне је величине и позиције, а прати их одговарајући број спортских терена. Ипак, стање њихове опремљености и одржавања често представља већи проблем од самих просторних капацитета.

Недовољно улагање у реконструкцију терена и пратеће инфраструктуре ограничава квалитет образовног процеса и могућности за свеобухватан развој ученика.

Демографски трендови указују на дугорочни процес смањења броја становника, праћен старењем популације и негативним природним прираштајем. Ове промене највидљивије су у руралним насељима и појединим урбаним зонама, где је број деце школског узраста у континуираном паду, што доводи до недовољне попуњености одељења и ризика од њиховог гашења. Насупрот томе, у појединим деловима градског језгра и новим стамбеним насељима бележи се релативна стабилност или умерени пораст броја ученика, што наглашава потребу за равномернијим просторним распоредом школских капацитета.

У складу са овим кретањима, планско деловање у области основног образовања треба усмерити на три међусобно повезана нивоа:

- јачање капацитета у периурбаним и новим стамбеним зонама, кроз изградњу нових школских објеката или доградњу постојећих;
- рационализацију просторних капацитета у срединама са падом броја уписане деце, путем интеграције основних школа и предшколских програма (ППП) у оквиру истих објеката, што омогућава ефикасније коришћење простора;
- оптимизацију мреже школа у руралним подручјима, уз системски организован ученички превоз као компензацију за недостатак локалних капацитета.

Поред просторне равномерности, од кључног је значаја и квалитет простора за одвијање наставе. То подразумева не само реконструкцију и модернизацију физичке инфраструктуре, већ и њену прилагођеност савременим педагошким стандардима: дигитализацији наставног процеса, флексибилним организационим моделима и мултифункционалној употреби школских простора. Обнова школске спортске инфраструктуре, која у значајној мери показује знаке дотрајалости, у наредном периоду мора бити приоритет. Ипак, у циљу дугорочне економске одрживости неопходно је омогућити и ваннаставну употребу ових простора од стране локалне заједнице и спортских удружења.

Нормативни оквир

Нормативни оквир за планирање мреже основних школа заснива се на диференцираном приступу, у складу са типологијом насеља дефинисаном у претходном поглављу. За разлику од униформних модела, који подразумевају јединствене стандарде за целокупну територију, овај приступ полази од чињенице да просторна структура, густина насељености, демографски трендови и ниво урбанизације директно утичу на начин организовања мреже образовних установа.

Кључни параметри који се примењују у дефинисању нормативног оквира су:

- **циљана покривеност становништва**, односно удео деце која имају приступ школи унутар нормативног радијуса доступности;
- **радијус доступности**, као просторни критеријум који одређује прихватљиву удаљеност школе од места становања;
- **тип објекта**, који се односи на организациони и просторни модел школе (матична школа, подручно одељење, интегрисани модел);
- **просечан капацитет**, који одражава оптималну величину школе у односу на тип насеља.

Посебно је важно нагласити да се, у контексту основног образовања, појам „циљане покривености“ не односи на обухват деце образовним системом – који је по дефиницији 100% – већ на просторну доступност школских објеката. Овај параметар показује колики део деце има

могућност да школу похађа унутар дефинисаног радијуса, док се за преостали део становништва предвиђају алтернативни модели приступа, пре свега кроз организован превоз или коришћење школа у суседним насељима.

У оквиру централних урбаних зона (Тип 1), обезбеђује се потпуна покривеност становништва унутар радијуса од 800 до 1200 метара, уз ослањање на постојећу мрежу већих градских школа. Интервенције у овим зонама усмерене су превасходно на унапређење и оптимизацију постојећих капацитета, а не на изградњу нових објеката. У стабилним урбаним зонама (Тип 2), такође се тежи високом нивоу покривености (90–100%), при чему се постојећи систем допуњује кроз доградњу и проширење капацитета. У овим зонама мрежа школа је у великој мери успостављена, али захтева прилагођавање савременим потребама и локалним специфичностима. Најинтензивније интервенције предвиђене су у зонама трансформације (Тип 3), где се, услед раста и промене структуре насеља, јављају највећи дефицити у доступности. У овим подручјима неопходно је формирање нових школских објеката или значајно проширење постојећих, како би се обезбедила адекватна покривеност становништва у оквиру нормативног радијуса.

У периурбаним насељима (Тип 4), прихвата се нешто већи радијус доступности (до 1500 m), уз умерен ниво покривености (70–90%). Школе у овим зонама су мањег капацитета и прилагођене дисперзној структури насеља. У мањим и руралним насељима (Тип 5), нормативни оквир предвиђа комбинацију мањих школа и подручних одељења, уз покривеност од 50–70% и радијус до 1500–2000 m. Овај модел омогућава одржавање основне образовне функције уз рационално коришћење ресурса. У депопулационим подручјима (Тип 6), где је број становника у опадању, примењују се интегрисани модели образовања, укључујући комбинована одељења и флексибилне организационе форме. Покривеност је нижа (до 50%), а радијус доступности већи, што одражава реалне просторне и демографске услове. Коначно, у специфичним подручјима (Тип 7), нормативни параметри се дефинишу индивидуално, у зависности од доминантне функције простора (туристичке, институционалне или друге), што омогућава прилагођавање система образовања конкретном контексту.

Овако постављен нормативни оквир омогућава флексибилно, али јасно структурирано планирање мреже основних школа, у којем се избегава униформност и омогућава прилагођавање различитим просторним условима, уз очување функционалности и доступности образовног система на нивоу целог града.

Табела 46. Нормативни параметри за основно образовање по типовима насеља

Тип насеља	Циљана покривеност*	Радијус доступности	Тип објекта	Просечан капацитет
Тип 1 – централна урбана	100%	800–1200 m	веће градске школе (постојеће)	600–800 ученика
Тип 2 – стабилна урбана	90–100%	800–1200 m	школе + доградња	500–700
Тип 3 – зоне трансформације	90–100%	800–1200 m	нове школе / проширење	400–700
Тип 4 – периурбана	70–90%	до 1500 m	мање школе	300–500
Тип 5 – мала насеља	50–70%	до 1500–2000 m	подручна одељења / мање школе	100–300
Тип 6 – депопулациона	≤50%	до 2000 m	интегрисани модели / комбинована одељења	до 150
Тип 7 – специфична	варијабилно	варијабилно	прилагођени модели	варијабилно

* удео становништва (деце) које има приступ школи унутар нормативног радијуса доступности

Процена потребних капацитета

Процена потребних капацитета основног образовања заснива се на интеграцији анализе постојеће мреже школа, просторне доступности и усвојеног диференцираног нормативног оквира. Полазећи од чињенице да је основно образовање обавезно и формално доступно целокупној популацији школског узраста, процена се не заснива на обухвату, већ на нивоу просторне покривености, односно способности постојећег система да обезбеди приступ школи унутар прихватљивог радијуса кретања. У том контексту, потребни капацитети дефинисани су кроз сагледавање односа између постојећих објеката (матичних школа и подручних одељења), демографских трендова и морфолошких карактеристика насеља, уз посебан акценат на зоне трансформације у којима се очекује највећи притисак на систем. Резултат ове анализе је идентификација насеља у којима је неопходно обезбедити додатне капацитете, било кроз изградњу нових школских објеката или кроз увођење подручних одељења, што је приказано у наредној табели.

Табела 47. Постојећи и препоручени капацитети основних школа по насељима

Општина	Насеље	Тип	Постојећи број основних школа*	Број потребних нових школа *
Медијана	Централна урбана зона	Тип 1	9+0	-
Медијана	Брзи Брод	Тип 2	1+0	-
Палилула	Централна урбана зона	Тип 2/3	4+0	0+2
Палилула	Потез (Сточни трг...)	Тип 3	0+0	1+0
Палилула	Делијски вис	Тип 2	1+0	-
Палилула	Милка Протић	Тип 5	1+0	-
Палилула	Ледена стена	Тип 3	0+0	1+0
Палилула	Миново насеље	Тип 3	0+0	1+0
Палилула	Виногради	Тип 5	0+0	_*
Палилула	Паси Пољана	Тип 3	0+1	-
Палилула	Доње Међурово	Тип 6	0+1	-
Палилула	Чокот	Тип 5	1+0	-
Палилула	Девети мај	Тип 3	0+1	-
Палилула	Габровац	Тип 5	1+0	-
Палилула	Суви До	Тип 5	0+1	-
Пантелеј	Централна зона	Тип 2/3	4+0	1+1
Пантелеј	Доња Врежина	Тип 3	0+1	1+0
Пантелеј	Чалије	Тип 3	0+0	1+0
Црвени Крст	Централна зона	Тип 3	0+0	1+0
Црвени Крст	Београд мала	Тип 1	1+0	-
Црвени Крст	Шљака	Тип 3	0+0	1+0
Црвени Крст	Ратко Јовић	Тип 2	1+0	-
Црвени Крст	Бранко Бјеговић + Подвиник	Тип 2	0+1	-
Црвени Крст	Доњи Комрен	Тип 5	0+0	0+1
Црвени Крст	Горњи Комрен	Тип 6	0+1	-
Црвени Крст	Медошевац	Тип 3	1+0	-
Црвени Крст	Поповац	Тип 5	0+1	-
Црвени Крст	Горња Топоница	Тип 7	0+1	-
Црвени Крст	Чамурлија	Тип 6	0+1	-
Нишка Бања	Нишка Бања	Тип 7	1+0	0+1***
Нишка Бања	Никола Тесла	Тип 3	0+1	1+0
Нишка Бања	Прва Кутина	Тип 4	0+1	-

У складу са усвојеним нормативним оквиром, нови капацитети се препознају пре свега у зонама раста и просторне неуравнотежености (Тип 3), док се у стабилним и руралним зонама интервенције своде на оптимизацију постојећег система. У наставку је дата систематизација идентификованих потреба по градским општинама:

- **Градска општина Медијана** - Подручје градске општине Медијана карактерише високо развијена и стабилизована мрежа основних школа, са добром просторном покривеношћу и доступношћу унутар нормативног радијуса. Централна урбана зона (Тип 1) и насеље Брзи Брод (Тип 2) не показују дефиците у погледу доступности образовних капацитета. Сходно томе, **нису препознате потребе за новим школским објектима**, већ се препоруке односе на унапређење постојећих капацитета, функционалну и просторну оптимизацију, модернизацију школске инфраструктуре. Оваква позиција Медијане потврђује њену улогу стабилног урбаног система са већ формираном мрежом јавних сервиса.
- **Градска општина Палилула** - Подручје Палилуле показује изражену унутрашњу диференцијацију. Док поједини делови имају карактер стабилних урбаних зона, значајан део територије припада зонама трансформације (Тип 3), са недовољно развијеном мрежом јавних услуга. Укупан број потребних школа је **3 матичне школе и 2 подручна (издвојена) одељења**. Највећи број интервенција управо је концентрисан у зонама трансформације и развоја - потез Сточни трг, Ледена стена, Миново насеље. У централној зони општине, која има мешовити карактер (Тип 2/3), препозната је потреба за додатним капацитетима (подручна одељења), што је последица ширења насеља и неравномерне доступности у периферним деловима. С друге стране, у руралним и мањим насељима (Тип 5 и 6), као што су Чокот, Габровац и Доње Међурово, нису предложени нови објекти, већ се систем ослања на постојећа подручна одељења. Укупно посматрано, Палилула представља општину са највећим бројем потребних интервенција, што директно кореспондира са интензитетом њене урбане трансформације.
- **Градска општина Пантелеј** - Слично Палилули, и Пантелеј има изражен карактер зоне трансформације, посебно у централној зони (Тип 2/3), због ширења насеља и пораста густине насељима, те насељима Доња Врежина и Чалије где је уочен дефицит у доступности основног образовања. Укупно је препозната потреба за **3 матичне школе и једним подручним одељењем**. Ове интервенције имају за циљ да обезбеде равномернију просторну покривеност и смање зависност од постојећих школа које се налазе у суседним зонама.
- **Градска општина Црвени Крст** - Подручје општине Црвени Крст карактерише комбинација трансформационих зона, стабилних урбаних целина и руралних насеља. Нови капацитети су препознати у централној зони (Тип 3), насељу Шљака (Тип 3), што указује на потребу формирања функционално јаснијег центра и побољшања доступности. У насељу Доњи Комрен (Тип 5) предложено је једно подручно одељење, као минимални модел обезбеђивања доступности. У осталим насељима мрежа се сматра стабилном и не захтева проширење. Рурална и депопулациона насеља (Горњи Комрен, Чамурлија) задржавају постојећи модел без нових инвестиција. Укупно је препозната потреба за **2 матичке школе и једним подручним одељењем**.
- **Градска општина Нишка Бања** - Подручје Нишке Бање карактерише специфичан просторни и функционални контекст. У самом насељу Нишка Бања (Тип 7), предложен је нови школски објект искључиво у оквиру развојног сценарија, који подразумева интензивирање стамбене и туристичке функције. У насељу Никола Тесла (Тип 3), као највећем и просторно неуравнотеженом насељу општине, предложена је изградња нове

школе, што је у складу са израженим дефицитом у северном делу насеља. У насељу Прва Кутина (Тип 4), није препозната потреба за новим капацитетима, већ се систем ослања на постојеће подручно одељење и повезаност са суседним насељима. Укупно је препозната потреба за **једном школом (развојни сценарио) и једним подручним одељењем**.

Просторна дистрибуција предложених капацитета на нивоу целокупног разматраног подручја показује јасну зависност од типологије насеља. Нове школе се не уводе равномерно, већ су:

- концентрисане у зонама трансформације (Тип 3),
- селективно присутне у мешовитим урбаним зонама (Тип 2/3),
- минималне или одсутне у стабилним и руралним подручјима.

Оваква структура интервенција потврђује примену диференцираног нормативног приступа и обезбеђује рационалан, просторном контексту прилагођен развој мреже основних школа.

6.1.3 Објекти средњошколског образовања

Табелом 48 дат је преглед норматива за средњешколско образовање.

Табела 48. Преглед норматива за средњешколско образовање

Елемент	Норматив	Специфичност за средње школе	Извор
Број ученика у одељењу	25–30 ученика	мање групе у специјал. школама; у дуалном образовању број зависи од места за учење кроз рад	Закон о средњем образовању и васпитању (2025), чл. 29
Површина учионице	мин. 1,5–2 m ² по ученику; укупно 45–60 m ²	за специјализоване кабинете (информатика, језици) предвиђа се више простора (до 70 m ²)	Прав. о нормативима простора и опреме у средњим школама
Кабинети и лабораторије	кабинети за све наставне предмете	обавезни кабинети за природне науке, ИКТ, као и специјализоване лабораторије и радионице за стручне предмете	Правилник о нормативима простора и опреме; наставни планови и програми
Рад у групама	одељење се може поделити у групе	у лабораторијама и радионицама: 8–15 ученика по групи	Закон о средњем образовању и васпитању (2025)
Фискултурна сала	једна сала по школи, површина 400–1200 m ²	за средње школе чешће предвиђене веће сале (800-1200 m ²), уз могућност јавне употребе	Прав. о нормативима простора и опреме; препоруке МПНТР
Библиотека / медијатека	простор прилагођен броју ученика	минимум 3 m ² по ученику у једном термину; неопходна дигитална медијатека	Закон о библиотечко-информационој делатности (2021); МПНТР стандарди
Простор за ученички парламент	нема посебних норми	средње школе морају имати простор за рад ученичког парламента и организација	Закон о средњем образовању и васпитању (2025), чл. 96
Двориште и отворени простори	мин. 10 m ² по ученику отвореног простора	везано за спортске терене и практичну наставу	Правилник о нормативима простора и опреме
Пристапачност	обавезна у свим новим школама	инсистира се на просторним адаптацијама и наставним средствима за ученике са инвалидитетом	Закон о планирању и изградњи (2025); Прав. о техничким стандардима пристапачности (2013)

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Средњошколско образовање у Нишу развијало се упоредо са основним образовањем, почев од ослобођења и осамостаљења Србије у 19. веку. Током више од једног века, средње школе су се

трансформисале и унапређивале у складу са друштвеним токовима, економским потребама и образовним реформама. Промене су захтевале и континуирано прилагођавање просторних капацитета, као и модернизацију и техничко опремање објеката.

Данас су уочљиви напори установа да у оквиру ограничених ресурса обезбеде адекватне услове за учење и рад ученика који пролазе кроз осетљив период одрастања, у коме амбијент и квалитет простора у коме се школују могу имати важан утицај на њихов даљи развој. У наредном периоду, имајући у виду негативне демографске трендове и смањење броја становника, реално је очекивати да неће бити потребе за оснивањем нових средњих школа. Ипак, биће неопходно прилагођавати просторне капацитете променљивим уписним квотама.

Поједине гимназије и средње стручне школе у Нишу су институције од регионалног значаја, док се стручне школе све више укључују и у развој програма доживотног учења, дуалног образовања, преквалификација и ванредних облика школовања. Ово их чини институцијама са растућим просторним и технолошким потребама које треба пажљиво сагледати у наредном планском периоду.

Објекти средњошколског образовања на територији Ниша су систематизовани у Табели 49.

Табела 49. Списак објеката за средњошколско образовање

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
О-С-1	Економска школа	Мајаковског 2	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-2	Правно-пословна школа	Мајаковског 2	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-3	Угоститељско-туристичка школа	Мајаковског 2	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-4	Гимназија „9. мај“	Јеронимова 18	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-5	Гимназија „Бора Станковић“	Вожда Карађорђа 27	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-6	Прва нишка гимназија „Стеван Сремац“	Вожда Карађорђа 27	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-7	Медицинска школа „Др Миодраг Лазић“	Зетска 45	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-8	Трговинска школа	Шумадијска 1а	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-9	Машинска школа	Шумадијска 1а	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-10	Прехрамбено-хемијска школа	Ген. Милојка Лешјанина 23 (и 7. јула 8-10)	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-11	Школа моде и лепоте	Ген. Милојка Лешјанина 23	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-12	Уметничка школа	Првوماјска 6	да	одговарајућа	добро
О-С-13	Музичка школа	Првوماјска 6	да	одговарајућа	добро
О-С-14	Електротекничка школа „Никола Тесла“	Александра Медведева 16	да	одговарајућа	добро
О-С-15	Грађевинско-техничка школа „Неимар“	Александра Медведева 18	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-16	Саобраћајно-техничка школа „12. фебруар“	Александра Медведева 18	да	одговарајућа	потребна санација
О-С-17	Богословија „Светих Ђирила и Методија“	Љубомира Николића 61	не (цркве)	потребно унапређење	потребна санација

О-С-18	Гимназија „Светозар Марковић“	Бранка Радичевића 2	да	одговарајућа	добро
О-С-19	Електротехничка школа „Мија Станимировић“	Бул. Светог Цара Константина 82-84	не	одговарајућа	потребна санација

Систем средњошколског образовања у граду Нишу карактерише висок степен концентрације објеката у централној градској зони, претежно на територији градских општина Медијана и Црвени Крст. Већина школа смештена је у објектима који су изграђени пре више деценија, са ограниченим просторним капацитетима и недовољно квалитетним условима за савремено образовање. Због недостатка простора за проширење и ограничених могућности реконструкције, део ових објеката више не одговара савременим педагошким, техничким и безбедносним стандардима. Ово се посебно односи на објекат Гимназије „9. мај“ и објекат који користе Школа моде и лепоте и Прехрамбено-хемијска школа. Њихове садашње локације не обезбеђују услове за наставу физичког васпитања и ваннаставне активности, као ни за специјализоване просторе попут лабораторија.

Простор објекта у улици Мајаковског 2 тренутно деле три установе: Економска школа, Правно-пословна школа и Угоститељско-туристичка школа, што указује на потребе за додатним просторним капацитетима. Поред тога, Електротехничка школа „Мија Станимировић“ нема адекватно школско двориште, иако се налази на локацији која за то пружа просторне могућности (ангажовањем суседних парцела).

За наредни плански период препознају се следећи приоритети:

- повећање неопходних просторних капацитета на појединим локацијама средњих школа (школе у улици Мајаковског 2, ЕТШ „Никола Тесла“ и др.);
- унапређење грађевинских карактеристика објеката, инфраструктуре и школских дворишта, где више школа указује на проблеме безбедности (конструктивна санација дотрајалих зграда, попут објекта гимназија „Бора Станковић“ и „Стеван Сремац“, огорађивање дворишта школа у улици Александра Медведева, увођење видео-надзора итд.);
- разматрање нових локација за школе у ужем градском језгру (Гимназија „9. Мај“ у Јеронимовој улици, Школа моде и лепоте и Прехрамбено-хемијска школе у улици Генерала Милојка Лешјанина).

Просторно-функционалне смернице и процена потребних капацитета

Полазећи од анализе постојеће мреже средњих школа, њихове просторне дистрибуције и функционалних карактеристика, може се констатовати да систем средњошколског образовања у Нишу није дефицитаран у квантитативном смислу, већ да су кључни изазови везани за просторну концентрацију, квалитет објеката и могућност њихове трансформације у складу са савременим образовним моделима. За разлику од предшколског и основног образовања, средњошколски систем функционише као градска и регионална мрежа, са израженом гравитацијом ка централним зонама, што условљава да се потребе за новим капацитетима не сагледавају кроз равномерну територијалну покривеност, већ кроз оптимизацију постојеће мреже и унапређење њене функционалности. У том контексту, студијом се формулишу просторни и функционални услови под којима се може оправдати формирање нових средњошколских капацитета или трансформација постојећих. Анализа показује следеће кључне просторне карактеристике система:

- изразита **концентрација средњих школа у централној градској зони** (Медијана и делом Црвени Крст);
- **недовољна заступљеност у источним, југоисточним и цевеористочним деловима града** (Пантелеј и Палилула);

- **ограничени просторни капацитети постојећих објеката**, посебно у случају више школа у једном објекту;
- **недовољно развијена инфраструктура за практичну наставу**, спорт и ваннаставне активности у појединим школама.

Истовремено, демографски трендови не указују на потребу за значајним повећањем укупног броја школа, већ пре свега на потребу за њиховом **реорганизацијом, просторном деконцентрацијом и програмском трансформацијом**.

У складу са усвојеном типологијом насеља, приступ средњошколском образовању диференцира се на следећи начин:

- **Тип 1 и Тип 2 (централне и стабилне урбане зоне)** - Фокус је на реконструкцији и проширењу постојећих објеката, унапређењу услова за наставу и оптимизацији коришћења простора.
- **Тип 3 (зоне трансформације)** - Представљају кључни просторни приоритет, са потребом за формирањем нових средњошколских капацитета, њиховом интеграцијом у локалне центре и повезивањем са привредним и образовним системима.
- **Тип 4 и Тип 5 (периурбана и мања насеља)** - Нема потребе за новим школама већег капацитета; акценат је на доступности и ослањању на постојећу мрежу.
- **Тип 6 (депопулациона насеља)** - Приступ се заснива на рационализацији и ослањању на шире гравитационо подручје.
- **Тип 7 (специфична насеља)** - Разматра се развој специјализованих образовних профила у складу са доминантном функцијом простора.

На основу анализе, издвајају се три кључна просторна правца у којима је оправдано разматрати увођење нових средњошколских капацитета:

1. Источни урбани појас – Пантелеј (тип 3 – зона трансформације) - Овај простор представља један од најизразитијих урбаних растућих појасева града, са значајном концентрацијом новог становања и недовољном заступљеношћу средњошколских функција. У том контексту, препознаје се потреба за формирањем новог средњошколског капацитета који би:

- обезбедио бољу просторну доступност за источни део града,
- допринео формирању локалног урбаног центра,
- деловао као генератор даљег урбаног уређења и јавног живота.

Ова зона има потенцијал да развије школу општег или мешовитог типа, са ширим гравитационим подручјем.

2. Југоисточни урбани појас – Палилула (тип 3 – зона трансформације) - Подручја Палилуле карактерише неуједначена урбана структура, присуство браунфилд локација и недовољно артикулисан јавни систем. У том контексту, увођење средњошколске установе има стратешки значај јер:

- делује као катализатор урбане регенерације,
- омогућава активирање запуштених или недовољно искоришћених простора,
- подстиче интеграцију са високошколским и истраживачким институцијама.

Ова зона је посебно погодна за стручне школе или специјализоване образовне профиле, у вези са привредним и образовним кластерима.

3. Алтернативни развојни појас – североисточни Црвени Крст (тип 3 – потенцијална зона ширења) - Иако тренутно није примарно оптерећен потребама за новим школама, овај простор представља стратешку резерву за дугорочни развој. Његов значај огледа се у:

- могућности интеграције са новим инфраструктурним коридорима,
- потенцијалу за развој нових урбаних целина,
- позиционирању средњошколских капацитета у складу са будућим ширењем града.

У овом случају, развој средњошколске инфраструктуре има карактер фазног и сценаријског планирања, условљеног динамиком урбанизације.

Приоритетне зоне не представљају коначне локације, већ просторне правце деловања, у којима средњошколске установе имају двоструку улогу, као елемент образовне инфраструктуре, и као инструмент урбане трансформације и јачања полицентричне структуре града. У складу са овим налазима, даље планске разраде треба да:

- не третирају средње школе као изоловане објекте, већ као делове ширих урбаних и образовних система;
- омогуће фазну реализацију и просторну флексибилност;
- подстичу комбиноване моделе коришћења (образовање + спорт + култура);
- интегришу школе у мрежу јавног превоза и безбедних пешачких токова;
- омогуће адаптацију на нове образовне моделе (дуално образовање, доживотно учење, дигитални формати).

6.1.4 Објекти високог образовања и науке

Табелом 50 дат је преглед основних норматива за високо образовање.

Табела 50. Преглед норматива за високо образовање

Област	Норматив	Образложење	Извор
Број наставника	мин. 20 са пуним радним временом	потребан је број наставника за извођење мин. 70% активне наставе; мин. 50% доктора наука	Закон о високом образовању, чл. 23;
Број студената	-	одлуку за упис на 1. годину усваја Влада РС	Закон о високом образовању, чл. 99;
Бруто површина простора за наставу	4 m ² бруто простора по студенту; 2m ² за рад у 2 смене; 5 m ² по студенту за поље уметности	за медицинске науке капацитет лабораторија је довољан за мин 20% уписаних студената	Прав. о стандардима и поступку за акредитацију високошк. установа и студ. програма (2019)
Број радника ненаставних	1 на 300 студената; 1 на 800m ² зграда; 1 по лабораторији; 2 радника службе и 1 библиотекар на 1000 студената	овај број се додаје на 10 запослених за основне послове; уколико установа има више објеката, узети у обзир минимум 3 радника по свакој згради са контролисаним улазом	Уредба о нормативима и стандардима услова рада Уни. и факултета, чл. 21; Прав. о стан. и поступку за акредит. високошк. установа и студ. програма (2019)
Приступачност	обавезна у свим високошколским установама	просторне адаптације и наставна средства за студенте и запослене	Прав. о техничким стандардима приступачности (2013)
Површина огледних добара	мин 100 ha	Област пољопривреде	Прав. о стандардима и поступку за акредитацију високошк. установа и студ. програма (2019)
	мин 1000 ha	Област шумарства	

Табелом 51 дат је преглед нормативно-наставних група за предавања и вежбе по нормативним групама факултета и по годинама студија, према чл. 9 Уредбе о нормативима и стандардима услова рада универзитета и факултета за делатности које се финансирају из буџета ("Сл. гласник РС", бр. 15/2002, 100/2004, 26/2005, 38/2007, 110/2007, 17/2025 и 27/2025). Број нормативно-наставних група за предавања и вежбе утврђује се на основу броја први пут уписаних студената који се финансирају из буџета по годинама студија.

Табела 51. Нормативно-наставне групе за предавање и вежбе по нормативним групама факултета и годинама студија

○ Нормативна група (правни факултети и факултети политичких наука)						
Година студија	I	II	III	IV	V	/
предавања	140	105	85	65	65	
вежбе	50	45	40	35	30	
○ Нормативна група (економски факултет)						
Година студија	I	II	III	IV	V	/
предавања	110	85	65	50	40	
вежбе	40	35	30	30	25	
○ Нормативна група (факултети физичке културе, факултети одбране и заштите, дефектолошки факултет, факултет организационих наука, факултет заштите на раду)						
Година студија	I	II	III	IV	V	/
предавања	95	75	55	45	35	
вежбе	35	30	25	25	20	
○ Нормативна група (пољопривредни и шумарски факултети)						
Година студија	I	II	III	IV	V	/
предавања	90	70	50	40	30	
вежбе	30	25	20	15	15	
○ Нормативна група (грађевински, архитектонски, машински, електротехнички, саобраћајни, рударско-геолошки и технолошко-металуршки факултети)						
Година студија	I	II	III	IV	V	VI
предавања	85	65	45	35	25	25
вежбе	25	20	15	10	10	10
○ Нормативна група (медицински, стоматолошки, фармацеутски и факултети ветеринарске медицине)						
Година студија	I	II	III	IV	V	VI
предавања	80	60	45	30	25	25
вежбе	25	20	15	10	10	10
○ Нормативна група (природно-математички факултети)						
Година студија	I	II	III	IV	V	/
предавања	70	50	40	30	25	
вежбе	25	20	15	10	10	
○ Нормативна група (филозофски, филолошки и учитељски факултети)						
Година студија	I	II	III	IV	V	/
предавања	60	40	30	20	20	
вежбе	20	15	10	10	10	
○ Нормативна група (факултети уметности)						
Година студија	I	II	III	IV	V	/
предавања	12	12	12	12	12	
вежбе	5	5	5	5	5	

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Први нишки факултети (Медицински, Правно-економски и Технички факултет) основани су као део Универзитета у Београду 1960. године. Значајнији развој високообразовних институција у

Нишу везује се за оснивање независног Универзитета у Нишу 1965. године. Те године на Универзитету је студирало 10500 студената.

Данас у оквиру Универзитета у Нишу постоји 14 државних високообразовних установа, од којих су 11 на територији самог града (Учитељски факултет основан је у Врању, Технолошки у Лесковцу, а Пољопривредни у Крушевцу). Ови факултети истовремено су и примарна упоришта делатности научноистраживачког рада. На територији града Ниша функционише и струковна виша школа - Академија техничко васпитачких струковних студија Ниш.

Поред државних високообразовних институција, последњих година у Нишу су основани факултети и високе школе приватног сектора, махом као огранци приватних универзитета у Београду и Новом Саду. Приватни факултети и високе школе смештени су у оквиру већ постојећих објеката, који су изгубили претходну намену и функционишу по принципу изнајмљивања простора за рад. Тако су објекти комплекса бивше Електронске индустрије данас домови Метрополитан Универзитета - центра Ниш, Факултета здравствених наука, Високе школе струковних студија за криминалистику и безбедност и Правног факултета за привреду и правосуђе Универзитета привредне академије Нови Сад. Приватне високошколске установе за своје потребе често користе и просторе у оквиру објеката намењених вишепородичном становању, који нису изворно пројектовани на начин који је нормативно и организационо прикладан за ову намену.

Осим у склопу факултета и високих школа, делатност научноистраживачког рада обавља се и у оквиру Иновационог центра у згради Универзитета у Нишу (Бановина). Премда је у склопу зоне техничких факултета пре пет година основано јавно предузеће Научно-технолошки парк, његов простор није функционално опредељен, у довољној мери, за научно-истраживачки рад.

Објекти високог образовања на територији града Ниша су систематизовани Табелом 52.

Табела 52. Списак објеката за високо образовање

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
О-В-1	Грађевинско-архитектонски факултет	Александра Медведева 14	да	одговарајућа	потребна санација
О-В-2	Машински факултет	Александра Медведева 14	да	одговарајућа	потребна санација
О-В-3	Електронски факултет	Александра Медведева 15	да	одговарајућа	потребна санација
О-В-4	Економски факултет	Трг Краља Александра Ујединитеља 11b	да	одговарајућа	потребна санација
О-В-5	Правни факултет	Трг Краља Александра Ујединитеља 11b	да	одговарајућа	потребна санација
О-В-6	Медицински факултет	Булевар Зорана Ђинђића 81	да	одговарајућа	добро
О-В-7	Природно-математички факултет	Вишеградска 33	да	одговарајућа	потребна санација
О-В-8	Факултет заштите на раду	Чарнојевића 10А	да	одговарајућа	потребна санација
О-В-9	Факултет спорта и физичког васпитања	Чарнојевића 10А	да	неодговарајућа	потребна санација
О-В-10	Филозофски факултет	Ћирила и Методија 2	да	одговарајућа	потребна санација
О-В-11	Факултет уметности	Кнегиње Љубице 10	да	неодговарајућа	потребна санација

O-B-12	Универзитет у Нишу	Универзитетски трг 2	да	одговарајућа	потребна санација
O-B-13	Факултет за правне и пословне студије "Др Лазар Вркатић" - Ниш	Булевар 12. фебруар 44	не (послов.)	одговарајућа	добро
O-B-14	Факултет за право, безбедност и менаџмент "Константин Велики"	Зетска 2-4, мезанин	не (становање)	неодговарајућа	добро
O-B-15	Висока школа струковних студија за менаџмент у саобраћају	Зетска 2-4, мезанин	не (становање)	неодговарајућа	добро
O-B-16	Универзитет "Сингидунум" - Ниш	Николе Пашића 28	не (здравство)	одговарајућа	добро
O-B-17	Факултет примењених наука - Унив. УНИОН Никола Тесла	Душана Поповића 22а	не (становање)	одговарајућа	добро
O-B-18	Факултет примењених наука – Унив. привред. академија Нови Сад	Вишеградска 47	не	одговарајућа	потребна санација
O-B-19	Правни факултет за привреду и правосуђе – Унив. привредна академија Нови Сад	Бул. Светог Цара Константина 80-84	не (индустрија)	одговарајућа	потребна санација
O-B-20	Метрополитан Универзитет - Ниш	Бул. Светог Цара Константина 80-86	не (индустрија)	одговарајућа	потребна санација
O-B-21	Академија техничко васпитачких струковних студија Ниш	Александра Медведева 20	не (средње образовање)	одговарајућа	добро
O-B-22	Висока техничка школа струковних студија Ниш	Александра Медведева 20	не (средње образовање)	одговарајућа	добро
O-B-23	Факултет здравствених наука	Бул. Светог Цара Константина 80-86	не (индустрија)	неодговарајућа	потребна санација
O-B-24	Висока школа струковних студија за криминалистику и безбедност	Бул. Светог Цара Константина 80-86	не (индустрија)	неодговарајућа	потребна санација
O-B-25	Висока школа струковних студија „БИЗНИС“	Обреновићева 23/6	не (становање)	неодговарајућа	потребна санација

Иако су демографске пројекције препознате као негативне, поједини државни факултети суочавају се са изазовима у погледу просторног капацитета објеката, јер ка Нишу још увек гравитира значајан број младих из целог југоисточног региона који се опредељује да након завршене средње школе започне студије у овом граду. Такође, факултети се постепено оријентишу према интернационализацији студијских програма и привлачењу већег броја страних студената, што је усвојена стратегија Универзитета. С тим у вези, Медицински факултет добио је проширење у виду анекса 2010. године, док је уз Електронски факултет изграђена нова ламела 2021. године. Услед недостатка простора за наставни и научноистраживачки рад у току је процес планирања анекса Природно-математичког факултета, као и реконструкције галеријског простора који ће бити адаптиран у канцеларије и лабораторије.

Доградња просторних капацитета у оквирима постојећих парцела објеката високошколских установа поред бенефита може активирати нове проблеме и изазове у урбаном простору. С тим у вези, досадашње интервенције спроведене у зони техничких факултета (доградња ламеле Електронског факултета и изградња новог објекта Научно-технолошког парка) су у великој мери физички оптеретиле ову просторну целину и довеле до смањења слободних површина уз ограничене могућности будућег ширења универзитетске инфраструктуре. Проблем просторне преоптерећености препознат је и код локације Факултета заштите на раду и Факултета за спорт и физичко васпитање. Ови изазови последица су концентрације објеката Универзитета у Нишу у централном градском подручју.

Код високошколских установа где доградња није могућа или још увек није размотрена као могућност, недостатак капацитета данас се решава коришћењем простора других установа у граду. На тај начин Филозофски факултет користи просторије Електронског факултета и зграду Универзитета у Нишу, док се Факултет уметности ослања и на Средњу уметничку школу, објекат месне заједнице у Књажевачкој улици и ОШ „Његош“.

Проблем недостатка учионица и сала за практичан рад препознаје се и код Грађевинско-архитектонског факултета и Факултета спорта и физичког васпитања који деле своје зграде са Машинским односно Факултетом заштите на раду. Код Факултета спорта и физичког васпитања део практичне наставе везан је за спортску инфраструктуру отвореног и затвореног типа, која недостаје за нормално одвијање образовног процеса.

Поједини факултети имају проблем и са недостатком паркинг простора за запослене. Ово је посебно изражено код објеката лоцираних у ужем градском језгру, који имају релативно висок индекс заузетости парцеле, попут Економског (Правног) и Факултета уметности, као и факултета који међусобно деле зграде у оквиру којих су смештени, па самим тим и припадајуће отворене просторе.

У складу са препознатим проблемима, планско деловање у области високог образовања треба усмерити на повећање постојећих просторних капацитета и то:

- планирањем нових локација за изградњу односно измештање појединих факултета код којих је најизраженији проблем недостатка простора за нормално одвијање наставе (Факултет спорта и физичког васпитања јер захтева пратеће спортске полигоне за вежбу, спортске терене и сале; Факултет уметности јер тренутно највећи део наставе и пратећих активности обавља у другим објектима);
- креирањем новог универзитетског центра, који би факултетима којима је то потребно омогућио додатни простор за рад, који би садржао посебно издвојен истраживачки центар и истовремено решио проблем високе концентрације садржаја високог образовања у појединим зонама.

Када је у питању приступачност, већина објеката се суочава са проблемом ограниченог приступа особа са инвалидитетом (недостатак рампи за улаз у објекте, лифтова за приступ вишим етажама итд.). Поред тога, великом броју зграда факултета потребна је санација фасаде, кровова, и замена столарије, како би се унапредио комфор боравка у њима. Оно што се препознаје као велики изазов је и неусклађеност једног броја факултета са регулативом у области заштите од пожара. Из поменутих разлога у наредном планском периоду потребно је унапредити грађевинске карактеристике објеката намењених високом образовању са аспекта безбедности, приступачности, топлотног комфора и побољшања квалитета отворених простора.

Просторно-функционалне смернице и развојни оквир

Полазећи од анализе просторне организације и функционалних ограничења система високог образовања, може се констатовати да основни изазови нису повезани са укупним бројем институција, већ са њиховом просторном концентрацијом, неравномерном дистрибуцијом

капацитета и ограниченим могућностима даљег развоја у постојећим оквирима. У том смислу, приступ унапређењу система траба бити заснован на дефинисању просторних и функционалних смерница за његову трансформацију. Систем високог образовања у Нишу функционише као градска и регионална мрежа високог нивоа гравитације, са доминантном концентрацијом у централном градском подручју. Такав модел, иако функционалан у фази иницијалног развоја, данас генерише ограничења у погледу просторног капацитета, доступности и могућности интеграције нових образовних и истраживачких функција.

У складу са усвојеном типологијом насеља, развој високог образовања може се посматрати кроз следеће просторне приступе:

- **Тип 1 и Тип 2 (централне и стабилне урбане зоне)** - Фокус је на унапређењу постојећих капацитета кроз реконструкцију, енергетску санацију и функционалну оптимизацију објеката, уз ограничене могућности даљег ширења.
- **Тип 3 (зоне трансформације)** - Ове зоне представљају кључни просторни ресурс за будући развој високог образовања. У њима је могуће:
 - формирање нових универзитетских и истраживачких капацитета,
 - интеграција образовања са привредом и иновационим сектором,
 - развој нових урбаних центара са израженом образовном функцијом.
- **Тип 4 и Тип 5 (периурбана и мања насеља)** - Нема потребе за директним позиционирањем високошколских институција, али је важно обезбедити добру саобраћајну и функционалну повезаност са универзитетским зонама.
- **Тип 6 (депопулациона насеља)** - Не разматра се развој нових капацитета; ослањање на постојећу мрежу.
- **Тип 7 (специфична насеља)** - Могућ је развој специјализованих образовних и истраживачких функција у складу са доминантном наменом (нпр. здравство, туризам, култура).

Развој високог образовања у наредном периоду треба да се заснива на следећим принципима:

- деконцентрација постојеће мреже, кроз постепено растеређење централних зона;
- интеграција образовања, науке и иновација, кроз формирање функционалних кластера;
- адаптивна поновна употреба постојећих простора, посебно индустријских и војних комплекса;
- флексибилност и фазност развоја, у складу са реалним потребама и динамиком развоја Универзитета;
- унапређење квалитета простора, укључујући приступачност, енергетску ефикасност и квалитет отворених површина;
- јачање улоге универзитета као урбаног генератора, који не функционише изоловано, већ као активни део градског система.

У том смислу студијом се издвајају кључни просторни правци деловања, у оквиру којих се може очекивати концентрација будућих интервенција:

1. **Зоне трансформације и браунфилд подручја (Тип 3)** - Простори са највећим потенцијалом за развој нових универзитетских капацитета, посебно у контексту:
 - адаптивне ревитализације индустријских комплекса,
 - трансформације војних и институционалних зона,
 - интеграције са новим урбаним центрима.
2. **Простори потенцијалних универзитетских кампуса** - Веће, недовољно искоришћене локације које омогућавају формирање интегрисаних универзитетских целина обједињавајући:
 - наставу,
 - научноистраживачки рад,

- студентски и културни живот.

3. Специјализовани образовно-истраживачки кластери - Локације које омогућавају повезивање високог образовања са:

- привредним зонама,
- здравственим комплексима,
- културним и креативним индустријама.

Овако постављен приступ омогућава да се високо образовање посматра као кључни инструмент урбаног развоја, који доприноси полицентричној структури града, ревитализацији запуштених простора, подизању квалитета јавног живота, те позиционирању града као регионалног образовног и иновационог центра.

6.1.5 Објекти нових модела учења – концепт едукативно-рекреативних центара („Еко-кампус“)

Унапређење образовних програма и све већа потреба за интеграцијом наставе, екологије и рекреације на отвореном указује на неопходност оснивања едукативно-рекреативног центра у Нишу. Овај центар имао би за циљ да обезбеди простор за нове облике учења, експерименталну наставу, еколошке радионице и боравак деце и младих у природном амбијенту. У том погледу, њега би користиле основне и средње школе града Ниша (за теренску наставу, истраживања у природи и еколошке секције), универзитетски програми (за рад на терену и еколошка истраживања), удружења грађана, спортски клубови и омладинске организације, као и школе из региона, кроз едукативне кампове и активности међуопштинске сарадње.

У оквиру типологије насеља, еко-кампуси се пре свега повезују са:

- зонама трансформације (Тип 3) – као нови развојни програм,
- периурбаним и мањим насељима (Тип 4 и 5) – као функција компатибилна са природним окружењем,
- специфичним подручјима (Тип 7) – кроз тематске и специјализоване програме.

Просторно, ови комплекси се формирају као нискоизграђене целине са доминантним уделом зелених површина, које обухватају:

- едукативне просторе (учионице, радионице, отворене „учионице“),
- смештајне и пратеће садржаје мањег капацитета,
- отворене еко-зоне (ботаничке баште, тематске стазе),
- спортско-рекреативне површине.

Табелом 53 дат је приказ просторних и програмских параметара за предложени еко-кампус у односу на препознате функционалне зоне.

Табела 53. Просторни и програмски параметри за пројектовање едукативно-рекреативног центра

Категорија	Опис / Садржај	Оквирна површина (m ²)	Напомена
Површина парцеле	комплекс у пери-урбаној зони, у контакту са природним окружењем (шуме и реке)	30.000–50.000 (3–5 ha)	реализација у 2 етапе (иницијална 1,5–2 ha)
Израђена површина објекта	наставни, радионички и смештајни павиљони (ниска спратност - П и П+1)	3.000–4.500	максимум 15% парцеле
Едукативна зона	радионице, лабораторије, учионице, амфитеатар на отвореном, павиљони	1.200–1.500	модуларна организација
Смештајно-рекреативна зона	дом (40–60 лежајева), трпезарија, кухиња, санитарни блок, здравствена станица, администрација	1.000–1.200	могућа адаптација за летње кампове

Отворене еко-зоне	ботаничка башта, расадник, тематске стазе, „жива учионица“, мини фарма, видиковци, полигони	15.000–20.000	укључује контакт са обалом реке
Спортска зона	мултифункционални терени, трим и бициклическе стазе, терени за фудбал и кошарку, игре без граница	5.000–7.000	у вези са зеленом инфраструктуром
Сервисна зона	паркинг (до 20 возила), техничке просторије, складишта, зона за отпад и енергетске системе	500–800	минималан саобраћајни утицај
Зелени јавни простор	уређене површине за рекреацију, пикник и боравак	10.000+	више од 40% парцеле под зеленилом
Процењени капацитет	бр. корисника дневно: 150–200; укупно: до 500 током манифестација	—	променљив, по моделу програма

Капацитети су флексибилни и прилагођени програму (оквирно 150–200 корисника дневно). Развој ових центара треба да се заснива на принципима одрживе архитектуре, минималне заузетости простора и интеграције са природним окружењем, уз коришћење обновљивих извора енергије и природних материјала.

Студија препознаје оснивање Едукативно-рекреативног центра („Еко-кампуса Ниш“) као један од стратешких приоритета у области образовања, екологије и друштвеног развоја града, али и ширег региона. Центар би имао вишеструки позитиван ефекат на развој Ниша:

- промовисао би здрав стил живота и учење у природи;
- представљао би модел обновљиве енергетске и еколошке инфраструктуре;
- ојачао би локалну заједницу кроз активност младих и културне програме;
- активирао би део територије између Доњег и Горњег Комрена као нову зелену едукативну зону у градској структури.

Препорука је да се за идејно решење комплекса спроведе архитектонско-урбанистички конкурс.

6.2 Објекти намењени социјалној заштити

Систем социјалне заштите у оквиру градске инфраструктуре представља најсензитивнији сегмент јавних објеката, будући да је усмерен ка подршци најрањивијим категоријама становништва. Објекти социјалне заштите имају двоструку функцију: просторно-урбанистичку, као део мреже јавних капацитета, и друштвено-социјалну, јер обезбеђују услове за интеграцију, негу и подршку корисницима. Њихова просторна дистрибуција, приступачност и функционална прилагођеност специфичним категоријама корисника од кључног су значаја за ефикасност система и равномерну доступност услуга. Посебан значај има усаглашавање ових објеката са савременим принципима инклузивности, једнаких могућности и универзалног дизајна. Степен развијености и квалитет просторне инфраструктуре социјалне заштите представљају показатељ зрелости урбане заједнице и важан елемент укупног друштвеног стандарда града.

Објекти социјалне заштите се према категорији корисника класификују као:

- објекти за децу и младе;
- објекти за жене и децу;
- објекти за ученике и студенте;
- објекти за одрасле и стара лица;
- објекти за лица са посебним потребама;
- објекти намењени свим категоријама.

Оваква класификација омогућава систематичан преглед постојећих капацитета, идентификацију просторних дефицита и дефинисање приоритета за даљи развој мреже објеката социјалне заштите у оквиру предстојећег ГУП-а 2025-2040.

Преглед законодавног оквира и нормативних аката

Планирање капацитета за смештај и дневне услуге у области социјалне заштите ослања се на националне прописе, али и на смернице међународних тела. У Републици Србији примењују се:

- **Закон о социјалној заштити** („Сл. гласник РС“, бр. 24/2011, 117/2022 - одлука УС) - Овим законом уређује се делатност социјалне заштите, оснивање и рад установа социјалне заштите и дефинише се типологија установа;
- **Правилник о ближим условима и стандардима за пружање услуга социјалне заштите** („Сл. гласник РС“, бр. 42/2013, 89/2018 и 73/2019) - Овим документом дефинишу се минимални услови за смештај, површине просторија, доступност и кадровски стандарди у објектима социјалне заштите.

У погледу приступачности објектима социјалне заштите, Студија користи:

- **Правилник о техничким стандардима приступачности** („Сл. гласник РС“, бр. 46/13);
- **Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама** („Сл. гласник РС“, бр. 22/15).

Светска здравствена организација (WHO) и **Европска Унија** препоручују да се смештајни капацитети за старије особе и лица са инвалидитетом планирају у обиму од 3 до 5 постеља на 100 становника старијих од 65 година. У скандинавским земљама овај стандард је виши, креће се између 6% и 8% старије популације, док у централној и јужној Европи постоји тенденција смањења институционалног смештаја у корист развоја услуга у заједници (нпр. дневни центри, услуге кућне неге).

Према **Европској повељи о локалним самоуправама и социјалној инклузији (CEMR, 2015)**, препорука је да сваки град са више од 100.000 становника има најмање један геронтолошки центар већег капацитета (преко 200 корисника), као и мрежу мањих домова или дневних центара распоређених по општинама или насељима. За мање градове, стандард је да постоји барем један дом за старе са капацитетом 50–100 корисника, уз развијен систем подршке у кући.

У домену подршке лицима са инвалидитетом, **Конвенција Уједињених Нација о правима особа са инвалидитетом (UN Convention on the Rights of Persons with Disabilities, 2006)** наглашава пружање услуга у заједници као приоритет. Практичне смернице **Савета Европе** указују да се капацитети већих институција постепено замењују мањим, породично оријентисаним, или становањем уз подршку, при чему се као прихватљив оквир **наводи једна стамбена јединица на 10.000 становника у урбаним срединама**.

6.2.1 Објекти социјалне заштите за децу, омладину и жене

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Објекти социјалне заштите за децу, омладину и жене на територији града Ниша су систематизовани у Табели 54.

Табела 54. Списак објеката социјалне заштите за децу, омладину и жене

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
СЗ-Д-1	Дом за децу и омладину „Душко Радовић“ у Нишу	Гутенбергова 4а	да	одговарајућа	добро
СЗ-Д-2	Завод за васпитање деце и омладине Ниш	Божидарева 37	да	одговарајућа	потребна обнова
СЗ-Д-3	Друштво за заштиту и унапређење менталног здравља деце	Трг учитеља Тасе 2	не	одговарајућа	потребна санација

СЗ-Д-4	Сигурна кућа за жене и децу жртве породичног насиља у Нишу	Божидарева 37	да	одговарајућа	потребна санација
---------------	--	---------------	----	--------------	-------------------

Анализом расположивих података и информација прикупљених путем упитника (нису све институције дале одговоре), може се закључити:

- Дом „Душко Радовић“ тренутно обезбеђује довољно просторних капацитета, а очекује се да ће уз улагања у одржавање и модернизацију тај ниво бити задржан и у наредном планском периоду до 2040. године. Додатне капацитете ова установа може постићи премештањем служби Општине Пантелеј на нову локацију (видети део 5.6).
- Заводу за васпитање деце и омладине у Нишу, као регионалне установе у систему социјалне заштите недостаје простор за реализацију активности уз категорије дневних програма. Поред тога, капацитети постојеће установе су ограничени (око 36 штићеника) и просторно недовољни за реализацију дневних програма васпитног рада, који подразумевају присуство корисника у одређеном временском интервалу, без целодневног смештаја. Посебан простор за дневни боравак и реализацију васпитних мера појачаног надзора знатно би допринео превенцији поновног понашања и ресоцијализације младих.
- Сигурна кућа за жене и децу жртве породичног насиља у Нишу располаже адекватним смештајним капацитетима који у потпуности одговарају потребама корисника у наредном периоду.

Просторно-функционалне смернице и развојни оквир

У домену социјалне заштите деце, омладине и жена, анализа постојећих капацитета указује да су кључни изазови у недостатку простора за реализацију дневних, превентивних и ресоцијализационих програма, посебно у оквиру делатности Завода за васпитање деце и омладине. У том контексту, уочава се потреба за увођењем новог типа инфраструктуре – **омладинских спортско-васпитних центара**, као комплементарних објеката постојећем систему институционалне заштите. Ови центри не представљају замену постојећих установа, већ њихово функционално проширење, са нагласком на дневне програме, рад у заједници и превенцију.

Просторни модел у складу са типологијом насеља - Овај тип објеката најприродније се позиционира у:

- **Тип 3 – зоне трансформације**, као простори у којима постоји дефицит јавних садржаја и потреба за новим облицима социјалне инфраструктуре;
- **Тип 2 – стабилна урбана подручја**, у којима је могуће унапредити постојећи систем кроз допунске програме;
- делимично **Тип 5 – мања и периферна насеља**, где ови објекти могу имати улогу локалних друштвених центара.

Посебан потенцијал препознаје се у међупросторима између стамбених зона и постојећих институција, као и у делимично запуштеним или недовољно активираним јавним површинама.

Омладински спортски и васпитни центар треба пројектовати као мултифункционалан јавни простор који обједињује:

- спортске активности (физичка активност, тимски спортови, рекреација);
- омладинске програме (радионице, саветовалишта, клуб младих);
- дневни боравак за реализацију васпитне мере појачаног надзора (индивидуални и групни рад, психосоцијална подршка, ресоцијализација);
- отворене просторе за боравак, рекреацију и неформалне активности.

Оваквим програмским концептом омогућила би се реализација различитих нивоа васпитног рада, од превентивних активности до програма подршке за младе, у истом простору. Тиме се

подстиче укључивање младих у заједницу кроз активирање уместо изолације, што је у складу са савременим принципима „*restorative youth work* и *community-based correctional practices*“.

Просторни и урбанистички принципи - Развој ових објеката треба да се заснива на следећим принципима:

- коришћење постојећих простора и њихова адаптација где је то могуће;
- ниска спратност и хоризонтална организација простора;
- јасно функционално зонирање (јавни, полузатворени и контролисани режими коришћења);
- интеграција са отвореним и зеленим површинама;
- минималан саобраћајни утицај и добра пешачка приступачност;
- примена принципа одрживе архитектуре и енергетске ефикасности.

Табелом 55 дат је преглед програмске структуре предложеног објекта центра.

Табела 55. Програмска структура предложеног Омладинског спортског и васпитног центра

Функционална зона	Садржај	Површина (m ²)
спортска зона	реновиран терен (кошарка/фудбал), свлачионице, складиште опреме	1.000
омладински центар	радионице, клуб младих, креативне радионице, сала за едукацију, административни простор	800
дневни боравак (васпитни програм)	просторије за индивидуални рад, групне активности, просторија за терапију и саветовање	500
рекреативна зона	отворено двориште, терапијска башта, амфитеатар, зона одмора	700
Укупно (нето)		3.000 m ²

Увођењем овог типа објеката омогућава се:

- растерећење постојећих институционалних капацитета;
- развој дневних и превентивних програма;
- подстицање социјализације кроз укључивање у заједницу, уместо изолације;
- јачање сарадње између система социјалне заштите, образовања, спорта и цивилног сектора;
- смањење стигме кроз интегрисане и отворене моделе рада.

Овакви центри имају шири урбанистички и друштвени значај, јер:

- могу да активирају недовољно коришћене урбане просторе;
- доприносе безбедности и видљивости јавних површина;
- формирају локалне центре друштвеног живота;
- унапређују територијалну расподелу социјалних услуга.

Ови објекти се дефинишу као развојни модел социјалне инфраструктуре, чија реализација треба да буде предмет даље планске и пројектантске разраде у оквиру урбанистичких планова нижег реда.

6.2.2 Објекти социјалне заштите за ученике и студенте

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Објекти социјалне заштите за ученике и студенте на територији града Ниша су систематизовани у Табели 56.

Табела 56. Списак објеката социјалне заштите за ученике и студенте

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
---------	-------	--------	---------------------------------	----------------------	-----------------------

СЗ-УС-1	Дом ученика средњих школа Ниш објекат „Стеван Синђелић“	Косовке Девојке 6	да	одговарајућа	потребна санација
СЗ-УС-2	Дом ученика средњих школа Ниш објекат „Димитрије Туцовић“	Бранка Радичевића 1	да	одговарајућа	потребна санација
СЗ-УС-3	Студентски центар Ниш, Павиљон 1	Топличина 3	да	одговарајућа	добро
СЗ-УС-4	Студентски центар Ниш, Павиљон 2	Топличина 5	да	одговарајућа	добро
СЗ-УС-5	Студентски центар Ниш, Павиљон 3	Великотрнавска 2	да	одговарајућа	добро
СЗ-УС-6	Студентски центар Ниш, Павиљон 4	Александра Медведева 15	да	одговарајућа	добро
СЗ-УС-7	Студентски центар Ниш, Павиљон 5 (у изградњи)	Александра Медведева 15а	не	одговарајућа	-
СЗ-УС-8	Студентски ресторан код Павиљона 1 и 2	Топличина 1	да	одговарајућа	потребна санација
СЗ-УС-9	Студентски ресторан код Павиљона 3	Великотрнавска 2	да	одговарајућа	потребна санација
СЗ-УС-10	Студентски ресторан код Павиљона 4	Александра Медведева 2	да	одговарајућа	потребна санација
СЗ-УС-11	Комплекс у Београдској улици (у припреми)	Београдска 10	да	одговарајућа	-

Дом за ученике средњих школа у Нишу представља важан сегмент социјалне и образовне инфраструктуре. Он чини део система подршке младима у образовању, социјализацији и развоју, са изразитом регионалном функцијом. Институција функционише на две локације:

- Објекат „Димитрије Туцовић“ у Општини Палилула, у централној зони, капацитета око 250 ученика;
- Објекат „Стеван Синђелић“ („Енглески дом“) у Општини Пантелеј, капацитета око 90 ученика, где се налази и административни центар;

Према подацима добијеним за потребе израде ове Студије, у систему недостаје око 80 места за ученике који долазе из других градова. Истовремено, постојећи смештајни капацитети нису уједначени са аспекта просторних квалитета, енергетских и других услова. Тренутно је у припреми документација за изградњу новог савременог објекта дома за ученике на адреси Београдска 10, чиме ће се у наредном периоду постићи адекватан ниво смештајних капацитета.

Систем студентског смештаја у Нишу тренутно је организован кроз мрежу постојећих павиљона и пратећих сервиса на три локације:

- у зони Економског и Правног факултета;
- у зони Медицинског факултета;
- у зони техничких факултета, где је концентрисан највећи број студената.

Ове локације чине стабилан и функционалан систем студентских домована који одговара потребама садашње организације универзитетских целина. Поред тога, тренутно се реализације изградња Павиљона 5, капацитета преко 400 места, што ће решити проблем препознатих недостатака просторних капацитета у односу на број студената. Новим ГУП-ом ову локацију треба мапирати. Потенцијално проширење у будућности може се разматрати у оквиру целине Универзитетског кампуса. Истовремено, у наредном планском периоду неопходно је унапредити услове боравка у постојећим студентским домовима-павиљонима, посебно у домену енергетске санације, унапређења приступачности и заједничких простора за рад и одмор.

Просторно-функционалне смернице и развојни оквир

У погледу домова ученика средњих школа, Студијом је потврђена оправданост задржавања две постојеће и једне нове локације у наредном планском периоду, узимајући у обзир:

- *Функционалну комплементарност* - Објекти имају различите локацијске предности и профил ученика којима су најпогоднији. На овај начин обезбеђује се боља просторна расподела и флексибилност смештаја, без потребе за новим улагањима у инфраструктуру.
- *Социјалну приступачност* - Позиција домова омогућава да се ученици распоређују према локацији својих школа, чиме се смањује потреба за јавним превозом. То повећава безбедност, штеди време, смањује трошкове, а посебно је значајно за ученике из социјално осетљивих група.
- *Регионалну функцију и флексибилност* - Град Ниш као центар југоисточне Србије треба да задржи мрежу капацитета који може да одговори на динамику уписа ученика из више општина. Систем домова ученика развијен на три локације омогућава прилагођавање капацитета без преоптерећења једног објекта.
- *Етапну обнову и модернизацију* - Задржавање више локација омогућава постепено улагање, без ремећења текућег функционисања установа. У првој фази може се реализовати нови објект, а постојећи објекти се могу накнадно етапно обновити.
- *Интеграцију у локалну заједницу* - Домови ученика могу бити отворени за активности локалне заједнице (радионице, културни догађаји, спорт), што доприноси друштвеној видљивости младих.

С обзиром да су школе у Нишу углавном концентрисане у централном и источном градском појасу (Медијана, Палилула, Црвени Крст) Студијом се не предлаже централизација смештаја на једној локацији, већ мрежа функционално повезаних јединица. Алтернативно, након евидентирања и планског интегрисања објекта на адреси Београдска 10, узимајући у обзир капацитета локације, оправдано је размотрити могућност коришћења капацитета локације на територији Општине Пантелеј („Енглески дом“) и за друге јавне намене (студентски дом, дом за старе итд.), уз неопходну адаптацију.

Када су у питању објекти домова за студенте, Студија препознаје потребу за постепеним повећањем капацитета студентског смештаја у складу са стратешким циљем Универзитета у Нишу да повећа обухват студената који имају приступ институционалном смештају. Развој студентских домова треба усмерити ка интеграцији у постојеће и планиране просторе високог образовања. Нови студентски домови треба да буду део визије савременог универзитетског кампуса Ниша, простора који обједињује знање, истраживање, културу и свакодневни живот младих.

6.2.3 Објекти социјалне заштите за одрасле и стара лица

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Објекти социјалне заштите за одрасле и стара лица на територији града Ниша су систематизовани у Табели 57.

Табела 57. Списак објеката социјалне заштите за одрасле и стара лица

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
СЗ-С-1	Геронтолошки центар Ниш (кап. 286 лица)	Радних бригада 15	да	одговарајућа	добро
СЗ-С-2	Прихватилиште за одрасле и старе особе, Управљање: Центар „Мара“	Девете бригаде Прилаз 2 59	да	одговарајућа	добро

СЗ-С-3	Домски смештај установа социјалне заштите - дом за смештај одраслих и старијих "Ескулап центар" (кап. 85 лица)	ул. Топличких партизанских одреда бб, н. 9. мај, Ниш	изван граница ГУП-а 2025-2040 РЈУ	одговарајућа	потребна санација
СЗ-С-4	Дом за смештај одраслих и старијих лица "Чегарска долина" (кап. 50 лица)	Чегарски пут бб, с. Доњи Матејевац, Ниш	изван граница ГУП-а 2025-2040 РЈУ	одговарајућа	потребна санација

У регистрованим домовима за смештај старих лица на територији града Ниша обезбеђено је око 420 места, од којих је око 300 у геронтолошком центру који представља установу од регионалног значаја. С обзиром на интензиван процес старења становништва (преко 50 000 становника у категорији 65+ до краја 2040. године), новим ГУП-ом неопходно је предвидети додатне локације и капацитете за социјалну заштиту старих лица, уз унапређење услуга дневног боравка и неге у кући. Уколико се усвоји степен покривеност од 3% становништва, потребно је обезбедити још 1500 места.

Планирање нових објеката за смештај треба засновати на савременим смерницама које инсистирају на децентрализованим јединицама капацитета до 60 места, равномерно распоређеним на територији града. На овај начин обезбеђује се боља доступност услуга и већи степен интеграције корисника у локалну заједницу.

Просторно-функционалне смернице и развојни оквир

Анализирајући постојеће стање објеката социјалне заштите намењеним одраслима и старим лицима, њихових капацитета и просторне дистрибуције на територији града Ниша, Студијом је установљено да је потребно успоставити нови интегрисани модел организације простора социјалне неге, кроз комбиновање:

- **Периурбаних стационарних установа** - У периурбаним зонама били би позиционирани нови геронтолошки центри, намењени дуготрајном смештају, рехабилитацији и здравствено-социјалној нези. Овај положај пружа могућност мирног окружења, већег степена зеленила и инсолације, природне вентилације и организације дворишних простора за терапијске активности и шетњу, што директно унапређује квалитет живота корисника центара. Погодне зоне за развој нових геронтолошких центара налазе се на територијама општина Палилула, Пантелеј, Црвени Крст и Нишка Бања, где постоје услови за комбиновање стационара са рехабилитационим програмима. За овакав тип установа препоручује се површина парцеле од 7.000 до 9.000 m², са најмање 40% зелених површина и спратношћу до П+1. Капацитет се пројектује за 80-120 корисника по центру, уз могућност фазне изградње.
- **Урбаних дневних центара** - У урбаном ткиву града предлаже се успостављање мреже дневних центара кроз адаптацију постојећих јавних објеката (домова културе, месних заједница, библиотека или школских анекса) или изградњу мултифункционалних објеката који би укључили и програме за старију популацију. Ови центри функционишу као отворени сервис подршке намењени лицима која живе у својим домовима, али имају потребу за друштвеним контактима, психосоцијалном подршком или надзором. За дневне центре препоручује се капацитет од 30-50 корисника, са просторијама за боравак, кућну негу, уз мању кухињу, санитарне просторе и административни блок, укупне површине 300-500 m². Погодне локације за развој ових установа су централне зоне општина Медијана, Палилула, Пантелеј и Црвени Крст, у оквиру постојећих или планираних друштвених и културних објеката, где постоји довољна густина старијег становништва и добра јавна повезаност.

Интегрисањем периурбаних и урбаних јединица постиже се функционална мрежа социјалних услуга која покрива територију целог града без потребе за изградњом великих комплекса.

Пожељно је да све јединице буду повезане у систем управљања под окриљем постојећег Геронтолошког центра Ниш, чиме се осигурава стандардизован квалитет услуга и рационално коришћење кадрова и ресурса. Оваквим приступом, Ниш би добио модел који повезује бригу, солидарност и инклузију, омогућавајући старијим лицима да живе у познатом окружењу, уз адекватну подршку. Истовремено, дневни центри доприносе интергенерацијском дијалогу, јер се могу интегрисати са програмима за младе, културним и образовним активностима.

Табелом 58 дат је преглед типова установа за одрасле и стара лица, њихових функција, капацитета и предложених локација.

Табела 58. Тип центара за одрасле и стара лица

Тип центра	Просторни положај	Основна функција	Типичан капацитет	Предлог локације / интеграције
Периурбани геронтолошки центар	мирне и зелене зоне, ободни делови општина	стационарни смештај, рехабилитација, дуготрајна нега	80–120 корисника	Палилула - Миново н.; Паси Пољана; Пантелеј - Виник; Д. Врежина; Нишка Бања
Урбани дневни центар	централне зоне општина, у постојећим и новим објектима	дневни боравак, дружење, саветовалиште, културни програми	30–50 корисника	у оквиру библиотека, културних центара
Комбиновани центар	прелазне зоне између урбаног и периурбаног	дневни боравак и краћи смештај (до 30 дана)	50–70 корисника	Црвени К.-Б.Бјеговић и Подвиник

Табелом 59 дата је анализа критеријума за избор локација урбаних дневних центара унутар мултифункционалних центара.

Табела 59. Критеријуми за избор локација урбаних дневних центара

Категорија критеријума	Показатељ	Минимални услов / препорука	Опис и образложење
Урбанистички положај	просторна доступност	радијус 500–700 m од јавног превоза	редовно коришћење услуге без потребе за индивидуалним превозом
	зона намене	јавна, културна, образовна, мешовита зона	дозвољава интеграцију са другим јавним садржајима (библиотека, дом културе, школа)
Површина и структура простора	укупна површина	300–500 m ² корисне површине	минимално за дневни боравак, кухињу, санитарни блок, простор за активности и администрацију
	висина и спратност	приземље или П+1 са лифтом	обезбеђена приступачност и сигурност за особе са смањеном покретљивошћу
Функционална компатибилност	присуство сродних садржаја	културни, образовни, здравствени, спортски	повезивањем се повећава друштвена интеграција старијих лица
	флексибилност простора	вишенаменски простор (≥ 60 m ²)	омогућава организацију радионица, предавања, изложби
Социјални и демографски контекст	број старијих лица (65+) у микро-зони	≥ 1.000 лица у радијусу 1 km	јавља се реална потреба за услугом; основ за оправданост локације
	социјална структура насеља	мешовита или старија популација	објекти у зонама транзиције (старо/ново насеље) имају највећи ефекат
Технички услови	приступ и паркинг	мин. 3 места за посетиоце + 1 место	омогућава приступ сервисним возилима и корисницима са ограниченом мобилношћу

		за особе са инвалидитетом	
	енергетска ефикасност	могућност уградње топлотних пумпи / соларних панела	смањује оперативне трошкове и повећава одрживост
Урбани утицај и интеграција	утицај на јавни простор	присуство уличног фронта и приступ зеленилу	подстиче видљивост центра и интеграцију у свакодневни живот
	потенцијал за партнерство	сарадња са локалним НВО, удружењима пензионера, школама	олакшава управљање и одрживост програма

Напомена: Табела је основ за оцењивање постојећих и потенцијалних објеката у којима би се могле успоставити јединице дневних центара за старије. Најпогодније су месне заједнице, домови културе, библиотеке, спортски центри и школски анекси који имају вишак простора и добро урбано окружење.

Табелом 60 дат је приказ норматива за стационарне установе за дуготрајни боравак, а табелом 61 за дневне центре, са аспекта урбанистичких параметара.

Табела 60. Нормативи за стационарне установе - урбанистички параметри

Елемент	Норматив (минимум)	Препоручено	Напомене
Површина парцеле	4.000 m ² (за ~80 корисника)	7.000–9.000 m ²	омогућава минимум 40% зелених површина и фазни раст
Индекс заузетости	≤ 0,35	0,25–0,30	ради већег удела отворених и терапијских површина
Индекс изграђености	≤ 1,0	0,6–0,8	зависно од спратности (П–П+1)
Зелене површине	≥ 40% парцеле	45–50%	сенке, стазе (минимум 1,8 m), пунктови за одмор
Паркирање	1 место/6 корисника + 1 место/сервисно возило	+ 2 ОСИ места/објекат	плус простор за хитну помоћ/санитет
Локација	умилено периурбано подручје, ≤ 3 km од Дома здравља	добра веза јавним превозом	радијус пешачке доступности аутобуса ≤ 500 m

Табела 61. Нормативи за дневне центре – урбанистички параметри

Елемент	Норматив (минимум)	Препоручено	Напомене
Површина објекта	300 m ² (до 30 корисника)	400–500 m ² (30–50 корисника)	у урбаном ткиву/ мултифункционални центар
Зелене површине	≥ 25% парцеле/дворишта	30–35%	микро-park/врт, покривене терасе
Паркирање	1 место/10 корисника	+ 1 ОСИ место	приступ такси/санитету

Табелом 62 дат је приказ норматива за стационарне установе за дуготрајни боравак, а табелом 63 за дневне центре са аспекта параметара функције.

Табела 62. Нормативи за стационарне установе - параметри функције

Просторија / зона	Норматив (минимум)	Препоручено	Напомене
Једнокреветна соба	12 m ² (без купатила)	16–18 m ² (са купатилом)	врата чисте ширине ≥ 90 cm
Двокреветна соба	16 m ² (без купатила)	20–24 m ² (са купатилом)	простор око кревета ≥ 90 cm
Купатило у соби	3,5 m ²	4–5 m ²	туш без прагова, рукохвати, радијус маневра 150 cm
Однос соба са сопственим купатилом	≥ 50%	70–100%	повећава достојанство и контролу инфекција

Дневни боравак/сала	1,2 m ² /корисник	1,5–2,0 m ² /корисник	може бити подељено по јединицама
Трпезарија	1,2 m ² /корисник	1,5 m ² /корисник	могуће сменско сервирање
Простор за активности/рад	0,5 m ² /корисник	0,8–1,0 m ² /корисник	радно-окупациона терапија, култ./соц. програм
Ординација/мед. пункт	18 m ²	20–24 m ²	уз просторију за лекове (8–10 m ²)
Рехабилитација/физикална	1,0 m ² /корисник (збирно)	1,2–1,5 m ² /корисник	мала сала + кабинет физиотерапије
Санитарни блокови за посетиоце	према пропису	додатни унисекс ОСИ WCs	на сваком нивоу
Комуникације	ходник ≥ 1,8 m	2,0–2,2 m	рампе ≤ 6%, ограде/рукохвати обострано
Лифтови	1 лифт/80 кревета	+ сервисни лифт	кабина чисто ≥ 110×140 cm (минимум)
Пратећи сервиси	перионица, гардероба, магацини	+ простор за отпад/инфекцију	раздвојени чисти/нечисти токови

Табела 63. Нормативи за дневне центре - параметри функције

Просторија / зона	Норматив (минимум)	Препоручено	Напомене
Простор за боравак	1,2 m ² /корисник	1,5–1,8 m ² /корисник	флексибилан намештај
Радионице/активности	0,6 m ² /корисник	0,8–1,0 m ² /корисник	могућност поделе/спајања
Кухиња/сервирање	15 m ² (помоћна)	20–25 m ²	НАССР проток
Саветовалиште/мед. пункт	12 m ²	14–16 m ²	доступно и дискретно
Терасе/двориште	–	≥ 50 m ² укупно	клупе, зеленило

Табелом 64 дата је рекапитулација основних параметара по капацитетима за стационарне домове за стара лица.

Табела 64. Рекапитулација основних параметара по капацитетима за стационарне установе

Капацитет	Бруто површина објекта	Парцела	Напомена
60 кревета	3.600–4.200 m ²	4.000–5.000 m ²	мањи дом/јединица
80 кревета	4.800–5.600 m ²	7.000–8.000 m ²	стандард за Ниш периурбано
120 кревета	7.200–8.400 m ²	8.000–10.000 m ²	за општински/градски ниво

6.2.4 Објекти социјалне заштите за лица са посебним потребама

Објекти социјалне заштите за лица са посебним потребама на територији града Ниша су систематизовани у Табели 65.

Табела 65. Списак објеката социјалне заштите за лица са посебним потребама

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
СЗ-П-1	Специјална школа са домом ученика „Бубањ”	Бубањских хероја 3	да	одговарајућа	потребна санација
СЗ-П-2	Школа за основно и средње обрзовање „Царица Јелена” Ниш	Гоце Делчева 2, Ниш	да	одговарајућа	потребна санација

СЗ-П-3	Градско удружење за церебралну дечију парализу Ниш	Књажевачка 2 А	не	одговарајућа	потребна санација
СЗ-П-4	Градска организација глувих и наглувих Ниш	Барска 8	не	одговарајућа	потребна санација
СЗ-П-5	Међуопштинска организација слепих Ниш	Светозара Марковића 7	не	одговарајућа	потребна санација
СЗ-П-6	Удружење дистрофичара Ниш	Трг Републике 3	не	одговарајућа	потребна санација

Специјална школа са домом ученика „Бубањ” и Школа за основно и средње образовање „Царица Јелена” Ниш тренутно немају потребе за просторним капацитетима који не могу бити решени у оквирима постојећих парцела. Ипак, препорука је да школа „Царица Јелена” добије проширење на део парцеле некадашњег комплекса „Житопек”.

Поред тога препознаје се потреба за дневним центрима, која се може решити у оквиру мреже постојећих и новопланираних друштвених или културних објеката. Применом принципа инклузивности и универзалног дизајна ови простори треба да постану места социјалне интеграције и мултифункционалне употребе.

6.2.5 Објекти социјалне заштите за све категорије корисника

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Објекти социјалне заштите за све категорије корисника на територији града Ниша су систематизовани у Табели 66.

Табела 66. Списак објеката социјалне заштите за све категорије корисника

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
СЗ-К-1	Центар за социјални рад „Свети Сава” са прихваталиштем у Нишу	Светозара Марковића 41	да	одговарајућа	добро
СЗ-К-2	Центар за породични смештај и усвојење Ниш	Гутенбергова 4а	да	одговарајућа	добро
СЗ-К-3	Центар за пружање услуга из области социјалне заштите „Мара” Ниш	Сестре Баковић бб	да	одговарајућа	потребна санација
СЗ-К-4	Црвени крст	Обреновићева 37	не	одговарајућа	потребна санација

Анализом расположивих података и информација прикупљених путем упитника (нису све институције дале одговоре), може се закључити:

- Установа „Мара” пружа услугу дневног боравка, али ће до краја планског периода бити неопходно обезбедити додатне просторне капацитете због растућих потреба социјалне заштите.
- Препознаје се потреба за оснивањем и изградњом објекта Центра за рани развој и инклузију, као огранка установе „Мара”, чију локацију треба мапирати новим ГУП-ом.
- У систему града Ниша постоји континуирана потреба за обезбеђивањем становања уз подршку за особе са интелектуалним и менталним сметњама, као и за младе који напуштају институционалну заштиту. Овај модел социјалног становања представља алтернативу институционалном смештају и заснива се на концепту деинституционализације и самосталног живота уз подршку, у складу са Законом о социјалној заштити („Сл. гласник РС”, бр. 24/2011, 117/2022 - одлука УС).

Просторно-функционалне смернице и развојни оквир

У домену објеката социјалне заштите за све категорије корисника, предстојећим ГУП-ом за период 2025-2040. године посебну пажњу треба посветити оснивању Центра за рани развој и инклузију и развоју програма Становања уз подршку за лица са интелектуалним сметњама.

Центар за рани развој и инклузију има посебну улогу у интеграцији услуга које се односе на подршку деци узраста од 0 до 6 година, као и на породице и васпитно-образовне институције које учествују у овом процесу. Овај тип установе комбинује функције предшколске установе, саветовалишта, терапијског центра и места за родитељску едукацију, са нагласком на инклузивност, рану интервенцију и мултидисциплинарни приступ.

За град Ниш, као регионални центар југоисточне Србије, оснивање ове установе допринело би подизању нивоа социјалне подршке породицама, унапређењу система предшколског и здравственог саветовања, омогућавање ране дијагностике и интервенције код деце са сметњама у развоју и стварање новог модела јавног простора који integriше образовање, здравље и социјалну инклузију.

Објекат Центра за рани развој и инклузију треба да обухвати следеће функционалне целине:

- просторе за рани развој и васпитно-образовни рад: групне собе, сензорне и моторичке сале, кабинети за индивидуални рад са децом, простори за игру и истраживање;
- просторе за дијагностички и терапијски сегмент: простори за рад дефектолога, логопеда, психолога и физиотерапеута, мултисензорне собе и терапијске баште;
- саветовалишни и едукативни простор: кабинети за рад са родитељима, мала сала за предавања и радионице, библиотека и медијатека;
- административни и сервисни део: канцеларије стручних сарадника, санитарни чворови, кухиња и пратеће техничке просторије;
- отворене површине: простор за боравак на отвореном, сензорна башта и зелене зоне за терапијске активности.

У складу са националним прописима (Правилник о нормативима и стандардима за планирање предшколских установа, „Сл. гласник РС“, бр. 58/2018) и међународним смерницама (UNESCO, UNICEF, OECD), дефинисане су препоруке за величину и структуру оваквих објеката. За град Ниш, са преко 230.000 становника и регионалним функцијама, најоптималнији модел је градски центар за рани развој и инклузију средњег до већег капацитета. У том погледу прописани су следећи параметри: површина парцеле (8.000–10.000 m²), корисна површина објекта (1.600–2.000 m²), индекс заузетости парцеле до 0.25, индекс изграђености (0.25–0.35), минимални удео зелених и терапијских површина од 40% и број корисника који обухвата 200–300 деце и родитеља дневно, са 30–40 стручних сарадника.

Ови параметри обезбеђују равнотежу између изграђеног и отвореног простора, као предуслова за квалитетан психофизички развој деце и ефикасан рад стручњака. При избору локације неопходно је обезбедити:

- мирно урбано окружење, изван зоне буке и тешког саобраћаја;
- директну приступачност пешачким и колским приступима, као и јавним превозом;
- безбедну дистанцу од прометних саобраћајница (минимум 50 m);
- интеграцију са другим јавним садржајима (вртић, основна школа, дом здравља), у циљу развоја интердисциплинарне мреже подршке;
- микроклиматске и природне услове: релативно равне или парцеле у благом нагибу, добре услове инсолације, могућност озелењавања;
- могућност проширења или додатне програме (радионице, центар за родитеље, игралиште за заједницу).

Пример добре праксе препознаје се у изградњи Института за рани развој и инклузију у Београду, који представља комплекс зграда на парцели од 2,1 ha, са мултифункционалним садржајима - терапијски блок, дијагностички део, истраживачки центар, административни делови, гаража, простор за дечије активности и са више од 70 % површине отвореног простора. За град Ниш, адекватна величина парцеле за Центар за рани развој и инклузију износи између 0,8 и 1,0 ha, са предвиђеном корисном површином објекта до 2.000 m². Пожељно је да се локација изабере у зони средишњег урбаног прстена, у непосредној близини постојећих јавних сервиса (вртића, домова здравља, школа).

Када је у питању развој програма **Становања уз подршку за лица са интелектуалним сметњама**, циљ ове услуге је да се обезбеди достојанствено и самостално становање особама које су живе у институцијама или су у ризику од социјалне изолације. Модел подразумева мање стамбене јединице за 3-6 корисника, у којима је обезбеђена свакодневна стручна подршка у зависности од индивидуалних потреба.

Основни принципи на којима се заснива планирање ових објеката су:

- интеграција у постојеће стамбене целине, уместо формирања издвојених зона;
- компактност и приступачност јавним сервисима (здравство, продавнице, јавни превоз);
- безбедност и приступачност у складу са стандардима универзалног дизајна;
- могућност флексибилне подршке и увођења мобилних тимова;
- децентрализовани приступ - више мањих јединица у различитим деловима града.

Табелом 67 дат је приказ просторних параметара у односу на тип јединица, ослањајући се на Правилник о ближим условима за пружање услуга социјалне заштите (Сл. гласник РС 42/2013, 89/2020), документ Савета Европе „*European Charter on Community Living*“ (2019) и препоруке Конвенције Уједињених Нација о правима особа са инвалидитетом (2017).

Табела 67. Просторни параметри у односу на тип јединица за становање уз подршку

Тип јединице	Капацитет	Површина објекта	Површина парцеле	Основне карактеристике
Мала јединица	3–4 корисника	90–120 m ²	250–300 m ²	у рангу породичне куће, мирна стамбена зона, приступачан терен
Средња јединица	5–6 корисника	130–160 m ²	350–400 m ²	могућност дневног боравака и групних активности
Групни објекат	8–10 корисника	200–250 m ²	500–600 m ²	комбиновани модел становања и дневне подршке

За програм „становања уз подршку“ пожељно је користити постојеће објекте за адаптацију (породичне куће, напуштене јавне зграде, станове у приземљу стамбених блокова), чиме се смањују трошкови изградње. Уколико се за ове потребе пројектују нови објекти они морају бити у потпуности приступачни уз адекватно пројектовање рампи, стаза, и без коришћења прагова. Унутрашњи распоред просторија треба да обезбеди дневни боравак, заједничку трпезарију, собе за спавање, просторију за подршку, двориште или терасу. Препоручује се енергетски ефикасан и одржив дизајн, са малим трошковима одржавања.

У Нишу ова услуга треба да се развија као мрежа мањих стамбених јединица распоређених по општинама, према моделу приказаном у Табели 68.

Табела 68. Модел развоја програма Становање уз подршку за Град Ниш

Градска општина	Локација	Тип	Површина објекта/ парцеле	Критеријуми избора	Напомена / препорука
-----------------	----------	-----	---------------------------	--------------------	----------------------

Медијана	подручје Булевар др Зорана Ђинђића	средња	150 m ² / 350–400 m ²	централна локација, близина здравствених и социјалних услуга, приступ јавном превозу	већ постоји у одређеном капацитету
Пантелеј	зона између Бул. Св. Пантелејмона и Књажевачке	мала	100 m ² / 300 m ²	добра инфраструктурна опремљеност, мирно окружење, близина општинског центра, постојеће здр. станице	нови објект или адаптација постојећег у власништву града
Палилула	стамбена зона Бубањ	средња	140 m ² / 400 m ²	централни положај у односу на источни део града, близина јавних садржаја и паркова	нови објект или адаптација постојећег у власништву града
Црвени Крст	насеље Бранко Бјеговић	мала	100 m ² / 250–300 m ²	стамбено насеље, добра саобраћајна повезаност, мирно окружење	обезбедити приступ јавним површинама и зелени појас
Нишка Бања	централна зона Нишке Бање	групни објект	220 m ² / 600 m ²	погодна микроклима, близина здравствених установа и рекреативних садржаја	регионални модел за „становане уз подршку + дневни боравак“

Потреба за „Становањем уз подршку“ представља важан сегмент развоја социјалне инфраструктуре града Ниша. Уместо изградње централизованог објекта, ова услуга треба да буде децентрализована и интегрисана у стамбено ткиво града, кроз више мањих јединица које обезбеђују индивидуализовану подршку корисницима. Овим приступом град унапређује капацитете за социјалну инклузију и остварује стандарде доступности и једнаких могућности у складу са националним и европским политикама.

На сличан начин треба третирати и социјално становање, што излази из оквира ове Студије.

6.3 Објекти намењени здравственој заштити

Функционалан и ефикасан рад здравственог система представља један од основних предуслова квалитета живота становништва. Он се заснива на повољној организацији мреже установа примарне, секундарне и терцијарне здравствене заштите попут домова здравља, амбуланти, завода, установа хитне помоћи и болница – које обезбеђују континуитет и доступност здравствених услуга грађанима. Улога здравствене заштите је двострука: првенствено представља стуб превентивне, дијагностичке и терапијске делатности, а такође омогућава практичну имплементацију здравствене политике на локалном и регионалном нивоу.

Просторна дистрибуција, организација и капацитет ових установа од кључног је значаја за правременост и једнакост у приступу здравственој заштити. Савремени развојни услови градова захтевају да објекти здравства буду усклађени са демографским променама, ширењем града и технолошким иновацијама у медицини, али и са принципима одрживости, приступачности и инклузивности. Анализа њихових просторних капацитета, кадровске структуре, међусобне функционалне повезаности и услова рада представља основу за дефинисање планских мера којима ће систем здравствене заштите у Нишу одговорити на потребе становништва у наредним деценијама.

Преглед законодавног оквира и нормативних аката

Анализа сектора здравства у оквиру Студије објекта јавне намене са аспекта законодавства и нормативних аката ослања се на:

- **Закон о здравственој заштити** („Сл. гласник РС“, бр. 25/2019, 92/2023) – дефинише улогу и надлежности јавних установа у систему здравствене заштите;

- **Закон о апотекарској делатности** („Сл. гласник РС“, бр. 17/2019) – уређује услове за обављање апотекарске делатности, власничке облике и равноправност јавног и приватног сектора;
- **Закон о јавном здрављу** („Сл. гласник РС“, бр. 15/2016, 68/2020);
- **Закон о трансфузијској медицини** („Сл. гласник РС“, бр. 145/2018);
- **Стратегију развоја здравствене заштите Републике Србије (2022–2030)** – истиче потребу очувања доступности здравствених услуга у мање насељеним и маргинализованим срединама;
- **Стратегију јавног здравља у Републици Србији 2018–2026** ("Сл. гласник РС", бр. 61/2018);
- **Програм дигитализације у здравственом систему Републике Србије за период 2022 – 2026. године** („Сл. гласник РС“, бр. 30/18);
- **Правилнику о просторним условима за обављање апотекарске делатности** – регулише минималне техничке услове и стандарде за отварање апотека;
- **Уредбу о плану мреже здравствених установа** („Сл. гласник РС“, бр. 5/2020, 11/2020, 52/2020, 88/2020, 62/2021, 69/2021, 74/2021 и 95/2021);
- **Правилнику о условима и начину унутрашње организације здравствених установа** („Сл. Гласник РС“, бр. 43/2006 и 126/2014);
- **Правилнику о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе** ("Сл. гласник РС", бр. 43/2006, 112/2009, 50/2010, 79/2011, 10/2012 - др. правилник, 119/2012 - др. правилник, 22/2013, 16/2018, 18/2022, 20/2023, 87/2024, 21/2025, 29/2025, 75/2025 и 86/2025);
- **Правилнику о организацији и начину рада службе хитне медицинске помоћи** („Сл. гласник РС“, бр. 21/2020);
- **Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инавидитетом, деци и старим особама** („Сл. гласник РС“, бр. 22/2015);
- **Европске смернице за трансфузијску медицину** (European Directorate for the Quality of Medicines & HealthCare - EDQM, 2020)

Табелом 69 дат је преглед норматива за објекте свих нивоа здравствене заштите.

Табела 69. Преглед норматива за објекте свих нивоа здравствене заштите

Елемент	Норматив	Специфичност	Извор
Дом здравља	1 на мин. 10000 становника	у изузетним случајевима може и за мањи бр. становника	Уредба о плану мреже здравствених установа, чл. 5 (2021)
Здравствена станица	за мин 5000 становника	када су места удаљена више од 10 km од дома здравља	Уредба о плану мреже здравствених установа, чл. 7 (2021)
Апотекарска установа	за подручје од мин 40000 стан.	може имати огранке за подручје од мин. 10000 становника	Уредба о плану мреже здравствених установа, чл. 9 (2021)
Апотека	за подручје од 4000 становника	-	Уредба о плану мреже здравствених установа, чл. 9 (2021)
Завод за з.з. студената	за мин 10000 студената	-	Уредба о плану мреже здравствених установа, чл.11 (2021)
Болничка постеља II заштита	5.5 на 1000 становника	од 3.5 за кратку хоспитализацију до 0.5 за рехабилитацију	Уредба о плану мреже здравствених установа, чл.21 (2021)

Болничка постеља III заштита	0.85 на 1000 становника	-	Уредба о плану мреже здравствених установа, чл.25 (2021)
Одељење опште болнице	24-40 постеља	стандардно лечење	Правил. о условима и начину унут. организације здравств. установа чл. 22 (2014)
	12-16 постеља	полуинтензивно лечење	
	6-12 постеља	интензивно лечење	
Одељење специјалне болнице	30-60 постеља	за хронична обољења	Правил. о условима и начину унут. организације здравств. уст. чл. 25, 26 и 27 (2014)
	40-80 постеља	психијатарска обољења	
	до 30 постеља	рехабилитација	
Клиничка одељења	20-30 постеља	стандардно лечење	Правил. о условима и начину унут. организације здравств. уст. чл. 29 и чл. 35 (2014)
	12-16 постеља	полуинтензивно лечење	
	6-12 постеља	интензивно лечење	
Површина ординације	10 m ²	-	Правилник о бл. условима за обављање здравствене делатности, чл. 45 (2025)
Повр. сале за операцију	20 m ²	исти норматив се односи и на порођајну салу	Правилник о бл. условима за обављање здравствене делатности, чл. 45 (2025)
Болесничка соба	5.5 m ²	одрасли	Правилник о бл. условима за обављање здравствене делатности, чл. 45 (2025)
	3.5-4 m ²	деца	
Апотека	45 m ²	-	Правилник о бл. условима за обављање здравствене делатности, чл. 45 (2025)

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Објекти здравствене заштите класификују се према нивоима здравствене заштите на:

- објекте примарне здравствене заштите - домови здравља, амбуланте, заводи и здравствени центри (индивидуални или у оквиру објеката других јавних сектора);
- објекте секундарне здравствене заштите - опште и специјалне болнице;
- објекте терцијарне здравствене заштите - универзитетске болнице, институти, клинички центри.

Студијом ће бити обухваћени и објекти апотекарске делатности која се обавља на свим нивоима здравствене заштите.

6.3.1 Објекти примарне, секундарне и терцијарне здравствене заштите

Објекти примарне и терцијарне здравствене заштите на територији града Ниша су систематизовани у Табели 70.

Табела 70. Списак објеката примарне и терцијарне здравствене заштите

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
З-П-1	Дом здравља Ниш	Војводе Танкосића 15	да	одговарајућа	добро
З-П-2	ЗС „Ратко Павловић“	Пантелејска 79	не*	одговарајућа	неопходна реконструкција
З-П-3	ЗС „Душко Радовић“	Ген. Милојка Лешњанина 9	да	потребно унапређење	потребна санација
З-П-4	ЗС „12. фебруар“	Јелене Димитријевић 9	да	одговарајућа	потребна санација
З-П-5	ЗС „Расадник“	Старца Вујадина 1	да	неодговарајућа	неопходна реконструкција

3-П-6	ЗС „Бубањ“	Салвадора Аљендеа 2А	да	одговарајућа	добро
3-П-7	ЗС „Лира“	Алексиначка 1А	не	одговарајућа	добро
3-П-8	ЗС „Нишка Бања“	Школске чесме 2Г, Нишка Бања	не	одговарајућа	добро
3-П-9	ЗС „Ново Село“	Јастребачких партизана 5, Девети мај	да	одговарајућа	добро
3-П-10	ЗС „Горња Топоница“	Стевана Синђелића 369, Горња Топоница	делимично	одговарајућа	добро
3-П-11	ЗС „Габровац“	Победе 32А, Габровац	да	одговарајућа	добро
3-П-12	ЗС „Трупале“	Цара Лазара 32, Трупале	да	одговарајућа	нема података
3-П-13	ЗС „Чокот“	Моравска 2, Чокот	не	одговарајућа	нема података
3-П-14	ЗС „Црвена Звезда“	Шабачка 18	не	неодговарајућа	потребна санација
3-П-15	ЗС „Доња Врежина“	8. Конгреса 3	не	одговарајућа	нема података
3-П-16	ЗС „Бранко Бјеговић“	Инжињера Бирвиша 48	да	одговарајућа	потребна санација
3-П-17	ЗС „Ледена Стена“	Жртве фашизма 1	не	одговарајућа	потребна санација
3-П-18	ЗС „Дуваниште“	Мајаковског 20Г	да	одговарајућа	добро
3-П-19	ЗС „Брзи брод“	Павла Софрића 5, Брзи Брод	не	одговарајућа	добро
3-П-20	ЗА „Никола Тесла“	Заплањска 11, Никола Телса	не	одговарајућа	потребна санација
3-П-21	ЗА „Делијски вис“	Бојана Митровића 34А	не	одговарајућа	добро
3-П-22	ЗА „Чаир“	Зетска 12	да	одговарајућа	неопходна реконструкција
3-П-23	ЗА „Прва Кутина“	Првокутинска 66 А, Прва Кутина	не	одговарајућа	нема података
3-П-24	ЗА „Доње Међурово“	Ђуре Јакшића 59, Доње Међурово	не	одговарајућа	нема података
3-П-25	ЗА „Поповац“	Војника Милована Јовановића 12, Поповац	не	одговарајућа	неопходна реконструкција
3-П-26	ЗА „Медошевац“	Богдана Благојевића 2Б, Медошевац	не	неодговарајућа	неопходна реконструкција
3-П-27	ЗА „Милка Протић“	Трећа 5, н. Милка Протић	не	одговарајућа	нема података
3-П-28	Служба кућног лечења медицинске неге и палијативног збрињавања	Рајићева бр.22	да	одговарајућа	потребна санација
3-П-29	Спортски диспансер	Стевана Немање 48	да	одговарајућа	добро

3-ХМ-1	Завод за хитну медицинску помоћ	Др Миодрага Лазића 21	да **	одговарајућа	потребна санација
3-ХМ-2	ЗС Исток (ЗС ДЗ „Лира“)	Алексиначка 1А	не	одговарајућа	добро
3-ХМ-3	ЗС Запад (ЗС ДЗ „Ледена стена“)	Жртве фашизма 1	не	одговарајућа	потребна санација
3-ХМ-4	ЗС Север (МК Ратко Јовић)	Ратко Јовић 10	не	одговарајућа	потребна санација
3-ХМ-5	ЗС Југ (ЗС ДЗ „Расадник“)	Старца Вујадина 1	да	неодговарајућ	неопходна реконструкција
3-ХМ-6	ЗС Нишка бања (ЗС ДЗ Н. бања)	Школске чесме 2Г, Нишка Бања	не	одговарајућа	добро
3-ХМ-7	ЗС Аеродром Константин Велики	Ваздухополовац а 24	не	одговарајућа	нема података
3-3-1	Завод за здрав. заштиту студената	Бул. др Зорана Ђинђића 52а	да	одговарајућа	потребна санација
3-3-1а	Завод за здрав. заштиту студената	Катићева 29	да	потребно унапређење	потребна санација
3-3-2	Завод за плућне болести и туберкулозу	Бул. др Зорана Ђинђића 83	да	одговарајућа	добро
3-3-3	ЗС Диспанзер МИН - 333РН	Шумадијска 1	да	одговарајућа	добро
3-3-4	ЗС Диспанзер ЕИ - 333РН	Булевар Цара Константина 84-86	не	одговарајућа	потребна санација
3-3-5	ЗС Диспанзер ДИН - 333РН	Булевар 12 фебруара 74	не	одговарајућа	добро
3-3-6	ЗС Диспанзер Лаке индустрије - 333РН	Бранка Радичевића 50	да	потребно унапређење	неопходна реконструкција
3-3-7	ЗС Диспанзер Нитекс – 333РН	Пантелејска 58	да	одговарајућа	добро
3-3-8	ЗС Амбуланта Јастребац - 333РН	Хумска бб	не	потребно унапређење	добро
3-3-9	ЗА Палилула - 333РН	Хајдук Вељкова 58	да	неодговарајућа	неопходна реконструкција
3-3-10	ЗА СУП - 333РН	Наде Томић 18	не	одговарајућа	нема података
3-3-11	ЗА Леони - 333РН	Димитрија Туцовића бб	не	одговарајућа	нема података
3-3-12	ЗС НИР - 333РН	Бул. др Зорана Ђинђића 52	да	одговарајућа	добро
3-3-13	Завод за заштиту радника Железнице Србије	Димитрија Туцовића 10	не	потребно унапређење	потребна санација
3-3-14	Завод за трансфузију крви Ниш	Бул. др Зорана Ђинђића 48	да	потребно унапређење	потребна санација
3-3-15	Завод за јавно здравље Ниш	Бул. др Зорана Ђинђића 50	да	потребно унапређење	потребна санација
3-Т-1	Универзитет. клинички центар***	Бул. др Зорана Ђинђића 48	да	одговарајућа	потребна санација

3-Т-2	Клиника за денталну медицину Ниш	Бул. др Зорана Ђинђића 52	да	одговарајућа	потребна санација
3-Т-3	Специјална болница за психијатријске болести „Горња Топоница“	Стевана Синђелића 39	да	одговарајућа	потребна санација
3-Т-3а	Центар за заштиту менталног здравља у заједници (део СБ Г. Топоница)	Радних бригада 22	не	одговарајућа	добро
3-Т-4	Институт за лечење и рехабилитацију „Нишка Бања“	Српских јунака 2	да	одговарајућа	потребна санација
3-Т-5	Завод за судску медицину	Бул. др Зорана Ђинђића 81	да	одговарајућа	потребна санација
3-Т-6	Војна болница Ниш	Бул. др Зорана Ђинђића 76	да	одговарајућа	потребна санација

* подразумева да објекат није мапиран у претходном ГУП-у

** није у складу са новим Мастер планом УКЦ НИШ

*** УКЦ Ниш је сагледан нао целина како је Мастер планом третиран

Аналитички осврт

Са аспекта планског хоризонта до 2040. године, неопходно је размотрити унапређење просторне дистрибуције и свеобухватни развој здравственог система. Кључне мере које се издвајају јесу:

- **Планирање простора за секундарну здравствену заштиту (болнице)**, с обзиром на то да је тренутни систем усмерен искључиво на примарну заштиту;
- **Развој додатних локација за домове здравља**, којима би се растеретио централни објекат и обезбедила равномернија доступност услуга. Ово је посебно важно јер постоје значајне разлике у квалитету и доступности између централног објекта и издвојених станица/амбуланти;
- **Здравствене станице и амбуланте**, према досадашњем концепту потребно је планирати и у новим насељима водећи рачуна о равномерној доступности примарне заштите за све становнике.

Примарна здравствена заштита

Дом здравља Ниш представља централну институцију примарне здравствене заштите на територији града, са мрежом која обухвата један централни објекат и више издвојених здравствених станица и амбуланти. Територијална расподела организована је по принципу прихватљиве доступности, али тренутни капацитети и просторна покривеност нису у потпуности адекватни за град величине преко 220.000 становника. Овај изазов је додатно наглашен чињеницом да је Ниш административно подељен на пет општина и да у граду не постоји секундарна здравствена заштита (болнице).

Специфичне институције примарне здравствене заштите које опслужују посебне категорије становништва, као што су студенти и радници, представљају значајан допунски ресурс у систему здравствених услуга. У складу са стратегијом развоја и рационализације здравства у Србији, дугорочни планови су њихова интеграција у мрежу домова здравља. У контексту ове студије, ове локације су вредноване као саставни део система примарног здравства града и као

допунски капацитет основног примарног здравственог система који у Нишу представља Дом здравља.

Терцијарна здравствена заштита

Здравствени систем у Нишу један је од најкомплекснијих сегмената јавне инфраструктуре, са институцијама које имају не само локални, већ и регионални значај. С обзиром на демографске промене, растуће потребе становништва и константне реформе у систему здравствене заштите, уочавају се бројни просторни и функционални изазови који захтевају пажљиво планирање у наредном периоду.

Највећи просторни изазови препознају се у оквиру **Универзитетског клиничког центра (УКЦ)**, чији је развојни концепт дефинисан мастер планом. Планира се изградња нових блок објеката и рушење старих, при чему се поједини делови комплекса прогушћавају новом изградњом, док је у југозападном делу предвиђено рашчишћавање за парковске површине. Такав приступ носи двоструки ризик: с једне стране, повећана густина може довести до неповољних просторних услова (недовољна инсолација и проветравање објеката), док са друге стране, потпуно рушење и претварање у парк може постати економски неисплативо због високих трошкова рушења и деконтаминације. Са позитивне стране, концепт омогућава физичко приближавање делова система УКЦ новој централној згради, али постојеће приватне парцеле у урбаном блоку стварају „уско грло“ које овај процес реално ограничава. Из тог разлога, концепт мастер плана неопходно је критички преиспитати пре приступања конкретној реализацији.

Заводи

Завод за јавно здравље Ниш функционише у условима који више не задовољавају савремене стандарде јавног здравља. Посебно је изражен недостатак адекватног простора за пријемно одељење. Иако је проблем лоциран, он је решив у оквирима постојеће парцеле, што омогућава планирање нове зграде као приоритетног пројекта.

Завод за трансфузију крви такође се суочава са недостатком капацитета. И у овом случају, најрационалније решење је проширење у оквиру постојеће парцеле, чиме би се очувала функционална повезаност са осталим здравственим установама и избегао додатни трошак релокације.

Посебан изазов представља положај **Завода за хитну медицинску помоћ (ЗХМП)**. Пошто је његова постојећа парцела предвиђена за изградњу Дечје клинике у оквиру комплекса УКЦ, неопходно је дефинисати нову локацију за централни објект Завода. Због специфичности његовог рада и технолошке повезаности са услугама УКЦ-а, посебно ургентним центром, нова зграда ЗХМП мора бити смештена у непосредној близини УКЦ-а. Ово представља један од кључних планских задатака за наредни период, како би се обезбедила функционална интеграција и оптимална ефикасност система ургентне медицине. ЗХМП је организован и кроз неколико стратешких пунктова у граду (позиционирани на кључним странама света у граду - на северу, југу, западу и истоку, аеродрому и Нишкој Бањи). Иако је у постојећим просторним могућностима (углавном се користе објекти месних канцеларија) постигнута оптимална организација рада, потребно је размотрити формирање, поред једног централног објекта и допунских пунктова са мобилним екипама (самим тим и гаражом) како би се оптимизовала теренска служба и њихово време реакције.

Сумирано, здравствени систем у Нишу захтева у наредном периоду четири кључна правца интервенције:

- изградњу нове зграде Завода за јавно здравље;
- формирање секундарног нивоа здравствене заштите (болнице);
- проширење капацитета Завода за трансфузију и критичко преиспитивање развојног концепта УКЦ-а;

- проналажење адекватне локације за Завод за хитну медицинску помоћ у непосредном окружењу клиничког центра.

У Табели 71 дат је преглед процене будућих потреба здравственог система у Нишу за период до 2040. године.

Табела 71. Процена будућих потреба здравственог система у Нишу до 2040. године

Аспект	Будуће потребе	Правни и нормативни оквир
Демографски трендови	Пораст удела старе популације захтева развој геронтолошких одељења и специјализованих установа; потребно планирати бољу доступност примарне здравствене заштите у приградским и руралним деловима.	Закон о здравственој заштити (2023), Стратегија јавног здравља у Републици Србији 2018–2026 (2018)
Примарна здравствена заштита	Развој нових домова здравља на више локација ради растерећења централног објекта; модернизација постојећих амбуланти; интеграција студентске и радничке медицине у систем Дома здравља.	Закон о здравственој заштити (2023), Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности у здравственим установама и другим облицима здравствене службе (2025)
Секундарна здравствена заштита	Планирање простора за развој болница (као облик секундарне здравствене заштите), које тренутно недостају у систему града.	Закон о здравственој заштити (2023), Стратегија развоја здравствене заштите у Републици Србији 2022–2030 (2022)
Терцијарна здравствена заштита (УКЦ Ниш)	Критичка ревизија мастер плана УКЦ; уравнотежити нову изградњу и рушење старих објеката; обезбедити адекватну инсолацију и проветравање; минимизирати трошкове рушења/деконтаминације; планирати просторни развој без блокирања приступа.	Закон о здравственој заштити (2023), Закон о планирању и изградњи (2021), Директива 2010/31/EУ о енергетским карактеристикама зграда (2010)
Завод за јавно здравље	Потребна нова зграда са адекватним пријемним одељењем на постојећој парцели.	Закон о јавном здрављу (2020)
Завод за трансфузију крви	Недостајући капацитети - решиво у оквиру постојеће парцеле.	Закон о трансфузијској медицини (2018), Европске смернице за трансфузијску медицину (2020)
Завод за хитну медицинску помоћ	Нова централна локација неопходна због анексије постојеће парцеле од стране УКЦ-а; нова зграда мора бити у непосредној близини УКЦ-а ради функционалне повезаности са ургентним центром.	Закон о здравственој заштити, Правилник о организацији и начину рада службе хитне медицинске помоћи (2020)
Инфраструктурни стандарди	Обезбедити адекватан паркинг, приступ хитне помоћи, модерне инсталације за климатизацију и стерилне услове; увести стандарде енергетске ефикасности и приступачности.	Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инавалитетом, деци и старим особама (2015), Директива 2012/27/EУ о енергетској ефикасности
Будући развој система	Интеграција примарне, секундарне и терцијарне заштите у јединствен урбани здравствени систем; равномерна	Закон о дигиталној имовини (2020) – у контексту дигитализације здравства, Програм дигитализације

6.3.2 Просторно-функционалне смернице и развојни оквир

Смернице примарна здравствена заштита

Нормативни оквир

Дефинисање параметара за планирање система примарне здравствене заштите заснован је на на диференцираном приступу, у складу са типологијом насеља, густином насељености и просторном организацијом града. Примењен је модел који уважава специфичности различитих урбаних и периурбаних контекста, са циљем обезбеђивања функционалне доступности здравствених услуга за све категорије становништва. Нормативни оквир обухвата параметре циљане покривености, радијуса доступности, типа објеката и њиховог капацитета, и представља основу за процену потреба и даље усмеравање развоја мреже здравствених установа.

Табела 72. Нормативни параметри за примарну здравствену заштиту по типовима насеља

Тип насеља	Циљана покривеност*	Радијус доступности	Тип објекта	Просечан капацитет
Тип 1 – централна урбана	100%	800–1200 m	дом здравља (централни)	40.000–70.000 становника
Тип 2 – стабилна урбана	90–100%	800–1200 m	дом здравља / веће здравствене станице	20.000–40.000
Тип 3 – зоне трансформације	90–100%	800–1200 m	нове здравствене станице / амбуланте	15.000–25.000
Тип 4 – периурбана	70–90%	до 1500 m	амбуланте / мањи здравствени пунктови	5.000–15.000
Тип 5 – мала насеља	50–70%	до 1500–2000 m	амбуланте / повремени пунктови	2.000–5.000
Тип 6 – депопулациона	≤50%	до 2000 m	мобилне службе / интегрисани модели	до 2.000
Тип 7 – специфична	варијабилно	варијабилно	специјализовани објекти / комбиновани модели	варијабилно

* проценат становништва који се налази унутар радијуса доступности

Дом здравља

Систем примарне здравствене заштите на територији града Ниша организован је кроз мрежу здравствених објеката чији је носилац Дом здравља Ниш, смештен на територији општине Медијана. Та институција обавља делатност за целокупно градско подручје, са развијеном мрежом здравствених станица и амбуланти које покривају поједине реоне. Иако ова мрежа у већој мери обезбеђује функционалну покривеност, просторни развој града и раст густине насељености у појединим општинама указују на потребу формирања нових општинских домова здравља, који би преузели део територијалне и организационе одговорности за примарну заштиту. Општина Пантелеј бележи најинтензивнији пораст становништва у последњој деценији, као и повећану изградњу у стамбеним зонама средње и високе густине. С обзиром на специфичности ових општина, неопходно је планирање нових здравствених центара који ће омогућити равномернију доступност услуга и растеретити постојећи капацитет Дома здравља у Медијани.

Општине Пантелеј и Палилула

Општина Пантелеј има приближно 55.000 становника, од чега око 36.000 живи у урбаном делу града, док остатак чине становници периурбаних и руралних подручја. Реалну потребу за свакодневним коришћењем услуга централних јединица примарне заштите има управо урбани део, који се простира око Булевара Светог Пантелејмона и Медијана, улица Косовке Девојке и Књажевачке, које формирају главни саобраћајни прстен на територији општине.

Рурални део општине треба покрити секундарним амбулантама у већим насељима (попут Горњег Матејевца, Доње Врежине, итд.), површине по 400–500 m², дигитално повезаним са централним системом. На овај начин се обезбеђује функционална и трошковно рационална дистрибуција услуга.

Анализа просторне дистрибуције становништва и постојећих здравствених објеката показује да општина Палилула, иако има јасно дефинисано урбано језгро јужно од пруге Ниш–Пирот, није хомогена у погледу насељености и приступачности јавним сервисима. Урбано подручје обухвата приближно 52.000 становника, али је истегнуто у правцу исток–запад, са густим зонама Бубња, Расадника, Црвене звезде и Делијског виси. Због таквог линијског развоја и територијалне издужености, један централни објекат Дома здравља не може адекватно да покрије целокупну територију општине, али је оправдано планирање централног Дома здравља уз развој и задржавање локализованих здравствених станица у делу урбаног подручја и у руралном простору градске општине.

Табела 73. Препоручени архитектонско-урбанистички параметри за Дом здравља

Параметар	Препорука
Површина објекта	2.200–2.500 m ² (БРГП)
Површина парцеле	0,7–0,8 ha (7.000–8.000 m ²)
Индекс заузетости	0,30–0,50
Индекс изграђености	0,35
Зелене површине	≥ 30% парцеле
Паркинг	30 места (од тога 5 за особе са инвалидитетом)
Могућност доградње	да – резервисати додатних 0,2 ha

Критеријуми за избор локација

За обе општине препоручује се изградња Дома здравља општинског типа, капацитета за око 35–40 хиљада становника, са објектом површине 2.000–2.200 m² на парцели од најмање 0,7 ha (7.000 m²). Локација би требало да буде у оквиру *јавне зоне*, како би се обезбедила интеграција са осталим општинским сервисима и лак приступ јавним превозом.

При избору локација за нове домове здравља потребно је руководити се следећим критеријумима:

- **Демографска гравитација** – број становника у зони радијуса до 1,2–1,5 km, са приоритетом зона које немају адекватну здравствену покривеност.
- **Саобраћајна приступачност и повезаност** – позиционирање уз примарне или секундарне градске саобраћајнице, али не непосредно уз магистралне токове.
- **Просторни потенцијал** – довољна површина парцеле (0,7–1,0 ha) за изградњу, приступ и зелене површине.
- **Интеграција са јавним садржајима** – просторна повезаност са школом, дечјим вртићем, културним и административним центрима општине.
- **Зелени и хумани амбијент** – могућност формирања парка, пешачких прилаза и зона за одмор корисника.
- **Фазни развој** – могућност проширења објекта у складу са растом популације.

Планирањем домова здравља у општинама Пантелеј и Палилула стварају се услови за полицентричну организацију здравственог система града Ниша, у складу са територијалним и демографским развојем. Нови објекти би, уз постојећу мрежу здравствених станица, омогућили равномерну доступност, бољу територијалну покривеност и растерећење централног Дома здравља у Медијани. Овај модел представља савремену праксу интегрисане примарне заштите у урбаним целинама са више локалних центара. Алтернативно, могуће је планом задржати концепт и једног Дома здравља на нивоу града Ниша, што излази из нормативних стандарда, али одговара наслеђеном стању.

Општина Црвени Крст

Општина Црвени Крст има приближно 35.000 становника, али је њена територија специфична јер обухвата:

- велики део административно-војних и универзитетских комплекса;
- мање стамбене зоне дуж Булевара Николе Тесле и око насеља Стеван Синђелић;
- и значајне неизграђене или ограничено доступне површине у зонама некадашњих касарни и привредних комплекса.

У таквом контексту, општина нема јасно формирано урбано језгро са великом концентрацијом становништва, већ више дисперзних стамбених зона које гравитирају према централним градским деловима. Због тога је већина становника већ укључена у мрежу коју покрива постојећи Дом здравља Ниш (у Медијани), као и његове теренске станице у западним деловима града (н. Бранко Бјеговић, н. Медошевац итд).

На територији општине Црвени Крст већ функционише неколико здравствених пунктова и амбуланти, који адекватно покривају постојеће стамбене зоне (посебно у насељу Бранко Бјеговић). У урбаном смислу, ова општина још није достигла критичну масу становника нити просторну структуру која би оправдала посебан Дом здравља као засебан објект са свим службама. Због тога, развојни пројекти, као што је државни стамбени комплекс у зони Булевара пуковника Горана Остојића, могу у наредним годинама створити основу за проширење постојећих капацитета здравствене заштите, али не и потребу за потпуно новим домом.

Даље планирање развоја здравствене инфраструктуре у општини Црвени Крст подразумева задржавање садашње организације, при чему становништво ове општине наставља да користи услуге главног Дома здравља у Медијани, односно Дома здравља Пантелеј (ако буде изграђен). Потребно је и ојачати постојеће пунктове и амбулante у зони насеља, са фокусом на проширење примарних служби. Важно је пратити развој стамбеног подручја на Булевару пуковника Горана Остојића на прагматичан начин, што подразумева просторно-планерске интервенције под условом да дође до значајног повећања броја становника у тој зони (преко 10.000). У том случају је оправдано предвидети секундарни здравствени центар површине 1.200–1.500 m² у оквиру истог урбаног комплекса. До тада, потребно је размишљати о интеграцији здравствених садржаја и јавних услуга, тј. пожељно је планирати их у склопу мултифункционалних јавних објеката, заједно са културним, образовним или административним сервисима. Овакав приступ смањују трошкове и побољшава доступност.

У овом развојном циклусу није оправдано планирати изградњу издвојеног дома здравља за општину Црвени Крст. Демографска структура, просторна организација и близина централног Дома здравља у Медијани омогућавају да се здравствене потребе становништва решавају кроз постојећу мрежу станица и амбуланти. Препоручује се реконструкција и функционално проширење постојећих пунктова, као и континуирано праћење урбаног раста у општини ради евентуалног будућег планирања примарног здравственог центра.

Табела 74 даје синтетички преглед постојећих и идентификованих потребних капацитета по разматраним насељима.

Табела 74. Постојећи и препоручени капацитети објекта примарне здравствене заштите по насељима и типологији насеља

Општина	Насеље	Доминантни карактер	Тип насеља	Број постојећих објекта/пунктова ПЗЗ	Број новопредложених објекта/пунктова ПЗЗ
Медијана	Централна урбана зона	централно урбано	Тип 1	ДЗ(1)+ЗС(2)+ЗА(2)	-
Медијана	Брзи Брод	пери-урбано стабилно	Тип 2	ЗС (1)	-
Палилула	Централна урбана зона	урбано	Тип 2 / Тип 3	ЗС(4)+ЗА(2)	ДЗ(1)
Палилула	Потез (Сточни трг...)	транзиционо	Тип 3	ЗС(1)	-
Палилула	Делијски вис	пери-урбано	Тип 2	ЗА(1)	прелаз ЗА(1) у ЗС(1)
Палилула	Милка Протић	мало урбано	Тип 5	ЗА(1)	-
Палилула	Ледена стена	густо пери-урбано	Тип 3	-*	ЗС(1)
Палилула	Миново насеље	планско	Тип 3	-	ЗА(1)
Палилула	Виногради	непланско	Тип 5	-	-**
Палилула	Паси Пољана	пери-урбано растуће	Тип 3	-	ЗА(1)
Палилула	Доње Међурово	рурално	Тип 6	ЗА(1)	-
Палилула	Чокот	рурално	Тип 5	ЗС(1)	-
Палилула	Девети мај	пери-урбано	Тип 3	ЗС(1)	-
Палилула	Габровац	рурално стабилно	Тип 5	ЗС(1)	-
Палилула	Суви До	рурално	Тип 5	-*	ЗА(1)
Пантелеј	Централна зона	урбано	Тип 2 / Тип 3	ЗС(3)	ДЗ(1) или ЗС(2)
Пантелеј	Доња Врежина	трансформационо	Тип 3	-*	ЗС(1)
Пантелеј	Чалије	пери-урбано	Тип 3	ЗС(1)	-
Црвени Крст	Централна зона	специфична	Тип 3	ЗС(2)	ЗС(1)
Црвени Крст	Београд мала	централно-урбано	Тип 1	ЗС(1)	-
Црвени Крст	Шљака	периферно урбано	Тип 3	-*	размотрити ЗА(1)
Црвени Крст	Ратко Јовић	стабилно	Тип 2	-*	-
Црвени Крст	Бранко Бјеговић + Подвиник	секундарни центар	Тип 2	ЗС(1)	-
Црвени Крст	Доњи Комрен	пери-урбано	Тип 5	-*	-
Црвени Крст	Горњи Комрен	рурално	Тип 6	-	-
Црвени Крст	Медошевац	стабилно пери- урбано	Тип 3	ЗА(1)	-

Црвени Крст	Поповац	пери-урбано	Тип 5	ЗА(1)	-
Црвени Крст	Горња Топоница	институционално	Тип 7	ЗС(1)	-
Црвени Крст	Чамурлија	рурално мало	Тип 6	-	-
Нишка Бања	Нишка Бања	туристичко	Тип 7	ЗС(1)	-
Нишка Бања	Никола Тесла	пери-урбано велико	Тип 3	ЗА(1)	прелаз ЗА(1) у ЗС(1)
Нишка Бања	Прва Кутина	линеарно	Тип 4	ЗА(1)	-

ДЗ – дом здравља, ЗС – здравствена станица, ЗА – здравствена амбуланта; * делимична доступност из окружења;
 ** доступност из окружења

Према датој систематизацији може се закључити следеће:

- **Градска општина Медијана** не исказује потребу за новим капацитетима примарне здравствене заштите, већ за унапређењем постојећег система.
- **Градска општина Палилула** исказује потребу за увођењем једног дома здравља, формирањем једне нове здравствене станице и две здравствене амбуланте, као и унапређењем једне постојеће амбуланте у здравствену станицу.
- **Градска општина Пантелеј** захтева успостављање једног дома здравља и једне здравствене станице, односно алтернативно формирање три здравствене станице.
- **Градска општина Црвени Крст** показује потребу за увођењем једне здравствене станице, уз могућност формирања једне здравствене амбуланте у зонама недовољне покривености.
- **Градска општина Нишка Бања** исказује потребу за квалитативним унапређењем постојећег система, пре свега кроз трансформацију здравствене амбуланте у здравствену станицу.

Смернице секундарна здравствена заштита

Ова Студија нема за циљ да дефинише здравствени систем града Ниша на стручном и професионалном нивоу, што је у домену медицинске делатности. Њен циљ је да пружи урбанистички и просторни оквир за развој мреже здравствених установа, полазећи од постојећег система организације примарне и терцијарне здравствене заштите. У том смислу, Студија не може да донесе коначан закључак о потреби успостављања секундарног нивоа здравствене заштите, који у овом тренутку у Нишу институционално не постоји. Ипак, истраживања спроведена у оквиру израде Студије, као и консултације са представницима релевантних институција (пре свега Универзитетског клиничког центра Ниш и Дома здравља Ниш), указују на реалну и растућу потребу за увођењем болничких капацитета секундарног нивоа.

Нови болнички комплекс

Основни аргумент за ову иницијативу лежи у чињеници да је систем терцијарног здравства (УКЦ Ниш) преоптерећен великим бројем случајева који припадају нижим нивоима здравствене заштите, што доводи до смањења ефикасности, дужих листа чекања и повећаног оптерећења здравственог особља. Као најреалнија и економски најоправданија опција, према сагласним ставовима испитаних институција, издваја се интеграција постојеће Војне болнице у систем цивилног здравства, у функцији секундарног здравственог центра. Тај модел би омогућио да се већ постојећи капацитети – инфраструктурни, технички и кадровски – искористе рационално и функционално, уз минималне инвестиционе захвате и јасне добитке у доступности услуга.

Прихватајући овакво решење као реалан и оптималан сценарио (пре свега због постојећих људских ресурса, локације и опреме), Студија истовремено указује и на алтернативне могућности, уколико би се град у будућности определио за изградњу новог, независног болничког комплекса секундарног нивоа. У том случају, потенцијалне локације треба тражити у зонама нове изградње у општини Црвени Крст (потез између аутопута и Булевара Н. Тесле) или источног урбаног сектора (општина Пантелеј), где постоје просторни и инфраструктурни предуслови за изградњу савременог здравственог центра са развојним капацитетом.

Табела 75. Компарација сценарија развоја секундарног нивоа здравствене заштите у Нишу

Критеријум	Варијанта I — Интеграција Војне болнице	Варијанта II — Нови независни болнички комплекс	Коментар / оцена
Локација	Комплекс Војне болнице, Бул. др Зорана Ђинђића	Потенцијалне локације у о. Црвени крст или источном делу (општина Пантелеј)	Обе позиције у ширем централном гравитационом подручју града
Инфраструктура и приступ	Потпуно опремљено подручје, директан приступ булевару и УКЦ Ниш	Захтева нову комуналну и саобраћајну инфраструктуру	Предност интеграције у кратком року
Постојећи капацитети	Постоје зграде и техничка инфраструктура, делимично употребљива	Потребна нова изградња од темеља	Значајна уштеда ресурса код интеграције
Људски ресурси	Постоје медицински и технички кадар у систему МО који може бити укључен	Потребно ново запошљавање и организација	Интеграција омогућава бржу оперативну функционалност
Техничка и медицинска опрема	Постојећа опрема делимично савремена, уз могућност доградње	Потребна потпуна набавка	Оптималније коришћење државне имовине код интеграције
Функционални модел	Интегрисани модел – болница као цивилно-војна установа секундарног нивоа	Самостална установа у оквиру мреже јавног здравства	Обе опције захтевају измене у организацији здравственог система
Просторни потенцијал	Ограничен – постојећи урбани блок	Висок – могућност флексибилне изградње и проширења	Дугорочно, нова локација има већи потенцијал
Инвестициони обим	Средњи (реконструкција и адаптација)	Висок (нова изградња и инфраструктура)	Интеграција економски повољнија
Време реализације	2–4 године (фазна реконструкција)	5–7 година (планирање и градња)	Краткорочна предност прве варијанте
Еколошки и урбани утицај	Минимални утицај – већ урбанизована парцела	Виши, али уз могућност савремене „green hospital“ концепције	Нова локација омогућава енергетски ефикаснији модел
Синергија са УКЦ Ниш	Висока – физичка и организациона повезаност	Средња – зависно од избора локације	Јасна предност интеграције
Дугорочни потенцијал развоја	Средњи – ограничен парцелом и функцијом	Висок – могућност формирања новог здравственог кам-пуса	Варијанта II погодна као дугорочни сценарио

Процењена укупна оцена (1–5)	4,3 / 5	4,0 / 5	Интеграција Војне болнице рационалнија у кратком и средњем року
------------------------------	---------	---------	--

Опција I – интеграција Војне болнице у систем цивилног здравства

На основу извршене анализе, интеграција Војне болнице у систем цивилног здравства представља најрационалнији и брже изводљив модел успостављања секундарне здравствене установе у Нишу. Овим приступом би се постојећи кадровски и технички ресурси ефикасно ставили у функцију јавног здравства, уз минималне инвестиције. Истовремено, варијанта новог болничког комплекса треба да остане дугорочни сценарио развоја, који би омогућио формирање савременог здравственог кампуса у складу са растом града и развојем нових урбаних центара.

Опција II – нови независни болнички комплекс

За изградњу новог објекта болнице секундарног нивоа здравствене заштите у граду Нишу, који би имао капацитет од приближно 250 до 300 постеља, потребно је обезбедити парцелу у распону од 3,5 до 4,5 хектара, са могућношћу каснијег проширења до око 6 хектара уколико урбанистички услови то дозволе. Ова површина обухвата не само простор за главни болнички блок и амбулантне службе, већ и техничке просторије, саобраћајне површине, паркинг за возила запослених и пацијената, као и минимум 30% зелених површина ради очувања амбијенталног квалитета простора.

Избор локације треба да обезбеди добру саобраћајну повезаност са градским булеварима и магистралним коридорима, као и функционалну, али не и директну зависност од Универзитетског клиничког центра Ниш, ради рационалне поделе надлежности и протока пацијената. Предност имају простори у зони северно од касарне „Књаз Михајло Обреновић“ као и источни сектор града у општини Пантелеј, где постоје могућности формирања здравственог кампуса са приступним саобраћајницама и инфраструктуром већег капацитета.

Објекат болнице треба планирати као вишенаменски и флексибилан систем који ће омогућити фазну изградњу — почетну фазу за око 150 до 200 кревета и касније проширење до пуног капацитета. Архитектонска решења морају поштовати принципе енергетске ефикасности, природног осветљења, зонирања по наменама и хумане микроклиме, у складу са савременим стандардима „green hospital“ концепта.

Табела 76. Нормативни параметри за планирање секундарне болнице у граду Нишу

Категорија	Параметар / Норма	Препорука за примену у Нишу
Урбанистички параметри	Површина парцеле	3,5 – 4,5 ha (са могућношћу проширења до 6 ha)
	Индекс изграђености (BRGP/површина парцеле)	1,2 – 1,6
	Индекс заузетости (површина основе/површина парцеле)	0,25 – 0,35
	Зелене површине	минимум 30 % парцеле, са шумарским или парковским појасом
	Саобраћајни приступ	директан излаз на градски булевар или сабирну саобраћајницу, могућност посебног прилаза за санитетска возила
Архитектонски параметри	Спратност главног објекта	П + 3 / П + 4 (макс. висина ~20 m)
	Типологија објекта	атријумски или компактни блок-систем са могућношћу фазне доградње
	Корисна површина по кревету	70 – 90 m ² (укључује амбулантне, техничке и јавне просторе)

	Капацитет	250 – 300 постеља у почетној фази; прошириво до 400 постеља
Саобраћај и паркирање	Паркинг места	минимум 1 место на 2 постеље + 10 % за посетиоце
	Интерни саобраћај	раздвојени улази за санитетска, сервисна и приватна возила; пешачке стазе ка јавним зонама
	Простор за хелио-слетање (по потреби)	25 × 25 m, минимална дистанца 60 m од зграде
Функционалне зоне у оквиру комплекса	Медицински блок	стационарни и амбулантни део са могућношћу проширења
	Техничко-сервисна зона	котларница, праоница, магацин, гаража за санитетска возила
	Јавни део комплекса	пријемна зона, администрација, едукативни простор
Еколошки и енергетски стандарди	Енергетска класа	минимум А+, уз примену обновљивих извора енергије
	Уређење отворених простора	зелене површине, пешачке стазе, микро-амфитеатар, паркови за рехабилитацију
	Одвођење отпада и отпадних вода	интегрисан систем са сепарацијом медицинског отпада
Безбедносни и санитарни стандарди	Евакуациони излази	минимум два на сваком спрату, у складу са SRPS U.J1.060
	Противпожарна заштита	у складу са Правилником о техничким мерама (Сл. гласник РС 53/10)
	Контрола буке и загађења	акустичке баријере, зелени појасеви према стамбеним зонама
*Напомена: За урбанистички оквир новог ГУП-а препоручује се да се за болничке комплексе дефинише наменска зона „здравствена инфраструктура – болнички кампус“, са посебним режимом који подразумева: • забрану комерцијалне станоградње у оквиру зоне; • могућност увођења додатних функција јавног карактера (апотека, здравствени факултет, центар за едукацију, зелени парк); • обавезне пешачке и бициклистичке везе према околним јавним садржајима.		

Смернице за Заводе

Завод за јавно здравље

Анализом постојећег стања је утврђено да је питања новог Завода за јавно здравље решиво у склопу постојећег комплекса Института за јавно здравље у Нишу, на локацији Булевара др Зорана Ђинђића, у непосредној близини УКЦ-а и Градске болнице. Урбо-морфолошке карактеристике локације омогућују анексна проширења, екстензије и доградње. Овакав приступ би значајно побољшао неопходна проширења капацитета која су утврђена као главни недостатак постојеће локације.

Завод за трансфузију крви

Просторно проширење Завода за трансфузију крви је могуће активирањем ресурса објеката које УКЦ Ниш планира да исели или сруши у старом комплексу. Тиме би било омогућено проширење капацитета на локацији која је препозната од стране грађана као део града са дугом традицијом објеката намењеним здравственој заштити.

Завод за хитну медицинску помоћ

Постојећи објекат Завода за хитну медицинску помоћ (ХМП) у Нишу више не задовољава потребе савремене службе, нити испуњава стандарде у погледу капацитета, техничке опремљености и саобраћајне функционалности. С обзиром на исказане потребе и стратешки

значај ове институције за систем здравствене заштите града, Студија анализира могућности избора нове централне локације за смештај објекта Завода ХМП, као и мрежу секундарних пунктова ради ефикасније просторне покривености. Приликом одабира локације централног објекта ЗХМП, потребно је применити следеће критеријуме:

- саобраћајна доступност према магистралним правцима;
- временска дистанца до УКЦ-а и већих болница;
- могућност изградње функционалног комплекса са маневарским зонама;
- интеграција са постојећом инфраструктуром;
- могућност проширења и резервисања простора за логистику и едукацију;
- минимални утицај на становање и заштићено зеленило.

Нови централни објект Завода за хитну медицинску помоћ треба да буде пројектован као специјализовани здравствено-технички комплекс, који обједињује медицинске, логистичке и оперативне функције. Његово урбанистичко позиционирање мора обезбедити брзу и сигурну саобраћајну повезаност са свим деловима града, уз директан приступ магистралним и градским саобраћајницама првог реда.

Табела 77. Препоручени урбанистички параметри

Параметар	Препорука
Површина парцеле	мин. 0,6–0,8 ha (6.000–8.000 m ²)
Коефицијент заузетости (Кз)	≤ 0,35
Коефицијент изграђености (Ки)	≤ 1,0
Бруто развијена површина објекта	4.000–5.500 m ²
Максимална спратност	П+1 (локално П+2, уз техничке просторе)
Зелене површине	≥ 35% парцеле (парковско уређење, зона одмора посаде, сенке за возила)
Паркинг и маневарске површине	1 место/санитетско возило + 1/4 запослених, уз специјализоване трасе за улаз и излаз из комплекса (раздвојени токови)
Главни прилаз	директно повезан са булеваром или магистралом, без укрштања са локалним токовима

Табела 78. Препоручени архитектонско-просторни параметри

Параметар	Препорука
Функционалне зоне	Пријемно-дијагностичка зона - тријажа, ординације, мала хирургија, реанимација
	Оперативна зона возног парка – гараже, сервис, праоница, пуњење кисеоником
	Административна и комуникациона зона – оперативни центар, диспечерски центар, учионице, свлачионице, кантине.
	Техничко-логистички део – складишта, енергетска и иформатичка инфраструктура
Минималне висине простора	Радне и ординацијске просторије ≥ 2,80 м
	Гараже и сервис ≥ 3,50 м,
	Технички простори ≥ 2,60 м,
Кључни пројектантски принципи	Раздвојени саобраћајни токови (улаз/излаз санитета)
	Минимална радијална дистанца за маневар (12-15 м)
	Визуелна контрола из командне собе
	Природно осветљење радних зона
	Интеграција зеленила и енергетски ефикасних система

Смернице – остали објекти здравственог система

Постојећи објекти примарног и секундарног нивоа здравствене заштите на територији града Ниша налазе се на адекватним локацијама и располажу задовољавајућим просторним и функционалним перформансама. Њихов даљи развој треба усмеравати кроз континуирано одржавање, реконструкције и доградње у складу са просторним могућностима, као и кроз систематско опремање савременом медицинском и техничком опремом. Посебну пажњу потребно је посветити уређењу отворених простора у оквиру здравствених комплекса — приступа, зелених површина и зона мировања, које доприносе квалитету боравка пацијената и запослених.

Комплекс Универзитетског клиничког центра Ниш

Комплекс Универзитетског клиничког центра Ниш (УКЦ Ниш) није био предмет детаљне анализе у оквиру ове Студије, јер је његов развој већ дефинисан постојећим Мастер планом, израђеним у сарадњи са надлежним институцијама и усаглашеним са важећим стратешким документима из области здравства. У складу са напоменама достављеним из управе УКЦ Ниш, ова Студија прихвата наведени Мастер план као обавезујући развојни документ, који је неопходно поштовати приликом свих будућих интервенција унутар комплекса и његове непосредне околине.

Просторно-планска анализа припадајућег подручја указује, међутим, на постојање функционалних и просторних ограничења која произилазе из инфилтрације стамбеног ткива унутар геометријског обухвата здравственог комплекса. Таква урбана структура доводи до конфликта намена, ограничене саобраћајне проходности и смањења могућности за даље ширење или интеграцију пратећих здравствених установа.

У том смислу, планска регулатива би требало да омогући адекватнији просторни захват за сам здравствени комплекс – који, осим УКЦ-а, обухвата и друге значајне здравствене установе (здравствене заводе, специјализоване клинике, административне и истраживачке објекте). Важно је планирати здравствене намене у зонама које су тренутно резиденцијалне, уз увођење рестриктивних мера за нову комерцијалну и стамбену изградњу, која би могла угрозити дугорочни развој здравственог центра.

Тако дефинисана регулатива створила би услове за консолидацију и функционално повезивање здравствених установа, повећање безбедности и проходности унутар комплекса и очување капацитета овог дела града као централног здравственог полигона не само за Ниш, већ и за шири регион југоисточне Србије.

Табела 79. Просторни изазови и планске мере за унапређење здравственог комплекса УКЦ Ниш

Категорија	Проблем / Изазов	Предложене планске мере	Очекивани ефекти
Просторни оквир	Инфилтрација стамбеног ткива у оквиру комплекса	Успоставити јасну границу комплекса и дефинисати зоне здравствених намена унутар ширег обухвата	Консолидација здравственог подручја и спречавање конфликта намена
Регулација намена	Непланска комерцијална изградња у контактної зони	Увести рестриктивне одредбе и ограничити градњу комерцијалних и стамбених садржаја у блиском окружењу	Очување просторног капацитета за развој здравствених установа
Инфраструктура и приступ	Ограничена саобраћајна доступност и недостатак паркинга	Планирати реконфигурацију приступних улица, проширење капацитета паркинга и уређење интерне саобраћајне мреже	Побољшање функционалности и безбедности унутар комплекса

Институционална фрагментација	Више установа на различитим парцелама без јединственог система	Подстаћи планску интеграцију кроз обједињену регулативу и координацију институција	Ефикасније управљање, боља повезаност и економија простора
Зелени и слободни простори	Недовољно уређени и раздробљени зелени појасеви	Формирати континуални зелени појас са пешачким и сервисним комуникацијама	Побољшање квалитета амбијента и здравствене микроклиме
Дугорочни развој	Недостатак резервних парцела за проширење капацитета	Резервисати суседне парцеле за будуће здравствене објекте и сервисе	Обезбеђен континуитет развоја и флексибилност у планирању

6.3.3 Објекти апотека

Објекти апотека на територији града Ниша су систематизовани у Табели 80.

Табела 80. Списак објеката апотека на територији града Ниша у оквирима граница ГУП-а (према РЈУ ГУП 2025-2040)

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
3-А-1	Апотека Здравље (седиште Апотекарске установе Ниш)	Булевар др Зорана Ђинђића 6	да	одговарајућа	добро
3-А-2	Апотека 14 Октобар	Обреновићева 57б	не*	одговарајућа	добро
3-А-3	Апотека 1 Мај	Кнегиње Љубице 3	не	потребно унапређење	потребна санација
3-А-4	Апотека Медијана	Бул. др Зорана Ђинђића 81	да	одговарајућа	потребна санација
3-А-5	Апотека Ћеле Кула	Синђелићев Трг 24	не	одговарајућа	добро
3-А-6	Апотека Чегар	Војводе Танкосића 13	да	одговарајућа	добро
3-А-7	Огранак-апотека Дуваниште	Мајаковског 20д	да	одговарајућа	добро
3-А-8	Апотека ЕИ	Бул. Цара Константина 80	да	одговарајућа	потребна санација
3-А-9	Апотека Бубањ	Салвадора Аљендеа 2А	да	одговарајућа	добро
3-А-10	Апотека Железничар	Димитрија Туцовића 14ђ	не	одговарајућа	потребна санација
3-А-11	Апотека Расадник	Старца Вујадина 1	не	неодговарајућа	неопходна реконструкција
3-А-12	Апотека Ледена Стена	Жртве Фашизма 1	не	одговарајућа	добро
3-А-13	Апотека Ново Село	Ново Село	делимично	одговарајућа	добро
3-А-14	Апотека МИН	Шумадијска 1	да	одговарајућа	добро

3-A-15	Апотека Ратко Павловић (и Галенска лабораторија)	Пантелејска 81	не	одговарајућа	неопходна реконструкција
3-A-16	Апотека Дурлан Плус	Деспота Ђурђа 26	не	одговарајућа	добро
3-A-17	Апотека Бранко Бјеговић	Инжињера Бирвиша 48	да	одговарајућа	потребна санација
3-A-18	Апотека ЈЗИГЛ Доња Врежина	VIII Конгрес 1	да	одговарајућа	добро
3-A-19	Апотека Црвени Крст	Булевар 12. фебруар 74	делимично	одговарајућа	потребна санација
3-A-20	Апотека Јастребац	Булевар Хумска 2а	делимично	потребно унапређење	неопходна реконструкција
3-A-21	Апотека ЈЗИГЛ Трупале	Трупале	да	одговарајућа	потребна санација
3-A-22	Апотека ЈЗИГЛ Поповац	Поповац	да	одговарајућа	добро
3-A-23	Апотека ЈЗИГЛ Горња Топоница	Горња Топоница	да	одговарајућа	добро
3-A-24	Огранак апотека Нишка Бања	Српских јунака 2	да	одговарајућа	добро
3-A-25	Апотека ЈЗИГЛ Никола Тесла	Заплањска бб	не	одговарајућа	потребна санација

Апотекарска установа Ниш представља део јавног здравственог система града и заједно са осталим институцијама у области здравства има задатак да обезбеди доступну и квалитетну здравствену заштиту становништву. Ипак, у претходним деценијама дошло је до значајне трансформације у овој области - доминантан део услуга које апотеке пружају грађанима преузео је приватни сектор, који данас има далеко већи удео на тржишту од јавног. Из тог разлога, ова студија се није бавила детаљним мапирањем приватних апотека. Постоји више оправдања за такав приступ:

- **нестабилност локација** - приватне апотеке се често премештају у складу са тржишним кретањима, па њихов размештај нема трајни карактер;
- **предвидљивост будућег развоја** - и у наредном периоду може се очекивати да ће се приватне апотеке лоцирати у складу са законима тржишта;
- **просторна флексибилност** - овај сектор се лако прилагођава постојећим комерцијалним просторима, било у виду самосталних објеката или као део већих зграда, што значи да није неопходно дефинисати посебне услове изградње у оквиру ГУП-а.

Додатно, пошто је омогућено да се лекови на терет Републичког фонда за здравствено осигурање могу подизати у готово свим апотекама, без обзира на власничку структуру, стратегијска улога јавне апотекарске установе у урбанистичком планирању постала је мање значајна. Са становишта просторног развоја града, бројност и доступност апотека тренутно не представљају ограничење.

Ипак, важно је истаћи један изузетак: маргинални и периферни делови града, где због малог броја становника не постоји тржишни интерес за отварање апотека. У таквим случајевима јавна апотекарска установа има кључну улогу у обезбеђивању доступности ове здравствене услуге.

У планерском смислу, исправним се показује модел у коме се нове апотеке планирају као интегрални део нових или постојећих објеката здравствене заштите. На тај начин се стварају услови да јавна апотекарска установа Ниш, упркос конкуренцији приватног сектора, задржи

своју јавну и социјалну функцију, посебно у оним деловима града где тржиште не показује довољан интерес.

6.4 Објекти намењени спорту и рекреацији

Сектор спорта и рекреације представља значајан сегмент градске јавне инфраструктуре, јер директно утиче на квалитет живота становништва, унапређење здравља, социјалну интеграцију и културу живљења у урбаним срединама. Град Ниш поседује дугу традицију спортских активности и развијену мрежу спортских објеката различитог нивоа - од професионалних и репрезентативних, до школских и локалних, намењених свакодневној рекреацији грађана.

Ипак, савремени урбанистички стандарди захтевају да се спортска инфраструктура сагледа као интегрални део јавног простора, са равномерном просторном расподелом и прилагођавањем потребама различитих категорија корисника. Посебан акценат ставља се на доступност спортских садржаја у свим деловима града, као и на мултифункционалност објеката, који треба да пруже могућност коришћења у различитим наменама, током целе године.

Преглед законодавног оквира и нормативних аката

Анализа сектора спорта и рекреације у оквиру Студије објеката јавне намене заснива се на низу националних и међународних прописа и стандарда. Међу националним документима посебно се истиче **Просторни план Републике Србије (2010–2020), Закон о просторном плану Републике Србије од 2010. до 2020. године** ("Сл. гласник РС", бр. 88/2010), као и рани јавни увид **Просторног плана Републике Србије (2021-2035)** који наводи да би будуће стратегије требало да буду оријентисане ка „повезивању спортских активности и програма са сродним и компатибилним секторима, као што су образовање и туризам, као и подстицање масовног спорта и унапређење простора за спорт и рекреацију на нивоу локалне заједнице"

На бази националних закона, правилника и стратегија важно је напоменути:

- **Закон о спорту** ("Сл. гласник РС", бр. 10/2016) - истиче да су спортско-рекреативни комплекси намењени за рекреативне активности становништва, тренинге и такмичења спортиста и спортских екипа на локалном нивоу, као и за извођење наставе физичког образовања деце и омладине.
- **Правилник о коришћењу јавних спортских објеката и обављању спортских активности у јавним спортским објектима** ("Сл. гласник РС", бр. 55/2013) који одређује ближе пројектантске мере за конкретне спортске објекте
- **Правилник о условима за обављање спортских делатности** ("Сл. гласник РС", бр. 63/2013) – одређује нормативе за различите типове спортова.
- **Правилник о ближим условима за обављање спортских активности и спортских делатности** ("Сл. гласник РС", бр. 42/2017) - простор намењен само спортском обучавању или развоју физичких способности не може бити мањи од 4 x 4 m, висине 2,20 m за покривени простор, односно 1 x 20 m за отворени простор;
- **Правилник о безбедности дејих игралишта** ("Сл. гласник РС", бр. 41/2019)
- **Стратегија развоја спорта у Републици Србији за период 2014-2018. године** ("Сл. гласник РС", бр. 1/2015) - Акционим планом се дефинишу општи циљеви који се односе на стварање услова за системско планирање изградње и адаптације спортских објеката и њихово финансирање, као и рад на изградњи националних тренинг центара

На националним нивоу такође су важни и правилници и стандарди за школске објекте које садрже прописе о минималним површинама и капацитетима спортских хала и терена, а могу се користити као оријентациони норматив и за шире планирање (поједини су наведени у сегменту 4.1. Објекти образовања), а који су прописани од стране Министарства просвете, науке и технолошког развоја РС и Министарства спорта РС.

За израду студије од значаја су и међународни стандарди и препоруке:

- **Светска здравствена организација (WHO)** препоручује минимум 1,5-2,0 ha уређених спортско-рекреативних површина на 1.000 становника, као и минимум 9-10 m² зелених површина по становнику, од чега део треба да буде намењен спортским садржајима.
- **Европска спортска повеља Савета Европе (1992, ревизија 2001)** истиче право свих грађана на доступност спорту и препоручује равномерну расподелу спортских садржаја на локалном нивоу (школски терени, локални центри, регионални комплекси).
- **UN-Habitat и Агенда УН за одрживи развој (SDG 3 и SDG 11)** повезују спорт са здрављем и одрживим урбаним развојем, препоручујући посебну пажњу јавним просторима за физичку активност, доступним и рањивим групама становништва.
- **Европска Унија** је прописала **Смернице о физичкој активности (2008)** које полазе од принципа да спортско-рекреативни садржаји треба да буду доступни у радијусу од 15 минута пешке или бициклом од места становања.

Значајну подршку у изради Студије пружили су и примери добре праксе са подручја Европе:

- **Немачки ДИН стандарди** детаљно дефинишу типологију спортских објеката (сале, базени, терени) и капацитете у односу на број корисника.
- **Fields in Trust Standards – Creating Great Spaces for All (Стандарди за области од поверења – стварање простора за све) (2024)** – препоруке британске агенције за планирање спортских и рекреативних комплекса.
- Велика Британија у оквиру прописаних **Смерница за спорт (Sport England Guidance, 2013)** примењује приступ „Facilities per Population“, при чему се један вишенаменски спортски центар планира на 25.000–30.000 становника.
- Скандинавске земље карактерише висок стандард приступачности, где спортски садржаји треба да буду у радијусу од 500-800 m од места становања.
- Студије за отворене површине, спорт и рекреацију градова Винчестер (2008) и Лестер (2017), Уједињено Краљевство.

Табелом 81 дат је преглед норматива за објекте спорта и рекреације.

Табела 81. Преглед норматива за објекте спорта и рекреације

Елемент	Норматив	Специфичност	Извор
Спортско-рекреативне површине	минимум 1,5-2,0 ha уређених спортско-рекреативних површина на 1.000 становника, као и 9-10 m ² зелених површина	Део зелених површина треба да буде намењен спорту и рекреацији.	Препоруке и стандарди британске агенције „Fields in trust“ у склопу документа „Creating great spaces for all“ (2024)
Спортска дворана	1 на 20.000-30.000 становника	-	Студија за потребе Градске управе града Винчестера, Уједињено Краљевство – поглавље 4 – отворени простори, спорт и рекреација (2008)
Отворени спортски терен	1 ha на 1.000–2.000 становника	-	Стандарди у склопу Студије за отворене површине, спорт и рекреацију Градског већа града Лестера, Уједињено Краљевство (2017)

Базен	1 на на 50.000–100.000 становника	Олимпијски базен ширине 50 x 25 m, максималне дубине 2,2 m; мали базен за пливање дужине 25 m.	Студија Окружног већа града Мирабула у Аустралији под насловом „Анализа потребне инфраструктуре заједнице – кључни налази и препоруке – Прилог 1 – базени и водени центри (2019)
--------------	-----------------------------------	--	--

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

У овој студији ће бити анализирани:

- Затворени спортски објекти: спортске дворане, хале и сале, и затворени базени, клизалишта, куглане и други простори намењени спортским активностима;
- Отворени спортски терени: стадиони (са или без трибина и пратећих просторија), терени за спорт – мали фудбал, рукомет, кошарку, тенис и сл. различитих типова подлоге (трава, бетон, вештачка трава, шљака и сл.);
- Специфична терени за спорт: вештачка стена за пењање, полигон на стреличарство и др.

Остала спортска инфраструктура: управне зграде, административне просторије спортских друштава и сл. (уколико нису мапирани у оквирима спортских терена, тј. објеката) нису предмет овог дела Студије. Неспецифични терени у оквиру зелено-плаве инфраструктуре који се могу користити за спорт и рекреацију (нпр. пешачке стазе, стазе за трчање и сл.) нису обухваћени овом Студијом, већ су део Студије јавног отвореног простора.

У Табели 82 дат је преглед идентификованих простора намењених спорту на територији града Ниша.

Табела 82. Списак простора намењених спорту

Ред бр.	Назив	Адреса	Категорија	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
С-Х-1	Хала „Чаир“ у оквиру СЦ „Чаир“	9. бригаде 10, Ниш	Спортска хала	да	одговарајућа	добро
С-Х-2	Спортски центар „Шивара“	Новосадска 2А, Ниш	Спортска хала	не**	одговарајућа	потребна санација
С-Х-3	Спортски центар Железничка станица	Димитрија Туцовића бб, Ниш	Спортска сала	не	потребно унапређење	потребна санација
С-Х-4	Комплекс затворених и отворених базена и куглане „Чаир“ у оквиру СЦ „Чаир“	Зетска 10, Ниш	Спортски комплекс	да	одговарајућа	неопходна реконструкција
С-Х-5	Градски стадион „Чаир“ у оквиру СЦ „Чаир“	Зетска бб, Ниш	Спортски стадион	да	одговарајућа	добро
С-Х-6	Стрељачко борилиште СК Ниш 1881	9. бригаде 10, Ниш	Спортски објекат	да	одговарајућа	добро
С-Х-7	Клизалиште у оквиру СЦ „Чаир“ -	Зетска 10, Ниш	Спортски објекат	да	одговарајућа	добро

С-Х-8	Спортска хала „Душан Радовић" у оквиру СЦ „Чаир"	Ђердапска 45	Спортска хала	да	одговарајућа	добро
С-Х-9	Спортска хала „Мика Антић" у оквиру СЦ „Чаир"	Књажевацка 156	Спортска хала	да	одговарајућа	добро
С-Х-10	Балон сала у склопу Основне школе „Др Зоран Ђинђић"	Павла Софрића, Брзи Брод	Спортска сала	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Х-11	Балон сала у оквиру ОШ „Чегар"	Јеремије Живановића 13	Спортска сала	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Х-12	Балон сала у оквиру ОШ „Иван Горан Ковачић"	Светозар а Ивачковића 10Б, н. Никола Тесла	Спортска сала	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Х-13	Балон сала у оквиру ОШ „Десанка Максимовић", Чокот	Васе Јовановића 4, Чокот	Спортска сала	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Х-14	Балон сала у оквиру ОШ „Десанка Максимовић", Девети мај	Топличког партизанског одреда, Девети мај	Спортска сала	да* (осн. образ.)	потребно унапређење	добро
С-Х-15	Балон сала у оквиру ОШ „Први мај", Трупале	Железничка, Трупале	Спортска сала	да* (осн. образ.)	потребно унапређење	добро
С-Х-16	Стонотениски дом	Бранка Миљковића 1, Ниш	Спортска сала	не	одговарајућа	добро
С-Х-17	Балон сала ФК „Цар Константин"	Милентија Поповића 6б	Балон сала	да	одговарајућа	добро
С-Х-18	Спортска сала СТК „Раднички"	Барска 8, Ниш	Спортска сала	не*** (социјална заштита)	одговарајућа	добро
С-Х-19	Спортска сала за стони тенис	Бул. 12. фебруар 76	Спортска сала	не	неодговарајућа	неопходна реконструкција
С-Х-20	Спортска сала уз ОШ у Габровцу	Победе 72, с. Габровац	Спортска сала	не	одговарајућа	добро
С-Х-21	Спортска сала уз ОШ Радоје Домановић	ул. Ген. Милојка Лешјанина 49а, Ниш	Спортска сала	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Х-22	Балон сала Нишка бања	Јована Поповића	Спортска сала	не	одговарајућа	потребна санација

16,
Нишка
Бања

C-X- спортска хала

*усклађеност са ГУП-ом 2010-2025 у намени „образовање“

**усклађеност са ГУП-ом 2010-2025 у намени „посебне намене“

***усклађеност са ГУП-ом 2010-2025 у намени „социјална и дечија заштита“

Ред бр.	Назив	Адреса	Категорија	Усклађе ност са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
C-T-1	Спортски терени у насељу Криви вир	Романијска 3	Спортски терени	да	потребно унапређење	неопходна реконструкција
C-T-2	Спортски терен на Византијском булевару	Византијски булевар 20	Спортски терен	да	одговарајућа	добро
C-T-3	Спорт и рекреација у склопу Основне школе „Свети Сава“	Бранка Крсмановића 41	Спортски терени	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-4	Спортски комплекс ФК „Цар Константин“ Ниш	Милентија Поповића 66	Фудбалски стадион	да	одговарајућа	добро
C-T-5	Спортски комеплс ФК „Железничар“ Ниш	Чаирска 66	Фудбалски стадион	да	одговарајућа	добро
C-T-6	Спортски терен у Мокрањчевој	Мокрањчева 43а	Спортски терен и парк	да****	потребно унапређење	неопходна реконструкција
C-T-7	Спортски комплекс ЖФК „Машинац“	Љубомира Николића 150	Фудбалски стадион	да	одговарајућа	потребна санација
C-T-8	Спорт и рекреација у насељу Криве ливаде	Народних хероја 3	Спортски терени и теретана на отвореном	да	одговарајућа	неопходна реконструкција
C-T-9	Спортски терен у оквиру спомен парка Бубањ	Војводе Путника	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
C-T-10	Спортски комплекс ОФК „Брзи Брод“	Павла Софрића 48	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
C-T-11	Спортски терен унутар блока у Пријездиној	Пријездина 12	Спортски терени	не	одговарајућа	добро
C-T-12	Спортски терени и игралиште у Стевана Сремца	Стевана Сремца 19	Спортски терен	не	одговарајућа	добро

С-Т-13	Спортск терен и игралиште у Гаврила Принципа	Гаврила Принципа 16	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-14	Спортски терен и игралиште у Светолика Ранковића 26	Светолик а Ранковић а 26	Спортски терен	не	одговарајућа	потребна санација
С-Т-15	Спортски терен „Кула“ у Светолика Ранковића 2	Светолик а Ранковић а 2	Спортски терен	не	потребно унапређење	неопходна реконструкциј а
С-Т-16	Спортски терен у оквиру Завода за васпитање деце и омладине	Божидар чева 37	Спортски терен	да*** (социјал на заштита)	одговарајућа	добро
С-Т-17	Спортски терен и игралиште у парку Милунке Савић	Милунке Савић 6	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-18	Спортски терен у улици Габровачка река	Габровач ка река 39	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-19	Спортски терен и дечије игралиште у улици Радних бригада	Радних бригада 5	Спортски терен	не	потребно унапређење	потребна санација
С-Т-20	Кошаркашки терен на раскрсници улица Булевар Немањића и Бранка Миљковића	Бранка Миљкови ћа 6	Спортски терен	не	потребно унапређење	добро
С-Т-21	Спортски терен у Бранка Миљковића	Бранка Миљкови ћа 81	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-22	Спортски терен и дечије игралиште на Византијском булевару	Византијс ки булевар 128-130	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-23	Спортски терен у улици Мајаковског 87	Мајаковс ког 87	Спортски терен	не	одговарајућа	потребна санација
С-Т-24	Спорски терен у улици Мајаковског 34	Мајаковс ког 34	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-25	Спортски комплекс ФК „Алуминијум“	Босе Ранковић 19	Фудбалски стадион	да	одговарајућа	добро
С-Т-26	Спортски терен у склопу ОШ „Иван Горан Ковачић“	Светозар а Ивачкови ћа 10Б, н. Никола Тесла	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-27	Спортски терен у Андреином парку	Заплањск а, н.Никола	Спортски терен	да**** (зеленил о)	одговарајућа	добро

		Тесла, Ниш				
С-Т-28	Спортски комплекс ОФК „Коца“ Нишка Бања	Железничка, Нишка Бања	Фудбалски стадион	да	одговарајућа	потребна санација
С-Т-29	Спортски комплекс уз ТК „Нишка Бања“	Чегарска 30А, Нишка Бања	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-30	Спортски комплекс уз ФК „Планинац 1933“	Првокутинска бб, Прва Кутина	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-31	Спортски терени у насељу Суви До	Љубомира Манојловића, Суви До	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-32	Спортски терени у насељу уз ОШ у Сувом Долу	Маршала Тита, Суви До	Спортски терени	да	одговарајућа	потребна санација
С-Т-33	Спортски терен МК у Паси Пољани	Геце Кона, Паси Пољана	Спортски терени	не	одговарајућа	добро
С-Т-34	Спортски терен уз ОШ у Паси Пољани	Чедомира Крстића 43, Паси Пољана	Спортски терени	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-35	Спортски терен у Габровцу	Омладинска б, Габровац	Спортски терени	да	потребно унапређење	неопходна реконструкција
С-Т-36	Спортски терен у улици Широке падине	Широке падине 11, Ниш	Спортски терени	не	потребно унапређење	добро
С-Т-37	Спортски терен ФК Младост Доње Међурово	Доње Међурово, Ниш	Спортски терени	да	потребно унапређење	неопходна реконструкција
С-Т-38	Спортски терен ФК Новоселац	Опленачка а	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-39	Спортски комплекс ФК „Реал“ Ниш	8. конгрес 1, Ниш	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-40	Спортски комплекс ОФК „Синђелић“	Партизанска бб, Ниш	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-41	Стадион ОФК Ниш (ФК Соко Ниш)	Битољска бб	Спортски терени	да	одговарајућа	потребна санација
С-Т-42	Спортски терен у Васе Пелагића	Булевар Светог Пантелејмона 55	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-43	Кошаркашки терен у Књажевачкој	Др Драгише Мишовића 3	Спортски терен	не	одговарајућа	добро

С-Т-44	Тениски терени ТК „Раднички“	Хероја са Паштрика 3	Спортски терени	да	одговарајућа	потребна санација
С-Т-45	Спортски терен у склопу војне касарне Књаз Михајло Обреновић	Булевар Николе Тесле	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-46	Спортски терени у склопу касарне Стеван Синђелић	Булевар 12. фебруар	Спортски терени	да	неодговарајућа	неопходна реконструкција
С-Т-47	Тениски терени у насељу Бранко Бјеговић	Ратка Јовића 6	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-48	Спортски терени у насељу Доњи Комрен	Младости 146	Спортски терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-49	Спортски терени у тврђавским рововима	Тврђава 66	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-50	Фудбалски терен у насељу Горњи Комрен	14. октобра 88	Спортски терен	да	одговарајућа	добро
С-Т-51	Стадион ФК Медошевац	Маршала Тита 59	Спорсти терен	да	потребно унапређење	потребна санација
С-Т-52	Стадион ФК „Национал“ Ниш	Ложиони чка 14		да	одговарајућа	добро
С-Т-53	Спортски терени у склопу војне парцеле код аеродрома	Богдана Благојевића 40	Спортски терен	не**	одговарајућа	добро
С-Т-54	Спортски центар „Оливер Јевтић“ (ФК „Будућност“)	Богдана Стојановића 66	Спортски терени	не	одговарајућа	добро
С-Т-55	Спортски терен у насељу Чамурлија	Војводе Добриња 99	Спортски терен	не**** (заштитно зеленило)	одговарајућа	добро
С-Т-56	Тениски терени ТК „Костић“	Душана Поповића 16, Ниш	Спортски терен	да	одговарајућа	добро
С-Т-57	Спортски комплекс Одред извиђача „Лола“	Живорада Костића Моравца 35	Спортски комплекс	да	одговарајућа	добро
С-Т-58	Спортски комплекс „Војни базен Врежина“	Ратка Павловића	Спортски комплекс	да	одговарајућа	добро
С-Т-59	Спортско-рекреативни комплекс Аквапарк (у изградњи)	Новопроектована саобраћајница	Спортско-рекреативни комплекс	да**** (рекреативне површине)	одговарајућа	у изградњи

С-Т-60	Спортски терен у насељу Бранко Бјеговић	Доктора Веселина Крајачића, Ниш	Спорски терен	не	одговарајућа	напуштено
С-Т-61	Спортски терен у Парку Бубањ шумице	Бубањски хероја бб	Спорски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-62	Спортски терени у оквиру ОШ Душан Радовић	Ђердапска 45	Спортска терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-63	Спортски теретни у оквиру ОШ Иво Андрић	Прибојска бб	Спортска терени	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-64	Базен у оквиру економије КПД	Димитрија Туцовића бб	Отворени базен	не	одговарајућа	Неопходна реконструкција
С-Т-65	Спортски терени уз стадион „Чаир“ (помоћни терени)	Зетска 37, Ниш	Спортска терени	да	одговарајућа	добро
С-Т-66	Спортски терени на Нишавском кеју	Војводе Мишића бб	Спорски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-67	Спортски терени уз Школу моде и лепоте	Генерала Милојка Лешјанина 23, Ниш	Спортска терени	да* (сред. образ.)	одговарајућа	потребна санација
С-Т-68	Спортски терени уз ОШ Чегар	Јеремије Живановића 13, Ниш	Спортска терени	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-69	Спортски терен у Булевару Немањића	Булевар Немањића 8, Ниш 18105	Спорски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-70	Спортски терен уз ОШ Вожд Карађорђе	Вожда Карађорђа 29, Ниш	Спортска терени	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-71	Спортски терен уз Гимназије СС и БС	Вожда Карађорђа 27, Ниш	Спортски терени	да* (сред. образ.)	одговарајућа	потребна санација
С-Т-72	Спортски терен у Максима Горког	Максима Горког 3, Ниш	Спорски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-73	Спортски терен уз Ватрогасни дом	Војводе Мишића 56, Ниш	Спортска терен	да***** (ватрогасна служба)	одговарајућа	добро
С-Т-74	Спортски терен уз Гимназију 9. мај	Јеронимова 18, Ниш	Спортска терен	да* (сред. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-75	Спортски терен уз ОШ Бубањски хероји	Бубањски хероја 1, Ниш	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро

C-T-76	Спортски терен уз школу са домом „Бубањ“	Бубањски х Хероја 3, Ниш	Спортски терен	да*** (социјална заштита)	одговарајућа	добро
C-T-77	Спортски терен уз Медицинску школу „Др Миодраг Лазић“	Зетска 55, Ниш	Спортска терен	да* (сред. образ.)	одговарајућа	потребна санација
C-T-78	Спортски терени уз ОШ Краљ Петар Први	Војводе Путника 1, Ниш	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	потребна санација
C-T-79	Спортски терен уз ОШ Десанка Максимовић, Чокот	Васе Јовановића 4, Чокот	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-80	Спортски терени уз ОШ Дессанка Максимовић, н. 9. мај	Топличког партизанског одреда, Девети мај	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	потребна санација
C-T-81	Спортски терени уз ОШ Први мај, Трупале	Железничка, Трупале	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-82	Спортски терени уз Гимназију „Светозар Марковић“	Бранка Радичевића 2, Ниш	Спортска терен	да* (сред. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-83	Спортски терени уз ОШ „Учитељ Таса“	Рајићева 24, Ниш 18000	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-84	Спортски терени уз ОШ „Мирослав Антић“	Књажевица 156, Ниш	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-85	Спортски терени уз СШ Богословија „Св. Кирила и Методија“	Љубомира Николића 122, Ниш	Спортски терен	да*****	одговарајућа	добро
C-T-86	Спортски терен у насељу Ратко Јовић	Ратка Јовића бб	Спорски терен	не	потребно унапређење	добро
C-T-87	Спортски терен у Нишкој Бањи	Милице Миљанов 14, Нишка Бања	Спортски терен	не**** (заштитно зеленило)	одговарајућа	добро
C-T-88	Теретана на отвореном у парку „Чаир“	9. Бригаде бб, Ниш	Теретана на отвореном	да**** (парковско зеленило)	одговарајућа	добро
C-T-89	Вештачка стена за пењање у Булевару Зорана Ђинђића	Булевар др Зорана Ђинђића	Вештачка стена за пењање	не	одговарајућа	потребна санација

		75, Ниш 18106				
С-Т-90	Спортски терен на ободу комплекса ЕИ	Делијски Вис 26	Спортски терен	не	потребно унапређење	потребна санација
С-Т-91	Спортски терен у Широком падинама (уз Габровачку реку)	Широке падине 11	Спортски терен	не	потребно унапређење	потребна санација
С-Т-92	Теретана на отвореном на Нишавском кеју код цркве св. Василије Острошки	Нишавски кеј	Теретана на отвореном	де***** ** (водоток)	одговарајућа	потребна санација
С-Т-93	Спортски терени уз ОШ Ратко Вукићевић	Ратка Вукићевић 5, Ниш	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-94	Спортски терен у насељу Брзи Брод (уз цркву)	Светомира Шумарца 1а, Брзи Брод	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-95	Спортски терен у н. Никола Тесла, на ушћу Кутинске реке у Нишаву	Друга Нишавска , Никола Тесла	Спортски терен	не***** ** (водоток)	одговарајућа	добро
С-Т-96	Спортски терен уз ОШ Милан Ракић, Поповац	29. новембра 9, Поповац	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
С-Т-97	Спортски терен уз ОШ Бранко Миљковић	Љубомира Николића 3, Ниш	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-98	Спорски терен уз Електротехничку школу „Никола Тесла“	Александра Медведова 18, Ниш 18000	Спортска терен	да* (сред. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-99	Спортски терен уз Саобраћајно-техничку школу 12. фебруар	Београдска 22, Ниш 18000	Спортска терен	да* (сред. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-100	Спортски терен уз Уметничку школу	Првوماјска 6, Ниш	Спортска терен	да* (сред. образ.)	одговарајућа	добро
С-Т-101	Спорски терен уз ОШ Вук Караџић	Београдска br.2, Ниш	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	потребна санација
С-Т-102	Теретана на отвореном на Нишавском кеју код ТЦ Рода	Нишавски кеј	Теретана на отвореном	не***** ** (водоток)	одговарајућа	добро

C-T-103	Теретана на отвореном на Нишавском кеју	Кеј 29. децембар 14, Ниш	Теретана на отвореном	не***** ** (приобаље)	одговарајућа	добро
C-T-104	Теретана на отвореном уз НТП Ниш	Булевар Николе Тесле, Ниш	Теретана на отвореном	не	одговарајућа	добро
C-T-105	Спортски терен уз ЕТШ „Мија Станимировић“	Булевар Светог цара Константина 82-84, Ниш	Спортски терен	не	потребно унапређење	потребна санација
C-T-106	Спортски терен уз Машинску школу Ниш	Шумадијска 1а, Ниш	Спортски терен	да* (сред. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-107	Спортски терен уз школу „Царица Јелена“	Гоце Делчева 2, Ниш	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-108	Спортски терен уз ОШ „Бубањски хероји“ у н. Милка Протић	Друга 2, Ниш	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-109	Спортски терени у насељу Милка Протић	Трећа 2, Ниш	Спортски терен	да	потребно унапређење	добро
C-T-110	Спортски терени уз ОШ „Цар Константин“	Великотрновска 4, Ниш	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-111	Спортски терени уз Економску школу	Мајаковског 2, Ниш 1	Спортски терен	да* (сред. образ.)	одговарајућа	потребна санација
C-T-112	Спортски терен за стреличарство (на Градском пољу)	Александра Медведева бб, Ниш	Спортски полигон	не**** (парковско зеленило)	неодговарајућа	потребна санација
C-T-113	Коњички клуб „Чегар“	Цариградска 131	Спортски полигон	не***** ** (приобаље)	одговарајућа	добро
C-T-114	Спортски комплекс за падел „Падел Спорт“	Рузмарина бб	Спортски полигон	да	одговарајућа	добро
C-T-115	Спортски комплекс Тениска академија „Живковић“	Требињска 87, Ниш	Спортски терен	да	одговарајућа	добро
C-T-116	Спортски терен уз Булевар 12. фебруар	Булевар 12. фебруар 76	Спортски полигон	не	одговарајућа	добро
C-T-117	Спортски терен уз ОШ Војислав Илић Млађи у Горњем Комрену	Водника Драгана Бандића 2	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро

C-T-118	Спортски терен уз ОШ Десанка Максимовић у Доњем Међурову	Маршала Тита 182	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-119	Спортски терен уз ОШ Радоје Домановић	ул. Ген. Милојка Лешјанин а 49а	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-120	Спортски терен уз ОШ Иван Горан Ковачић у Нишкој Бањи	Ул. Ивана Горана Ковачића 14	Спортски терен	да* (осн. образ.)	одговарајућа	добро
C-T-121	Спортски терен у Трупалу	Нишавска 4	Спортски терен	да	потребно унапређење	добро
C-T-122	Спортски терен у Горњој Топоницаи	Топоничк и пут 76, Горња Топоница	Спортски терен	да	одговарајућа	добро
C-T-123	Спортски терен у Чокоту (ФК Морава Чокот)	Чокотске утрине	Фудбалски терен	да	неодговарајућа	потребна санација
C-T-124	Спорски терен преко пута Ложионице	63. падобранске бригаде 99	Спортски терен	не	потребно унапређење	добро
C-T-125	Спортски терен у н. Брзи Брод	Стојана Костића 13, Брзи Брод	Спортски терен	не	одговарајућа	напуштено
C-T-126	Спортски терен у Патриса Лумумбе	Патриса Лумумбе 5	Спортски терен	не	потребно унапређење	добро
C-T-127	Спортски терен у Бранка Крсмановића 59	Бранка Крсмановића 59	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
C-T-128	Спортски терен у Бранка Крсмановића 45	Бранка Крсмановића 45	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
C-T-129	Спортски терен у Булевару Немањића 23	Булевар Немањића 23	Спортски терен	не	одговарајућа	добро
C-T-130	Спортски терени уз Нишаву (Женева)	Цара Константина	Спортски терени	не	одговарајућа	добро
C-T-131	Спотски терен у Б.Н. Серјоже	Борислав а Николића Серјоже 4	Спортски терен	не	одговарајућа	добро

СТ – спортски терен

*усклађеност са ГУП-ом 2010-2025 у намени „образовање“

**усклађеност са ГУП-ом 2010-2025 у намени „посебне намене“

***усклађеност са ГУП-ом 2010-2025 у намени „социјална и дечија заштита“

****усклађеност са ГУП-ом 2010-2025 у намени „зелене и слободне површине“

*****усклађеност са ГУП-ом 2010-2025 у намени „управа и државни органи“

*****усклађеност са ГУП-ом 2010-2025 у намени „верски објекти“

Аналитички осврт

Иако на територији града Ниша постоји значајан број отворених спортских терена (посебно у насељима развијеним у другој половини 20 в.), степен њихове идентификације у планским документима је низак, што се може злоупотребити у покушајима промене намене. Поред тога, низак је и степен њиховог одржавања, што може бити последица недефинисаности механизма управљања над њима. Са друге стране, насеља новијег датума имају проблем са недостатком отворених спортских игралишта у „међублоковском подручју“. Због измене концепције изградње стамбених насеља у последњих пар деценија не постоји простор за интервенисање на постојећим изграђеним целинама у којима није претходно планиран простор за спорт. Могућа решења су интервенције на микро нивоу кроз изградњу малих терена - „теретана на отвореном“ и „дечијих игралишта“.

Нове градске целине које ће се у наредном периоду градити и развијати, морају да подразумевају просторне целине за спорт, уважавајући савремени стандард доступности – 1 терен на 1000-2000 становника (национални пропис) и спортско-рекреативни садржај на 15-20 минута пешачке/бициклистичке доступности (ЕУ прописи).

Школска спортска инфраструктура је у просторном погледу задовољавајућа, док њихово стање одржавања и опремљености није на задовољавајућем нивоу. С обзиром на то да ова инфраструктура представља значајан спортски ресурс, у наредном периоду треба размотрити могућности и охрабрити вишенаменско коришћење ових простора и објеката и за ширу градску популацију (попут коришћења хале и спортских терена у ОШ „Душко Радовић“ у насељу Дуваниште). Овим се постиже боље искоришћење постојеће инфраструктуре, смањује се дисбаланс у просторној дистрибуцији спортске инфраструктуре и отвара се могућност стварања нових финансијских ресурса за опремање и одржавање исте. Са друге стране, смањује се потреба за изградњом нових спортских објеката што је подржава принцип одрживости.

С обзиром да се као проблем на територији града генерално препознаје недостатак затворене спортске инфраструктуре, како за такмичарски (репрезентативни) спорт, тако и за рекреативни спорт, наредном планском периоду треба посебну пажњу посветити следећим аспектима:

- на градском нивоу предвидети локацију за нову мултифункционалну спортску дворану (у претходном периоду неколико предлога планова и пројеката је виђено, али ни један није реализован);
- предвидети неколико објеката мањих спортских хала на територијама града где недостаје адекватна спортска инфраструктура; пожељено је ове објекте, зависно од потребе и локације, повезати у заједнички мултифункционални јавни објекат - друштвени центар, комбинујући садржаје из сектора културе, спорта и социјалне заштите;
- планирати локацију за хиподром на ободним деловима града, с обзиром на дугу традицију коњичких спортова у Нишу коју је потребно неговати, значај Ниша као регионалног центра, као и изгубљену функцију хиподрому на Градском пољу.

Рекреативни спортски објекти

Анализа постојеће спортске инфраструктуре показује да је ниво њене просторне заступљености у граду Нишу средњи, уз значајне неравномерности по општинама и типовима насеља. У анализу су укључени и спортски терени у оквиру школских дворишта, који представљају важан потенцијал, али су често ограничени у виду доступности ван школског радног времена и не обезбеђују равноправно коришћење за све категорије становништва. Са друге стране, поређење површина доступног уређеног спортског и рекреативног простора и броја становника у насељима, указује нам на, иако добру просторну доступност (дистанца између места становања

и расположивог спортског терена), недовољне капацитете тих спортских терена. У том погледу, најугроженији су урбано подручје општина Пантелеј и Медијана.

Поједине урбане зоне имају задовољавајућу покривеност спортским и рекреативним објектима (на пример, централна градска подручја уз Булевар Немањића, зоне колективног становања изграђене током 1970-их и 1980-их), где су спортски терени интегрисани у јавни простор и функционишу као места свакодневне социјалне интеракције. Са друге стране, у деловима града који су претежно формиран индивидуалном стамбеном изградњом, као и у новијим зонама интензивне станоградње (Пантелеј, Палилула), уочава се изразит недостатак ових садржаја. Ова насеља немају уређене јавне површине за спорт и рекреацију које би служиле као фокусна места сусрета и окупљања заједнице, што доводи до смањења квалитета урбаног живота и губитка социјалне кохезије.

Закључци анализе постојећих планских докумената показују да су ранији планери спортске садржаје углавном позиционирали на рубним зонама насеља, у контакту са зеленим и отвореним површинама. Такав приступ је оправдан за веће спортске комплексе (фудбалске терене, атлетске стазе, трим-стазе и отворене зелене зоне за рекреацију), али није довољан када је реч о потребама становништва за свакодневном рекреацијом. Савремени урбанистички принципи налажу да свако стамбено насеље треба да има доступне микро-зоне за спорт и рекреацију, које су удаљене највише 300–500 m од стамбених блокова.

Посебан значај ових простора потврђен је и кроз анкету спроведену у оквиру ове Студије, у којој су грађани Ниша у великом проценту истакли недостатак јавних спортских и рекреативних зона у свом непосредном окружењу као један од приоритетних урбаних проблема. Истовремено, анализа актуелне станоградње показује да нови стамбени објекти и мањи блокови немају капацитете који би омогућили изградњу спортских садржаја у оквиру парцела, нити у ближем окружењу.

С тим у вези, ова Студија препоручује:

- **дефинисање микро-зона за спорт и рекреацију** у оквиру постојећих стамбених квартова, где постоји неизграђен простор или могућност адаптације постојећих површина (нпр. празне парцеле, неуређени јавни простори, неактивне површине уз објекте колективног становања);
- **развој спортских и рекреативних површина унутар нових планских целина**, као обавезног сегмента урбанистичких планова и планских решења већег обима;
- **ревитализацију спортских површина уз школе**, уз дефинисање режима јавног коришћења у поподневним и вечерњим терминима;
- **реконструкција постојећих спортских објеката на повољним градским локацијама који су у власништву Војске Србије** (пример Спортски центар „Шивара“ и спортски комплекс у оквиру касарне „Књаз Михајло Обреновић“, спортски комплекс у Доњој Врежини).
- **унапређење постојећих терена** кроз увођење урбаног мобилијара, расвете, озелењавања и стаза за трчање и шетање.

Тако конципирана спортска и рекреативна инфраструктура не само да побољшава квалитет урбаног простора, већ и ствара предуслове за активнији, здравији и инклузивнији начин живота становника.

Табела 83. Норме, циљеви и препоруке у вези имплементације различитих типова спортско-рекреативних садржаја у различитим насељеним подручјима.

Тип насеља	Препоручени типови спортских и рекреативних садржаја	Просечна површина / зона	Основни циљ и урбанистички приступ
------------	--	--------------------------	------------------------------------

Тип 1 – централна урбана	Мултифункционални терени (кошарка, мали фудбал), отворени фитнес, урбани паркови са трим-стазама, интегрисани спортски садржаји у блоковима и јавним објектима	0,5–1,0 ha по кварту	Очување и унапређење „зеленог баланса“ у густом ткиву; интеграција спорта у постојеће јавне и полуприватне просторе
Тип 2 – стабилна урбана	Комбиновани спортски комплекси (игралишта, мањи терени, теретане на отвореном, паркови за рекреацију)	1,0–2,0 ha по насељу	Обезбеђење равномерне доступности (до 500–800 m); унапређење постојећих капацитета и њихова мултифункционалност
Тип 3 – зоне трансформације	Нови спортско-рекреативни комплекси (мини-стадиони, терени, трим и бициклистичке стазе, паркови)	1,5–3,0 ha по насељу	Формирање нове мреже јавних простора; уравнотежење између становања и јавних садржаја; интеграција у структуру насеља
Тип 4 – периурбана	Већи спортско-рекреативни паркови, терени за фудбал и атлетику, стазе за трчање и бициклизам	3–5 ha	Развој зона активне рекреације; повезивање са зеленом инфраструктуром и природним коридорима
Тип 5 – мала насеља	Мањи спортски терени уз школе, дечја игралишта, основни рекреативни простори	0,3–0,8 ha	Обезбеђење минималног стандарда; интеграција са образовним и друштвеним садржајима
Тип 6 – депопулациона	Мултифункционални локални простори (школска игралишта, адаптивни терени), повремени и заједнички садржаји	до 0,5 ha	Рационализација и заједничко коришћење ресурса; одржавање основног нивоа услуге
Тип 7 – специфична	Специјализовани спортско-рекреативни комплекси (бањски, туристички, здравствено-рекреативни, тематски паркови)	варијабилно	Прилагођавање специфичној функцији (туризам, здравство, институције); развој препознатљивих садржаја

Спортске инфраструктура и такмичарски објекти

Поред спортских и рекреативних садржаја на нивоу насеља, који су намењени локалној заједници, град Ниш као регионални центар са више од 230.000 становника мора да располаже и развијеном инфраструктуром за такмичарски спорт, односно за организовани клупски спорт и системско подстицање спортских дисциплина у свим категоријама – од јуниорских и школских до професионалних и рекреативних нивоа.

Анализом постојећег стања може се закључити да је спортска инфраструктура неравномерно распоређена и да недостају капацитети за савремене такмичарске и клупске програме. Најзначајнији спортски комплекс – Спортски центар „Чаир“ – има водећу улогу у градској спортској мрежи, али је његова инфраструктура у значајној мери застарела и захтева свеобухватну реконструкцију и технолошку модернизацију. Истовремено, недостају вишенаменске дворане и сале у појединим деловима града, посебно у општинама Палилула и Пантелеј, што указује на потребу за новим спортским халама локалног и градског значаја.

Поред затворених спортских објеката, неопходно је обезбедити и површине за развој спортова на отвореном који не припадају традиционалним дисциплинама у халама. Такви садржаји укључују:

- коњички спорт, за који у Нишу постоји дуга традиција кроз Коњички клуб „Чегар“ – потребно је планирати адекватан простор за хиподром и пратеће садржаје;
- стреличарство, које тренутно користи терен на Градском пољу као привремено решење;
- планинарење и „outdoor“ рекреацију на отвореном, које је све популарније у савременој популацији – неопходно је развити означене пешачке и планинарске стазе на Винуку, у Нишкој Бањи и на Бубњу, а што подразумева физички мање изазовне стазе за почетнике и рекреативце;
- тркачке и бициклистичке стазе, посебно дуж кеја Нишаве и у већим зеленим зонама, као што су Парк Чаир и Свети Сава и простори око Виника.

Водени спортови су такође важан сегмент спортске инфраструктуре. Постојећи базен у СЦ „Чаир“ захтева реконструкцију и енергетску санацију, док би за дугорочне потребе града било оправдано планирати још један затворен базен у северној или источној зони града, у складу са нормативима који прописују најмање један базен на 100.000 становника.

Просторно-функционалне смернице и развојни оквир

Стратегија развоја спортске инфраструктуре у Нишу треба да буде оријентисана ка следећим приоритетима:

- Реконструкцију и модернизацију постојећих објеката, а пре свега СЦ „Чаир“ и школских спортских сала.
- Интеграцију спортова и рекреативних активности на отвореном, у зелене и приобалне зоне града.
- Реализацију мањих спортских центара у општинама Палилула и Пантелеј, као равноправних полова у мрежи спортских садржаја.

Такође, стратегија развоја треба да буде оријентисана и ка проналажењу адекватних локација и изградњи нових објеката за спортске и рекреативне активности, а то подразумева:

- Изградњу нове мултифункционалне дворане за спорт, концерте и јавне догађаје капацитета 4.000–5.000 места,
- Изградњу новог затвореног базена у северној или источној зони града (општине Пантелеј или Црвени Крст).
- Проналажење нове адекватне локације за стрелиште и изградњу спортског клуба стреличарства.
- Проналажење адекватне локације за хиподром и адекватног простора за коњичке спортове.

Тако планирана структура спортских и такмичарских објеката омогућила би да Ниш постане регионални центар спорта и рекреације, са инфраструктуром која задовољава потребе професионалног, школског и рекреативног спорта, али и урбаних заједница које све више траже здраве, активне и доступне јавне просторе.

Мултифункционална дворана у Нишу

Град Ниш представља средњи урбани центар са предвиђеним бројем становника од приближно 230.000 до 2040. године. Иако се очекује релативна демографска стагнација, улога града у регионалном систему се јача кроз економске, логистичке и универзитетске функције. Развој ИТ сектора, туризма и транспортних капацитета (аеродром, железница, ауто-пут) позиционира Ниш као потенцијални центар за манифестационе и конгресне активности регионалног значаја. Изградња самосталног сајамског комплекса у Нишу у овом тренутку није оправдана. За функционисање великог сајамског центра неопходна је константна и широка привредна база која генерише континуирану потражњу за изложбеним и конгресним просторима — што Ниш тренутно нема у мери упоредивој са Београдом или Новим Садом.

Постојеће манифестације (сајмови књига, образовања, запошљавања и слично) успешно се одржавају у постојећим халама и спортским центрима. С тим у вези, најрационалнији приступ је планирање мултифункционалне хале која би истовремено служила као:

- спортска дворана за такмичарски и школски спорт,
- конгресни и изложбени простор,
- концертни и културни објекат.

Такав модел омогућава вишеструку употребу и економску оправданост јавних инвестиција, уз максимално коришћење објекта током целе године. Сличан приступ реализован је у граду Клуж-Напока (Румунија), који има око 300.000 становника. Њихов објекат *BTarena* представља вишенаменску халу која се користи за спорт, концерте, сајмове и велике јавне догађаје. Тај модел је значајно допринео оживљавању урбаног живота и туристичке понуде града, без потребе за засебним сајамским комплексом. Овај пример указује да мултифункционални приступ представља оптималан модел и за Ниш, који би кроз један интегрисани објекат задовољио потребе спорта, културе, сајамске и конгресне делатности.

Позиционирање мултифункционалне дворане у урбаној структури града захтева избор локације која омогућава висок ниво доступности, просторну интеграцију са јавним садржајима и потенцијал за формирање ширег урбаног комплекса мешовитих функција. Кључни пожељни квалитети локације су:

- **Добра повезаност са градским језгром** – пешачка, бициклистичка и јавним превозом омогућена приступачност, уз избегавање прекомерног саобраћајног оптерећења централних зона;
- **Контакт са значајним природним елементима** (река, зелени коридори) – омогућава формирање квалитетних јавних простора и интеграцију рекреативних садржаја;
- **Довољна просторна резерва** – могућност фазног развоја и смештаја пратећих функција;
- **Постојећа или лако унапређива инфраструктура** – саобраћајна, енергетска и комунална опремљеност;
- **Позиција на контакту различитих урбаних зона** – као потенцијал за формирање новог урбаног пољуса.

Мултифункционална дворана се препознаје као **комплекс вишег урбаног ранга**, који превазилази оквир појединачног објекта и подразумева интеграцију више комплементарних садржаја:

- спортске и конгресне хале (флексибилан, модуларни простор);
- јавне отворене просторе (тргови, пешачке зоне, шеталишта);
- угоститељске, комерцијалне и потенцијално смештајне капацитете;
- рекреативне и зелене површине повезане са ширим системом градског зеленила.

Оваквим приступом формира се **ново урбано језгро**, које интегрише спорт, културу, туризам и креативне индустрије, уз могућност целогодишњег коришћења.

Развој комплекса треба да се заснива на следећим принципима:

- **јавни простор као носећи елемент** – тргови, отворени простори и пешачке комуникације као основа просторне организације;
- **активација фронтова према природним елементима** – посебно уколико локација обухвата водене токове или зелене коридоре;
- **мешовита намена** – комбинација спортских, културних, образовних и комерцијалних садржаја;

- **фазна реализација** – омогућава прилагођавање динамици развоја и инвестиционим могућностима;
- **одрживост и енергетска ефикасност** – примена савремених еколошких стандарда у пројектовању и експлоатацији;
- **висок степен адаптабилности простора** – могућност трансформације за различите типове догађаја (спорт, концерти, конгреси, манифестације).

Мултифункционална дворана се у оквиру студије дефинише као **стратешки објекат градског значаја**, чије конкретно позиционирање треба да буде предмет даље разраде кроз урбанистичке планове нижег реда, уз уважавање наведених просторних и функционалних критеријума.

Табелом 84 дат је приказ оквирних урбанистичких и архитектонских параметара за планирање оваквог комплекса, заснованих на упоредној анализи градова сличне величине.

Табела 84. Основни параметри и програмски модел мултифункционалне хале у Нишу

Елемент	Опис / Параметар
Назив објекта	Мултифункционална спортско-конгресна хала града Ниша
Основна функција	Спорт, култура, сајамске и конгресне активности, јавне манифестације
Типологија	Вишенаменски комплекс са флексибилним модуларним просторима (хибридни тип између спортске дворане и конгресног центра)
Оквирна површина парцеле	2,5 – 3,0 ha (укључујући паркинг, зелене површине и јавни трг)
Бруто површина објекта (GBR)	18.000 – 22.000 m ²
Главна сала / Арена	5.000 – 6.000 седишта, могућност смањења капацитета преко покретних трибина
Помоћни простори	Конгресне сале (3–5), изложбени павиљони, спортске свлачионице, административни и технички блок
Висина објекта	18–22 m (у зависности од типа кровне конструкције и осветљења)
Тип конструкције	Челична или композитна решеткаста конструкција са великим распоном (до 60 m), без унутрашњих стубова
Енергетска ефикасност	Примена пасивних и активних система – соларни панели, рециклажа кишнице, LED расвета, термална изолација крова и фасаде
Приступ и паркирање	300–400 паркинг места; пешачка и бициклистичка повезаност; приступ јавним превозом
Инклузивност и приступачност	Потпуно доступан објекат (универзални дизајн, приступне рампе, тактилне стазе, лифтови, прилагођени санитарни чворови)
Зелени и јавни простори	Отворени трг, пешачке зоне и приобална шеталишта уз Нишаву и Габровачку реку; повезивање са зеленим појасом и бициклистичким прстеном
Оквирна вредност инвестиције	25–35 милиона евра (у зависности од фазне реализације и степена опремљености)
Предложене локације	Препоручено: Зона уз реку Нишаву, браунфилд простори у оквиру најстарије индустријске зоне Ниша уз реку Нишаву ; Алтернативно: дворана може бити смештена на локацији Лозни калем, уз аква-парк (у изградњи) и планирани спортски центар (фудбалски)
Компаративни пример	BTarena (Клуж-Напока, Румунија) — капацитет 10.000 посетилаца; функције: спорт, концерти, конгреси; отворен 2014. године; пример успешног регионалног мултифункционалног модела

Нови затворени базен у Нишу

Град Ниш располаже ограниченим капацитетима када је у питању инфраструктура за водене спортове и рекреацију. Једини функционалан затворени базен налази се у оквиру Спортског центра „Чаир“, који представља објекат градског значаја, али је у техничком и функционалном

смислу превазилазио свој капацитет. Базен је изграђен 1980-их година, реконструисан више пута, али и даље не одговара савременим стандардима за енергетску ефикасност, приступачност и одржавање константне хигијенско-технолошке стабилности воде.

Постојећи капацитети се користе истовремено за школску и факултетску наставу пливања, клупски спорт, рекреацију грађана и здравствену рехабилитацију, што резултира преоптерећењем распореда и високим трошковима одржавања.

Потреба за новим затвореним базеном произилази из неколико међусобно повезаних фактора:

- Демографски и територијални обухват града — Ниш има преко 230.000 становника, а један базен не може обезбедити равноправан приступ свим општинама.
- Недостатак у приградским зонама — грађани општина Пантелеј и Црвени Крст немају приступ затвореном базену у оквиру разумне временске дистанце.
- Повећање интересовања за спорт и здравствену рекреацију, као и раст школских програма који подразумевају обуку непливача.
- Све већи број корисника у категорији старијих лица и лица са здравственим потребама, за које су водени спортови посебно погодни.

Просторни критеријуми и планирани капацитет

Према важећим спортским нормативима (*Fédération Internationale de Natation – FINA*, национални правилници о спортским објектима), оптималан комплекс затвореног базена средње величине подразумева:

- базен димензија 25 x 33 m (полуолимпијски тип),
- мањи базен за обуку пливача и рекреацију (12,5 x 25 m),
- трибине капацитета 300–400 посетилаца,
- пратеће просторије (свлачионице, фитнес сала, мања спортска сала, технички блок, медицинска служба, кафе и простор за посматраче).

За овакву функционалну целину потребна је парцела површине 1,2–1,5 ha, са добром саобраћајном доступношћу, простором за паркинг и интеграцију са јавним зеленилом. Позиционирање овог објекта треба да се заснива на избору локације која испуњава следеће кључне услове:

- *Доступност већим стамбеним зонама у развоју* – посебно у деловима града са растућим бројем становника и недовољном покривеношћу спортским садржајима;
- *Добра саобраћајна повезаност* – приступ главним градским саобраћајницама, јавном превозу и бициклистичким коридорима;
- *Довољна површина за изградњу већег волумена* – омогућава формирање савременог спортског комплекса са пратећим садржајима;
- *Мogućност интеграције са образовним и здравственим садржајима* – близина школа, факултета или здравствених установа;
- *Позиција у оквиру ширег спортско-рекреативног система* – повезаност са зеленим површинама, спортским теренима и рекреативним зонама.

Посебан значај има и улога новог базена у растерећењу постојећих капацитета, пре свега у централним деловима града, као и у обезбеђивању равномерније територијалне доступности.

Затворени базен се дефинише као вишенаменски спортско-рекреативни објекат, који треба да омогући:

- наставу пливања у оквиру образовног система;
- тренинг и такмичарске активности спортских клубова;
- рекреативно коришћење за становништво;
- примену у области здравствене рехабилитације и терапије у води;
- организацију мањих спортских догађаја.

Оваква програмска структура подразумева висок степен функционалне флексибилности и целогодишње коришћење објекта.

Планирање и пројектовање затвореног базена треба да се заснива на следећим принципима:

- *рационална конструкција великих распона*, која омогућава флексибилну организацију унутрашњег простора;
- *енергетска ефикасност* – примена савремених система (соларни системи, топлотне пумпе, рекуперација ваздуха);
- *природно осветљење и контролисани унутрашњи услови* (микроклима, акустика);
- *интеграција са јавним простором* – повезивање са зеленим и рекреативним површинама;
- *могућност фазног развоја* – у складу са потребама и финансијским оквирима.

Затворени базен се у оквиру студије препознаје као **објекат градског значаја у области спорта и јавног здравља**, чија реализација има за циљ унапређење квалитета живота и доступности спортских садржаја. Он не само да би растеретио постојећи комплекс СЦ „Чаир“, већ би допринео равномерној доступности спортских садржаја, унапређењу здравља становништва и подстицању активног начина живота.

Табела 85. Основни урбанистички и програмски параметри за нови затворени базен у Нишу

Елемент	Опис / Параметар
Назив објекта	Градски затворени базен – Ниш
Основна намена	Спорт, рекреација, школска обука пливања, терапијски и здравствени програми
Тип објекта	Затворени базен средњег капацитета са пратећим садржајима
Оквирна површина парцеле	1,2 – 1,5 ha
Бруто површина објекта (GBR)	6.000 – 8.000 m ²
Главни базен	25 x 33 m (полуолимпијски, дубина 1,8–2,2 m), 8–10 стаза
Помоћни базен	12,5 x 25 m, дубина 0,9–1,2 m (за обуку и рекреацију)
Трибине	300–400 гледалаца (могућност проширења монтажним структурама)
Пратећи садржаји	Свлачионице, санитарни чворови, фитнес сала, медицинска соба, кафе-бар, административни простор
Конструктивни систем	Лака челична или лепљена дрвена конструкција са великим распонем крова (до 35 m)
Енергетска ефикасност	Примена соларних колектора за припрему воде, топлотне пумпе, рекуперација топлоте, LED расвета, систем за рециклажу кишнице
Тип крова	Лучни или двоводни, са транспарентним сегментима за природно осветљење
Приступ и паркирање	60–80 паркинг места, бициклистички приступ, повезаност са јавним превозом
Безбедност и приступачност	Универзални дизајн, приступне рампе, санитарни чворови за особе са инвалидитетом
Зелене и отворене површине	Интеграција са парковским амбијентом; могућност изградње отвореног летњег базена у другој фази
Предложене локације	Зона између Пантелеја; Северно од касарне К.М.Обреновић
Примери добре праксе	- Базени Ташмајдан, Београд (реконструкција и интеграција затвореног и отвореног комплекса) -Базени Пољуд, Сплит (вишенаменски спортски и водени центар)

Стрелиште за спортски клуб стреличарства

Стреличарство је трофејни спорт у Нишу и има дугу традицију, али тренутни просторни услови нису адекватни за редовне тренинге и развој клуба. Постојеће стрелиште на Градском пољу

користи се привремено и нема сталну инфраструктуру нити безбедносне услове који задовољавају националне спортске стандарде. У питању је отворен терен без физичких баријера, без надстрешнице, свлачионица и зона за публику, што значајно ограничава и обим активности клуба и могућност одржавања такмичења.

Избор нове локације мора да уважи неколико кључних критеријума:

- *Безбедност* — минимална удаљеност од насељених зона, јавних комуникација и школских дворишта; могућност потпуног контролисања правца гађања.
- *Димензије и оријентација терена* — минимална дужина стрелишта 150 m (укључујући сигурносну зону иза мете и простор за стрелце), ширина најмање 40 m; пожељна оријентација север–југ како би се избегло директно сунце.
- *Пристапачност* — добар путни приступ за возила и јавни превоз, могућност паркирања.
- *Могућност изградње пратеће инфраструктуре* — свлачионице, магацин за опрему, надстрешнице, административни простор клуба.
- *Еколошка и просторна прихватљивост* — избегавање шума, пољопривредних површина и заштићених природних целина.

Табела 86. Нормативни и просторни параметри за планирање стрелишта и спортског клуба стреличарства.

Категорија	Норматив / препорука	Образложење / напомена
Минимална површина комплекса	≥ 2 ha	Обухвата главни стреличарски терен, простор за стрелце, административно-технички блок, зону зеленила и паркинг простор
Главни стреличарски терен	Дужина: 150 m; ширина: 40 m	Подлога главног стреличарског терена мора бити травната, обавезно је предвиђање и сигурносног насипа иза мете.
Простор за стрелце	Минимална ширина простора: 10 m	Полуотворени простор са надстрешницом и сталним дрвеним постолјима
Административно-технички блок		Свлачионице за спортисте, потребан број санитарних чворова, просторија за складиштење/магацин, канцеларијски блок за потребе администрације клуба.
Зеленило	ширина ≥ 30 m	Потребна је предвидети и имплементирати зелене зоне, као и шумски појас у функцији заштитне баријере.
Паркинг простор	Број паркинг места за путничка возила: 20-25	Поред паркинг простора за путничка возила потребно је и предвидети приступне бицикличке стазе.

Објекти треба да буду енергетски ефикасни, са могућношћу примене соларних панела за осветљење и одржавање електронских мете, као и сакупљања кишнице за одржавање зелених површина. Терен не сме да има негативан утицај на околину, а препоручује се употреба природних материјала као што су дрво, камен и земљани насип. Узети у обзир и задржавање природне вегетације. Пројекат може бити интегрисан у шири концепт спортско-рекреативног и едукативног подручја града, уз потенцијал за одржавање националних и регионалних такмичења и афирмацију Ниша као центра стреличарства у југоисточној Србији.

Хиподром

Хиподром и коњички спорт у Нишу имају дугу традицију, концентрисану око Коњичког клуба „Чегар“, док је Градско поље код Тврђаве историјски било коришћено као хиподром. Данас, међутим коњички спорт је без адекватног простора и инфраструктуре. Са аспекта урбаног развоја и културно-спортске понуде града, неопходно је обновити и на савремен начин редефинисати простор за коњички спорт, јавне приредбе и едукацију у области хипологије и рекреативног јахања.

Планирани хиподром треба да обухвати:

- централну тркачку стазу дужине 1000–1200 m и ширине 20–25 m,
- унутрашњи манеж за школу јахања, тренинг и терапијско јахање,
- коњушнице и ветеринарски блок,
- трибине за 500–800 гледалаца,
- административно-едукативни центар са пратећим садржајима,
- паркинг и техничке површине,
- заштитни зелени појас уз Нишаву као природну границу комплекса.

Пројекат треба да буде замишљен тако да интегрише спортску, рекреативну и едукативну функцију, при чему би хиподром био отворен за јавност, укључујући рекреативно јахање, школске посете и терапијске програме.

Хиподром на обали Нишаве у зони Нишке Бање представља најрационалнији избор за развој савременог коњичког комплекса у Нишу. Простор има континуитет, природне и просторне услове, као и могућност проширења и интеграције у туристичку понуду Нишке Бање. Овим решењем Ниш добија спортски, рекреативни и културни садржај регионалног значаја који истовремено афирмише традицију и савремене стандарде.

Табела 87. Нормативни и просторни параметри за планирање хиподрома у Нишу

Категорија	Норматив / препорука	Образложење / напомена
Минимална површина комплекса	≥ 10 ha	Обухвата тркачку стазу, манеж, коњушнице, трибине и техничке зоне.
Тркачка стаза (спољашња)	дужина: 1000–1200 m; ширина: 20–25 m	Стандардна димензија за галопске и препонске трке.
Манеж (унутрашњи терен)	60 × 30 m (минимум)	За тренинг, школу јахања и терапијско јахање.
Зона коњушница	1,0–1,5 ha	За смештај 50–80 грла; укључује ветеринарски блок и магацине.
Трибине и гледалиште	капацитет: 500–800 гледалаца	Могу бити монтажне или трајне, оријентисане према северу.
Заштитна зелена зона	ширина ≥ 20 m	Одваја спортски комплекс од околног ткива и реке.
Пратећи објекти	административно-едукативни блок: 300–500 m ²	Просторије клуба, учионице, магацин, угоститељски кутак.
Паркинг	минимум 80 паркинг места + простор за приколице	Одвојен у односу на простор за посетиоце.
Приступна саобраћајница	директна веза са магистралним путем и бициклистичком стазом	Могућност двоструког приступа (за посетиоце и сервис).
Еколошки аспекти	обавезно задржавање природног зеленила и постојећих дрвореда	Спречава ерозију и обезбеђује природну микроклиму.
Енергетски аспекти	соларно осветљење, систем за сакупљање кишнице	За одржавање терена и заливање.
Фазност изградње	I: инфраструктура и стаза; II: коњушнице и манеж; III: трибине и јавни садржаји	Омогућава постепено активирање комплекса.

Спортски и рекреативни простори у приобаљу Нишаве

Ова студија препознаје приобални појас реке Нишаве као један од највреднијих и најпогоднијих простора за развој спортске и рекреативне инфраструктуре града. Идеја планирања зелено-рекреативних коридора уз реку има дугу традицију у урбанистичком развоју Ниша и присутна је у више генерација Генералних урбанистичких планова. Овом студијом се та идеја потврђује и

унапређује, уз препоруку да се у плановима нове генерације обезбеди континуитет зеленог и спортско-рекреативног појаса дуж целог градског тока реке.

Иако је реализација пројеката спортске инфраструктуре до сада била ограничена, важно је заштитити и задржати приобалне површине као јавни простор, који ће служити колективним активностима становништва — од спортова на отвореном, пешачких и бициклистичких стаза, до рекреативних паркова и терена за децу и младе.

Посебно значајне зоне приобаља које треба очувати и развијати као спортско-рекреативне целине су:

- Приобални појас насеља Дуваниште — погодан за уређење уређеног парка са спортским теренима и пешачко-бициклистичким стазама;
- Подручје ФК „Синђелић“ на Пантелеју — које већ има спортски карактер и може се унапредити у вишенаменски спортско-рекреативни центар;
- Комплекс војног отвореног базена „Врежина“, који има потенцијал за трансформацију у јавни базен и спортски центар;
- Приобални простор уз Нишку Бању, који треба развити у складу са бањским и туристичким идентитетом, са лаганим спортовима и пешачким коридорима;
- Зона насеља Шљака, као недовољно активни део приобаља, погодан за изградњу терена и рекреативних платоа у функцији суседства.

Развој спортских и рекреативних зона уз Нишаву треба да буде вођен принципима одрживог уређења приобаља — очувањем водног режима, уређењем вегетације, применом природних материјала и интеграцијом са зеленом инфраструктуром града. На тај начин, приобаље Нишаве може постати централна осовина активног живота грађана, простор сусрета, спорта и рекреације, али и један од најважнијих идентитетских елемената Ниша као „града на реци“.

Спортске и рекреативне зоне на територији општине Нишка Бања

Студија истиче потребу за пажљивим и стратешким планирањем спортских и рекреативних намена у оквиру гравитационог подручја насеља Нишка Бања, у складу са његовим туристичко-бањским карактером. Као једно од најзначајнијих подручја у систему туристичке понуде града Ниша, Нишка Бања захтева унапређење пратећих садржаја који ће подржати развој здравственог, спортског и рекреативног туризма.

У том контексту, Студија потврђује досадашње планске тенденције повећања површина намењених спорту и рекреацији, као комплементарних садржаја бањском туризму. Подручје Лозни Калем, у којем је у току изградња аква-парка, представља кључну тачку у систему развоја бањских спортско-рекреативних садржаја. Овим простором може се додатно употпунити изградњом фудбалског и спортског комплекса (који је најављен), чиме би се створила синергија између комерцијалних и јавних садржаја.

Поред тога, у складу са планским решењима актуелног ГУП-а, потврђују се и друге предвиђене локације за спорт и рекреацију у зони између бањског насеља и саобраћајног коридора, које имају потенцијал за формирање рекреативног појаса и отворених терена који би служили и становницима и посетиоцима.

Предлог за нови хиподром на обали Нишаве, у непосредној близини постојећег коњичког клуба „Чегар“, такође је у складу са концептом развоја спортско-туристичких садржаја бањског подручја. На овај начин, спортске и рекреативне зоне Нишке Бање добијају јасну тематску структуру, повезујући здравствено-рекреативни, спортски и туристички сегмент у јединствен просторни систем.

6.5 Објекти културе и информисања

Преглед законодавног оквира и нормативних аката

Сектор културе

Анализа сектора културе у оквиру Студије јавних објеката заснива се на низу нормативних, стратешких и међународних докумената који омогућавају квантитативну и квалитативну процену постојећих и планираних капацитета у граду Нишу до 2040. године.

Национална документа на које се Студија ослања:

- **Закон о култури Републике Србије** ("Сл. гласник РС", бр. 72/2009, 13/2016, 30/2016 - испр., 6/2020, 47/2021, 78/2021 и 76/2023) – Овим законом дефинишу се основне установе културе: библиотеке, музеји, позоришта, биоскопи, галерије, домови културе, заводи за заштиту културног наслеђа и друге. Посебно је значајна обавеза локалне самоуправе да обезбеди доступност културних садржаја на својој територији. У аналитичком смислу, овај закон представља основ за дефинисање објеката културе који морају бити присутни у урбаној средини.
- **Стратегија развоја културе Републике Србије (2020–2029)** – Овај стратешки документ дефинише приоритетне правце развоја културе, укључујући доступност садржаја по регионима и анализу просторне дистрибуције установа културе, и представља оквир за пројектовање потреба до 2040. године и омогућава идентификацију евентуалних недостатака у систему установа културе у Нишу.
- **Правилници Министарства културе РС** (Правилник о минималним техничким условима за извођење културних делатности (Сл. гласник РС 72/2009), Правилник о општим правилима за унутрашње уређење и условима за рад библиотека (Сл. гласник РС 52/2011), Правилник о условима за оснивање музеја (Сл. гласник РС 95/2010), Закон о архивској грађи и архивској делатности (Сл. гласник РС 6/2020) и сл.) – Ови правилници регулишу рад институција културе и садрже минималне стандарде и критеријуме за њихово функционисање и представљају најпоузданији извор квантитативних показатеља за анализу капацитета.
- **Уредба о класификацији делатности** ("Сл. гласник РС", бр. 54/2010) – Иако не дефинише просторне нормативе, документ омогућава типолошку класификацију објеката културе према међународним стандардима. Релевантне категорије укључују уметничко извођење, библиотеке и музеје, као и забаву и рекреацију. Тиме се обезбеђује доследна категоризација у анализи постојећих капацитета.
- **Закон о планирању и изградњи** ("Сл. гласник РС", бр. 72/2009, 81/2009 – испр., 64/2010 – одлука УС, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – одлука УС, 50/2013 – одлука УС, 98/2013 – одлука УС, 132/2014, 145/2014, 83/2018, 31/2019, 37/2019) – Овај акт садржи опште стандарде за све јавне објекте: приступачност, безбедност, санитарне услове и универзални дизајн. Иако није специфичан за културне установе, он представља обавезни регулаторни оквир који осигурава да објекти културе испуњавају минималне техничке и безбедносне захтеве.

Међународна документа, стандарди и препоруке на које се Студија ослања обухватају:

- **УНЕСКО стандарди и препоруке** – УНЕСКО препоручује универзалне индикаторе доступности културе који омогућавају компаративну анализу капацитета Ниша у односу на европски и светски просек.
- **Препоруке Европске Уније** – програми попут *Creative Europe*, *European Capitals of Culture Guidelines* и *Council of Europe Compendium* не уводе обавезујуће стандарде, али нуде квалитативне критеријуме за објекте културе попут доступности, партиципације, дигитализације и мултифункционалности културних простора. Посебна пажња усмерена је на инклузивност (приступ особама са инвалидитетом и др.) и дигиталну опремљеност.

Наведени извори ће се за потребе анализе у оквиру Студије користити у циљу дефинисања квантитативних и квалитативних показатеља. Квантитативни показатељи су број библиотека, музеја, биоскопских сала по становнику, укупна квадратура објекта културе по глави становника и просторна дистрибуција објекта у односу на делове града и доступност корисницима. Док су квалитативни показатељи усклађеност са минималним стандардима, мултифункционалност и инклузивност, и усклађеност са савременим концептима.

Ослањајући се на горе наведене законе, стратегије, правилнике и препоруке у Табели 88 је дат преглед норматива за сектор културе.

Табела 88. Преглед норматива за сектор културе

Врста објекта	Норматив	Извор
Библиотеке – матична	1 по граду	Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности (2013)
Библиотеке – огранци	1 на 15.000–20.000 становника	исти извор; IFLA стандарди
Читаонички простор	0,03–0,05 m ² по становнику	IFLA Standards for Public Libraries
Књижни фонд	2–3 књиге по становнику	IFLA Standards; пракса домаћих ГУП-ова
Музеји	1 на 100.000–150.000 становника	Правилник о посебним условима за почетак рада и обављање делатности музеја (2022); ICOM препоруке
Изложбени простори музеја	0,03 m ² по становнику	ICOM Code of Ethics; пракса у урбанистичким плановима
Позоришта	1 на 150.000–200.000 становника; сала 300–500 места	Правилник о минималним техничким условима за извођење културних делатности (2009)
Биоскопи*	1 на 50.000–100.000 становника; 1,5–2 седишта на 100 становника	UNESCO Recommendation concerning the International Standardization of Film Statistics (1961); пракса домаћих ГУП-ова
Галерије	1 на 50.000 становника; 0,02–0,03 m ² изложбеног простора по становнику	ICOM препоруке; пракса домаћих ГУП-ова (ГУП Београда)
Домови културе	1 на 15.000–20.000 становника; мултифункционалне сале 250–400 места	Правилник о минималним техничким условима за установе културе (2009); смернице Министарства културе РС
Архиви	1 на 100.000–150.000 становника	Закон о култури (2023); Закон о архивској грађи и архивској делатности (2020)

*С обзиром на то да се савремени биоскопи углавном граде у оквиру тржних центара није неопходно нормирати њихове капацитете у оквиру планске документације

Сектор информисања

Анализа објекта и инфраструктуре намењених информисању обухвата медијске куће, редакције, просторе јавних сервиса, као и пратећу техничку инфраструктуру. Ова Студија се заснива и на следећим националним документима:

- **Закон о јавном информисању и медијима ("Сл. гласник РС", бр. 92/2023 и 51/2025)** – Овим законом су утврђени основни принципи слободе медија, јавног интереса и права грађана на информисање. Овај документ, иако не дефинише просторне стандарде, утврђује оквир одговорности јавних сервиса и локалних самоуправа у погледу обезбеђивања доступности медијских садржаја.
- **Закон о електронским медијима ("Сл. гласник РС", бр. 92/2023 и 51/2025) и Закон о јавним медијским сервисима ("Сл. гласник РС", бр. 83/2014, 103/2015, 108/2016, 161/2020, 129/2021, 142/2022, 92/2023 и 51/2025)** - Ови закони прецизирају услове за рад електронских медија, техничке стандарде, као и улогу јавних сервиса (РТС, РТВ) и

локалних медија. Индиректно упућују на потребу постојања адекватне техничке инфраструктуре и студијских простора.

- **Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији (2020–2025)** - Документ поставља приоритете у развоју медијског сектора: дигитализацију, равномерну доступност информација и подршку локалним медијима. За урбанистичку анализу, релевантна је потреба за просторним и технолошким унапређењем медијских центара.

За разлику од сектора културе, где постоје јасно дефинисани нормативи о броју седишта у биоскопима, позориштима, библиотекама, за сектор информисања не постоје нормативи оваквог карактера у правилницима. Ипак, у пракси регионални и локални центри информисања третирају се као посебна група јавних објеката, при чему се у планској документацији везују за објекте управе и културе.

Студија јавних објеката у сектору информисања заснива се и на међународним препорукама **УНЕСКА, Савета Европе и Међународне федерације удружења библиотека** (*International Federation of Library Associations - IFLA*). УНЕСКО и Савет Европе указују на значај транспарентности, плурализма и приступачности медија. У урбаном контексту, ово се односи на обезбеђивање једнаке доступности медијских садржаја за све категорије становништва. УНЕСКО и IFLA дефинишу следеће стандарде:

- јавни медијски центри / прес-центри – 1 за ниво града (функција регионалног центра);
- локалне радио и ТВ станице – најмање 1–2 за град са преко 200.000 становника;
- простори за јавну комуникацију (прес-центар, медијска сала, информативни центар) – минимум 1 на нивоу града;
- приступ јавним информацијама у библиотекама и културним центрима - стандарди се везују за библиотечке норме (нпр. број радних места са интернет приступом, број корисника по једном инфо-пункту).

Наведени извори ће се за потребе анализе у оквиру Студије користити у циљу дефинисања квантитативних и квалитативних показатеља. Квантитативни показатељи су број регистрованих медијских кућа у односу на број становника и број јавних медијских центара и студија у односу на величину града. Квалитативни показатељи су испуњеност техничких стандарда медијских установа (студији, монтажне сале, опрема), доступност медијских садржаја различитим друштвеним групама, и степен дигитализације и интеграције нових технологија (онлајн платформе, мултимедијални центри).

6.5.1. Објекти културе

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Сектор културе је обухваћен следећим поткатегоријама објеката:

- библиотеке,
- музеји, архиви и установе заштите непокретних културних добара,
- споменички комплекси,
- галерије и изложбени простори,
- сценско-музичка делатност,
- домови културе,

За разлику од осталих категорија, споменички комплекси нису анализирани у односу на нормативне показатеље, већ су евидентирани на картама и у релевантним регистрима. Сви остали објекти подвргнути су квалитативној и квантитативној анализи. Посебно су издвојени објекти који се користе искључиво као административне зграде институција културе, како би се

избегла погрешна интерпретација података у вези са просторном дистрибуцијом и капацитетима.

6.5.1.1 Библиотеке

Савремена организација библиотечке делатности заснива се на принципима умрежености свих библиотека у земљи, и ширем окружењу, као и на интензивној дигитализацији фондова. Овакви модели рада омогућавају већу доступност књига и грађе, како из фондова локалних библиотека, тако и из збирки других установа у земљи, путем међубиблиотечке размене и дигитализованих издања.

Улога библиотека у савременом друштву развија се у правцу мултифункционалних центара знања, културе и заједништва. Савремени концепт библиотека подразумева разноврсну програмску понуду, од едукативних и културних активности, до креативних радионица, јавних предавања и дигиталних сервиса. Сходно томе, улога и значај библиотека далеко превазилазе њихову основну функцију чувања и омогућавања коришћења књига. Као простори који интегришу образовне, културне и друштвене садржаје, библиотеке представљају један од кључних елемената урбаног идентитета и квалитета живота грађана. Због тога њихов адекватан третман у развојним плановима града мора бити приоритет. У Табели 89 дат је преглед норматива за објекте библиотека.

Табела 89. Преглед норматива за објекте библиотека

Категорија	Нормативи / Стандарди који се могу користити	Извор
Национални прописи	општи принцип: културни садржаји морају бити равномерно доступни становништву	Закон о култури
	минимални услови за оснивање библиотека, умрежавање и јавна доступност	Закон о библиотечкој делатности
	• 1 библиотека на 20.000–25.000 становника • минимална површина централне библиотеке: 0,07–0,10 m² по становнику • фонд: 2–2,5 књиге по становнику • читаоничка места: 5–8 на 1.000 становника	Правилник о националним стандардима за обављање библиотечко-информационе делатности
	мапирање и третман локација постојећих библиотека	ГУП Ниш 2010–2025
Међународни стандарди	• 0,08–0,12 m² по становнику • доступност у оквиру 15–20 минута хода • приступачност за све категорије корисника	IFLA Library Building Guidelines
	• 1 јавна библиотека у свакој локалној заједници • бесплатан приступ основном фонду и услугама • фонд: најмање 2 књиге по становнику • 1 место за читање на сваких 5.000 становника	UNESCO/IFLA Public Library Manifesto
	индикатори успешности: број корисника по становнику, број позајмица по становнику, број радних места по 1.000 становника	ISO 11620
Стручна литература	10 „заповести“ библиотечке архитектуре: флексибилност, доступност, удобност, безбедност, економичност...	Faulkner-Brown, H. <i>Some principles of library design</i> (1999)
	савремени принципи – дигитализација, мултифункционалност, друштвени простор	McDonald, A. <i>The ten commandments revisited</i> (2006)
	локални стандарди за број запослених, организацију фонда, просторне захтеве	Публикације Библиотечког друштва Србије и НБС
Практични извори	упоредни показатељи: просечно 0,1 m ² по становнику и фонд 2–3 књиге по становнику	Примери нових библиотека у региону (Љубљана, Загреб, Будимпешта)
	реални показатељи – просечна покривеност библиотечким фондом и коришћењем услуга	Извештаји о раду библиотека у Србији

У систему библиотечке инфраструктуре града Ниша постоје две установе од општег значаја (Народна библиотека „Стеван Сремац“ и Универзитетска библиотека „Никола Тесла“), али и мрежа библиотека у оквиру образовних установа (основних и средњих школа, као и факултета). Иако оне представљају важан ресурс за ученике и студенте, њихов значај је ограничен у ширем контексту, јер не представљају институције отвореног типа намењене целокупној популацији града, те нису појединачно евидентирани.

У Табели 90 је приказан списак објеката библиотека у Нишу.

Табела 90. Списак објеката библиотека на територији града Ниша

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Стање објекта	Прикладност објекта датој функцији
К-Б-1	Народна библиотека „Стеван Сремац“ - Ниш	Боривоја Гојковића 9	Да	Пожељна реконструкција	Неодговарајућ, ако је посматрамо као централну библиотеку
К-Б-1.1	Огранак НБ СС у МЗ Медијана	Бранка Миљковића 1	Не (коришћење је привремено)	Задовољавајуће, потребна санација	Прихватљив, потребно унапређење
К-Б-1.2	Огранак НБ СС у МЗ Ледена Стена	Жртава фашизма 1	Не (коришћење је привремено)	Лоше, неопходна реконструкција	Неодговарајућ
К-Б-1.3	Огранак у МЗ Црвена Звезда	Шабачка 18	Не (коришћење је привремено)	Задовољавајуће, потребна санација	Прихватљив, потребно унапређење
К-Б-1.4	Одељење књига за децу	Синђелићев трг 1	Не (коришћење је привремено)	Задовољавајуће, потребна санација	Прихватљив, потребно унапређење
К-Б-2	Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ Ниш	Кеј Мике Палигорића 2	Да, у оквиру високог образовања	Задовољавајуће, потребна санација	Прихватљив, потребно унапређење

Народна библиотека „Стеван Сремац“ представља централну библиотечку институцију града Ниша и носиоца библиотечке делатности за регион југоисточне Србије. Са фондом који премашује 300.000 библиотечких јединица и широким спектром активности – од читаоница и књижевних трибина до изложби, радионица и дејих програма – ова установа има статус регионалног културног центра.

Међутим, постојећи објекат у центру града више не испуњава основне просторне и техничке стандарде. Кључни проблеми односе се на:

- просторна ограничења (недовољан број читаоница, неадекватни депои и услови за архивирање),
- техничку застарелост (недостатак вентилације, енергетска неефикасност, неприступачност за особе са инвалидитетом),
- урбанистичка ограничења (објекат је у градском ткиву и зони заштите, без могућности проширења или доградње).

Објекти које данас користе библиотеке у Нишу нису изворно пројектовани за библиотечку делатност. Матичне зграде смештене су у објектима од изузетног културно-историјског значаја, док су огранци најчешће лоцирани у просторијама месних заједница као привремена решења. Такав избор простора има оправдање у симболичкој вредности и централном положају, али у погледу савремених потреба – приступачност, паркирање, адекватни услови за чување фонда,

дигитализација и мултифункционална употреба – ови објекти не могу да задовоље стандарде савремене библиотечке делатности који су дати у Табели 60.

Овај став је потврђен су и у упитницима које су представници јавних институција попуњавали. У њима се наводи да је 2010. године израђен грађевинско-архитектонски пројекат реконструкције и доградње библиотеке у Улици Боровоја Гојковића, али постоји претпоставка да је од његове реализације одустало. Истовремено представници Народне библиотеке *Стеван Сремац* истичу потреба за изградњом новог објекта библиотеке, а као могуће решење виде и објекат Дома војске на Синђелићевом тргу.

У складу са демографском пројекцијом за град Ниш до 2040. године (око 228.764 становника), процењује се да је за нову зграду библиотеке неопходна укупна површина од 11.500–16.000 m² на основу усвојеног стандарда од 0,05–0,07 m² по становнику, добијеног комбиновањем норматива и анализи референтних примера (напомена: није нужно овај стандард постићи само једним објектом, специјализоване библиотеке, издвојена одељења и огранци улазе у збир). Неопходан фонд књига за пројектовани број становника износи између 570.000 и 685.000 јединица. Додатно, потребан број корисничких места износи најмање 230 према минималним УНЕСКО препорукама, односно око 1.150 према националним нормативима.

С обзиром на то да библиотеке у Нишу тренутно функционишу у неусловним и често привремено адаптираним просторима, а фонд и кориснички капацитети нису усклађени са важећим нормативима, у наредном планском периоду неопходно је:

- планирати изградњу нове зграде Народне библиотеке „Стеван Сремац“ у складу са савременим стандардима библиотечке делатности;
- обезбедити равномерну дистрибуцију библиотечких активности путем мреже мултифункционалних друштвених центара у локалним градским средиштима;
- планирати нову, наменски грађену зграду Универзитетске библиотеке „Никола Тесла“ у оквиру универзитетског кампуса.

6.5.1.2 Музеји, архиви и установе заштите непокретних културних добара

Савремена културна делатност у области музеја, архива и споменичких комплекса заснива се на принципима отворености, доступности и интерпретације културног наслеђа кроз различите облике презентације, едукације и јавних програма. Поред своје примарне улоге – прикупљања, чувања и заштите културних добара – ове установе данас све више развијају нове форме комуникације са публиком, ослањајући се на интерактивне поставке, мултимедијалне садржаје и дигитализацију фондова.

Музеји и архиви данас не представљају само просторе пасивног посматрања експоната или докумената, већ делују као динамични културни центри који нуде тематске изложбе, радионице, јавна предавања и програме прилагођене различитим категоријама корисника – од ученика и студената, до истраживача и шире јавности. Као сведочанства историјских догађаја и друштвених вредности, споменички комплекси истовремено представљају просторе јавног окупљања, едукације и културне размене. Они имају кључну улогу у очувању културног идентитета, подстицању креативности и критичког мишљења. Положај ових установа у урбаном простору и њихов третман у планској документацији морају одражавати њихову вишеслојну улогу и значај у културном и друштвеном животу заједнице.

У Табели 91 је приказан преглед норматива за објекте музеја, а у Табели 91 за објекте архива.

Табела 91. Преглед норматива за објекте музеја

Категорија	Норматив	Извор
Музејски простор	1–2 музеја (на 100.000 становника) 3-4 у већим градовима са развијеним културним животом	UNESCO – Museum Statistics; ICOM (International Council of Museums) Eurostat

		Стратегија развоја културе 2020–2029
Површина музејског простора	Нето површина изложбеног простора 0,03–0,05 m ² по становнику	UNESCO Institute for Statistics; European Museum Forum (EMF)
Депо и конзерваторски простор	Површина депоа минимум 50% површине изложбеног простора	ICOMOS Guidelines for Museums
Археолошки центри / Споменички комплекси	Најмање 1 археолошки центар и 1 споменички комплекс у већим урбаним центрима	UNESCO World Heritage Guidelines
Пристапачност и едукација	Минимум 1 едукативни простор/простор за радионице по музеју	ICOM – Educational Role of the Museum

Табела 92. Преглед норматива за објекте архива

Категорија	Норматив / Потреба	Извор
Архиви	1 на 100.000–150.000 становника	Закон о култури; Закон о архивској грађи и архивској делатности
Складишни простор	1,2–1,5 m ² по метру архивске грађе	ISO 11799:2015; Закон о архивској грађи и архивској делатности
Читаоница (истраживачки простор)	1,5–2 m ² по кориснику*	ICA <i>Guidelines for archival buildings</i> ; Правилник о евидентирању и коришћењу архивске грађе
Канцеларијски простори	20–25% укупне површине објекта архива	ICA; Закон о културним добрима
Просторије за обраду грађе	минимум 0,2 m ² по метру грађе (за пријем, обраду и заштиту)	ICA; Архив Србије - стручно упутство
Локацијски захтеви	добра доступност за истраживаче; објекат ван подручја са повећаним ризиком од поплава или загађења	ICA <i>Guidelines</i> ; Закон о културним добрима

* „Корисник” представља просечан број лица која су истовремено присутна у читаоници.

На територији града Ниша активно функционише више установа из ове области – од Народног музеја, специјализованих музеја, преко Историјског архива, до меморијалних и археолошких комплекса – који заједно представљају кључни сегмент културне инфраструктуре града. У Табели 93 приказани су основни подаци о овим објектима на подручју обухваћеном Генералним урбанистичким планом.

Табела 93. Списак објеката музеја, архива и споменичких комплекса у Нишу

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Стање објекта	Прикладност објекта датој функцији
К-М-1	Народни музеј Ниш (управна зграда)	Генерала Милојка Лешјанина 14	да	Добро	Одговарајућа
К-М-1.1	Археолошка сала	Николе Пашића 59	да	Добро	Прихватљив, потребно унапређење
К-М-1.2	Спомен соба Стевана Сремца и Бранка Миљковића	Александра Ненадовића 2а	не (коришћење је привремено)	Добро	Прихватљив, потребно унапређење
К-М-1.3	Меморијални комплекс "12. Фебруар"	Булевар 12. фебруара 71	да	Задовољавајуће,	Одговарајућа

				потребна санација	
К-М-1.4	Ђеле-кула	Булевар др Зорана Ђинђића 78	да	Задовољава јуће	Прихватљив, потребно унапређење
К-М-1.5	Медијана	Булевар Светог цара Константина 63е	да	Добро	Одговарајућ а
К-М-1.6	Нишка тврђава *	Ђуке Динић	да **	Потребна реконструкц ија одређених делова и објеката	Одговарајућ а
К-М-2	Музеј здравствене културе – Пастеров завод (у оквиру ИЗЈЗ-а)	Булевар др Зорана Ђинђића 50	не	Добро	Одговарајућ а
К-М-3	Музеј Епархије нишке	Пријездина 7	не	Добро	Одговарајућ а
К-М-4	Музеј Џеза (Нишвил) у Хамаму у Тврђави	Тврђава бб	не	Добро	Одговарајућ а
К-М-5	Музеј лутака	Орловића Павла 20	не	Добро	Одговарајућ а
К-М-6	Музеј Копнене војске Србије	Трг Краља Александра Ујединитеља 2б (у оквиру објекта Команде КВС)	не	Добро	Одговарајућ а
К-М-7	Спомен соба Александра Медведева (у оквиру ДАН-а)	Генерала Милојка Лешјанина 52	не	Добро	Одговарајућ а
К-М-8	Спомен соба „Косметске жртве – јунаци отаџбине – хероји Кошара“	Војда Карађорђа 7	не	Добро	неодговарајућ ћа
К-М-9	Историјски архив	Тврђава бб	да	Добро	Одговарајућ а
К-М-10	Завод за заштиту споменика културе Ниш	Добричка 2	да	Задовољава јуће, потребна санација	Одговарајућ а
К-М-11	Принчева вила у оквиру Специјалне болнице Горња Топоница	Горња Топоница	не	Добро	Одговарајућ а

Напомена:

*Комплекс Нишке тврђаве сагледан је у целини са објектима који немају другу специфичну намену – 3 објекта Барутане, Апсана и друге целине. Појединачни објекти који имају посебне намене су засебно сагледани.

**Нишка тврђава је у Плану намена површина мапирана као парковско зеленило/шума. Иако поседује те карактеристике, Тврђава је, као целина, пре свега архелошко налазиште и споменички комплекс. Препорука је мапирати Тврђаву као посебну целину, попут комплекса Медијане.

Најзначајнија музејска установа у граду је **Народни музеј Ниш**, који данас функционише кроз више објеката различитог карактера и намена. Ниједан од ових објеката није изворно пројектован за музејску или галеријску функцију, већ се ради о адаптацијама постојећих зграда, као и о коришћењу споменичких комплекса и археолошких локалитета.

Изложбена делатност Народног музеја тренутно је организована на две основне локације у граду, уз коришћење Галерије Синагога за потребе повремених програма и привремених изложби. Поред тога под управом Народног музеја су и археолошко налазиште Медијана, Ћеле Кула и Меморијални комплекс „12. фебруар“. Ови простори представљају специфичне тематске целине које чувају и интерпретирају појединачне сегменте културног и историјског наслеђа, те као такви чине важан сегмент културног живота града Ниша.

Анализа постојећег стања показује да капацитети којима Народни музеј располаже ни приближно не одговарају савременим потребама развоја музејске делатности у Нишу. Недостатак наменски пројектованог објекта доводи до ограничења у погледу простора за излагање, чувања и заштиту музејске грађе, као и у организацији савремених програмских садржаја. На основу навода из упитника упућеног надлежној институцији, завршен је пројекат за изградњу нове зграде музеја (локација: Милорада Вељковића Шпаје 2а, 18000 Ниш), као и пројекат за Археолошки центар на Медијани. Реализација ових пројеката представљала би корак напред у обезбеђивању адекватне инфраструктуре која би омогућила музејима у Нишу да испуне своју културну, образовну и друштвену улогу.

Остале музејске установе у граду, иако формално имају статус музеја, по капацитетима и обиму збирки представљају ограничене ресурсе. Њихов допринос у погледу задовољавања укупних потреба за музејским простором је ограничен, али њихов значај у очувању појединих сегмената културне баштине и идентитета града је неспоран.

Узимајући у обзир демографску пројекцију за Ниш до 2040. године (око 228.764 становника), према УНЕСКО препорукама, град би требало да има најмање 2-3 музеја са укупним изложбеним простором од приближно 6.800–11.400 m². У пракси, овај број би могао бити и већи, у складу са улогом Ниша као регионалног културног центра југоисточне Србије и препорукама Стратегије развоја културе 2020–2029, која наглашава потребу за јачањем мреже музеја ван Београда и за изградњом наменских зграда музејске делатности.

Завод за заштиту споменика културе представља регионално значајну институцију, са надлежношћу која обухвата територију Јужне и Источне Србије. Представници Завода се нису изјашњавали у оквиру упитника, па је процена постојећег стања извршена без исказаних интерних потреба. Завод је смештен у објекту „Бановине“, који је дом бројних јавних институција. Иако је зграда изграђена почетком 20. века као седиште среског начелства, и данас испуњава функционалне захтеве у складу са потребама различитих корисничких група. На основу доступних података, процењује се да је објекат адекватан за рад Завода, уз напомену да би потенцијално просторно проширење било могуће уколико би се неки од тренутних корисника овог објекта (нпр. Регионална привредна комора Ниш, Универзитетска библиотека) изместили.

Историјски архив у Нишу има регионални карактер и надлежност (гравитационо подручје од око 370.000 становника). Како истичу представници установе, постојећи објекат у коме Архив функционише више не одговара његовим потребама и капацитетима. Смештајни капацитети за архивску грађу су у потпуности попуњени, док са друге стране недостају простори за реализацију пратећих активности – едукативних радионица, јавних програма и других видова интеракције са корисницима. Једно од могућих решења јесте регионална децентрализација делатности Архива, кроз оснивање огранака у појединим општинама Нишавског округа. Још значајнији корак представљало би обезбеђење адекватних и савремених просторних капацитета на територији самог града Ниша, који би омогућили и очување грађе и развој јавних функција установе. Оба приступа су у складу са нормативима и савременим стандардима архивске делатности који су приказани у Табели 94.

Табела 94. Преглед норматива за објекат Историјског архива који би имао надлежност у Нишавском округу

Категорија	Норматив	Потребно
Складишни простор (депои)	0,3–0,5 m ² по дужном метру архивске грађе; регионални архив: 8.000–10.000 m	2.500–3.000 m ²
Читаоница за истраживаче	1 место на око 15.000 становника;	25 места
Читаоница за дигитални приступ	најмање 5 радних места	5 места
Простор за јавне програме (сале, изложбе, радионице)	50–70 седишта	50–70 седишта
Стручни рад и администрација (канцеларије, лабораторије, конзервација, дигитализација)	300–500 m ²	300–500 m ²
Технички простори (HVAC, сервери, системи заштите)	150–200 m ²	150–200 m ²
УКУПНО (процена)		3.200-4.000 m²

6.5.1.3 Галерије и изложбени простори

Галерије и изложбени простори представљају један од кључних сегмената урбаног културног система, који допуњују делатност музеја, позоришта и библиотека. За разлику од институција са сталним поставкама, галеријски простори функционишу као динамичке целине чије се поставке редовно мењају, чиме се обезбеђује континуирано обнављање културне понуде града. Ова карактеристика позиционира галеријске просторе као места редовне посећености и континуалног повратка публике, и као значајне тачке сусрета различитих друштвених и уметничких пракси.

У Табели 95 приказан је преглед норматива за галерије и изложбене просторе. У оквиру стратегије развоја културе и урбанистичког планирања, ови нормативни оквири обезбеђују да се галерије сагледавају не само као простори излагања уметничких дела, већ и као мултифункционални јавни простори од ширег друштвеног значаја.

Табела 95. Преглед норматива за галерије и изложбене просторе

Категорија	Норматив	Извор
Изложбени простор	Минимално 0,05–0,1 m ² по становнику	IFLA/ICOM и национални стандарди
Галеријски простор	Површина повремене изложбе 0,01–0,03 m ² по становнику	Council of Europe, Cultural Policy Guidelines
Сервисни и додатни простори	Депои, техничке просторије, простори за едукацију и радионице	Међународне препоруке
Доступност простора	Приступ за особе са инвалидитетом	Међународне препоруке
Флексибилност простора	Покретни панели, прилагодљиво осветљење	Међународне препоруке
Локацијски захтеви	Пожељна централна урбана зона или културни кластер	Међународне препоруке

На територији града Ниша делује више галеријских простора под различитим облицима управљања, од јавних институција културе, међу којима посебно место заузимају Галерија савремене ликовне уметности Ниш и Културни центар Ниш, до приватних и независних изложбених простора који својом програмском разноврсношћу и флексибилношћу доприносе јачању локалне културне сцене и подстичу њену динамичност. Преглед идентификованих галеријских простора дат је у Табели 96.

Табела 96. Списак галеријских простора на територији Ниша

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Стање објекта	Прикладност објекта датој функцији
К-Г-1	Галерија у Официрском дому	Орловића Павла 28а	Не	Добро	Одговарајућа
К-Г-2	Галерија Павиљон у Тврђави	Тврђава бб	Да	Добро	Одговарајућа
К-Г-3	Галерија Салон 77	Тврђава бб	Да	Добро	Одговарајућа
К-Г-4	Галерија Нишког културног центра	Булевар др Зорана Ђинђића 37	Да	Добро	Одговарајућа
К-Г-5	Галерија Синагога	Давидова 2	Не	Добро	Одговарајућа
К-Г-6	Галерија Друштва архитеката Ниша	Генерала Милојка Лешјанина 52	Не	Задовољавајуће, потребна санација	Прихватљив, потребно унапређење
К-Г-7	Галерија Арт 55	Ђирила и Методија 17	Не	Добро	Одговарајућа

У постојећој структури културних капацитета града Ниша, галеријски и изложбени простори имају значајно, али недовољно развијено место. Индикативан је изостанак Галерије Србије на централном градском тргу (Тргу краља Милана), која је деценијама представљала главни градски галеријски простор, а који је услед процеса реституције изгубљен, а није на адекватан начин компензован у систему културне инфраструктуре града. Адаптирани простори Официрског дома и Павиљона у Тврђави данас представљају носиоце најзначајнијих изложбених активности. Међутим, њихови капацитети и програмски домети нису у могућности да у потпуности одговоре на растуће потребе за савременим изложбеним садржајима.

У нормативном смислу, постојећи капацитети галеријских и изложбених простора у Нишу нису у складу са потребама града и очекиваним развојем културних активности. Анализа показује да је нове галеријске просторе потребно интегрисати у оквиру мултифункционалних центара културе – музеја, библиотека, архива, домовна културе и културних центара.

У наредном планском периоду неопходно је:

- јачати постојеће капацитете галеријских простора кроз техничка унапређења (опрема, дигитална инфраструктура, системи климатизације...);
- интегрисати нове галеријске просторе у оквиру будућих или адаптираних објеката музеја, архива, културних центара и библиотека;
- размотрити потенцијал јавних установа (универзитет, друштвени домови и др.) за коришћење у функцији привремених изложбених простора ради проширења културних капацитета.

6.5.1.4 Објекти сценско-музичке делатности

Савремена сценско-музичка делатност представља један од кључних сегмената културног идентитета града, у оквиру којег се преплићу музика, театар, плес и друге извођачке форме. Простори намењени овим делатностима данас нису само места за извођење класичних репертоарских програма, већ су то готово увек мултифункционални центри који обухватају образовне активности, интеркултурни дијалог и партиципативне програме за грађане. Музичко-сценски објекти својим програмима обухватају широк спектар активности, од драмских и оперских представа, преко концерта класичне и савремене музике, до фестивала, радионица и програма за младе. На тај начин они не само да проширују и обогаћују културну понуду града, већ истовремено доприносе јачању друштвене кохезије и унапређењу туристичке понуде града.

Као институције јавног значаја, позоришта, концертне и мултифункционалне сале морају бити третиране у складу са савременим стандардима, од акустике и технолошке опремљености, до

приступачности за све категорије корисника. Њихово системско укључивање у планску документацију представља значајан предуслов за унапређење квалитета културног и друштвеног живота локалне заједнице.

У Табели 97 је приказан преглед норматива за објекте музичко-сценске делатности.

Табела 97. Преглед норматива за објекте **сценско-музичке** делатности

Тип објекта	Нормативн и капацитет	Просторни норматив	Просторна доступност	Извори
Позориште (драмско)	1,5–2 места на 100 становника	1,0–1,2 m ² по седишту (сала)	15–20 минута пешачења (градски центар)	UNESCO, ICOMOS, национални стандарди културе
Опера / балет	0,5–1 место на 100 становника	1,5–2,0 m ² по седишту (сала)	Регионални ниво (центар региона)	<i>Council of Europe (Cultural Infrastructure Standards)</i> , национални прописи
Концертна сала (симфонијска /камерна)	1–1,5 место на 100 становника	1,0–1,5 m ² по седишту	Централна зона града (ради јавног приступа и видљивости)	Европска асоцијација концертних сала (ЕСНО), национални стандарди
Мултифунк. сале / културни центри	2–3 места на 100 становника	1,2–1,5 m ² по месту (флексибилан распоред)	15–20 минута пешачења (урбана зона); у приградским зонама на нивоу месних центара	национални стандарди, примери добре праксе (нпр. Haus der Kultur, Немачка)
Биоскопи (као део сценске културе)	3–4 места на 100 становника	0,8–1,0 m ² по седишту	15 минута пешачења (урбана зона)	FIAPF, UNESCO стандарди културне инфраструктуре

Већина објеката намењених сценско-музичкој делатности јесте пројектована за ту сврху – попут Народног позоришта и Позоришта лутака. Ипак постојећи сценско-музички простори на територији града Ниша не задовољавају потребне капацитете. Поред тога, поједини простори који су у прошлости активно коришћени за ову делатност, попут дворишта Бановине, Алтернативног културног центара ФУЗ3, у Машинској индустрији, у међувремену су престали са радом. Из ових разлога, постоји потреба за повећањем капацитета намењеног музичко-сценској делатности, као и за унапређењем постојећих простора. У Табели 98 приказана је листа идентификованих простора и објеката за музичко-сценску делатност у Нишу.

Табела 98. Списак простора и објеката сценско-музичке делатности

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010- 2025	Стање објекта	Прикладност објекта датој функцији
К-МС-1	Народно позориште Ниш	Синђелићев трг 66	да	Добро	Прихватљива, потребно унапређење
К-МС-2	Позориште лутака Ниш	Булевар др Зорана Ђинђића 7	да	Задовољавајуће, потребна санација	Прихватљива, потребно унапређење
К-МС-3	Симфонијски оркестар Ниш	Генерала Милојка Лешјанина 16	да	Добро	Прихватљива, потребно унапређење
К-МС-4	Концертно- изложбени простор Факултета уметности	Књажевачка 2а	не	Потребна санација	неодговарајућа

	Универзитета у Нишу				
К-МС-5	Хор Бранко	Пријездина 7	не	Добро	Одговарајућа
К-МС-6	Летња позорница у Тврђави	Тврђава бб	не	Задовољавајуће, потребна санација	Одговарајућа
К-МС-7	Летња позорница у Нишкој Бањи	Синђелићева, Нишка Бања	не	Лоше, неопходна реконструкција	Одговарајућа

У наредном планском периоду, узимајући у обзир демографских пројекцију до 2040. године, новим документом ГУП-а потребно је предвидети:

- повећање просторног капацитета за најмање 20–30% у односу на постојећи;
- изградњу савремене концертне дворане капацитета 800–1.000 места (или 2000, што је предлог НКЦ-а) за потребе Симфонијског оркестра и других извођача и институција;
- модернизовати Народно позориште (позорница, канцеларије, просторије за радионице, састанке, гардеробе, простори за складиштење, техничка опрема, сценска механика) и обезбедити приступ особама са инвалидитетом;
- предвидети мање, мултифункционалне просторе (150–300 места), са пратећим садржајем, намењене независној и алтернативној сцени, као и летњу сцену на отвореном (уз две постојеће).

6.5.1.5 Културни центри и домови културе

Културни центри и домови културе представљају један од основних елемената културне инфраструктуре у градском простору, са изразито друштвеним и образовним карактером. Њихова улога превазилази оквир класичног презентовања уметничког садржаја, већ они представљају просторе сусрета, дијалога и партиципације грађана у културном животу. Захваљујући својој мултифункционалној природи, ови објекти могу да интегришу различите облике културне праксе, од позоришних и музичких програма, филмских пројекција и уметничких радионица, до образовних активности, јавних трибина и манифестација.

У оквиру урбаног развоја града Ниша, културни центри и домови културе могу да имају посебан значај као инструменти децентрализације културне понуде. Њихово позиционирање ван ужег центра омогућава равномернију доступност културних садржаја у свим деловима града, чиме се подстиче већа партиципација становништва и остварује равномернији културни развој. На тај начин, ови простори доприносе социјалној кохезији, развоју образовања и јачању културног идентитета локалне заједнице.

Савремени трендови у развоју културних центара указују на неопходност њихове дигитализације, заговарају примену хибридних модела рада и увођење партиципативних програма који укључују грађане у активно доношење одлука и у сам процес креирања садржаја. У том смислу ови објекти треба да се схвате као динамични, отворени и флексибилни простори који могу да одговоре на изазове савременог културног развоја и да буду носиоци културних и друштвених иновација у локалној заједници.

Просторна дистрибуција културних центара и домова културе у Нишу показује концентрацију културних активности у централној зони града, док периферне општине и приградска насеља остају недовољно покривени. Такав образац развоја културне инфраструктуре подстиче даље јачање моноцентричности и доводи до ограничене и неравномерне доступности културних садржаја у оквиру целог градског подручја.

Постојећи културни центри у највећој мери служе специфичним циљним групама - студентима (Студентски културни центар), припадницима војске (Дом војске), деци и омладини (Дечији културно рекреативни центар), као и цркви и верницима (Светосавски дом). Оваква профилисаност сужава њихову улогу катализатора друштвене кохезије. Уместо да представљају локална жаришта културног живота у свакој градској општини, ове институције често делују у оквиру својих циљних група, без значајнијег утицаја на шире окружење.

Додатни изазов представљају ограничени просторни капацитети појединих установа. Пример за то је Студентски културни центар, који је смештен у објекту Бановине, што значајно умањује његову могућност да развије пун потенцијал институције са дугом традицијом. Са друге стране, Дом војске, иако је грађен као наменски објект са адекватном диспозицијом, већ дуже време бележи пад институционалне активности и утицаја.

У Табели 99 приказана је листа идентификованих културних центара и домова културе у Нишу.

Табела 99. Списак културних центара и домова културе

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025	Стање објекта	Прикладност објекта датој функцији
К-КЦ-1	Нишки културни центар	Станоја Бунушевца бб	да	потребна реконструкција	Прихватљива, потребно унапређење
К-КЦ-2	Студентски културни центар Ниш	Шуматовачка бб	не	Задовољавајуће, потребна санација	Неодговарајућа
К-КЦ-3	Дом Војске Ниш	Синђелићев трг бб	не	Задовољавајуће, потребна санација	Одговарајућа
К-КЦ-4	Дечији културно рекреативни центар Ниш	IX бригаде 10	да	Задовољавајуће, потребна санација	Прихватљива, потребно унапређење
К-КЦ-5	Учитељски дом – Омладински центар	Краља Стевана Првовенчаног бб	не	Лоше, неопходна реконструкција (поступак адаптације и реконструкције у току)	Одговарајућа
К-КЦ-6	Светосавски дом	Пријездина 7	не	Добро	Одговарајућа
К-КЦ-7	Центар за стручно оспособљавање Ниш	Париске Комуне бб	да, основно образовање	Добро	Одговарајућа

Анализом постојећих локација културних центара и домова културе препознати су следећи изазови које у наредном планском периоду треба превазићи:

- моноцентричност културне понуде - готово све значајније активности концентрисане су у центру града;
- недостатак територијалне покривености - приградска насеља и рубни делови града немају сопствене културне центре;
- специјализованост постојећих објеката - институције су углавном оријентисане ка одређеним групама, а не ка целој заједници;
- недовољна интеграција са осталим културним институцијама - галерије, библиотеке и позоришта често делују изоловано, без заједничких програма и умрежавања са културним центрима и домовима културе.

На основу спроведене анализе, изведене су следеће препоруке за предстојећи период:

- **обезбедити равномерну просторну дистрибуцију културних садржаја** – формирати културне центре у свим градским општинама како би се обезбедила једнака доступност културних садржаја у радијусу пешачког кретања (15–20 минута);
- **извршити реконцептуализација постојећих објеката** – преиспитати програмску оријентацију постојећих културних центара и домова културе, и унапредити њихову улогу као места интеграције и партиципације локалне заједнице;
- **успоставити интеринституционалну сарадњу** – подстицати програмско повезивање културних центара са библиотекама, музејима, галеријама и образовним установама, ради стварања функционално умрежене културне инфраструктуре;
- **подстицати изградњу или адаптацију постојећих објеката** – развијати флексибилне и мултифункционалне просторе који се могу прилагођавати различитим културним и друштвеним активностима (изложбе, радионице, предавања, пројекције);
- **прилагодити развој културне инфраструктуре актуелним демографским трендовима** - у условима демографског опадања потребно је развијати мање, економичније и децентрализоване објекте, који омогућавају покривање ширег територијалног подручја.

6.5.2. Објекти информисања

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

Сектор информисања у урбаним срединама представља не само техничко-технолошку, већ и социокултурну инфраструктуру која омогућава циркулацију информација, активно учешће грађана у јавном животу и развој културе дијалога. Као што истиче Castells (2009), савремени градови функционишу у оквирима информационог друштва, где медији и комуникационе мреже постају услов функционисања локалне и регионалне заједнице.

Кључни елементи овог система огледају се у доступности различитих медијских канала, јасној и недвосмисленој комуникацији, као и у поверењу које медији и јавни сервиси морају да изграде. У условима када град Ниш броји више од 220.000 становника и представља центар југоисточне Србије, развијена инфраструктура информисања представља кључан фактор за свакодневно функционисање заједнице и одрживи урбани и регионални развој.

Сектор информисања је разматран кроз анализу постојећих медијских сервиса у Нишу, укључујући јавна и приватна гласила. Институције и простори овог сектора категорисани су као:

- јавни медијски центри,
- радио и телевизијске станице,
- штампани и електронски медији,
- простори за јавну комуникацију.

Анализом постојећег стања у границама ГУП-а 2025–2040 (према РЈУ), идентификоване су просторије и објекти који тренутно служе у наведене сврхе, и приказани су у Табели 100.

Табела 100. Списак објеката информисања

Ред бр.	Назив	Адреса	Категорија медија	Усклађеност са ГУП-ом 2010-2025
И-М-1	РТС дописништво Ниш	Лоле Рибара 7б	Јавни медијски центар	Да
И-М-2	Народне новине Ниш	Генерала Боже Јанковића 9	Штампани и електронски медији	Да
И-М-3	Медија & Реформ Центар Ниш	Генерала Милојка Лешјанина 3б	Простори за јавну комуникацију	Не

И-М-4	Зона Плус Ниш	Цара Душана 86	Радио и телевизијске станице	Не
И-М-5	Коперникус КЦН	Цара Душана 45	Радио и телевизијске станице	Не
И-М-6	Радио Банкер	Бул. Светог цара Константина, 4. прилаз, обј. 1, бр. 10	Радио и телевизијске станице	Не
И-М-7	Белами РТВ	Трг краља Милана 6-8	Радио и телевизијске станице	Не
И-М-8	Ниш ТВ	Булевар Светог цара Константина 51	Радио и телевизијске станице	Не
И-М-9	City Marketing Centar d.o.o. Niš	Цвијићева 8/6	Штампани и електронски медији	Не
И-М-10	Јужне вести	Раданска 10	Штампани и електронски медији	Не
И-М-11	Европска кућа	Вожда Карађорђа 5	Простори за јавну комуникацију	Не
И-М-12	Официрски дом	Орловића Павла 28а	Простори за јавну комуникацију	Не
И-М-13	Градски портал 018	Нова железничка колонија 14/4	Штампани и електронски медији	Не
И-М-14	Нишка иницијатива	Булевар Зорана Ђинђића 29/27	Штампани и електронски медији	Не

Ниш, као регионални центар југоисточне Србије, одликује се неравномерно развијеним системом информисања. Најразвијенији сегмент чине дигитални медији и друштвене мреже, у складу са глобалним трендом дигитализације јавног простора, док штампани медији бележе пад утицаја, што потврђује прелазак Народних новина са дневних на недељна издања. Радио и телевизијски сектор има традиционално упориште у јавном сервису (РТС Ниш), и у регионалним и локалним приватним станицама. Мрежа медијских центара, редакција и новинарских удружења развијена је делимично, што указује на потребу за даљим јачањем капацитета и интеграцијом различитих медијских сегмената ради унапређења квалитета и доступности информација.

Анализа сектора информисања у Нишу показује релативно развијену инфраструктуру у области радио-дифузних медија и дигиталних платформи, док штампани медији и јавни информативни системи функционишу са ограниченим просторним, технолошким и финансијским капацитетима. Већина медијских кућа послује у комерцијалним или адаптираним просторима који обезбеђују основне услове рада, али не и капацитет за шире програмске или технолошке иновације, при чему поједини електронски медији делују из приватних стамбених јединица, што умањује њихову видљивост.

Анализом постојећих локација утврђена је потреба за:

- успостављањем мултифункционалних медијских центара који би комбиновали информативну, образовну и културну функцију;
- развојем јавних дигиталних инфраструктура (инфо-пултови, интерактивни екрани, разгласни системи) равномерно распоређених у свим деловима града.

Иако изградња наменских објеката из области информисања тренутно није приоритет у односу на сектор културе, образовања или здравства, у наредном планском периоду акценат би требало ставити на уређење и технолошко опремање постојећих капацитета, као и на просторно

интегрисање информисања са другим јавним наменама (култура, образовање, партиципативни простори), кроз стварање мањих, технолошки опремљених центара у оквиру постојећих или нових јавних објеката, који би одговарали савременим потребама дигиталног доба и били доступни широј јавности. Овакав приступ омогућиће да сектор информисања у Нишу прати савремене трендове, без потребе за значајним ширењем грађевинског фонда, али уз повећање његове друштвене и урбане видљивости.

6.5.3 Просторно-функционалне смернице и развојни оквир

Полазећи од анализе постојећег стања, као и идентификованих просторних и функционалних неравномерности у систему културе и информисања, уочава се потреба за унапређењем мреже културних садржаја кроз диференциран приступ, у складу са типологијом насеља и њиховим развојним карактеристикама. Ова студија утврђује просторне и програмске смернице за развој културне инфраструктуре, засноване на следећим аналитичким основама: нормативним оквирима и стандардима за различите типове културних објеката, демографским пројекцијама и просторној дистрибуцији становништва, анализи постојећих капацитета и њихових функционалних ограничења, као и типологији насеља и нивоу развијености јавне инфраструктуре.

У том контексту, дефинисан је нормативни оквир који се заснива на диференцираном приступу, прилагођеном различитим просторним условима. За разлику од система образовања и здравства, култура се не заснива на униформним стандардима покривености, већ на хијерархијски организованој мрежи садржаја различитог значаја и интензитета коришћења. Нормативни оквир обухвата параметре доступности, типологије објеката и начина њиховог функционисања, и представља основу за сагледавање развоја културне инфраструктуре у односу на просторни контекст.

У складу са тим, у наставку је дат преглед нормативних параметара по типовима насеља.

Табела 101. – Нормативни оквир за развој културе по типовима насеља

Тип насеља	Циљана покривеност	Радијус доступности	Тип објекта	Основни модел
Тип 1 – централна урбана	градски и регионални ниво	1000–2000 m	велике институције (позоришта, музеји, библиотеке, концертне дворане)	концентрација и диверзитет
Тип 2 – стабилна урбана	80–100%	800–1500 m	културни центри, библиотеке, галерије	допуна и јачање мреже
Тип 3 – зоне трансформације	70–100%	800–1500 m	нови културни центри, мултифункционални простори	формирање мреже
Тип 4 – периурбана	50–80%	до 2000 m	локални културни центри, домови културе, отворене сцене	децентрализација
Тип 5 – мала насеља	30–60%	до 2000–3000 m	домови културе, школски/вишенаменски простори	минимални систем
Тип 6 – депопулациона	≤30%	варијабилно	мобилни и повремени програми	рационализација
Тип 7 – специфична	варијабилно	варијабилно	тематски/туристички/институционални комплекси	специјализација

Приказани нормативни оквир указује на то да је систем културе потребно развијати кроз јасно диференциране нивое. У централним урбаним зонама доминирају институције градског и регионалног значаја, које обезбеђују висок степен разноврсности и концентрације културних садржаја. У стабилним урбаним и зонама трансформације акценат је на формирању и

унапређењу локалних културних центара и мултифункционалних простора, који обезбеђују свакодневну доступност културних активности.

У периурбаним и мањим насељима културна функција се остварује кроз интегрисане и флексибилне моделе – најчешће у оквиру постојећих јавних објеката, као што су школе или домови културе, док се у депопулационим зонама примењују рационализовани и повремени облици коришћења. Специфичне зоне развијају културне садржаје у складу са својом наменом, често кроз повезивање са туризмом, образовањем или институционалним функцијама. Оваквим приступом избегава се униформно планирање и омогућава развој културне инфраструктуре као мреже међусобно повезаних, али просторном контексту прилагођених садржаја.

На основу спроведене анализе, у систему културе препознају се следеће групе објеката од значаја за даљи развој:

- објекти градског значаја – музеји, библиотеке, архиви, велике дворане и галерије;
- објекти општинског и локалног значаја – културни центри, мање сцене и галеријски простори;
- специјализовани и тематски објекти – археолошки центри, дигитални центри, меморијални простори;
- хибридни и мултифункционални простори – адаптивни културни центри у оквиру широк урбаних целина.

Посебан значај имају мултифункционални објекти, који омогућавају флексибилну употребу (култура, образовање, друштвене активности), чиме се повећава њихова одрживост и доступност.

Развој културне инфраструктуре заснива се на следећим принципима:

- равномернија територијална дистрибуција и унапређење доступности у недовољно опремљеним деловима града;
- јачање локалних центара као носилаца јавног живота;
- интеграција са јавним и зеленим површинама;
- реактивација постојећих просторних ресурса, нарочито у зонама трансформације;
- доступност јавним превозом и немоторним видовима кретања;
- могућност фазног развоја и адаптације.

У складу са усвојеним диференцираним приступом:

- у Типу 1 и Типу 2 акценат је на унапређењу и диверзификацији постојећих институција;
- у Типу 3 културни садржаји имају улогу покретача урбане трансформације;
- у Типу 4 и Типу 5 развијају се локални и мултифункционални модели;
- у Типу 6 примењује се рационализација и интеграција функција;
- у Типу 7 развијају се специјализовани и тематски програми.

Планирање културних објеката заснива се на принципима функционалне флексибилности, мултифункционалности, интеграције са јавним простором и одрживости, уз могућност адаптације и конверзије постојећих објеката. У складу са концептом ове студије, нови капацитети се дефинишу као развојни модели и приоритети, док се њихово конкретно позиционирање препушта даљој разради кроз планску документацију нижег реда, чиме се обезбеђује флексибилан и контекстуално прилагођен приступ развоју културне инфраструктуре.

Народна библиотека „Стеван Сремац“ – развојни оквир

Народна библиотека „Стеван Сремац“, као кључна институција културе регионалног значаја, тренутно функционише у просторним условима који не одговарају савременим стандардима библиотечке делатности. У том контексту, уочава се потреба за формирањем новог просторног оквира који ће омогућити њен даљи развој као савремене културне и образовне институције. Позиционирање новог објекта библиотеке треба да се заснива на избору локације која испуњава следеће кључне услове:

- *централност и доступност* – близина градског језгра, добра повезаност јавним превозом и висока пешачка приступачност;
- *интеграција у културни контекст* – позиција у оквиру или у непосредној близини постојећих културних институција и јавних простора;
- *видљивост и репрезентативност* – могућност да објекат постане препознатљив урбани репер;
- *довољна просторна резерва* – омогућава формирање објекта са пратећим садржајима и јавним простором;
- *могућност формирања отвореног јавног простора* – платоа, трга или парка у функцији библиотеке;
- *услови за развој специјализованих простора* – депои, архиви и дигитални центри са контролисаним микроклиматским условима.

Посебан значај има и могућност интеграције објекта у шире пешачке и зелене системе града, чиме се библиотека позиционира као активни део јавног живота.

Библиотека се дефинише као *мултифункционални културни комплекс*, који обједињује:

- класичне библиотечке функције (позајмни и референтни фондови);
- читаонице и студијске просторе;
- дечја и омладинска одељења;
- мултимедијалне и дигиталне центре;
- изложбене и едукативне просторе;
- зоне за јавни дијалог и друштвене активности.

Оваква програмска структура позиционира библиотеку као културни хаб и градски „форум“, који превазилази традиционалну улогу институције.

Планирање новог објекта библиотеке треба да се заснива на:

- флексибилној и адаптабилној организацији простора;
- јасној функционалној подели (јавне, полузатворене и депо зоне);
- интеграцији у јавни простор и формирању активног приземља;
- високом степену енергетске ефикасности;
- савременом архитектонском изразу у дијалогу са контекстом;
- могућности фазне реализације.

Оквирни параметри за планирање подразумевају објекат средњег до већег капацитета ($\approx 4.000\text{--}6.000\text{ m}^2$), са значајним уделом отворених и зелених површина.

Поред изградње новог објекта, као једна од опција разматра се и адаптација постојећих репрезентативних објеката у централној градској зони (предлог руководства Библиотеке је објекат Дома Војске), уколико испуњавају основне просторне и функционалне услове. Овај приступ може бити погодан за пратеће културне и мултимедијалне садржаје, изложбене и програмске активности и делимично растерећење основног библиотечког комплекса. Међутим, због специфичних захтева библиотечке делатности (депои, микроклиматски услови, функционална организација), адаптација постојећих објеката се не препознаје као оптимално решење за комплетан систем, већ као допунски или прелазни модел.

У оквиру студије, развој Народне библиотеке „Стеван Сремац“ дефинише се као **стратешки приоритет у области културе**, при чему се подстиче формирање савременог, мултифункционалног објекта и омогућава флексибилност у избору решења кроз даљу планску разраду. Истовремено, постојећи објекат библиотеке може задржати функцију у оквиру ширег система, кроз специјализоване програме и пратеће културно-друштвене садржаје, чиме се обезбеђује континуитет и вишеслојност институције.

Народни музеј Ниш – развојни оквир

Народни музеј Ниш представља централну институцију у систему заштите, истраживања и презентације културно-историјског наслеђа града и региона. Његова делатност тренутно се одвија у више просторних јединица, укључујући изложбене објекте и археолошке локалитете *in situ*. Иако оваква децентрализована структура има историјско утемељење, она више не обезбеђује адекватне услове за савремено функционисање музејске институције. Уочени су недостаци у погледу просторних капацитета, техничке опремљености и организације, нарочито у домену депоа, едукативних и лабораторијских простора, као и савремених изложбених површина.

Развој Народног музеја подразумева формирање савременог музејског комплекса који ће омогућити интеграцију изложбене, научно-истраживачке и јавне функције. Избор просторног оквира треба да се заснива на следећим критеријумима:

- *довољна површина и просторна резерва* – омогућава изградњу објекта регионалног значаја са пратећим садржајима (депои, лабораторије, едукативни простори);
- *могућност формирања јавног простора* – музејски трг, парк или отворени изложбени простор као продужетак унутрашњих садржаја;
- *просторна видљивост и репрезентативност* – потенцијал да објекат постане нови културни оријентир града;
- *интеграција у културну мрежу* – повезаност са постојећим институцијама културе, образовања и јавним просторима;
- *добра саобраћајна доступност* – приступ јавним превозом, пешачким и бициклическим коридорима, као и могућност организовања паркирања и приступа за групне посете;
- *погодност за тематску интеграцију* – могућност укључивања археолошких, индустријских или других културних слојева у концепт комплекса.

Нови музејски комплекс треба да се развија као:

- централна институција са јединственим изложбеним и депо капацитетима;
- отворени културни простор доступан широј јавности;
- едукативни и истраживачки центар;
- платформа за савремене културне праксе и интерпретацију наслеђа.

Планирање музејског комплекса треба да се заснива на:

- јасној функционалној подели (изложбени, депо, едукативни и јавни сегменти);
- флексибилности простора и могућности промене поставки;
- контролисаним микроклиматским условима за заштиту фонда;
- интеграцији у јавни простор и формирању активног приземља;
- савременом архитектонском изразу у дијалогу са културним контекстом;
- могућности фазне реализације.

Оквирни параметри подразумевају објекат већег капацитета ($\approx 4.000\text{--}5.000\text{ m}^2$ и више), уз значајан удео отворених и зелених површина.

Постојећа децентрализована структура музеја не треба да буде у потпуности напуштена, већ трансформисана у *мрежни модел функционисања*, у оквиру кога:

- централни објект преузима главне функције (депои, стална поставка, администрација);
- постојећи објекти и локалитети настављају да функционишу као тематске или специјализоване јединице;
- археолошки локалитети остају активни музејски простори *in situ*.

Овакав приступ омогућава очување континуитета и јачање идентитета културне мреже града.

У оквиру студије, развој Народног музеја дефинише се као **стратешки приоритет у области културе**, при чему се дефинишу јасни просторни критеријуми савременог музејског комплекса и омогућава флексибилност у избору решења у оквиру даље планске разраде. Нови музеј треба да функционише као отворен и едукативан простор који спаја прошлост са савременим културним праксама, место где се историја не чува само као артефакт, већ се активно интерпретира и инкорпорира у културни живот града.

Историјски архив Ниш – развојни оквир

Историјски архив Ниш, као регионална установа културе од посебног значаја, тренутно функционише у просторним условима који не одговарају савременим захтевима архивске делатности. Ограничени капацитети, непостојање адекватно опремљених депоа, неповољни микроклиматски услови и недовољна приступачност корисницима указују на потребу за формирањем новог просторног оквира који ће обезбедити стабилан и дугорочно одржив рад институције. Развој Историјског архива подразумева формирање специјализованог објекта који мора одговорити на специфичне техничке, безбедносне и функционалне услове архивске делатности. Избор просторног оквира треба да се заснива на следећим кључним критеријумима:

- *просторна изолованост и стабилност окружења* – мирно окружење без интензивних урбаних утицаја, са могућношћу формирања заштитних појасева;
- *довољна површина парцеле* – омогућава развој објекта са депоима, радним и јавним просторима, као и резервом за будуће ширење;
- *контролисани микроклиматски услови* – могућност техничког опремања депоа у складу са строгим стандардима чувања архивске грађе;
- *добра саобраћајна доступност* – приступ из различитих делова града и региона, уз могућност контролисаног приступа;
- *безбедносни услови* – простор погодан за организацију система заштите (физичке, противпожарне и техничке);
- *интеграција са образовним и научним садржајима* – пожељна близина универзитетских и истраживачких институција.

Објект Историјског архива треба да се развија као специјализовани архивско-документациони центар, који обједињује:

- депое са контролисаним условима чувања;
- читаонице и истраживачке просторе;
- радне просторије за обраду и дигитализацију грађе;
- јавне садржаје – изложбене и едукативне просторе;
- техничке и сервисне зоне.

Поред основне функције, Архив може имати и улогу културно-едукативног центра, кроз програме који доприносе интерпретацији и афирмацији културно-историјског наслеђа.

Планирање објекта треба да се заснива на:

- јасној функционалној подели (депои, радни и јавни сегменти);
- високом степену техничке опремљености и контроле услова;
- могућности фазне изградње и проширења;
- интеграцији зелених заштитних појасева;
- рационалном саобраћајном решењу са контролисаним приступом;
- енергетској ефикасности и стабилности унутрашњих услова.

Оквирни параметри подразумевају објекат средњег до већег капацитета ($\approx 5.000\text{--}8.000\text{ m}^2$), на парцели која омогућава развој са значајним уделом слободних и зелених површина.

Развој новог објекта Историјског архива има вишеструки значај:

- обезбеђује адекватне услове за заштиту и коришћење архивске грађе;
- унапређује доступност истраживачима и широј јавности;
- доприноси развоју културно-образовне инфраструктуре;
- омогућава равномернију просторну дистрибуцију институција културе;
- ствара услове за интеграцију културних, научних и образовних активности.

Истовремено, измештање из постојећег простора омогућава адекватнију валоризацију и ревитализацију културно-историјског окружења у коме се институција тренутно налази.

У оквиру студије, развој Историјског архива дефинише се као важан **приоритет у области културе и информисања**, при чему се дефинисани јасни просторни критеријуми и препознаје потреба за изградњом специјализованог објекта, а омогућава флексибилност у избору решења. У наставку се дају оквирни урбанистички и функционални параметри који могу послужити као основ за даље планирање и пројектовање.

Табела 102. Просторни и функционални параметри – нова зграда Историјског архива Ниш

Категорија	Параметар / Елемент	Предлог / Образложење
Просторни параметри	Површина парцеле	5.000 – 8.000 m ²
	Максимална изграђеност	До 40%
	Спратност	П + 2 (са могућношћу подземног депоа)
	Зелене површине	Минимум 30% (заштитни појас и парковско уређење)
	Саобраћајни приступ	Преко секундарне саобраћајнице повезане са булеваром
	Паркирање	25–30 места, са посебним улазом за доставу архивске грађе
	Депои и архивски простори	Главни и резервни депо са контролисаном микроклимом
Функционална структура	Радне просторије	Канцеларије, читаоница, дигитални архив
	Јавни садржаји	Изложбена сала, сала за предавања, простор за радионице
	Техничке просторије	Системи климатизације, противпожарна заштита, архивска опрема
	Додатне функције	Простор за дигитализацију и конзервацију грађе

Регионални дигитални дата центар – развојни оквир

У складу са глобалним трендовима дигитализације културног наслеђа и јавних података, овом Студијом се предлаже да се размотри интеграција регионалног дигиталног дата центра са будућим комплексом Историјског архива, чиме би се створила заједничка инфраструктура за дигитализацију, чување и обраду података културних и образовних институција, што би допринело позиционирању Ниша као регионалног центра дигиталне мреже.

На основу анализе релевантних норми и стандарда за пројектовање оваквих објеката у Табели 103 приказани су основни просторни и функционални параметри који се користе као полазиште за планирање и пројектовање зграде Регионалног дигиталног дата центра.

Табела 103. Просторни и функционални параметри – Регионални дигитални дата центар

Категорија	Параметар / Елемент	Предлог / Образложење
Просторни параметри	Површина објекта	800 – 1.200 m ²
	Положај у комплексу	У залеђу или бочно од Архива, са засебним сервисним приступом
	Тип односа	Технички анекс или самосталан објекат унутар заједничке целине
	Изграђеност	До 30% у оквиру укупне парцеле
Технички захтеви	Енергетска инфраструктура	Двоструко напајање, UPS, резервни генератор
	Климатизација	Прецизна климатизација 24/7
	Безбедност	Физичка и електронска заштита, систем заштите од пожара (Inergen/FM200)
	Повезаност	Оптичка мрежа високог капацитета (минимум 10 Gbps)
Стратешке предности	Синергија са Архивом	Интегрисано управљање аналогном и дигиталном грађом
	Регионални значај	<i>Data-hub</i> за културне, образовне и административне институције
	Енергетска рационалност	Заједничка инфраструктура, соларни панели, систем повратне топлоте

Интеграцијом Историјског архива Ниш и Регионалног дигиталног дата центра у јединствени просторни и функционални комплекс доприноси се остваривању више стратешких циљева:

- унапређују се услови за заштиту културног наслеђа и повећава се доступност података о њему,
- развија се нова инфраструктура намењена дигиталној култури и управљању подацима,
- формира се нови културно-технолошки центар града Ниша.

Галерија савремене ликовне уметности Ниш – развојни оквир

Галерија савремене ликовне уметности представља важну институцију у систему презентације и промоције савремене уметности у Нишу и ширем региону. Данашњи модел функционисања, заснован на више изложбених простора различитог карактера, обезбеђује континуитет активности, али не одговара у потпуности савременим захтевима у погледу репрезентативности, техничких услова и капацитета. Анализа постојећих капацитета указује на потребу за формирањем јединственог, савременог галеријског простора, који би омогућио адекватну презентацију уметничких садржаја, складиштење фонда и развој пратећих културних програма. Развој Галерије подразумева формирање централног галеријског објекта средњег капацитета, који треба да испуни следеће услове:

- *централност и видљивост* – позиција у урбаном ткиву која обезбеђује висок ниво доступности и препознатљивости;
- *интеграција у културни контекст* – близина других институција културе и јавних простора;
- *пешачка приступачност и јавни превоз* – лак приступ различитим категоријама корисника;
- *могућност формирања јавног простора* – плато или трг који омогућава проширење културних активности на отворено;
- *просторна флексибилност* – омогућава организацију различитих изложбених поставки и догађаја;

- *адекватни технички услови* – депои, контролисано осветљење, климатски услови и логистика.

Галерија се дефинише као мултифункционални изложбени и културни простор, који обједињује:

- изложбене сале различитих формата;
- депое и техничке просторије;
- едукативне и радионичке просторе;
- мултимедијалне садржаје;
- јавне зоне за догађаје и окупљања.

Посебан значај има формирање репрезентативног изложбеног простора, који може да одговори на захтеве савремене уметничке продукције и међународне сарадње. У оквиру даљег развоја могу се разматрати два комплементарна приступа:

- адаптација постојећих објеката – коришћење објеката са већим отвореним планом и потенцијалом за трансформацију у галеријски простор;
- изградња новог објекта – формирање савременог архитектонског решења прилагођеног галеријској делатности.

Избор модела зависи од просторних, економских и урбанистичких услова, при чему се предност даје решењима која омогућавају бржу реализацију и већу функционалну флексибилност.

Планирање галеријског простора треба да се заснива на:

- отвореном и флексибилном плану изложбених простора;
- контролисаним условима осветљења и микроклиме;
- интеграцији са јавним простором и активном приземљу;
- могућности различитих сценарија коришћења (изложбе, перформанси, радионице);
- савременом архитектонском изразу;
- енергетској ефикасности и одрживости.

Оквирни параметри подразумевају објекат средњег капацитета ($\approx 1.500\text{--}2.500\text{ m}^2$), са могућношћу фазног развоја.

Развој Галерије савремене ликовне уметности има значајну улогу у:

- јачању културног идентитета града;
- унапређењу изложбене инфраструктуре;
- повезивању постојећих културних институција у функционалну мрежу;
- активирању јавних простора кроз културне програме;
- позиционирању Ниша као регионалног центра савремене уметности.

Постојећи изложбени простори би задржали функцију у оквиру ширег система, као допунске или тематске јединице, чиме се обезбеђује континуитет и разноврсност културне понуде. У оквиру студије, развој Галерије дефинише се као **приоритет у области културне инфраструктуре**, при чему се дефинишу просторни и функционални критеријуми, препознаје потреба за формирањем репрезентативног галеријског простора и омогућава флексибилан избор модела реализације.

Музичка и мултифункционална дворана – развојни оквир

Град Ниш, као културни, универзитетски и регионални центар југоисточне Србије, тренутно нема објекат у коме би могли да се одрже велики концертни и сценски програми, а који притом може да прими 2.000 посетилаца (примедба из НКЦ-а). Постојећи простори (Народно позориште, сала НКЦ-а, универзитетске и спортске хале) не испуњавају савремене акустичке, сценске и логистичке стандарде. Због тога је потребно планирати изградњу музичке дворане вишенаменског карактера, која би кроз интеграцију културне, образовне и јавне функције постала нови симбол савременог Ниша.

Планирани мултифункционални објект треба да буде флексибилан, са целогодишњом употребом и одрживим моделом функционисања и да представља савремени центар културе који ће омогућити организацију:

- симфонијских и камерних концерата,
- фестивала и свечаних догађаја,
- конгреса и конференција,
- изложби и културних програма,
- спортско-рекреативних активности мањег обима.

Могуће је дефинисати неколико програмских варијанти овог објекта, критеријуми су приказани у следећој табели:

Табела 104. Приказ варијантних решења музичке дворане вишенаменског карактера.

Параметар	Варијанта I – симфонијска дворана	Варијанта II – мултифункционална дворана	Варијанта III – хибридна дворана
Капацитет	2.000 седишта, акустички оптимизован волумен (12 m ³ /сед.)	2.000–3.500 посетилаца (варијабилна конфигурација)	2.000 седишта у великој дворани + две мање сале (300 и 100 места)
Површина	6.000–7.000 m ²	8.000–9.000 m ²	8.000–9.500 m ²
Садржаји	главна сала	главна дворана са покретним трибинама	велика, средња и мала сала
	оркестарски подијум	конгресна сала	пробне и студијске просторије
	пробне сале	изложбене сале	изложбени простори
	читаонице	простори за спорт	културни центар
	изложбени холови	простори за концерте	
Карактер	репрезентативан објект намењен културним садржајима, са акцентом на квалитет звука и традиционални сценски израз.	флексибилност, економска оправданост и широк спектар употребе (од концерата до конгреса и манифестација).	интеграција културе, уметности, едукације и јавног простора.

С обзиром на дату анализу програма и потребне површине, величина парцеле за изградњу овог објекта би требало да износи 1.5-2.5 ha. Величина парцеле би зависила од њене позиције у урбаном ткиву, тако да су мање површине адекватне у централном урбаном подручју са бољом саобраћајном повезаностју и доступним јавним гаражама (паркиралиштима), док би код локација са слабијим саобраћајним везама било неопходно обезбедити простор веће површине. Позиционирање музичке дворане треба да се заснива на избору простора који испуњава следеће критеријуме:

- *висок ниво доступности* – добра повезаност јавним превозом, пешачким и бициклистичким коридорима;
- *близина градског језгра* – омогућава интеграцију у постојећи културни систем;
- *довољна површина и просторна резерва* – неопходна за објект већег капацитета и пратеће садржаје;
- *могућност формирања јавног простора* – трг, плато, амфитеатар или парковска зона;
- *урбани контекст са потенцијалом трансформације* – посебно у зонама које могу бити предмет регенерације;
- *одсуство значајних ограничења* – археолошких, еколошких или инфраструктурних, или могућност њихове контролисане интеграције;
- *могућност фазне реализације* – у складу са финансијским и развојним оквирима.

У складу са анализом, препознају се два основна просторна модела:

- **Интегрисани културни модел** - Објекат се позиционира у оквиру постојећих или планираних културно-образовних зона, где се остварује синергија са институцијама културе (музеји, галерије), образовним установама (факултети, уметничке школе) и креативним и истраживачким центрима. Овај модел наглашава културни идентитет, програмску комплементарност и урбану интеграцију.
- **Модел урбане трансформације** - Објекат се развија као носилац регенерације у зонама са потенцијалом за преобликовање (нпр. недовољно коришћени или деградирани простори), уз формирање новог јавног простора, активирање приобалних или периферних зона и интеграцију културе, туризма и креативне економије. Овај модел омогућава већи просторни капацитет, развој догађаја на отвореном и шире урбане ефекте.

Планирање дворане треба да се заснива на:

- високом степену функционалне адаптабилности;
- квалитетној акустичкој оптимизацији;
- интеграцији са јавним простором и градским токовима;
- формирању репрезентативног архитектонског објекта;
- примени принципа одрживе и енергетски ефикасне градње;
- могућности фазног развоја комплекса.

Посебан значај има формирање отворених јавних простора (тргови, амфитеатри, приобалне зоне), који омогућавају ширење културних активности изван самог објекта.

У оквиру студије, музичка (мултифункционална) дворана препознаје се као **стратешки објекат градског и регионалног значаја**, при чему се дефинише сет просторних критеријума, препознају различити модели просторне интеграције, омогућава флексибилност у даљем планском процесу те наглашава потенцијал објекта као носиоца урбане трансформације и културног развоја. Оваквим приступом обезбеђује се да коначна одлука о позиционирању буде резултат интегрисаног сагледавања просторних, функционалних и развојних потенцијала града.

Нишки културни центар – развојни оквир

Нишки културни центар (НКЦ) представља једну од институција културе града, која својим програмима и активностима превазилази класичне форме галеријских, музејских или библиотечких установа. Као носилац бројних фестивала, трибина, филмских пројекција, едукативних радионица и међународних сарадњи, НКЦ има капацитет да утиче на развој културног живота читавог региона, и да подстакне широку друштвену интеракцију.

НКЦ је смештен у објекту на територији градске општине Палилула, а постојећи просторни капацитети су недовољни и функционално застарели. Иако постојећи објекат има локални значај и адекватан је као културни центар општинског нивоа, он не задовољава потребе установе која би требало да делује на нивоу града и региона. Због тога је неопходно обезбедити нови простор који би омогућио развој савремених културних програма, продукцију, едукацију и презентацију културних садржаја. У складу са тим, препознаје се потреба за просторном трансформацијом и функционалним унапређењем ове институције, кроз обезбеђивање адекватног, флексибилног и репрезентативног простора.

Развој Нишког културног центра треба да се заснива на избору простора који испуњава следеће кључне услове:

- *централност или добра повезаност са градским језгром*, уз висок ниво пешачке доступности;

- *репрезентативност простора* – архитектонски и урбани контекст који омогућава јавну видљивост и препознатљивост институције;
- *довољан унутрашњи волумен* – омогућава организацију више програмских целина (сцена, изложбе, мултимедија);
- *флексибилна просторна структура* – могућност адаптације различитим типовима програма;
- *интеграција са јавним простором* – формирање платоа, тргова или отворених сцена;
- *могућност фазне реконструкције или развоја*;
- *инфраструктурна опремљеност и приступачност различитим категоријама корисника*.

У оквиру студије препознају се два комплементарна приступа развоју Нишког културног центра:

- **Адаптација постојећих репрезентативних објеката** - Овај модел подразумева коришћење постојећих објеката који већ поседују:

- културну или јавну намену;
- значајан просторни капацитет;
- архитектонску вредност и препознатљивост.

Ограничења овог приступа могу се односити на:

- услове заштите објекта и ограничене могућности интервенција;
- потребу за техничком и функционалном адаптацијом;
- институционалне и имовинске услове.

У том контексту, могућност адаптације објеката попут Дома војске или објекта Старог Вулкана могу се разматрати као једна од релевантних опција, уколико се стекну одговарајући институционални услови.

- **Развој у оквиру зона урбане трансформације** - Други модел подразумева позиционирање културног центра у зонама које имају потенцијал за:

- урбану регенерацију;
- активирање недовољно коришћених простора;
- формирање нових културних и јавних целина.

Овај приступ омогућава већу просторну флексибилност, интеграцију са другим културним и јавним садржајима те формирање нових урбаних жаришта културе. Ограничења се могу односити на потребу за инфраструктурним унапређењем, решавање имовинско-правних односа и фазност реализације.

Нишки културни центар треба развијати као мултифункционални културни хаб, који обједињује:

- сценске и концертне просторе;
- изложбене и галеријске целине;
- мултимедијалне и продукционе студије;
- едукативне и радионичке просторе;
- административне и пратеће садржаје;
- јавне просторе за окупљање и догађаје.

Овако дефинисан модел омогућава ширење програмског спектра, укључивање различитих корисничких група и континуитет културних активности током целе године.

Развој Нишког културног центра има потенцијал да унапреди квалитет културне инфраструктуре града и допринесе јачању културног идентитета и видљивости града. Важно је да се стратешким позиционирањем НКЦ-а на територији града омогући боља просторна дистрибуција културних садржаја и подстакне активирање јавних простора и урбана регенерација, те ојача повезаност културе, образовања и креативних индустрија. Посебан значај има могућност развоја

полицентричног културног система, у коме различити типови културних простора (репрезентативни, продукциони, омладински) делују комплементарно.

Културни центар Нишке Бање – развојни оквир

У оквиру општине Нишка Бања постоји потреба за формирањем самосталног центра који ће обављати функције културе, а у ком би биле интегрисане културне, туристичке и друштвене активности на локалном нивоу. С обзиром на чињеницу да Нишка Бања представља насеље чије становништво гравитира ка Нишу, као и израженом тежњом да се развије туристички потенцијал тог краја, отварање центра за културу би био један од корака ка даљем развоју. Постојећи програми, који се углавном реализују преко Туристичке организације Нишке Бање, су ограничени неадекватним просторним и организационим капацитетима.

Оснивање Културног центра оправдано је кроз више аспеката:

- Друштвени: обезбеђивање континуитета у понуди садржаја из домена културе, као и стварање простора за јавна окупљања становништва;
- Туристички: проширење и оплемењивање услуга бањског туризма интеграцијом аспекта културе у редовну понуду;
- Идентификациони: формирање институционалног центра културних активности;
- Економски: као подстицај за оживљавање локалне економије иницирањем континуираног развоје креативне индустрије и културних догађаја.

Културни центар Нишке Бање треба да има вишенаменску структуру, са садржајима који подстичу друштвену интеракцију и културно стваралаштво:

- Мултифункционална сала капацитета 150–200 места, за позоришне представе, концерте и трибине,
- Галеријски и изложбени простор,
- Просторије за радионице и едукативне програме,
- Омладински клуб и креативни студио (простор за омладинске и креативне активности),
- Отворени јавни простор (летња сцена, амфитеатар или културни плато).

Позиционирање Културног центра треба да се заснива на следећим кључним критеријумима:

- *близина централне бањске зоне* – повезаност са пешачким токовима, шеталиштима и туристичким садржајима;
- *интеграција са јавним простором* – могућност формирања тргова, паркова, амфитеатара или летњих сцена;
- *довољан просторни капацитет* – за организацију више програмских целина и отворених садржаја;
- *амбијенталне вредности окружења* – укључујући природне елементе (зеленило, водене токове);
- *добра приступачност* – пешачка, бициклистичка и колска;
- *могућност фазне реализације и развоја комплекса.*

У оквиру студије препознају се два комплементарна приступа:

- **Модел адаптације и ревитализације наслеђа** - Овај модел подразумева коришћење постојећих објеката културно-историјске вредности, уз њихову реконструкцију и функционалну адаптацију. Кључне карактеристике:
 - очување и афирмација архитектонског и амбијенталног наслеђа;
 - јачање идентитета Нишке Бање као историјског и културног простора;
 - формирање репрезентативног, „симболичког“ културног центра.

Ограничења овог модела односе се на:

- техничку сложеност реконструкције;

- ограничен просторни капацитет;
 - потребу за конзерваторским надзором и прилагођавањем савременим стандардима.
- **Модел новог културно-јавног комплекса** - Овај модел подразумева развој новог објекта или комплекса у оквиру шире централне зоне, са могућношћу интеграције у природни и јавни простор. Кључне карактеристике:
- већа просторна флексибилност и капацитет;
 - интеграција културних, рекреативних и туристичких функција;
 - могућност формирања „културног парка“ са отвореним сценама;
 - савремени архитектонски израз и енергетска ефикасност.
- Ограничења се могу односити на:
- потребу за уређењем простора и инфраструктуре;
 - слабију непосредну везу са историјским језгром;
 - веће иницијалне инвестиције у уређење парцеле и пејзажа.

Формирање Културног центра има потенцијал да:

- унапреди културну понуду Нишке Бање;
- продужи туристичку сезону кроз целогодишње програме;
- ојача локални идентитет и друштвени живот заједнице;
- активира јавне и зелене површине;
- допринесе позиционирању бање као савремене културно-туристичке дестинације.

Избор коначног решења треба да произилази из интегрисане процене просторних, економских и културних потенцијала, уз посебно вредновање односа према наслеђу и природном окружењу.

Културно-истраживачки појас у окружењу археолошког локалитета Медијана – развојни оквир

Шире подручје археолошког локалитета Медијана представља један од најзначајнијих културно-историјских простора града Ниша, са изузетним потенцијалом за развој садржаја који повезују културу, науку и едукацију. У том контексту, непосредно окружење локалитета препознаје се као погодан простор за формирање културно-истраживачког појаса, који би омогућио интерпретацију и валоризацију наслеђа без интервенција унутар самог заштићеног простора. Развој садржаја у окружењу локалитета Медијана треба да се заснива на следећим принципима:

- *просторна дистанца од археолошког локалитета*, уз очување његовог интегритета и заштитног режима;
- *визуелна и пешачка повезаност са локалитетом*, кроз уређене јавне и зелене површине;
- *умерен интензитет изградње*, са нагласком на отвореним просторима и пејзажном уређењу;
- *контекстуална архитектура*, која не конкурише културно-историјском значају локалитета;
- *добра приступачност*, уз контролисан саобраћајни режим;
- *интеграција са образовним и научним институцијама*.

У оквиру овог подручја препознаје се потенцијал за развој комплементарних садржаја, који би функционисали као подршка археолошком локалитету:

- истраживачко-едукативни садржаји – простори за научни рад, лабораторије, депои и едукативне активности;
- музејско-интерпретативни садржаји – изложбени простори, дигиталне поставке и центри за посетиоце;

- јавни културни простори – амфитеатри, павиљони, тематске стазе и отворене учионице;
- зелени и рекреативни појасеви – који повезују простор у јединствену функционалну целину.

Оваква организација омогућава јасно раздвајање између зоне заштите и зоне интерпретације, уз истовремено јачање укупне културне понуде.

Формирањем културно-истраживачког појаса у окружењу Медијане постиже се:

- повезивање археолошког наслеђа са савременим културним и научним садржајима;
- унапређење услова за истраживање, конзервацију и презентацију налаза;
- развој нових едукативних и туристичких програма;
- просторна децентрализација културних функција;
- јачање идентитета источног дела града као зоне културе и знања.

Овако конципиран простор омогућава да се археолошки локалитет Медијана посматра као део ширег културно-научног система, који интегрише наслеђе, образовање и савремене културне праксе.

Нишка тврђава као културни и амбијентални комплекс

Нишка тврђава представља највреднији културно-историјски и амбијентални простор града Ниша, као и један од најзначајнијих споменика фортификационе архитектуре на простору југоисточне Европе. Њена централна позиција у градском ткиву и непосредна веза са реком Нишавом чине је кључним простором у коме се преплићу историјско наслеђе, јавни живот и културна производња. Данас Тврђава функционише као мултифункционални комплекс који обједињује уметничке, туристичке, едукативне и комерцијалне садржаје. Међутим, неки од постојећих објеката нису у складу са карактером културног добра или су у лошем физичком стању, што захтева јасну стратегију заштите и развоја.

Стратешки циљеви даљег управљања овим простором морају бити:

- Очување аутентичности и историјског интегритета Тврђаве као културног добра од изузетног значаја,
- Ревитализација постојећих објеката и њихово укључивање у систем културних, едукативних и туристичких функција,
- Поступно измештање садржаја који нису примерени карактеру заштићеног простора,
- Формирање јединственог система управљања простором Тврђаве, заснованог на сарадњи Града Ниша, Завода за заштиту споменика културе и осталих институција културе,
- Интеграција јавних простора (платои, шеталишта, баште) са културним функцијама, ради повећања квалитета боравка и доступности за све категорије корисника.

У том смислу препознају се приоритетне мере које имају за циљ адекватан третман комплекса:

1. Израда детаљног Плана управљања и развоја Тврђаве који ће дефинисати програмску структуру, режим заштите, урбанистичке параметре и смернице за будуће интервенције,
2. Реконструкција и адаптација вредних објеката унутар бедема (попут Ковачнице, Барутане, Апсане и сл.) у музејске и просторе за едукацију,
3. Активирање археолошких истраживања на простору Тврђаве и у околини (Градско поље) како би се започео процес с крајњим циљем упознавања и презентације вредних историјских остатака из претходних епоха,
4. Санација инфраструктуре и уређење јавних површина, укључујући осветљење, пешачке коридоре, комуналну опрему и зелене површине,
5. Постепено уклањање привремених и неадекватних садржаја који нарушавају амбијенталне и визуелне вредности простора,

6. Континуирано финансирање конзерваторско-рестаураторских радова, као кључни предуслов за очување физичке структуре споменика

С обзиром на изузетне културно-историјске вредности, неопходно је да Генерални урбанистички план града Ниша препозна Нишку тврђаву као јединствену културну целину, у истом рангу са археолошким локалитетом Медијана. Тренутна категоризација Тврђаве као „парковског зеленила“ није адекватна и не обезбеђује довољан ниво заштите, управљања и планског усмеравања развоја. Због тога је потребно у ГУП-у предвидети нову категорију – „културни комплекс од посебног значаја“, који обједињује заштиту, презентацију и јавну употребу културног наслеђа.

Нишка тврђава треба да остане средиште културног идентитета града, али и да постане модел интегрисаног управљања културним добрима у Србији. Њен развој мора бити заснован на равнотежи између заштите и савремене употребе, између наслеђа и живота града који се одвија око њених бедема. Само таквим приступом могуће је обезбедити да Тврђава и у 21. веку остане препознатљив симбол Ниша – спој прошлости, културе и јавног простора.

Објекти културе намењени студентској популацији – развојни оквир

Инвентаризацијом објеката и институција културе на територији града Ниша, идентификовани су Универзитетска библиотека „Никола Тесла“ и Студентски културни центар (СКЦ) као кључни носиоци културних активности у оквиру универзитетског система. Иако ове институције имају дугу традицију и препознатљивост међу студентском популацијом, њихови постојећи просторни капацитети и техничка опремљеност не задовољавају савремене стандарде нити функционалне потребе корисника.

Студија указује да су објекти у којима су смештени СКЦ и Универзитетска библиотека просторно ограничени, недовољно опремљени и локацијски неповољно позиционирани, посебно у односу на главне студентске токове и универзитетске факултете. Из тог разлога се предлаже планирање нових, савремених објеката у оквиру локација намењених Универзитетском кампусу.

Прецизна позиција унутар комплекса била би дефинисана у наредној фази израде урбанистичке разраде Универзитетског кампуса, али је јасно да овакво позиционирање има више стратешких предности:

- функционална повезаност са наставним, истраживачким и студентским садржајима (факултети, домови, мензе, истраживачки центри);
- стварање интегрисане академске целине која обједињује образовање, културу и социјални живот студената;
- могућност архитектонске афирмације кроз савремени објекат културе који би постао препознатљив симбол новог кампуса.

Табела 105. Предложени програм и оквирне површине за Универзитетску библиотеку

Програмска целина	Опис / садржај	Процењена БГП површина (m ²)
Улазни хол, инфо, гардероба	јавни улаз, инфо-пулт, чекаоница	250–350
Општа читаоница + индивидуална читаоница	150–200 места	650–800
Специјализоване читаонице	периодика, стручне базе, постдипломци	300–400
Отворени фонд / слободан приступ	прегледне полице, каталoшки простор	500–650
Депои (условни и полууусловни)	за цео фонд + раст у 20 год.	1.400–1.800
Дигитални и медијски центар	дигитализација, сервер-соба, студио	250–350
Обука и едукација	2–3 мање сале / ИКТ учионице	150–200

Администрација и стручне службе	управа, обрада, набавка	350–450
Техничке и пратеће просторије	складишта, сервери, ХКС, санитарни	250–300
УКУПНО		4.100–5.300
Коефицијент заузетости (Пр+2 / Пр+1): 0,40–0,55		
Потребно отворено/ зеленило / маневар за утовар: 35–45% парцеле		
Препоручена величина парцеле: 7.000–8.500 m ²		

Табела 106. Предложени програм и оквирне површине за Студентски културни центар

Програмска целина	Опис / садржај	Процењена БГП површина (m ²)
Улазни хол / foаје	јавни улаз, простор за догађаје	200–250
Мултимедијална сала	150–200 седишта, пројекције, трибине	350–450
Мала сцена / пробна сала	музика, драмске секције	150–200
Галерија / изложбени простор	ротирајуће изложбе, студентски радови	150–200
Клуб / креативни простор	кафе, coworking, game зона	200–250
Радионичке и секцијске просторије	3–4 мање учионице	120–160
Администрација СКЦ	канцеларије, архива програма	120–150
Техничке и сервисне просторије	санитарни, складиште, техничка	120–150
УКУПНО		1.400–1.800
Коефицијент заузетости (приземни објекат или пр+1): 0,30–0,40		
Потребан спољни јавни простор (плато за догађаје): 800–1.200 m ²		
Препоручена величина парцеле: 3.500–4.500 m ²		

Уколико се библиотека и студентски културни центар планирају у оквиру истог блоковског обухвата у Универзитетском кампусу, рационално је планирати заједнички јавни плато и део заједничких техничких сервиса, што омогућава да збирна парцела од 10.000–11.000 m² задовољи обе функције.

На овај начин, у оквиру Универзитетског кампуса може се развити студентски културни центар нове генерације, који би укључивао библиотеку, мултимедијалне просторе, изложбене и концертне сале, *coworking* зоне и просторе за студентске иницијативе. Такав концепт би, поред културне функције, имао и значајан социјални и интегративни ефекат, доприносећи изградњи идентитета Универзитета у Нишу као савременог, отвореног и динамичног академског центра.

Остале локације и објекти у области културе

Постојећа понуда институција која је оријентисана ка садржајима културе у Нишу представља важну основу за даљи развој и унапређење понуде културних активности у граду. Сви постојећи објекти и локације у области културе треба да остану у функцији, уз могућност реорганизације, реконфигурације и новог програмског позиционирања у складу са развојем нових установа и инфраструктуре.

Уколико се реализује изградња музичке дворане, постојећа зграда Симфонијског оркестра могла би добити нову намену у виду вишенаменског камерног простора за мање концерте, пробе, уметничке радионице и друге извођачко-сценске програме. На тај начин, уз очување аутентичности објекта, добија се флексибилан простор који може користити више институција и независних културних актера.

Народно позориште Ниш и Позориште лутака Ниш наставиће рад у постојећим зградама, али је неопходно континуирано унапређење техничких услова, модернизација сценске опреме и осветљења, као и санација простора за публику (гледалишта/аудиторијума) и техничких просторија у циљу повећања безбедности и комфора корисника. У будућности је потребно размотрити потребе за формирањем локације за изградњу новог позоришног објекта али је пре

тога потребно препознати капацитете за развој новог позоришног ентитета, поред постојећих, што тренутно није случај.

Додатни потенцијал културној понуди града може дати активација Учитељског дома, објекта изграђеног у духу еkleктицизма, позиционираног у центру Ниша, у близини Филозофског факултета и Народног позоришта. Студијом се потврђује идеја да овај објекат буде будући Омладински центар, место сусрета младих, простор за иновације, едукације и друштвени активизам. Ипак, није јасно у ком статусу је овај пројекат тренутно.

Новопланирани објекти из области културе требају бити засновани на концепту мултифункционалности што подразумева да они буду отворени системи, да постану простори које могу користити и друге институције културе, образовања, науке и социјалне заштите. Оваквим приступом се обезбеђује рационалније коришћење јавних инвестиција и стварају предуслови за међусекторску сарадњу, што представља основ савременог урбаног и културног развоја.

6.6 Објекти локалне и државне управе, јавна предузећа

Функционално и ефикасно управљање градом заснива се на доброј организацији органа локалне и државне управе, као и на систему јавних и јавно-комуналних предузећа која обезбеђују континуирано пружање услуга становништву. Њихова улога је двострука: са једне стране представљају носиоце управљачких, административних и нормативних функција, а са друге обезбеђују практичну реализацију услуга од виталног значаја за свакодневни живот грађана. Због тога је просторна дистрибуција, организација и капацитет ових институција од кључног значаја за ефикасност система управљања и квалитет живота у урбаном простору.

У савременим условима развоја градова ове институције морају бити усклађене са демографским, економским и технолошким променама, али и са принципима транспарентности, доступности и одрживости. Анализа њихових просторних капацитета, функционалне повезаности и услова рада представља основу за дефинисање планских мера којима ће систем управе и јавних служби у Нишу одговорити на потребе града у наредним деценијама.

Преглед законодавног оквира и нормативних аката

Анализа сектора локалне и државне самоуправе, као и јавних предузећа у оквиру Студије јавних објеката ослања се на следеће нормативне, стратешке и међународне документе који омогућавају квантитативну и квалитативну процену постојећих и планираних капацитета у Нишу до 2040. године:

- **Правилник о техничким нормативима за заштиту од пожара стамбених и пословних објеката и објеката јавне намене** („Сл. Гласник РС”, бр. 22/2019) – дефинише конкретне нумеричке вредности за пројектовање функционалних елемената делова јавних објеката;
- **Правилник о санитарно-хигијенским условима за објекте у којима се обавља производња и промет животних намирница и предмета опште употребе** („Сл. Гласник РС”, бр. 6/1997; 52/1997) – дефинише потребну количину санитарних чворова;
- **Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама** („Сл. Гласник РС”, бр. 22/2015) - дефинише конкретне нумеричке вредности у домену приступачности;
- **Правилник о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу** („Сл. Гласник РС”, бр. 22/2015) – дефинише процентуалне вредности зелених површина;
- Препоруке британске **Агенције за државну имовину – Водич за пројектовање канцеларијских простора** (2022) (Government Property Agency – Government Workplace Design Guide, 2022) – дефинише површине радног места;

- **Европски стандард који прописује функционалне захтеве за канцеларијске столове, радне столове, димензије, безбедност, чврстоћу и издржљивост** - EN 527 Ergonomics & Workspace Standards (2011);
- **Препоруке националног института Уједињеног Краљевства за истраживање у градитељству** - BREEAM – BRE Environmental & Sustainability Standard (2008) – дефинише потребне површине за пројектовање пословних простора;
- **Стандарди Међународне организације за стандардизацију (ISO) - ISO 11799:2024** Information and Documentation — Document storage requirements for archive and library materials (2024) – међународни стандарди за пројектовање потребног простора за архиву и документацију;
- **Препоруке Немачког института за стандардизацију (Deutsches Institut für Normung e.V.) – DIN стандарди за урбанистичко планирање** - DIN 277, прилагођено локалним условима (2016) – немачки стандарди који дефинишу паркинг просторе и потребан број паркинг места.

У Табели 107 дат је преглед просторних стандарда за објекте јавне управе, државних институција и јавних (комуналних) предузећа. Наведене димензије могу се оптимизовати и прилагодити специфичним условима на терену, што се превасходно односи за локације у централној градској зони, узимајући у обзир обезбеђивање паркинг простора и подстицање коришћења јавног градског превоза.

Табела 107. Преглед норматива за објекте локалне и државне управе и јавних предузећа

Категорија	Нормативи	Извор
Радно место – канцеларија	8–12 m ² по запосленом (индивидуалне канцеларије), 6–8 m ² у отвореним канцеларијама (open office)	Препоруке британске Агенције за државну имовину – Водич за пројектовање канцеларијских простора (Government Workplace Design Guide) (2022)
Шалтерска сала / пријем странака	1,5-2 m ² по кориснику у исто време; најмање 5 m ² по шалтеру	EN 527 Ergonomics & Workspace Standards (2011)
Чекаонице	1 m ² по кориснику + седишта за најмање 50% очекиваног броја	Правилник о техничким нормативима за заштиту од пожара стамбених и пословних објеката објеката јавне намене (2019)
Сале за састанке	1,2–1,5 m ² по лицу; минимум једна сала за сваких 50 запослених	BREEAM – BRE Environmental & Sustainability Standard (2008)
Архива / документација	0,5–1 m ² по радном месту (или 5–10% укупне површине)	Стандарди Међународне организације за стандардизацију (ISO) - ISO 11799:2024 (2024)
Санитарни чворови	1 WC на 15 запослених (мушке/женске), 1 умиваоник на 15 лица	Правилник о санитарно-хигијенским условима за објекте у којима се обавља производња и промет животних намирница и предмета опште употребе (1997)
Пристапачност	Рампе (нагиб до 5%), лифт ширине врата мин. 80 cm, прилагођени WC најмање 5 m ²	Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са инвалидитетом, деци и старим особама (2015)
Паркирање запослених	1 паркинг место на 3–4 запослена; минимум 5% паркинг места за особе са инвалидитетом	Directive (EU) 2019/882 – European Accessibility Act (2019) Правилник о техничким стандардима планирања, пројектовања и изградње објеката, којима се осигурава несметано кретање и приступ особама са

		инвалидитетом, деци и старим особама (2015)
Паркирање странака	1 паркинг место на сваких 50 m ² шалтерске површине	Препоруке Немачког института за стандардизацију (Deutsches Institut für Normung e.V.) –DIN стандарди за урбанистичко планирање - DIN 277, прилагођено локалним условима (2016)
Зелене површине	Минимум 20% површине парцеле за уређене зелене површине	Правилник о општим правилима за парцелацију, регулацију и изградњу (2015)

Анализа постојећих локација и усклађеност са ГУП-ом 2010-2025

У овој Студији биће анализирани:

- Објекти локалне управе (градских општина, градских управа...);
- Објекти државне (републичке) управе (полицијске станице, судови, ПИО фонд...);
- Објекти јавних предузећа (тржнице, дирекције за градњу, туристичке организације...);
- Објекти месних канцеларија (и сеоски домови културе).

Табелом 108 дат је списак објеката локалне и државне управе и јавних предузећа на територији града Ниша.

Табела 108. Инвентаризација објеката локалне управе, државних институција и јавних предузећа на територији града Ниша у оквиру граница РЈУ ГУП 2025-2040

Ред бр.	Назив	Адреса	Ускл. са ГУП-ом 2010-2025	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
У-Л-1	Градска Општина Медијана	Ул. Париске комуне 66, 18 108 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-Л-1а	ГО Медијана	9. бригаде 59А	да	одговарајућа	добро
У-Л-2	Градска општина Палилула	Ул. Бранка Радичевића 1, 18106 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-Л-3	Градска општина Пантелеј	Ул. Гугенбергова 4а, 18 103 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-Л-4	Градска општина Црвени Крст	Булевар 12. Фебруар 89, 18 106 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-Л-5	Градска општина Нишка Бања	Ул.Школске чесме 2Г, 18 205 Нишка Бања	да	одговарајућа	Добро
У-Л-5а	Градска кућа Нишка бања	Синђелићева 3	да	одговарајућа	добро
У-Л-6	Градска кућа	Ул. 7. Јули 2, 18 105 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-Л-7	Градска управа за локални економски развој и инвестиције	Генерала Милојка Лешјанина 39, 18105 Ниш	не	одговарајућа	добро
У-Л-8	ГУ за органе Града, грађанска стања и људске ресурсе; ГУ за заједничке послове и	Николе Пашића 24, 18105 Ниш	да	одговарајућа	потребна санација

	информационо комуникационе технологије; ГУ за финансије и локалне јавне приходе; ГУ за имовину, привреду и заштиту животне средине				
У-Л-9	ГУ за комуналне делатности, послове инспекције и комуналне милиције	Ул. Вожда Карађорђа 24, 18 000 Ниш	да	одговарајућа	потребна санација
У-Л-10	ГУ за планирање и изградњу	Ул. Генерала Транијеа 10, 18 105 Ниш	да	одговарајућа	потребна санација
У-Л-10а	Центар за издавање дозвола	Николе Пашића бр. 22	да	одговарајућа	добро
У-Л-11	ГУ за социјалну и породичну заштиту, образовање, културу и спорт	Пријездина 1, 18 105 Ниш	да	одговарајућа	неопходна реконструкција
У-Л-12	ГУ - различити одсеци (1)	Вожда Карађорђа 16, 18 105 Ниш	да	одговарајућа	потребна санација
У-Л-13	ГУ - различити одсеци (2)	Обреновићева 44 (ТЦ Калча ламела-Д локал-116 као и ламела-Б локал-39)	не	неодговарајућа	добро
У-Л-14	ГУ - различити делови (3)	Орловића Павла 28а	не	одговарајућа	добро
У-Л-15	ГУ - различити делови (4)	Страхињића Бана 2а	не	неодговарајућа	неопходна реконструкција
У-Л-16	Комунална милиција Ниш	Бул. Немањића 69 приземље	не	одговарајућа	добро
У-Л-16а	Комунална милиција Ниш	Војводе Танкосића 9а	не	одговарајућа	добро
У-Л-16б	Комунална милиција Ниш	Аеродром ИНИ – Ваздухопловаца бб	не	одговарајућа	добро
У-Р-1	Нишавски управни округ	Страхињића Бана бб	да	неодговарајућа	потребна санација
У-Р-2	МУП РС - Полицијска управа у Нишу	Наде Томић 14, 18 105 Ниш	да	одговарајућа	потребна санација
У-Р-2а	ПУ у Нишу – Одељење у МК Филип Кљајић	Војводе Танкосића 9а, Ниш	не	одговарајућа	потребна санација
У-Р-2б	Полицијска испостава Медијана	Париске комуне 11А	не	одговарајућа	добро
У-Р-2в	Полицијска испостава Пантелеј	Књажевачка 120А	не	одговарајућа	добро
У-Р-2г	Саобраћајна полицијска станица Аутопут	Косовке Девојке 21А	не	одговарајућа	добро

У-Р-2д	Полицијска испостава Црвени Крст	12. фебруар 89	не	одговарајућа	добро
У-Р-2ђ	Полицијска испостава Палилула	Косте Абрашевића 1	не	одговарајућа	добро
У-Р-2е	Полицијска испостава Нишка бања	Синђелићева 3, Нишка бања	да	одговарајућа	Добро
У-Р-2ж	Саобраћајна полиција	Војводе Мишића 56	да	одговарајућа	Добро
У-Р-3	Републички фонд за пензијско и инвалидско осигурање	Ул. Пријездина 1	да	одговарајућа	неопходна реконструкција
У-Р-3а	Инвалидска комисија Фонда ПИО	Ул. Рајићева 12а	не	одговарајућа	потребна санација
У-Р-4	Основни суд у Нишу; Основно јавно тужилаштво; Виши суд у Нишу; Више јавно тужилаштво	Ул. Вожда Карађорђа 23, 18 105 Ниш	да	одговарајућа	потребна санација
У-Р-5	Привредни суд у Нишу	Светосавска 7а, Ниш	да	одговарајућа	потребна санација
У-Р-6	Прекршајни суд у Нишу; Посебно одељење за сузбијање корупције Вишег суда у Нишу	Војводе Путника 2б, Ниш	да	одговарајућа	потребна санација
У-Р-7	Апелациони суд у Нишу, Апелационо јавно тужилаштво у Нишу, Прекршајни апелациони суд одељење у Нишу	Војводе Путника б.б.	да	одговарајућа	потребна санација
У-Р-8	Пореска управа	Ул. Вожда Карађорђа 24	да	одговарајућа	потребна санација
У-Р-9	Народна банка Србије – Филијала Ниш	Ул. Генерала Милојка Лешјанина 19, 18 106 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-Р-10	Национална служба за запошљавање – Филијала Ниш	Ул. Ратка Вукићевића бр. 3, 18 105 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-Р-11	Ватрогасно Спасилачка Јединица Ниш – Центар за ванредне ситуације	Војводе Мишића 56	да	одговарајућа	добро
У-Р-12	Царинарница	Димитрија Туцовића 16	да	одговарајућа	потребна санација
У-Р-13	Републички геодетски завод	Генерала Транијеа 11а	да	одговарајућа	потребна санација

У-Р-14	Државно првобранилаштво-Одељење у Нишу	Вожда Карађорђа 16, 18 105 Ниш	да	одговарајућа	потребна санација
У-Р-15	Државна ревизорска институција – Одељење у Нишу	Трг 14. октобра бр. 6 - приземље	не	одговарајућа	потребна санација
У-Р-16	Регионална привредна комора	Добричка 2, Ниш	не	одговарајућа	потребна санација
У-Р-17	Пољопривредна саветодавна и стручна служба Ниш	Лесковачка 4, Ниш	не	одговарајућа	потребна санација
У-ЈП-18	Фонд за развој	Булевар Немањића 14а 18105 Ниш, Србија	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-1	Аеродром "Константин Велики" Ниш	Ул. Ваздухопловаца 24, 18 000 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-ЈП-2	Научно технолошки парк	Ул. Александра Медведева 2А	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-3	ЈП Дирекција за изградњу Града Ниша; Завод за урбанизам Ниш	Ул. 7. јули 6, 18 105 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-ЈП-4	ЈП Нишка Топлана (центра) *	Ул. Благоја Паровића 3, 18 108 Ниш	да	одговарајућа	добро
У-ЈП-5	ЈКП Паркинг сервис – седиште **	Генерала Милојка Лешјанина 39	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-5а	ЈКП Паркинг сервис – кориснички сервис	Боривоја Гојковића 7	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-6	ЈКП Медијана	Ул. Мраморска 10, 13	да	одговарајућа	добро
У-ЈП-6а	ЈКП Медијана***	Калча	не	неодговарајућа	добро
У-ЈП-6б	ЈКП Медијана – Рециклажно двориште ОТЦ	Даничићева бб	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-6в	ЈКП Медијана – Рециклажно двориште Ниш стан	Бранка Крсмановића бб	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-6г	ЈКП Медијана – Рециклажно двориште - Циглана	Габровачки пут 35, Ниш	не	неодговарајућа	потребна санација
У-ЈП-6д	ЈКП Медијана – Прихватилиште за псе (на депонији)	Војводе Пуника бб	не	неодговарајућа	добро
У-ЈП-6ђ	ЈКП Медијана - Тврђава	Тврђава бб	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-7	ЈКП Тржница – управа и пијаца „Тврђава“	Ђуке Динић 4	да	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7а	ЈКП Тржница – ОТЦ	Генерала Милојка Лешјанина 86	да	одговарајућа	потребна реконструкција

У-ЈП-7б	ЈКП Тржница – пијаца „Криве ливаде“	Булевар Немањића бб	да	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7в	ЈКП Тржница – пијаца „Ђеле Кула“	Др Миленка Хаџића бб	да	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7г	ЈКП Тржница – пијаца „Дурлан-башта“	Књажевачка бб	да	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7д	ЈКП Тржница – пијаца „Бубањ“	Јована Бабунског бб	да	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7ђ	ЈКП Тржница – пијаца „Ратко Јовић“	Булевар 12. фебруар бб	да	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7е	ЈКП Тржница – пијаца „Пантелеј“	Булевар Светог Пантелејмона бб	не	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7ж	ЈКП Тржница – пијаца Кванташ	Булевар Светог цара Константина бб	да	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7з	ЈКП Тржница – пијаца Нишка Бања	Синђелићева бб	не	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7и	ЈКП Тржница – пијаца Брзи Брод	Павла Соврића бб	не	одговарајућа	потребна реконструкција
У-ЈП-7ј	ЈКП Тржница – ПТК у н. 9.мај	Пут за наплатну станицу Ниш-Југ	да	одговарајућ	потребна реконструкција
У-ЈП-7к	ЈКП Тржница – пијаца „Палилула“	Божидарчева бб	да	одговарајућ	потрбна санација
У-ЈП-8	ЈКП Горица	Шумадијска 4, Ниш	не	потребно унапређење	потрбна санација
У-ЈП-8а	ЈКП Горица – Градска капела у оквиру УКЦ	Бул. Др Зорана Ђинђића	да	потребно унапређење	добро
У-ЈП-9	ЈКП Наисус****	Кнегиње Љубице 1/1	не	потребно унапређење	потребна санација
У-ЈП-10	ЈП Нишастан	Бранка Крсмановића 1	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-11	ЈП Градска стамбена агенција	Генерала Милојка Лешјанина 8	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-12	ЈП Дирекција за јавни градски превоз	Генерала Милојка Лешјанина 8	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-13	Обједињена наплата	Наде Томић 7, Ниш	не	потребно унапређење	добро
У-ЈП-14	Завод за урбанизам Ниш	7. Јула 6, Ниш	не	одговарајућа	добро
У-ЈП-15	Туристичка организација Ниша	Наде Томић 15, Ниш	не	потребно унапређење	добро
У-ЈП-15а	Туристички инфо-центар	Обреновићева 38, Ниш	не	одговарајућ	добро
У-ЈП-15б	Туристички иноф-центар	Стамбол капија, Тврђава бб	не	потребно унапређење	добро
У-ЈП-16	ЈП Дирекција за изградњу Нишке Бање	Трг Републике 23, Нишка Бања	не	неодговарајућа	добро

*објекти котларница (као објекти енергетске инфраструктуре) нису предмет ове студије

** саобраћајни објекти нису део ове студије, те нису разматране локације Паркинг сервиса

***Локације Расадника и Градске депоније, као део комуналне инфраструктуре, нису део Студије

****Локација Фабрика воде, као део комуналне инфраструктуре, није део ове Студије

Табелом 109 дат је списак објеката месних канцеларија и сеоских домова културе на територији града Ниша.

Табела 109. Списак објеката месних канцеларија и сеоских домова културе

Ред бр.	Назив	Адреса	Усклађе ност са ГУП-ом 2010- 2025	Тренутна намена	Прикладност функцији	Физичко стање објекта
У-МК-1	МК Нишка бања	Синђелићев а 3	да	пошта, туристички инфоцентар		добро
У-МК-2	МК Никола Тесла	Заплањска 11	да	здравствена станица и апотека	одговарајућа	добро
У-МК-3	МК Брзи Брод	Павла Софрића 4	да	адаптација у вртић (планирано)	потребно унапређење	добро
У-МК-4	МК Прва Кутина	Првокутинска ббб	да	здравствена станица, трговина	одговарајућа	добро
У-МК-5	МК Суви До	Маршала Тита 44		нема података	неодговарајућа	нема података/напуштено
У-МК-6	МК Делијски Вис	Бојана Митровића 34А (Марина Држића)	да	здравствена станица, пошта	одговарајућа	добро
У-МК-7	МК Црвена Звезда	Шабачка 18	не	здравствена станица, библиотека, апотека	потребно унапређење	потребна реконструкција
У-МК-8	МК Ђеле Кула	Радних бригада 22	да	центар за заштиту менталног здравља у заједници	одговарајућа	добро
У-МК-9	МК Медијана	Бранка Миљковића 1	да	стонотениски дом	потребно унапређење	потребна санација
У-МК-10	МК	9. бригаде 59А	да	нема података	одговарајућа	добро
У-МК-11	МК Расадник	Старца Вујадина 1	да	здравствена станица, станица ХМП и аптека	потребно унапређење	потребна санација
У-МК-12	МК Бубањ	Војводе Пуника 8в	да	центар за предузетништво	одговарајућа	добро
У-МК-13	МК Душко Радовић	Јована Ристића 28	да	такси центра	одговарајућа	добро
У-МК-14	МК Ђука Динић	Косте Абрашевић а 1	да	испостава МУП-а	одговарајућа	добро

У-МК-15	МК Коста Стаменковић	Косте Стаменковић 5А	да	напуштено	потребно унапређење	потребна санација
У-МК-16	МК 12. февруар	Пуковника Рајевског 1	да	Ромски културни центар	одговарајућа	добро
У-МК-17	МК Филип Кљајић	Војводе Танкосића 9а	да	станица Комуналне полиције, ПУ издавање личних карата и пасоша	одговарајућа	потребна санација
У-МК-18	МК Божидар Аџија	Булевар Немањића 26	да	вртић „Срна“	одговарајућа	добро
У-МК-19	МК Ледена Стена	Жртава фашизма 1	да	здравствена станица, станица ХМП, апотека, библиотека, Вртић	потребно унапређење	потребна санација
У-МК-20	МК Медошевац	Богдана Благојевића	да	здравствена станица	одговарајућа	неопходна реконструкција
У-МК-21	МК Милка Протић	Трећа 5	да	здравствена станица	одговарајућа	потребна санација
У-МК-22	МК 9. мај Ново Село	Топличког партизанск ог одреда 77	да	трговина	одговарајућа	неопходна реконструкција
У-МК-23	МК Поповац	нема података	да	здравствена станица и апотека	одговарајућа	неопходна је реконструкција
У-МК-24	МК Ратко Јовић	Ратка Јовића 14	да	вртић и пошта	одговарајућа	неопходна реконструкција
У-МК-25	МК Бранко Бјеговић	Прибојска 59	да	нема података	одговарајућа	добро
У-МК-26	МК Пантелеј	Косовске девојке 21А	да	саобраћајна полиција „Аутопут“	одговарајућа	добро
У-МК-27	МК Ратко Павловић	Књажевачк а 2А	да	концертно- изложбени простор Факултета уметности УН	одговарајућа	добро
У-МК-28	МК Моше Пијаде	Књажевачк а 120А	да	полицијска испостава Пантелеј	одговарајућа	добро
У-МК-29	МК Доња Врежина	8.конгреса 3	да	здравствена амбуланта и апотека	потребно унапређење	добро
У-МК-30	МК Паси Пољана	1300 каплара 106	да	нема података	одговарајућа	потребна санација
У-МК-31	МК Доње Међурово	Ђуре Јакшића 59	не	здравствена амбулатна, Пошта	потребно унапређење	неопходна реконструкција

У-МК-32	Дом културе Чокот	Моравска 2	да	здравствена амбуланта	одговарајућа	добро
У-МК-33	Дом културе Трупале	Цара Лазара 1	да	<i>нема података</i>	одговарајућа	у процесу реконструкције
У-МК-34	Дом културе Горња Топоница	Стевана Синђелића 344	да	<i>нема података</i>	одговарајућа	неопходна реконструкција
У-МК-35	Месна канцеларија Горњи Комрен	Добросава Ђорђевића 1А	не	<i>нема података</i>	одговарајућа	неопходна реконструкција
У-МК-36	Месна канцеларија Доњи Комрен	Младости 68	не	<i>нема података</i>	одговарајућа	неопходна реконструкција
У-МК-37	Месна Канцеларија Габровац	Победе 57	да	<i>нема података</i>	одговарајућа	неопходна реконструкција

Систем органа локалне и државне управе у Нишу обухвата више нивоа надлежности: општинску и градску управу, регионалне и окружне институције надлежне за јужну и/или југоисточну Србију и Нишавски управни округ, као и одељења републичких органа чије су функције усмерене на локални, окружни или регионални ниво.

Ови органи су у највећој мери лоцирани у оквиру централног градског језгра, где институције користе објекте различите намене и типолошких карактеристика. Међу њима се препознају:

- пословни објекти грађени у различитим периодима 20. века,
- стамбене виле репрезентативне архитектуре из периода пре Другог светског рата,
- просторије месних канцеларија,
- пословни простори у приземљима вишеспратних стамбених зграда,
- простори унутар тржних центара који су изгубили примарну атрактивност за комерцијалне намене.

Ово показује да је јако мали број објеката иницијално грађен са идејом да прими неку од функција локалне и државне управе или јавног предузећа, већ да су постојећи објекти, након губитка изворне намене, адаптирани. Због тога управне функције заузимају значајан део пословног фонда у ужем градском центру, што условљава појачано коришћење услуга у централном градском језгру. Из тог разлога, у наредном планском периоду потребно је размотрити могућности децентрализације ових функција, односно измештање институција и јавних предузећа која нису део централне управне зоне изван ужег градског центра.

Анализом постојећег стања и анализом упитника, које су представници институција попунили, идентификовани су следећи проблеми:

- просторна дисперзија служби чије је функционисање по природи посла међусобно условљено;
- недовољни просторни капацитети за све институције;
- недовољан број паркинг места, како за запослене, тако и за кориснике услуга;
- проблем приступачности за кориснике (неадекватни прилази за лица са инвалидитетом; нејасне информације о адресама на којима се одређене институције налазе).

Поред горе наведеног, већина објеката који се користе у сврху локалне и државне управе нису препознатљиви грађанима (изузев објекта Градске куће и објекта у улици Николе Пашића). Са друге стране, поједини објекти су заштићени као културна добра, те њихово коришћење за потребе локалне и државне управе може допринети афирмацији њиховог значаја. Дobar пример такве праксе представља обнова и поновна употреба просторија Официрског дома. У

том контексту, пожељно је разматрати смештај управних функција у заштићене објекте, чиме се истовремено обезбеђује њихова одрживост и јача видљивост у урбаном простору.

У наредном планском периоду потребно је дефинисати јасне просторне оквири за формирање административних зона („квартова“) у којима ће бити обезбеђена концентрација и функционална кохезија органа локалне самоуправе и државних институција. Такав концепт омогућио би рационалнију унутрашњу организацију, боље услове рада и адекватну доступност становништву. Дobar пример овакве праксе је простор око Трга Мије Станимировића, где су смештене институције Апелационог и Прекршајног суда, уз могућност даљег ширења у оквиру парцеле некадашње Инжењерске касарне, данас Прекршајног суда и других правосудних органа. Посебно је важно размотрити питање Палате правде (седишта Основног и Вишег суда) чији су просторни капацитети недовољни и са израженим функционалним ограничењима. Као једно од решења намеће се пресељење Вишег суда на парцелу Инжењерске касарне, уз доградњу нових волумена.

Поред већ идентификованих проблема у наредном планском периоду потребно је предвидети мере за решавање следећих изазова:

- С обзиром на то да градске управе делују из више различитих објеката и са већег броја адреса, пожељно је планирати рационализацију простора која ће омогућити ефикаснију организацију али без раздвајања међусобно повезаних сегмената.
- Потребно је планирати нову локацију (објекат) за Одељење Републичког правобранилаштва у Нишу, имајући у виду његов регионални значај, јер захтеви за репрезентативним и функционалним условима нису испуњени у оквиру постојећих капацитета.
- Институције управе окружног нивоа, са значајним надлежностима (инспекцијске службе и сродни органи), у урбаном ткиву града немају довољну просторну видљивост. Њихова просторна дисперзност и недовољна препознатљивост ограничавају доступност корисницима и утичу на перцепцију њихове институционалне улоге.
- Јединица за ванредне ситуације (ватрогасци) тренутно је смештена на локацији која је, због повећања броја становника и ширења урбаног подручја, постала неадекватна.
- Јавно комунално предузеће „Медијана“ већ дужи низ година функционише у оквиру више привремених локација које не задовољавају савремене технолошке и организационе стандарде. Из тог разлога, предузеће настоји да обезбеди простор за интеграцију свих капацитета у оквиру једне просторне целине, чиме би се омогућило ефикасније управљање ресурсима и унапредио квалитет услуга.
- Неопходно је проширење капацитета ЈКП „Горица“ кроз планирање нових локација гробља. Иако ово питање излази из оквира ове Студије, важно је напоменути да оно представља трајан урбанистички и просторни изазов.

Због ограничења услед недовољног броја одговора на упитнике послате институцијама и предузећима, Студијом није могуће сагледати и систематизовати у потпуности проблеме и потребе свих органа јавне управе на исти начин.

Велики број објеката месних канцеларија данас је адаптиран и користи се као простор који обједињује садржаје попут амбуланте, поште, вртића, библиотеке итд. Оваква пракса указује на висок степен њихове функционалне вредности, али и на потребу за равномерном просторном дистрибуцијом објеката јавне намене на нивоу целог града. Због тога је у наредном планском периоду један од кључних задатака изградња мултифункционалних објеката у насељима где недостају такви капацитети, као и адаптација постојећих објеката.

Полазећи од чињенице да постојеће стање јавне управе и државних институција, иако има уочене функционалне недостатке, може опстати још дужи низ година, овом студијом дат је предлог нових просторних решења за одређене институције јавне управе и за јавна предузећа. Такође, нови план треба да пружи јасне оквири за доношење одлука које ће унапредити

организацију рада, ефикасност и квалитет услуга које ове институције пружају становништву. На тај начин ће се осигурати да локална управа, државне институције и јавна предузећа постану још видљивији и доступнији сервис грађана, у складу са савременим стандардима и потребама друштва.

Просторно-функционалне смернице и развојни модел

Систем објеката јавне управе и државних органа у Нишу развијао се спонтано, без јединствене просторне концепције, што је резултирало израженом дисперзијом функција у оквиру градског језгра. Већина институција локалне самоуправе, државних органа и јавних предузећа смештена је у објектима који нису првобитно пројектовани за административну намену, већ у адаптираним зградама стамбене или мешовите функције, из различитих периода и стилова градње. Таква пракса условила је неравномерно коришћење простора, као и различите нивое квалитета радног окружења, енергетске ефикасности и приступачности. Истовремено, лоцирање ових објеката у централној зони са великом урбаном густином доводи до саобраћајних проблема, отежаног приступа и паркирања, док неки делови јавне управе остају ван зона доступних пешацима.

Јавне управе – развојни модел

Рационализација јавне управе треба да подразумева прелазак са модела „дисперзованих канцеларија“ на модел концентрисаних административних центара, који би интегрисали више институција у оквиру једног или више просторних комплекса. Овакав приступ омогућио би:

- ефикаснију међусобну комуникацију институција и запослених
- бољу доступност услуга грађанима,
- контролисане трошкове одржавања,
- могућност увођења јединствених безбедносних, енергетских и информационих система.

Посебно је потребно размотрити нову просторну организацију система локалне самоуправе, која би обухватила:

- градску управу,
- управе градских општина,
- јавна и комунална предузећа.

Препоруке за будући развој:

- *Административне функције је потребно концентрисати у већим објектима јавне управе.* Потребно је избегавати историјске стамбене објекте са ограниченим просторним капацитетима, те размишљати о пресељењу у објекте који по својој структури, волумену и пратећој инфраструктури омогућавају функционално груписање јавних служби.
- *Постепено напуштање простора у старим трговинским центрима.* Расположиви комерцијални простора у јавном власништву, који су коришћени за потребе јавне управе, не одговарају савременим условима рада ових установа, јер њихова архитектонска структура не обезбеђује репрезентативност, техничке стандарде, нити доприноси повољној урбаној слици.
- *Реактивација и адаптација постојећих репрезентативних зграда.* За смештај појединих институција препоручује се коришћење зграда са архитектонским и просторним капацитетом који може одговорити административној намени.

У наредном периоду потребно је усвојити стратегију просторне консолидације јавне управе, у складу са принципима ефикасности и одрживости. Та стратегија треба да обухвати:

- идентификацију објеката и локација погодних за административне центре,
- план пресељења институција у функционалне комплексе,

- дефинисање стандарда за објекте јавне управе (енергетска ефикасност, приступачност, ИКТ опрема, јавна транспарентност).

Таквим приступом би се омогућило идентификовање и употреба објеката у старом градском језгру погодних за културне, образовне и јавне намене, а систем јавне управе добио би организационо јединство и просторну препознатљивост у складу са савременим урбанистичким и архитектонским принципима.

Месне канцеларије – ка моделу савремених друштвених центара

Мрежа месних канцеларија представља најнижи ниво јавне управе у систему локалне самоуправе. Оне су равномерно распоређене на територији града – како у урбаним, тако и у периурбаним и руралним насељима. Њихова основна улога јесте да обезбеде административно-правне услуге становништву у непосредном окружењу, у складу са принципом просторне доступности јавних сервиса (пешачка дистанца од 800–1200 m, односно доступност јавним превозом у руралним срединама).

Међутим, анализа стања показује да месне канцеларије у пракси често превазилазе искључиво административну функцију. У истим зградама смештени су и:

- здравствене амбуланте и пунктови патронажне службе,
- огранци библиотеке или читаонице,
- простори за рад удружења грађана, за културне програме или радионице,
- клубови пензионера и дневни центри за старија лица,
- простори за активности деце и младих.

Ова „мала мултифункционалност“ није искључиво последица нужде, већ показатељ реалне потребе локалних заједница да имају доступан, флексибилан јавни простор у коме се могу одвијати различите друштвене активности. Уместо да месне канцеларије остају искључиво административне јединице, Студијом се предлаже да се и у будућем планирању и изградњи третирају као локални друштвени центри, са следећим карактеристикама:

1. Флексибилан програмски оквир:

- административна служба (локална управа, јавна документа),
- здравствени пункт или саветовалиште (уколико постоји потреба),
- мала библиотека или читаоница (огранак градске библиотеке),
- вишенаменски простор за радионице, предавања и састанке,
- дечји кутак или простор за различите активности,
- клуб пензионера / дневни центар за старије или рањиве групе.

2. Позиционирање и површина:

- у оквиру централне зоне насеља или кварта,
- у домету пешачког приступа за највећи број становника,
- парцела од 800–1500 m² у урбаним зонама, односно до 2000 m² у руралним срединама.

3. Архитектонски и урбанистички услови:

- могућност фазне доградње или адаптације постојећих објеката,
- лак приступ јавном превозу, пешачким и бициклистичким стазама,
- уређен јавни простор испред објекта (трг, мањи парк или плато за окупљања),
- приступачност за особе са инвалидитетом.

Месне канцеларије не треба посматрати као административне пунктове минималног капацитета, већ као језгра локалног друштвеног живота. Њихова трансформација у савремене друштвене центре би допринела:

- равномернојем развоју урбаних и периурбаних зона,

- јачању социјалне кохезије,
- доступности јавних сервиса у месту становања,
- активирању локалних заједница и удружења.

Овај концепт представља рационалан, финансијски одржив и друштвено оправдан модел развоја јавне инфраструктуре на локалном нивоу Града Ниша.

У Табела 110 дат је приказ типологије месних канцеларија/друштвених центара које могу бити примењене за потребе града Ниша.

Табела 110. Типологија месних канцеларија – друштвених центара

Тип центра	Број становника које опслужује	Основне функције	Површина парцеле	Површина објекта
Тип А Микро центар (село / мање насеље)	до 2.000	Месна канцеларија/управа Простор за састанке и јавне расправе Могућност теренске амбуланте	$\geq 400-600 \text{ m}^2$	$80-150 \text{ m}^2$
Тип В Локални друштвени центар	2.000–7.000	Месна канцеларија Простор за амбуланту/патронажну службу Читаоница/огранак библиотеке Просторија за радионице и удружења	$\geq 800-1200 \text{ m}^2$	$200-400 \text{ m}^2$
Тип С Урбани/ општински друштвени центар	7.000–15.000	Месна канцеларија + општински сервисни пункт Амбуланта Огранак библиотеке Клуб пензионера/дневни боравак Простор за омладински клуб/ радионице Мултифункционална сала	$\geq 1500-2500 \text{ m}^2$	$400-800 \text{ m}^2$
Тип D Мултифункционални центар (велики урбани квартал)	преко 15.000	Више канцеларија јавне управе Здравствена станица Библиотека са читаоницом Дневни центар за старије Простор за социјалне услуге/ саветовалишта Мали културни/друштвени дом	$\geq 3000-5000 \text{ m}^2$	$800-1500 \text{ m}^2$

Табела 111. Нормативи за планирање друштвених центара

Критеријум	Норматив / Препорука
Пршачка доступност	800–1200 m у насељима; до 2000 m у периурбаним зонама
Приступ јавном превозу	Удаљеност до стајалишта $\leq 300 \text{ m}$
Приступ колима хитне помоћи / достави	Минимум један директан прилаз ширине $\geq 4,5 \text{ m}$
Паркирање	1 паркинг место/50 m^2 бруто објекта + 2–3 места за сервисна возила или лица са инвалидитетом
Минимална површина по функцији унутар објекта	Канцеларија управе: $20-30 \text{ m}^2$
	Амбуланта: $\geq 50 \text{ m}^2$
	Читаоница/библиотека: $\geq 60-100 \text{ m}^2$
	Простор за радионице/састанке: $\geq 40-80 \text{ m}^2$
Отворени простор / парк	Клуб пензионера/дневни боравак: $\geq 50-70 \text{ m}^2$
	$\geq 20-30\%$ парцеле као јавни зелени простор или двориште

Табела 112. Примена различите типологије друштвених центара код различитих типова насеља

Тип насеља	Препоручени тип центра	Карактер примене
Тип 1	D (мултифункционални центар)	концентрација функција; интеграција у градске центре и јавне просторе
Тип 2	C (урбани центар)	јачање локалних центара; доступност унутар насеља
Тип 3	C/B (прелазни модел)	формирање нових центара; флексибилан и фазни развој
Тип 4	B (локлани центар)	децентрализација; повезивање више насеља
Тип 5	A/B (редукован модел)	минимални стандард; интеграција са школом или домом културе
Тип 6	A (микро)	рационализација; дељени и мобилни модели
Тип 7	варијабилно	прилагођавање специфичној функцији и карактеру подручја

Претходна Табела 112 даје преглед примене појединих типова ових објеката код различитих типова насеља који су усвојени у претходном поглављу (Поглавље 5). У наредним табелама дати су прикази примера примене типологије на конкретна насеља на територији града Ниша обухваћеној Генералним урбанистичким планом 2025-2040.

Табела 113. Насеље Бранко Бјеговић – будући локални друштвени центар општине Црвени крст

Параметар	Вредност
Број становника (пројекција 2040)	~ 8.000–10.000
Тип центра	Тип С – Урбани / општински друштвени центар
Потребна површина парцеле	≥ 1.500–2.000 m ² (пожељно 2.500 m ²)
Предложене функције	Месна канцеларија/општински пункт Огранак библиотеке са читаоницом Мултифункционална сала (50–100 места) за састанке, јавне расправе и културне догађаје Клуб пензионера/дневни боравак Простор за радионице, омладинске активности и саветовалишта Здравствена амбуланта постоји у насељу, па је тај програм изостао
Разлог избора	Насеље има потенцијал да постане секундарни урбани центар општине Црвени крст, што је географски, демографски и саобраћајно оправдано
Посебно важно	Насеље нема центар јавног живота те би ова интервенција, поред активирања културних и друштвених функција, могла да подстакне бољу интеграцију насеља у градски систем, да доведе до унапређења јавних услуга и квалитета живота становништва

Табела 114. Насеље Медошевац – периурбани друштвени центар у развоју

Параметар	Вредност
Број становника (пројекција 2040)	~ 3.500 – 4.000
Тип центра	Тип В – Локални друштвени центар
Потребна површина парцела	≥ 800–1200 m ²
Предложене функције	Месна канцеларија Мали огранак библиотеке (читалачки кутак + издавање књига) Сала за радионице/јавне расправе (30–40 места)

	Простор за клуб пензионера или дечији кутак
	Здравствена амбуланта постоји у насељу, и задржала би своју позицију у оквиру постојећег објекта месне канцеларије
Разлог избора	Медошевац има јасно дефинисано језгро и идентитет, док постојећи објект који интегрише јавне службе нема адекватне капацитете нити парцела нуди могућност проширења. Друштвени центар омогућава доступност услуга без одласка у центар града
Посебно важно	Насеље нема секундарни центар јавног живота те би ова интервенција спречила просторну стагнацију и поспешила развој, осим стамбене, и других функција

Табела 115. Пантелеј (урбано језгро општине) – центар општине

Параметар	Вредност
Број становника (урбани део)	~ 20.000+
Тип центра	Тип D – Мултифункционални општински центар*
Потребна површина парцеле	≥ 3.000–5.000 m ²
Предложене функције	Општинска управа / јавни сервисни центар Огранци библиотеке + простор за излагање Мултифункционална сала (100–150 места) Клуб пензионера/дневни центар Простор за НВО, омладинске и друштвене организације Јавни трг и парк као централни отворени простор Здравствене станице организоване су ка посебна целина на више локација
Разлог избора	Пантелеј тренутно нема јасно дефинисан „урбани центар“, што представља ограничење у развоју друштвених и културних функција овог дела град. У том смислу потребно је дефинисати локацију, која поседује потребне просторне капацитете и саобраћајно је лако доступна, што је чини погодном за формирање локалног центра јавног живота. Активирање ове локације омогућило би бољу интеграцију Пантелеја у урбану структуру града
Посебно важно	Студија препознаје потенцијал овакве зоне као новог општинског центра у полицентричном систему – здравствена станица, културни центар, јавни парк и административне функције у једном простору

* У овом случају, оправдано је да тип друштвеног центра одступа од дефинисане типологије према типу насеља (овде Тип3/Тип3) због улоге насеља у широј урбаној структури, степена централности и гравитационог подручја, постојећих капацитета и дефицита у окружењу.

Слично овом, поједина насеља могу преузети виши ниво услуге од оног који је типолошки очекиван, чиме се омогућава уравнотежење мреже јавних функција и јачање локалних урбаних центара.

Пијаце

Пијаце представљају један од најстаријих и најпрепознатљивијих облика јавног простора у урбаној структури Ниша. Иако су формално дефинисане као комуналне површине, оне по својој суштини, функцији и друштвеној улози имају карактер јавних објеката од посебног значаја и као такве морају бити третиране у оквиру урбанистичког планирања. Пијаце нису само места економске размене — оне имају дубоко укорењену културну, социјалну и просторну улогу у животу грађана. Трговина на пијаци је привредна активност, али и облик друштвене интеракције, израз традиције, навика и идентитета локалне заједнице. Из тог разлога, овом Студијом се снажно заговара очување постојећих пијачних локација које су током времена постале део урбаног наслеђа и колективне меморије града.

Принципи планирања и очувања пијачних простора:

- *Континуитет локација* - Пијаце које су постале препознатљива места сусрета и трговине не треба премештати без јасног урбанистичког и социо-економског оправдања.

Промена локације може довести до губитка корисника и нарушавања урбаног ритма околног насеља.

- *Унапређење, не измештање* - Уместо премештања, треба приоритетно спроводити мере реконструкције, модернизације и бољег управљања постојећим пијацама — кроз увођење покривених делова, инфраструктурно уређење, контролу отпада и визуелно унапређење.
- *Јавни карактер* - Пијаце треба третирати као јавне градске просторе са могућношћу мултифункционалне употребе – у одређеним периодима могу служити и као места за локалне манифестације, културне догађаје или тржнице занатских производа.
- *Локална економија и одрживост* - Пијаце представљају важан сегмент локалне циркуларне економије – подстичу кратке ланце снабдевања, подршку локалним произвођачима и смањење емисије штетних гасова..

Просторни оквир и препоруке:

- Централне пијаце (Тврђава, Ћеле-кула, Дурлан, па и Булеварску) треба реконструисати уз очување њихове урбане улоге и историјског континуитета.
- Периферне и кварталске пијаце (Насеље 9. мај, Палилула, Пантелеј, Бубањ) треба унапредити као локалне центре јавног живота са пешачким и бициклическим приступом, зеленилом и мањим јавним платоима.
- У будућим развојним урбаним зонама града, и у зонама где тренутно недостају организоване пијачне површине, неопходно је планирати пијачне површине унутар стамбених блокова или квартава, у складу са нормама доступности јавних садржаја (до 800–1200 m радијуса пешачке доступности).

Пијаце треба третирати као живе јавне просторе, а не искључиво као тржишне објекте. Њихово очување и унапређење представљају кључни елемент очувања урбаног идентитета и свакодневног живота Ниша. Због тога је неопходно да у планској документацији пијаце буду јасно дефинисане као јавни објекти комуналне инфраструктуре, са могућношћу архитектонске и функционалне надоградње у складу са савременим стандардима.

Могући концепти организације пијаца у урбаном систему града Ниша

Развој и организација пијачних простора у савременом граду могу се усмерити у два међусобно комплементарна концепта: (1) затворене пијаце са потпуно развијеном инфраструктуром и (2) отворене сезонске пијаце – јавне платое са покретним тезгама. Оба модела имају своје урбанистичко оправдање, различите функционалне логике и доприносе разноликости урбаног живота.

1. Концепт затворених пијаца са потпуно развијеном инфраструктуром

Затворене пијаце представљају трајне објекте јавне инфраструктуре који имају карактер објеката комуналне намене са високим техничким и санитарним стандардима. Оне обезбеђују:

- стабилне услове рада током целе године (заштита од временских услова),
- потпуну техничку опремљеност (вода, канализација, електроинсталације, хлађење, отпад),
- могућност контроле санитарних и безбедносних услова продаје.

Типична затворена пијаца садржи:

- халу са трајним тезгама и расхладним витринама,
- посебне зоне за продају свежег меса, рибе, млечних производа,
- техничке просторије (складишта, коморе, санитарни чворови),
- управни простор и просторије за контролу квалитета,
- јавни простор са наткривеним приступом и уређеним платоом.

Урбанистичке карактеристике:

- Локација: у централним или субцентралним зонама већих насеља,
- Површина: 0,4–0,8 ha (зависно од капацитета и насеља),
- Архитектонски карактер: може бити самостални објект или део вишенаменског комплекса (са трговином, гаражом, јавним садржајима),
- Социјална улога: представља стабилну тачку јавног живота – место сусрета, куповине и неформалне комуникације.

Предности:

- Виши хигијенски стандарди и контрола квалитета,
- Могућност целогодишњег рада и сталног закупа,
- Архитектонска и визуелна интеграција у јавни простор.

Ограничења:

- Већи трошкови изградње и одржавања,
- Мања флексибилност за измене и сезонске програме,
- Потребa за контролисаним паркингом и дистрибутивним зонама.

2. Концепт отворених сезонских пијаца – јавних платоа са покретним тезгама

Отворене пијаце представљају флексибилне јавне просторе који се користе као трговински простори у одређеним периодима дана или године. Оне су посебно погодне за:

- сезонску продају пољопривредних производа, цвећа, рукотворина и локалних брендова,
- субурбане или периферне зоне, где нема оправданости за сталну пијацу,
- квартове са интензивним пешачким саобраћајем, где овај вид активности оживљава јавни простор.

Програмски садржај:

- Модуларне покретне тезге или киосци са могућношћу лаког уклањања,
- Минимална инфраструктура: прикључци за струју и воду, контејнер за отпад, јавни санитарни чвор у близини,
- Могућност парцијалног наткривања,
- Привремено осветљење и мобилијар (клупе, жардињере, инфо табле).

Регулаторни и урбанистички оквир:

- Радно време: ограничено – дневни (не нужно и свакодневни) или недељни термини, без ноћне активности,
- Дозвољени асортиман: свежа храна, локални производи, рукотворине, сувенири, али не и лако кварљива роба,
- Површина: 500–1500 m², зависно од броја тезги,
- Интеграција у јавни простор: могу бити део трга, пешачке зоне, парка или приобаља.

Предности:

- Флексибилност и ниски трошкови формирања оваквих простора,
- Активација јавних простора у различитим деловима града,
- Промоција локалних производа и микропредузетништва,
- Туристички потенцијал (нпр. „викенд пијаце“, тематске манифестације),
- Регулација нелегалне, „спонтане“ и „ad hoc“ трговине на неадекватним просторима.

Ограничења:

- Ниска отпорност на временске услове,
- Ограничен асортиман робе,
- Потребa за строгом организацијом и контролом хигијене.

Урбанистички систем Ниша треба да се заснива на комбинованом моделу пијаца:

- *Затворене пијаце у централним и већим градским зонама* — као стабилни економски и друштвени центри. Препоручено је и да уз сваку затворену пијацу, посебно оне пројектоване потпуно затворене, буде планирана и отворена површина која може да има функцију отворене сезонске пијаце.
- *Отворене сезонске пијаце у мањим квартовима, приградским и туристичким зонама* — као флексибилна, лагана инфраструктура која се прилагођава потребама и годишњим циклусима.

Такав систем омогућава равномерну просторну расподелу пијачних функција, економску одрживост, а истовремено очување традиционалне урбане културе Ниша као града пијаца, сусрета и јавног живота.

У наредној табели дато је, поред систематизације боја постојећих пијачних капацитета у Нишу по насељима, и предлог потребног броја нових пијаца за свако насеље појединачно.

Табела 116. Систематизација броја постојећих пијаца на територији града Ниша по насељима и броја предложених нових пијаца по двоструком моделу – затворене + отворене пијаце

Општина	Насеље	Тип насеља	Број постојећих пијаца*	Број новопредложених пијаца*
Медијана	Централна урбана зона	Тип 1	1+2	1+0!
Медјана	Брзи Брод	Тип 2	0+1	-
Палилула	Централна урбана зона	Тип 2 / Тип 3	1+1	1+0
Палилула	Потез (Сточни трг...)	Тип 3	0+1	-
Палилула	Делијски вис	Тип 2	-	..**
Палилула	Милка Протић	Тип 5	-	-
Палилула	Ледена стена	Тип 3	-	1+0
Палилула	Миново насеље	Тип 3	-	..**
Палилула	Виногради	Тип 5	-	-
Палилула	Паси Пољана	Тип 3	-	0+1
Палилула	Доње Међурово	Тип 6	-	-
Палилула	Чокот	Тип 5	-	-
Палилула	Девети мај	Тип 3	0+1	-
Палилула	Габровац	Тип 5	-	-
Палилула	Суви До	Тип 5	-	-
Пантелеј	Централна зона	Тип 2 / Тип 3	1+1	1+0
Пантелеј	Доња Врежина	Тип 3	-	0+1
Пантелеј	Чалије	Тип 3	-	..**
Црвени Крст	Централна зона	Тип 3	-	..**
Црвени Крст	Београд мала	Тип 1	1+0	-
Црвени Крст	Шљака	Тип 3	-	..**
Црвени Крст	Ратко Јовић	Тип 2	0+1	-
Црвени Крст	Бранко Бјеговић + Подвиник	Тип 2	-	1+0
Црвени Крст	Доњи Комрен	Тип 5	-	-
Црвени Крст	Горњи Комрен	Тип 6	-	-
Црвени Крст	Медошевац	Тип 3	-	..**
Црвени Крст	Поповац	Тип 5	-	-
Црвени Крст	Горња Топоница	Тип 7	-	-
Црвени Крст	Чамурлија	Тип 6	-	-
Нишка Бања	Нишка Бања	Тип 7	0+1	1+0
Нишка Бања	Никола Тесла	Тип 3	-	0+1
Нишка Бања	Прва Кутина	Тип 4	-	-

* затворених (наткривених у постојећем стању) + отворених; ** доступност из окружења

! активирање постојеће локације у Дуваништу

Према приказаној систематизацији, развој мреже пијаца показује јасну диференцијацију по градским општинама и типовима насеља:

- **Градска општина Медијана** задржава постојећи висок ниво опремљености, уз предлог активирања једне постојеће локације, без ширења мреже.
- У **градској општини Палилула** уочава се потреба за увођењем једне нове затворене пијаце у централној зони, као и формирањем додатних локалних капацитета у зонама трансформације (Ледена стена и Паси Пољана), док се у осталим насељима ослања на доступност из окружења.
- **Градска општина Пантелеј** предвиђа унапређење централног система кроз једну нову пијацу у зони развија и ширења, као и увођење локалног отвореног пункта у Доњој Врежини.
- У **градској општини Црвени Крст** интервенције су ограничене и усмерене на јачање секундарних центара (Бранко Бјеговић + Подвиник), док се већина насеља ослања на постојеће капацитете у окружењу.
- У **општини Нишка Бања** предвиђено је унапређење постојеће пијаце у централној зони, као и формирање једног локалног капацитета у насељу Никола Тесла.

Оваква расподела указује на модел у којем се нови капацитети уводе селективно, пре свега у зонама раста и трансформације, док се у осталим деловима града обезбеђује функционална доступност кроз постојећу мрежу.

Јавно-комунална предузећа

У циљу унапређења функционалне организације града и ефикаснијег управљања јавним услугама, неопходно је дугорочно планирати нове локације (могуће и обједињене) комплекса јавних комуналних предузећа попут ЈКП „Медијана“, ЈП „Паркинг сервис“ и других сродних институција. Постојеће локације ових система, често формиране стихијски и без јединственог концепта, данас се налазе у густо изграђеним деловима града („Паркинг сервис“), или у зонама очекиване интензивне урбане трансформације („Медијана“), у зонама које више не одговарају природи и интензитету њиховог рада. Такво стање доводи до:

- функционалних конфликта са околним стамбеним и пословним зонама,
- ограничења у развоју и модернизацији техничке инфраструктуре,
- повећаног саобраћајног оптерећења и оперативних трошкова.

Због тога, Студијом се препоручује дефинисање нових локација у оквирима зона претежне намене „пословање, складишта и сервиси“ у новом ГУП-у, које по свом карактеру, приступачности и величини могу да одговоре захтевима модерних комуналних система.

Ове зоне треба да омогуће:

- рационалну организацију простора за оперативна возила, складишта и сервисне радионице,
- изградњу енергетски ефикасних и еколошки прихватљивих објеката,
- могућност заједничког коришћења инфраструктуре (постројења, паркинг, сервисне комуникације),
- лак приступ магистралној и градској саобраћајној мрежи.

С обзиром да анализа и избор конкретних локација за ове намене захтевају посебне урбанистичко-техничке студије и технолошке параметре који превазилазе домен објеката јавне намене, ова Студија се њима није детаљно бавила, већ указује на потребу да се у оквиру будућег Генералног урбанистичког плана предвиде просторни коридори за формирање јединственог градског комуналног комплекса. Такав приступ би омогућио дугорочно уређен, одржив и ефикасан систем функционисања јавних предузећа, уз ослобађање вредних централних градских локација за намене вишег јавног значаја.

7. ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Израда ове Студије представља свеобухватан и интердисциплинарни процес који је обухватио анализу великог броја објеката јавне намене на територији града Ниша, различитих типолошких, функционалних и просторних карактеристика. Циљ истраживања био је да се утврди стање постојеће мреже јавних објеката, њихова доступност, просторни распореди и потенцијали за развој, као и да се дефинишу приоритети и смернице за будуће планско и инвестиционо деловање.

Иако је студија дала поуздан аналитички и програмски оквир, потребно је истаћи неколико ограничења која су условљена спољним факторима. Прво, непотпуност и неуједначеност података које су доставиле јавне институције задужене за управљање јавним објектима, што је у појединим случајевима захтевало употребу допунских извора и теренских увида. Друго, техничка ограничења ГИС анализе, која је заснована на *OpenStreetMap* подлогама, а не на званичним геодетским основама Републичког геодетског завода. Иако је просторна анализа поуздана у смислу односа и закључака, графичка прецизност приказа је ограничена, те се изведени ГИС слојеви не могу непосредно користити у званичној планској документацији.

Упркос наведеним ограничењима, Студија представља јасан и проверљив инструмент за сагледавање развоја јавних објеката у граду Нишу. Уместо дефинисања коначних решења, она успоставља систем заснован на аргументованој анализи, мерљивим критеријумима и просторним индикаторима, који омогућава планерима да врше накнадна преиспитивања, надоградње и избор алтернатива у складу са истим методолошким оквиром. На тај начин, Студија успоставља флексибилан и дугорочно применљив систем одлучивања који може да се користи у даљим фазама израде урбанистичких и стратешких докумената.

Препоруке за даљи развој и примену - Студија треба да послужи као основни инструмент за дефинисање политика развоја јавне инфраструктуре и јавних објеката у оквиру Генералног урбанистичког плана, као и као подлога за израду планова нижег реда (ПГР, ПДР), програма јавних инвестиција и пројеката реконструкције постојећих капацитета. Посебно је значајно да се у даљем поступку користе дефинисани просторни критеријуми, типолошке класификације и нормативни оквири, као основ за доношење конкретних планских одлука. Препоручује се да се овај документ ажурира на сваких 5–7 година, у складу са променама демографских, социоекономских и просторних параметара, чиме се обезбеђује континуитет у праћењу стања и прилагођавање будућим потребама.

Институционална сарадња и база података - У процесу израде студије показала се потреба за снажнијом координацијом и разменом података између јавних институција, локалне самоуправе и стручних служби. Због тога се препоручује успостављање јединствене градске базе података о јавним објектима, у ГИС формату, која би била у власништву града Ниша и ажурирала се у сарадњи са релевантним јавним предузећима и институцијама. Такав систем омогућио би континуирано праћење стања, бољу транспарентност и ефикасније доношење планских и инвестиционих одлука.

Тематска специјализација и методолошки развој - Препоручује се да се будућа истраживања и плански документи из ове области организују по тематским целинама – здравство, образовање, социјална заштита, култура, спорт и јавна управа – како би се свакој области приступило дубље, уз развој специфичних индикатора и аналитичких алата. Овакав приступ омогућава прецизније дефинисање потреба и ефикаснију примену у оквиру секторских политика и буџетских програма.

Визија развоја јавних објеката града Ниша

Будући развој јавних објеката треба да прати савремене принципе одрживости, дигиталне трансформације и климатске отпорности. Ниш има потенцијал да постане пример добре праксе у управљању јавним простором и инфраструктуром на регионалном нивоу, кроз интеграцију података, мултидисциплинарни сарадњу и отворен приступ планирању.

Посебан значај у остварењу ове визије има савремена архитектура јавних објеката, која треба да буде препознатљива, функционална и иновативна, чиме се учвршћује идентитет Ниша као савременог, динамичног и културно живог града. Изградњом репрезентативних објеката јавне намене град може формирати нове визуелне и симболичке репере свог урбаног идентитета.

Истовремено, визија развоја мора почивати и на ревитализацији постојећих вредних објеката културне баштине који својом обновом и новом наменом могу постати симбол вишеслојне историје града. Спој новог и старог, савремене архитектуре и очуваног наслеђа, треба да постане водећи принцип у обликовању јавних простора и зграда града Ниша.

Овом студијом се наглашава да објекти јавне намене могу корективно деловати у урбаном простору – кроз активирање запуштених зона, ревитализацију браунфилд локација и оживљавање неактивних делова града. Нови јавни објекти, својом функцијом и архитектуром, могу постати покретачи нових урбаних динамика, подстичући економску, социјалну и културну виталност Ниша.

Прилог 1 – Анкетни упитник за становништво

УПИТНИК

Поштовани,

Анкета се спроводи за потребе израде Студије објеката јавне намене, која представља један од припремних докумената за усвајање новог Генералног урбанистичког плана Града Ниша за период 2025-2040. године. Резултати анкете указаће нам на потенцијалне проблеме и потребе грађана по питању објеката јавне намене у непосредној близини њиховог места становања, као и на нивоу града. Анкета је анонимног карактера.

Хвала Вам на издвојеном времену.

Тим за израду Студије објеката јавних намена
Грађевинско-архитектонски факултет Универзитета у Нишу

Опште информације

1. Пол:

а) мушки б) женски в) не желим да се изјасним

2. Године старости

а) < 18 б) 18-24 в) 25-34 г) 35-44
д) 45-54 ђ) 55-64 е) 65-74 ж) >74

3. Општина у којој станујете

а) Медијана б) Палилула в) Црвени Крст г) Пантелеј д) Нишка Бања

4. Насеље/делови града где станујете

• Дуваниште	• Трошарина	• Ћеле Кула	• Црвена Звезда
• Криви Вир	• Криве Ливаде	• Чаир	• Брзи Брод
• Црвени Певац	• Ниш-центар	• Маргер	• Апеловац
• Делијски Вис	• Суви До	• Габровац	• Доње Влаче
• Паси Пољана	• Доње Међурово	• Чокот	• Ново Село (9. мај)
• Бубањ	• Милка Протић	• Ледена Стена	• Миново Насеље
• Кичево	• Калач брдо/Бубањска долина		• Старо гробље
• Стара железничка колонија		• Кованлук	• Палилула
• Његошева	• Габровачка река	• Никола Тесла (број 6)	
• Нишка Бања	• Јелашница	• Просек	• Прва Кутина
• Манастир	• Радикина Бара	• Медошевац	• Поповац

- Доњи Комрен • Горњи Комрен • Хум • Чамурлија
- Трупале • Вртиште • Горња Топоница • Ратко Јовић
- 12. фебруар • Шљака • Стеван Синђелић • Београд мала
- Каменица • Доња Врежина • Горња Врежина • Доњи Матејевац
- Малча • Горњи Матејевац • Јагодин Мала • Дурлан
- Чалије • Пантелеј • Бранко Бјеговић • Подвиник
- Остало (уколико нисте сигурни унесите назив улице): _____

Објекти јавне намене - проблеми и потребе на нивоу Града Ниша

5. На скали од 1 до 5 дефинишите у којој мери сте задовољни наведеним категоријама објеката јавне намене, у погледу тренутног броја, просторног капацитета и распореда **на територији града Ниша**. (1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)

- Објекти намењени образовању и науци (вртићи, школе, факултети, институти)
(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
- Објекти здравствене заштите (Дом здравља, амбуланте, УКЦ,...)
(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
- Објекти социјалне заштите (Домови за децу и омладину, Сигурна кућа, ...)
(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
- Објекти локалних јавних управа (Општине и Град)
(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
- Објекти државних органа (СУД, МУП, и др)
(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
- Објекти за спорт и рекреацију (Спортске хале, Спортске сале, отворени спортски терени,...)
(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
- Објекти културе и информисања (Позориште, библиотеке, галерије, ...)
(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)

6. Које од наведених проблема препознајете као најзначајније у Нишу када је у питању просторни капацитет и/или распоред објеката јавне намене? (заокружити понуђене одговоре)

- Постојећи просторни капацитети вртића нису довољни у односу на интересовање грађана.
- Основне школе нису још увек саграђене на одређеним територијама где се бележи демографски раст становништва.
- Услови за спорт и рекреацију (терени и хале) нису обезбеђени у свим основним и средњим школама.
- Поједини факултети (попут Факултета уметности) немају довољно просторног капацитета за рад.
- Поједине дисциплине нису обухваћене постојећим бројем факултета на Универзитету у Нишу.
- Истраживачима недостаје додатни просторни капацитет за рад на научноистраживачким активностима.

- Објекти културе нису адекватно опремљени.
- У граду нема довољно простора и могућности за реализовање радионица из различитих уметничких сфера.
- Већина објеката јавне намене сконцентрисана је у ширем градском језгру, чиме су јавне функције изразито централизоване.
- Објекти јавне намене нису у довољној мери прилагођени особама са посебним потребама.
- Велики број објекта јавне намене је у лошем физичком стању због старости и неодржавања.
- Остало _____

7. За које објекте јавних намена сматрате да на територији Града Ниша новим ГУП-ом треба предвидети проширење постојећег просторног капацитета као би се унапредио квалитет живота у граду? (заокружити понуђене одговоре)

- Вртићи
- Основне школе
- Средње школе
- Више школе и факултети
- Објекти социјалне и дечје заштите
- Објекти примарне здравствене заштите (дом здравља, амбуланта..)
- Објекти секундарне здравствене заштите (специјалне болнице, опште болнице, ...)
- Објекти спорта и рекреације (хале, терени)
- Административне зграде локалне самоуправе (општине и месне заједнице)
- Објекти библиотека
- Објекти музеја и галерија
- Ватрогасне станице
- Друго _____

8. Који од наведених јавних објеката сматрате да недостаје на територији Града Ниша?

- Дом културе/мултифункционални објекта културе
- Музеј савремене уметности
- Археолошки факултет
- Општа болница
- Музичка дворана
- Сајам
- Друго _____

9. Које јавне намене према Вашем мишљењу треба предвидети предстојећим ГУП-ом у постојећим просторним капацитетима напуштених индустријских комплекса на територији града Ниша (Вулкан, Ђука Динић, Мин, Бенетон...)?

- Средње и високо образовање
- Јавне управе
- Здравствена заштита
- Сценско-музичке делатности
- Изложбени простори/музеји/архиви...
- Креативне индустрије
- Библиотеке/медиајатеке
- Друго _____

Објекти јавне намене - проблеми и потребе на нивоу градских општина и насеља

10. На скали од 1 до 5 дефинишите у којој мери сте задовољни наведеним категоријама објеката јавне намене, у погледу тренутног броја, просторног капацитета и распореда **на територији дела града/насеља у Нишу у коме станујете.** (1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)

• Објекти намењени образовању	(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
• Објекти здравствене заштите	(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
• Објекти социјалне заштите	(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
• Објекти јавних управа и државних органа	(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
• Објекти за спорт и рекреацију	(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)
• Објекти културе и информисања	(1-изузетно незадовољан; 5-изузетно задовољан)

11. Које од наведених проблема препознајете као најзначајније у Вашем окружењу, када су у питању објекти јавних намена? (заокружити понуђене одговоре)

- У насељу у коме живим није саграђен објект основне школе.
- У близини места становања не постоји здравствена станица/амбуланта.
- У мом насељу недостају спортски терени.
- У насељу у коме живим недостаје затворен простор за спорт (хала, балон хала..)
- У близи места становања није саграђен вртић.
- Насељу у коме живим недостаје објект намењен делатностима културе.
- Ни једна од наведених изјава није релевантна за мене.
- Друго _____

12. Који од наведених јавних објеката сматрате да недостаје у окружењу места Вашег становања?

- Вртић
- Основна школа
- Здравствена амбуланта/станица
- Спортски терен
- Спортска хала
- Дом културе
- Ватрогасна станица

- Друго _____

13. Уколико имате предлог на који начин нови ГУП може унапредити тренутни просторни капацитет, квалитет и просторну дистрибуцију објекта јавне намене, можете написати коментар. (није обавезно)

- Додатни коментар _____

ПРИЛОГ 2 – Анкетни упитник за представнике јавних институција и јавне управе

Потребна документација (информације) за израду Студије објеката јавне намене

У оквиру активности на изради Студије објеката јавне намене, која се спроводи као основ за израду Генералног урбанистичког плана града Ниша, неопходно је прибавити свеобухватне и ажурне податке од релевантних установа и институција које обављају делатности од јавног интереса на територији града.

Посебно је важно прибавити информације које се односе на:

- степен и интензитет коришћења постојећих објеката јавне намене;
- исказане потребе за изградњом нових капацитета;
- постојеће планове и иницијативе у вези са проширењем, унапређењем или пренаменом постојећих објеката.

Ови подаци представљају основу за анализу постојећег стања и израду предлога просторног распореда јавних садржаја у складу са пројекцијама развоја града до 2040. године.

Тражени подаци обухватају скуп специфичних информација које, по правилу, поседују искључиво запослени или друга лица директно ангажована у оквиру појединачних установа. Стога је препорука да на упитник одговоре особе најупознатије са конкретном проблематиком у оквиру своје институције.

У наставку се налази списак питања, структурисан по категоријама јавне намене. Одређени број питања је заједнички за све категорије, док су друга дефинисана специфично, у складу са делатношћу сваке појединачне области.

1. ОБРАЗОВАЊЕ (предшколске установе, основне и средње школе, факултети и више школе)

(упутити: а. ПУ Пчелица, б. Школској управи Ниш, в. Универзитету у Нишу)

Питање	Одговор
Укупни капацитети корисника/ученика и група (одлеђења) по објекту, према важећим конкурсима за упис	
Број уписаних у последње три године, по објекту (ради сагледавања трендова);	
Број корисника (ђака) који нису могли бити уписани у жељене установе (по првој жељи), ако је применљиво;	
Навести локације нових објеката у различитим фазама реализације, ако постоје (у било којој фази реализације, нпр. пројектовање или сл.).	
Да ли постоје објекти који се тренутно користе привремено (нпр. алтернативне локације, монтажни објекти и сл.)? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли су неки објекти у поступку затварања, пренамене или реконструкције? Навести разлоге (технички услови, ниска попуњеност, промена намене...). (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли постоје идентификовани просторни недостаци у постојећим објектима (нпр. недостатак сала, простора за групни рад, паркинг, приступност за особе са инвалидитетом и сл.)? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли у вашој делатности постоји територијална неравномерност у покривености (нпр. приградска или рурална подручја без адекватне услуге)? Ако је одговор потврдан, индиковати подручја без адекватне услуге.	
Постоји ли потреба за мултифункционалним објектима или заједничким коришћењем простора више институција? Ако је одговор потврдан, навести и Ваше предлоге.	
Да ли постоји потреба за специјализованим објектима (нпр. инклузивне школе, школе за талентоване, технолошки опремљене лабораторије)? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли постоје ограничења у приступу или безбедносни проблеми у окружењу објекта? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	

2. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА (домови ученика/студената, домови за старе, социјалне установе)

(упутити: а. Центар за социјални рад Свети Сава са прихватилиштем у Нишу,
 б. Центар за породични смештај и усвојење Ниш
 в. Центар за пружање услуга из области социјалне заштите „Мара“ Ниш
 г. Сигурна кућа за жене и децу жртве породичног насиља у Нишу
 д. Геронтолошки центар Ниш
 ђ. Дом за децу и омладину Душко Радовић у Нишу
 е. Дом ученика средњих школа Ниш
 ж. Завод за васпитање омладине Ниш
 з. Дом ученика средњих школа Ниш
 и. Дом ученика Стеван Синђелић Ниш
 ј. Дом ученика Димитрије Туцовић Ниш
 к. Студентски центар Ниш - домови и мензе)

Питања	Одговори
Укупни смештајни капацитети по објекту	
Тренутан број корисника	
Број корисника који нису могли бити примљени на годишњем нивоу (ако постоји)	
Навести локације нових објеката у различитим фазама реализације, ако постоје (у било којој фази реализације, нпр. пројектовање или сл.).	
Да ли постоје објекти који се тренутно користе привремено (нпр. алтернативне локације, монтажни објекти и сл.)? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли су неки објекти у поступку затварања, пренамене или реконструкције? Навести разлоге (технички услови, ниска попуњеност, промена намене...). (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли постоје идентификовани просторни недостаци у постојећим објектима (нпр. недостатак сала, простора за групни рад, паркинг, приступност за особе са инвалидитетом и сл.)? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли у вашој делатности постоји територијална неравномерност у покривености (нпр. приградска или рурална подручја без адекватне услуге)? Ако је одговор потврдан, индиковати подручја без адекватне услуге.	
Постоји ли потреба за мултифункционалним објектима или заједничким коришћењем простора више институција? Ако је одговор потврдан, навести и Ваше предлоге.	
Да ли постоји потреба за новим облицима социјалне заштите (нпр. дневни боравци, подржано становање, интергенерацијски центри)? Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли су капацитети прилагођени демографским прогнозама (старење становништва, миграције и сл.)?	

- 3. ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА** (упутити: а. Дом здравља у Нишу, б. Завод за здравствену заштиту радника Ниш, в. Завод за здравствену заштиту студената Ниш, г. Универзитетски клинички центар Ниш, д. Клиника за денталну медицину Ниш, ђ. Завод за ургентну медицину, е. Институт за лечење и рехабилитацију у Нишкој Бањи, ж. Завод за судску медицину, з. Завод за трансфузију крви у Нишу, и. Институт за јавно здравље, ј. Дизпанзер Ниш Завода за здравствену заштиту радника „Железнице Србије“, к. Апотекарска установа Ниш, л. Завод за плућне болести и туберкулозу, љ. Специјална болница за психијатријске болести „Горња Топоница“)

Питања	Одговори
Навести локације нових објеката у фази реализације, ако постоје (у било којој фази реализације, нпр. пројектовање или сл.).	
Посебни просторни услови и захтеви који проистичу из специфичности здравствене делатности, а који би требало да се узму у обзир приликом дефинисања нових локација у оквиру ГУП-а	
Да ли постоје објекти који се тренутно користе привремено (нпр. алтернативне локације, монтажни објекти и сл.)? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли су неки објекти у поступку затварања, пренамене или реконструкције? Навести разлоге (технички услови, ниска попуњеност, промена намене...). (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли постоје идентификовани просторни недостаци у постојећим објектима (нпр. недостатак сала, простора за групни рад, паркинг, приступност за особе са инвалидитетом и сл.)? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли у вашој делатности постоји територијална неравномерност у покривености (нпр. приградска или рурална подручја без адекватне услуге)? Ако је одговор потврдан, индиковати подручја без адекватне услуге.	
Постоји ли потреба за мултифункционалним објектима или заједничким коришћењем простора више институција? Ако је одговор потврдан, навести и Ваше предлоге	
Да ли се у оквиру ваше установе разматра увођење нових здравствених програма који захтевају додатне просторе?	
Да ли постоји просторна потреба за бољом интеграцијом примарне и секундарне здравствене заштите? Ако је одговор потврдан, навести и Ваше предлоге.	

4. ЈАВНА УПРАВА И ДРЖАВНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ (упутити: *а. свим градским управама, свим градским општинама, свим државним институцијама присутним на територији Града Ниша*)

Питања	Одговори
Списак адреса на којима се налазе институције јавне управе (са посебним освртом на дисперзију органа локалне самоуправе у градском језгру);	
Навести локације нових објеката у различитим фазама реализације, ако постоје (у било којој фази реализације, нпр. пројектовање или сл.).	
Просторни услови који проистичу из специфичности делатности институција и које је потребно предвидети у оквиру новог ГУП-а.	
Да ли постоје објекти који се тренутно користе привремено (нпр. алтернативне локације, монтажни објекти и сл.)? <i>(Ако је одговор потврдан, навести и који.)</i>	
Да ли су неки објекти у поступку затварања, пренамене или реконструкције? Навести разлоге (технички услови, ниска попуњеност, промена намене...). <i>(Ако је одговор потврдан, навести и који.)</i>	
Да ли постоје идентификовани просторни недостаци у постојећим објектима (нпр. недостатак сала, простора за групни рад, паркинг, приступност за особе са инвалидитетом и сл.)? <i>(Ако је одговор потврдан, навести и који.)</i>	
Да ли у вашој делатности постоји територијална неравномерност у покривености (нпр. приградска или рурална подручја без адекватне услуге)? Ако је одговор потврдан, индиковати подручја без адекватне услуге.	
Постоји ли потреба за мултифункционалним објектима или заједничким коришћењем простора више институција? Ако је одговор потврдан, навести и Ваше предлоге.	
Да ли постоји потреба за централизацијом одређених служби ради ефикасније доступности грађанима?	
Да ли су постојећи објекти усклађени са дигитализацијом услуга и савременим условима рада?	

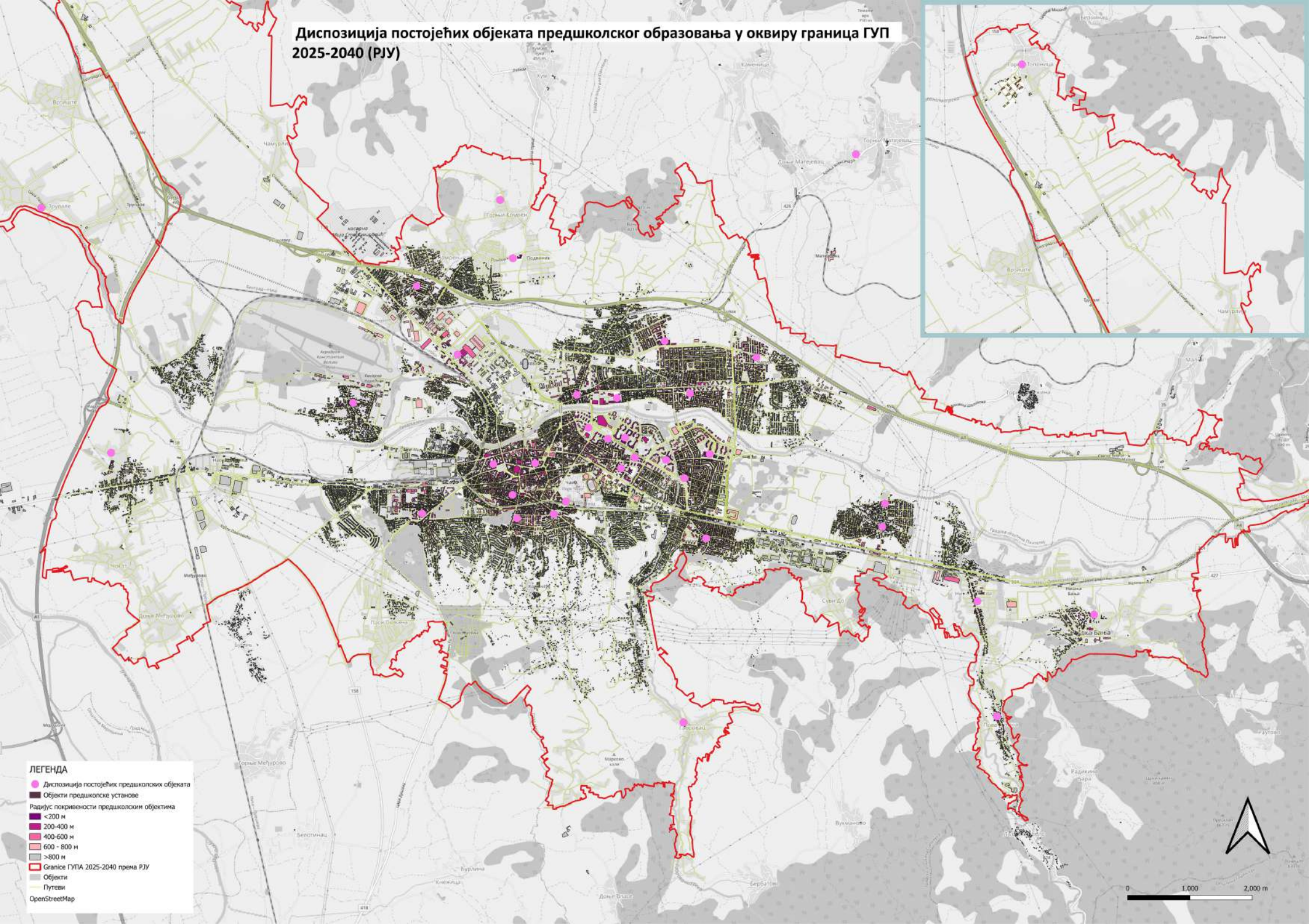
5. **СПОРТСКИ ОБЈЕКТИ** (упутити: С.Ц. Чаир и другим релевантним спортским субјеткима у граду)

Питања	Одговори
Навести локације нових спортских објеката у фази реализације, ако постоје (у било којој фази реализације, нпр. пројектовање или сл.).	
Да ли постоје објекти који се тренутно користе привремено (нпр. алтернативне локације, монтажни објекти и сл.)? <i>(Ако је одговор потврдан, навести и који.)</i>	
Да ли су неки објекти у поступку затварања, пренамене или реконструкције? Навести разлоге (технички услови, ниска попуњеност, промена намене...). <i>(Ако је одговор потврдан, навести и који.)</i>	
Да ли постоје идентификовани просторни недостаци у постојећим објектима (нпр. недостатак сала, простора за групни рад, паркинг, приступност за особе са инвалидитетом и сл.)? <i>(Ако је одговор потврдан, навести и који.)</i>	
Да ли у вашој делатности постоји територијална неравномерност у покривености (нпр. приградска или рурална подручја без адекватне услуге)? Ако је одговор потврдан, индиковати подручја без адекватне услуге.	
Постоји ли потреба за мултифункционалним објектима или заједничким коришћењем простора више институција? Ако је одговор потврдан, навести и Ваше предлоге.	
Да ли постоји интересовање за нове типове спортских садржаја (екстремни спортови, омладински центри)?	
Да ли постоји програмска сарадња са другим институцијама у истом објекту или на истој локацији?	

6. КУЛТУРНИ ОБЈЕКТИ И ОБЈЕКТИ ИНФОРМИСАЊА (упутити: а. Народног музеју, б. Народног позоришту, в. Позоришту лутака, г. Народној библиотеци, д. Дечијој библиотеци, ђ. Галерију савремене ликовне уметности, е. Нишком симфонијском оркестру, ж. Историјском архиву, з. Нишком културном центру, и. Дечијем културном центру, к. Заводу за заштиту споменика културе Ниш, л. Универзитетској библиотеци „Никола Тесла“, љ. Студентском културном центру)

Питања	Одговори
Навести локације нових културних објеката у фази реализације, ако постоје (у било којој фази реализације, нпр. пројектовање или сл.).	
Да ли постоје објекти који се тренутно користе привремено (нпр. алтернативне локације, монтажни објекти и сл.)? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли су неки објекти у поступку затварања, пренамене или реконструкције? Навести разлоге (технички услови, ниска попуњеност, промена намене...). (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли постоје идентификовани просторни недостаци у постојећим објектима (нпр. недостатак сала, простора за групни рад, паркинг, приступност за особе са инвалидитетом и сл.)? (Ако је одговор потврдан, навести и који.)	
Да ли у вашој делатности постоји територијална неравномерност у покривености (нпр. приградска или рурална подручја без адекватне услуге)? Ако је одговор потврдан, индиковати подручја без адекватне услуге.	
Постоји ли потреба за мултифункционалним објектима или заједничким коришћењем простора више институција? Ако је одговор потврдан, навести и Ваше предлоге.	
Да ли постоји интересовање за нове типове културних садржаја (омладински центри, coworking културни простори)?	
Да ли постоји програмска сарадња са другим институцијама у истом објекту или на истој локацији?	

Диспозиција постојећих објеката предшколског образовања у оквиру граница ГУП 2025-2040 (РЈУ)

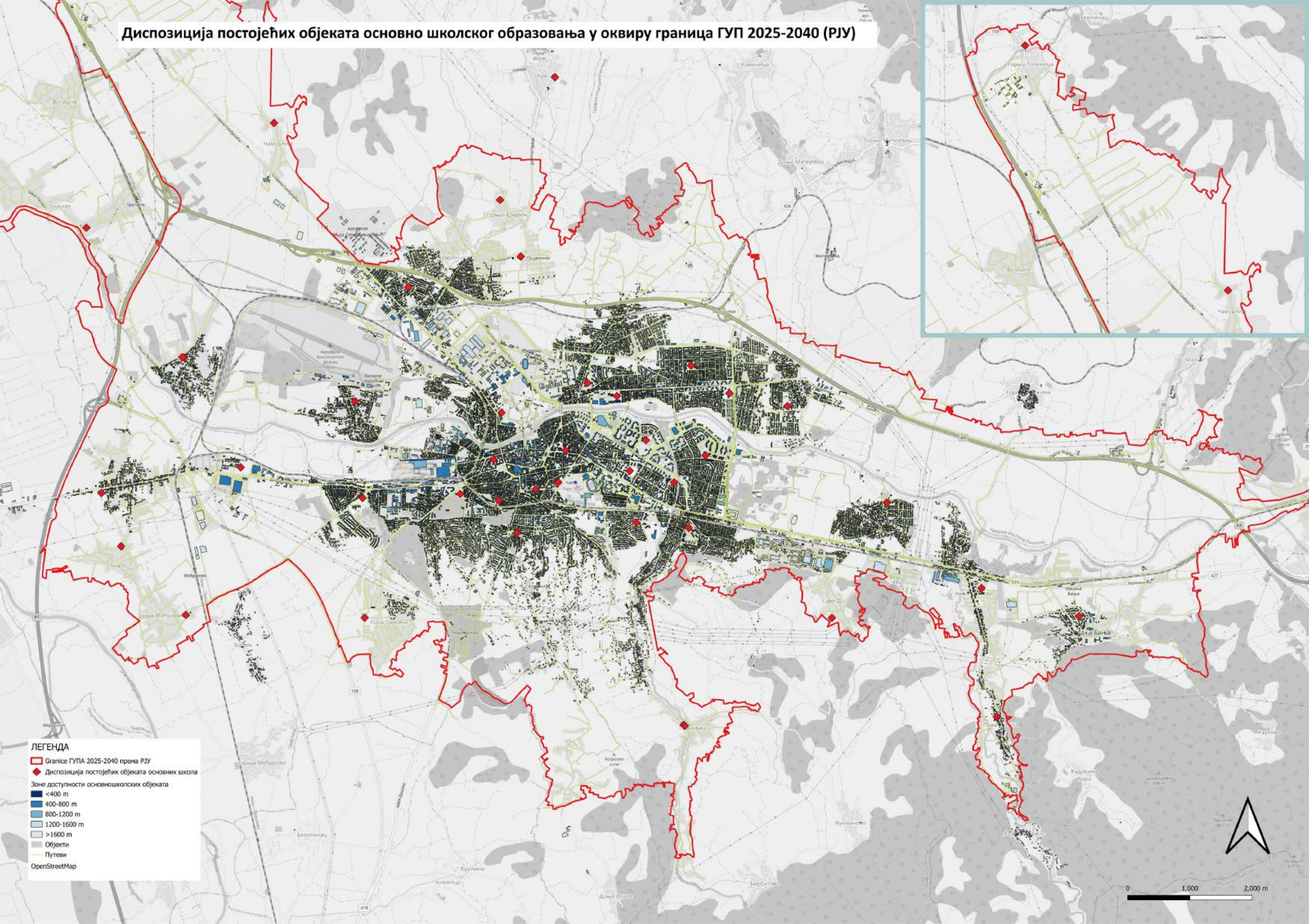

ЛЕГЕНДА

- Диспозиција постојећих предшколских објеката
- Објекти предшколске установе
- Радијус покривености предшколских објеката
 - <200 м
 - 200-400 м
 - 400-600 м
 - 600 - 800 м
 - >800 м
- Границе ГУП 2025-2040 према РЈУ
- Објекти
- Путеви
- OpenStreetMap

0 1,000 2,000 m

Диспозиција постојећих објеката основно школског образовања у оквиру граница ГУП 2025-2040 (РЈУ)

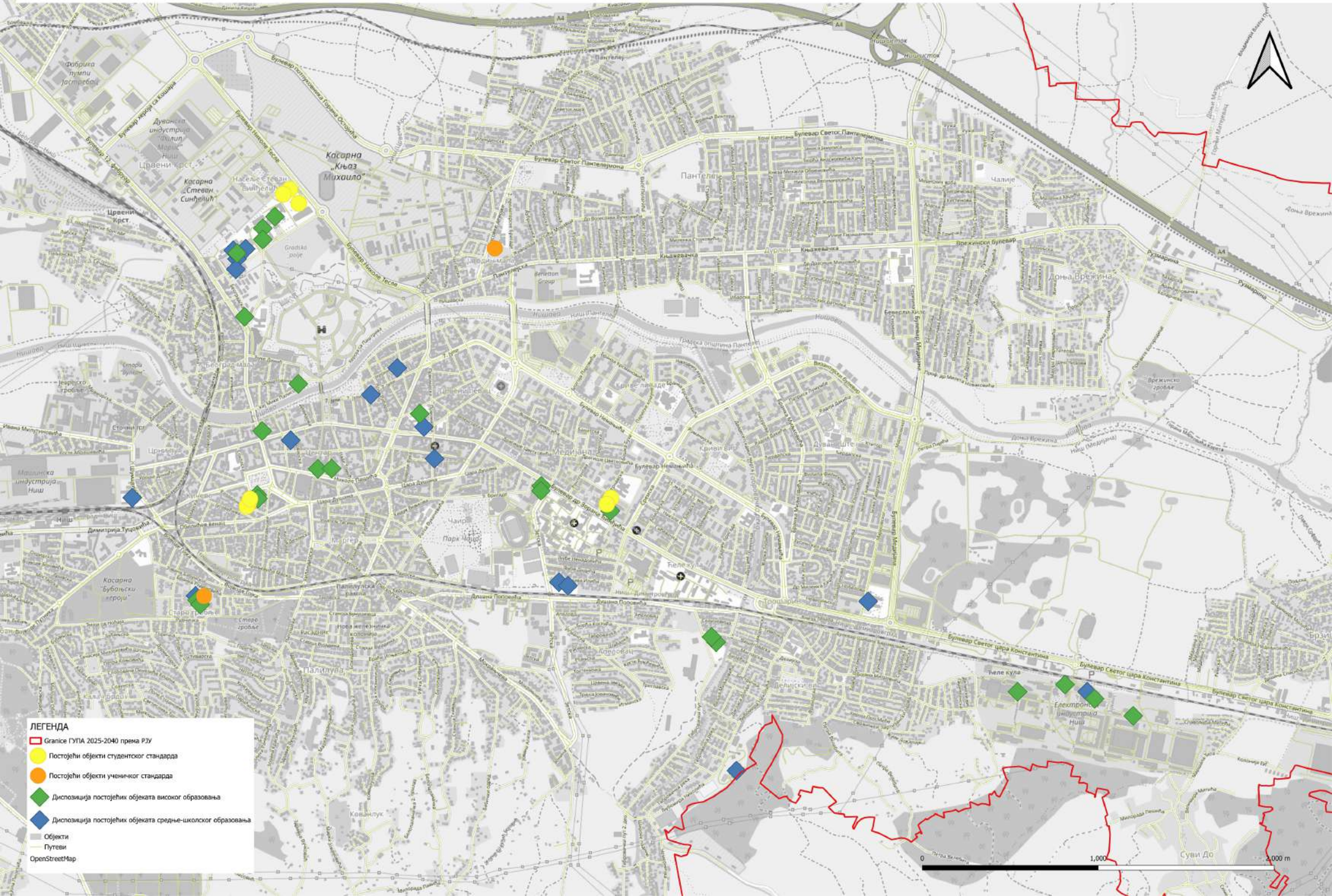

ЛЕГЕНДА

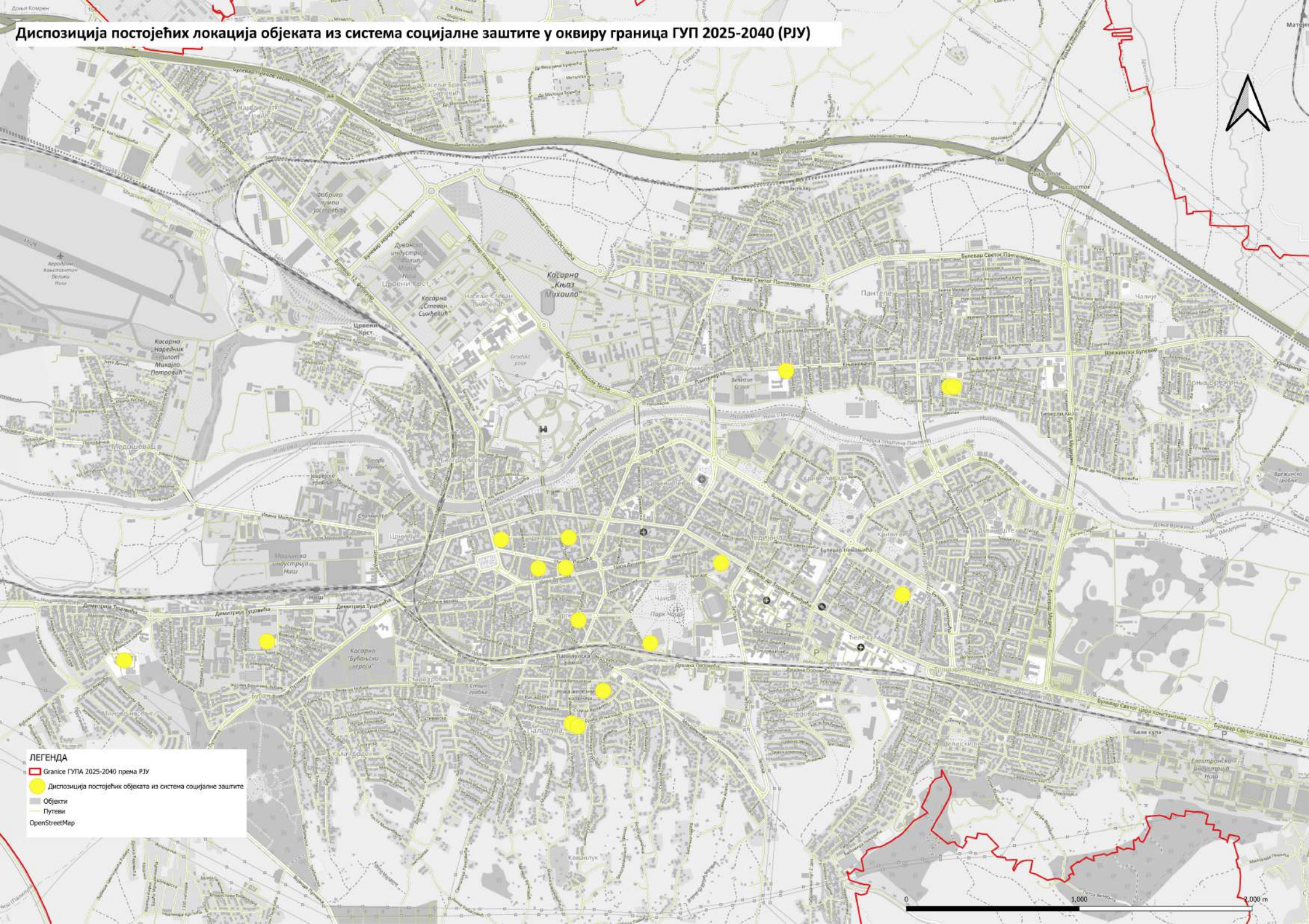
- Границе ГУПА 2025-2040 према РЈУ
- Диспозиција постојећих објеката основних школа
- Зоне доступности основношколских објеката
 - <400 m
 - 400-800 m
 - 800-1200 m
 - 1200-1600 m
 - >1600 m
- Објекти
- Путеви
- OpenStreetMap

0 1,000 2,000 m

Диспозиција постојећих локација намењених средњем и високом образовању, ученичком и студентском стандарду у оквиру граница ГУП 2025-2040 (РЈУ)

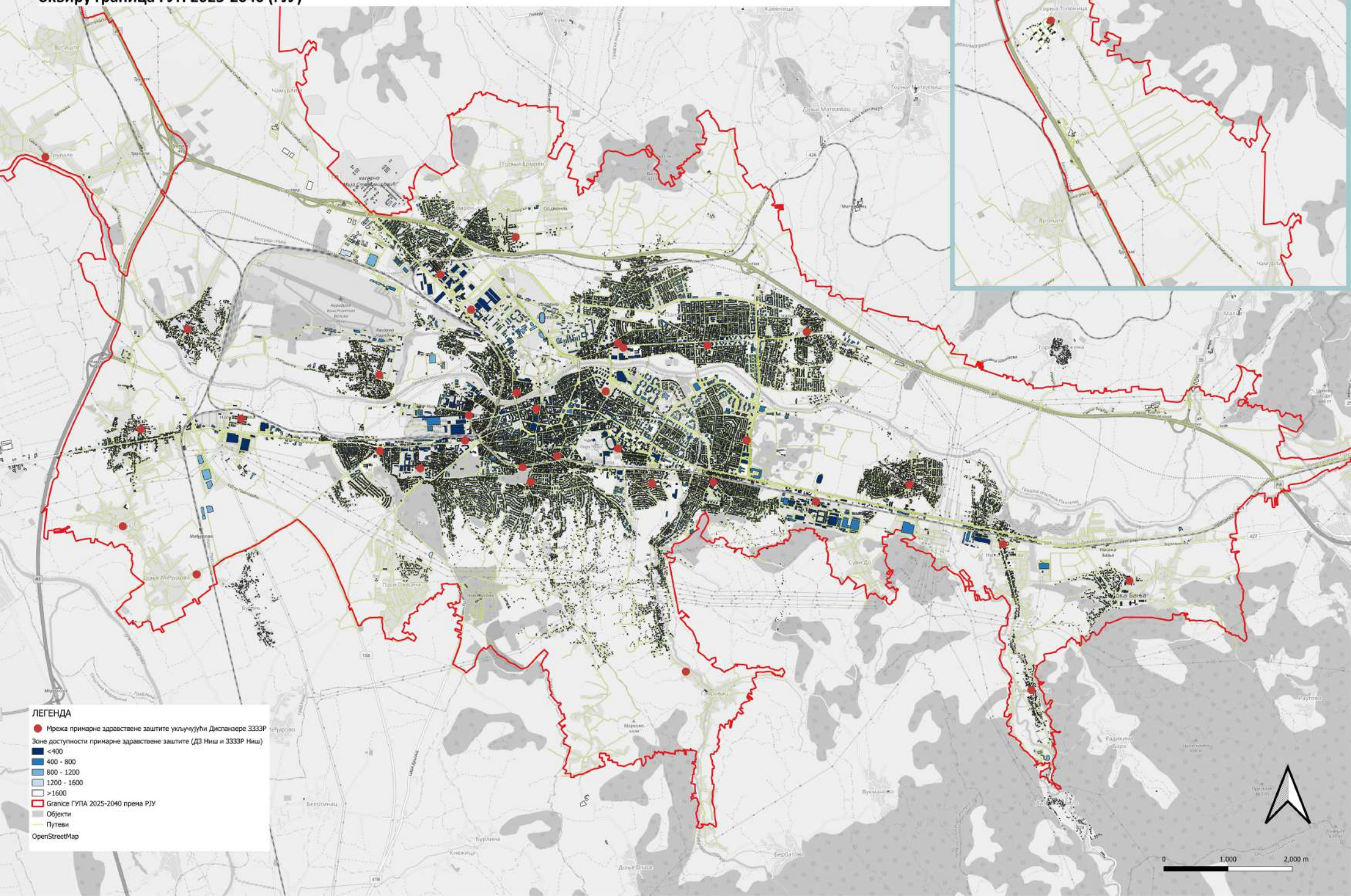
Диспозиција постојећих локација објеката из система социјалне заштите у оквиру граница ГУП 2025-2040 (РЈУ)

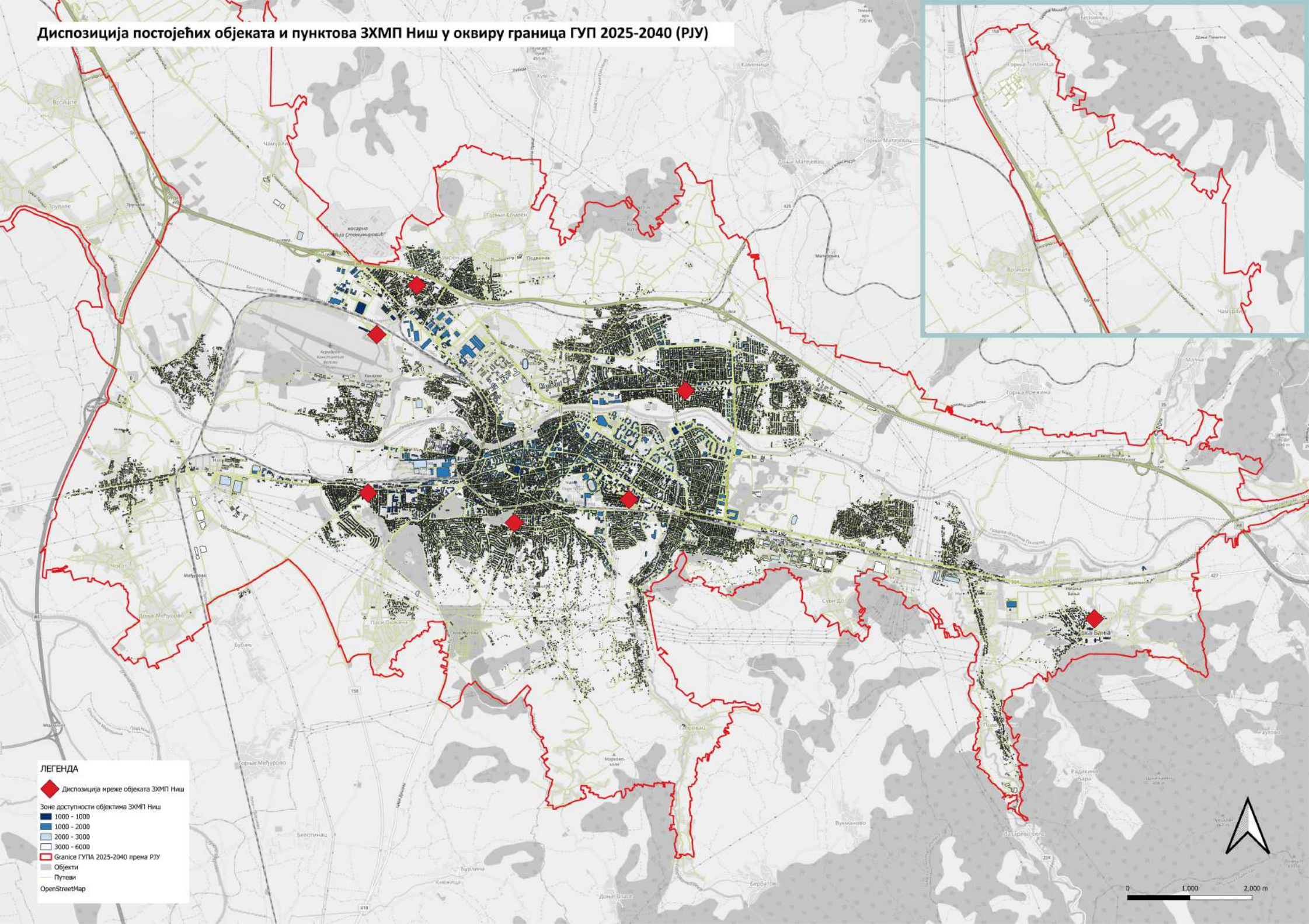
ЛЕГЕНДА

- Границе ГУПА 2025-2040 према РЈУ
- Диспозиција постојећих објеката из система социјалне заштите
- Објекти
- Путеви
- OpenStreetMap

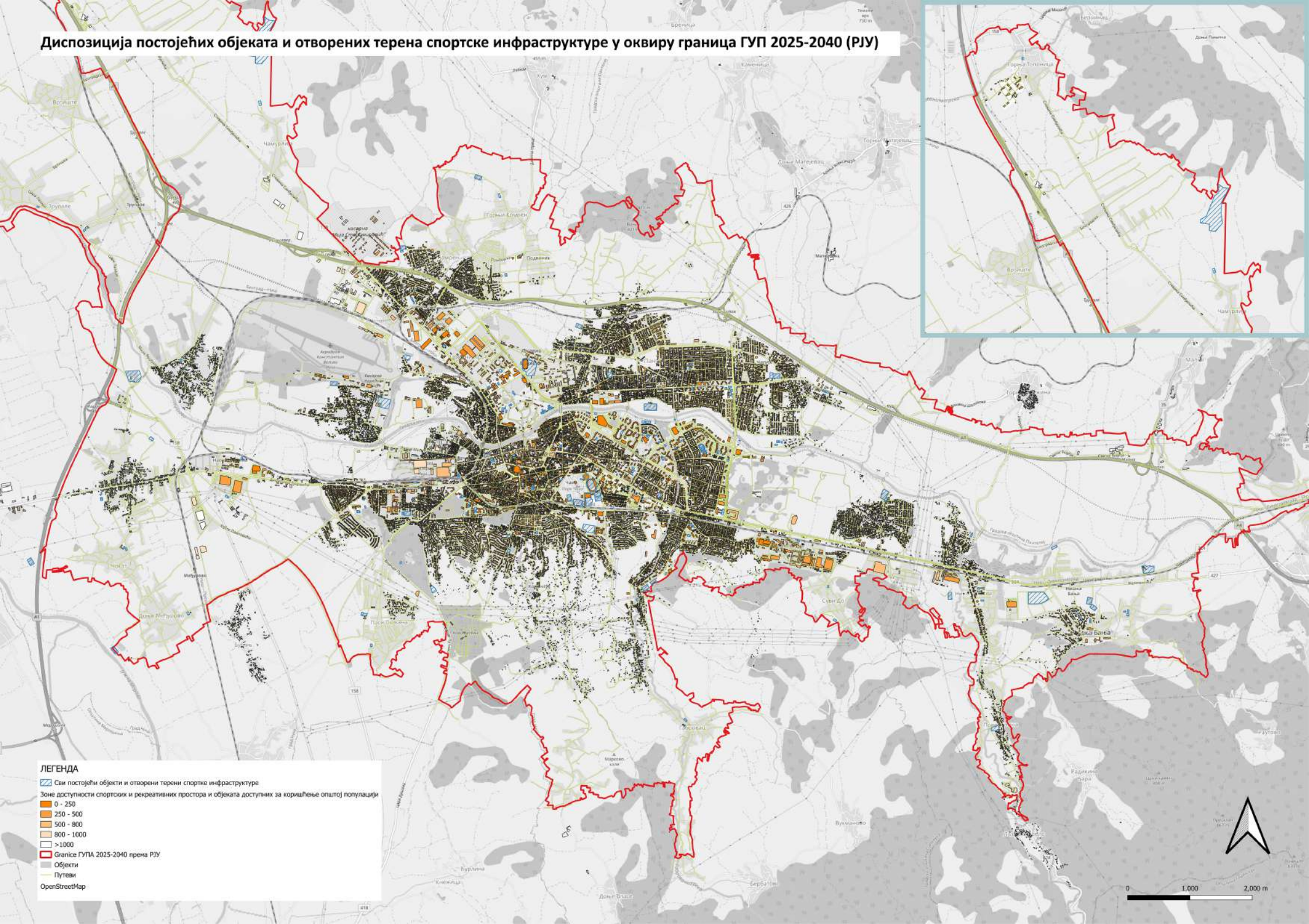
Диспозиција постојећих објеката намењених систему примарне здравствене заштите (у систему ДЗ Ниш и ЗЗЗЗРН) у оквиру граница ГУП 2025-2040 (РЈУ)

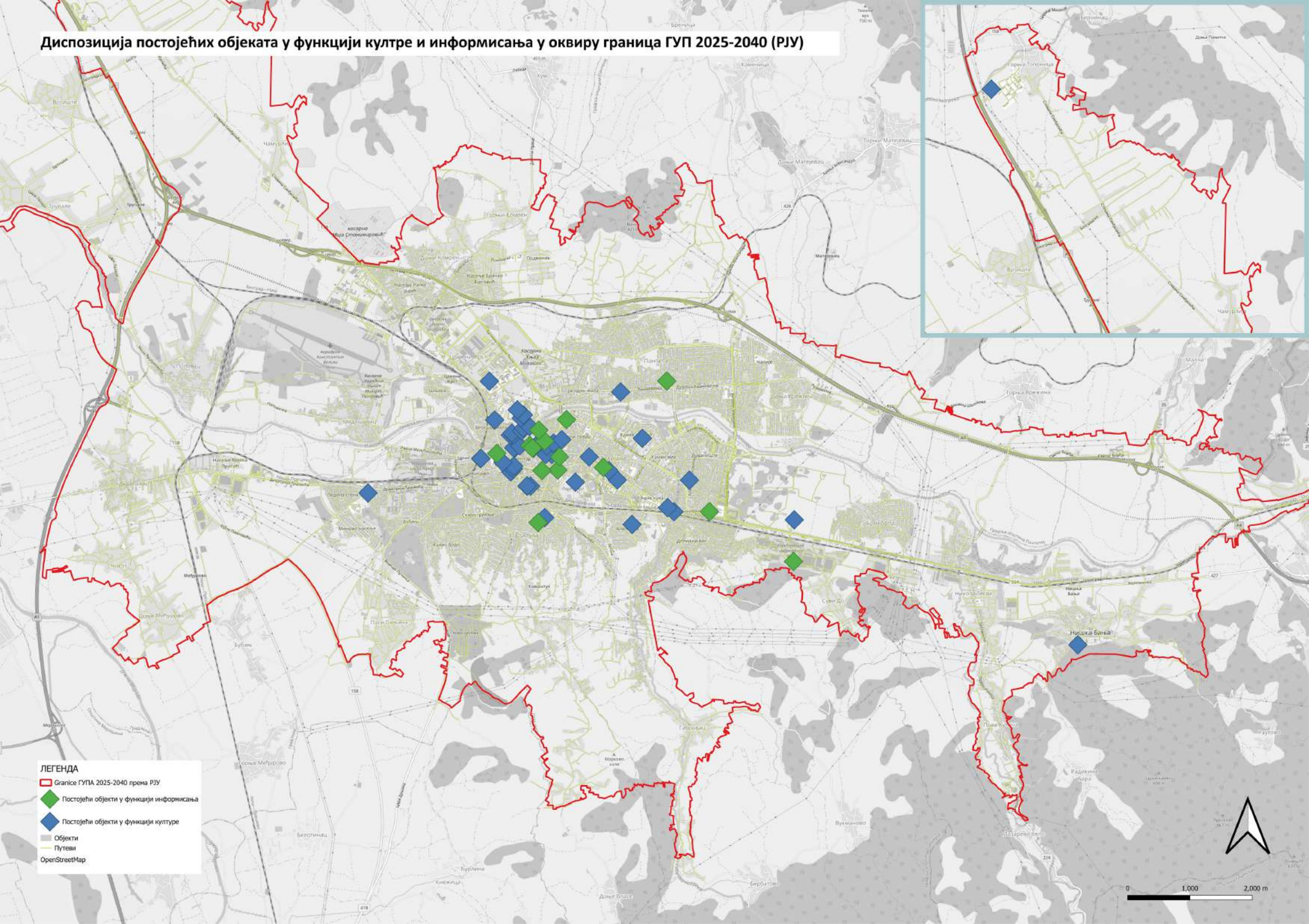
Диспозиција постојећих објеката и пункова ЗХМП Ниш у оквиру граница ГУП 2025-2040 (РЈУ)

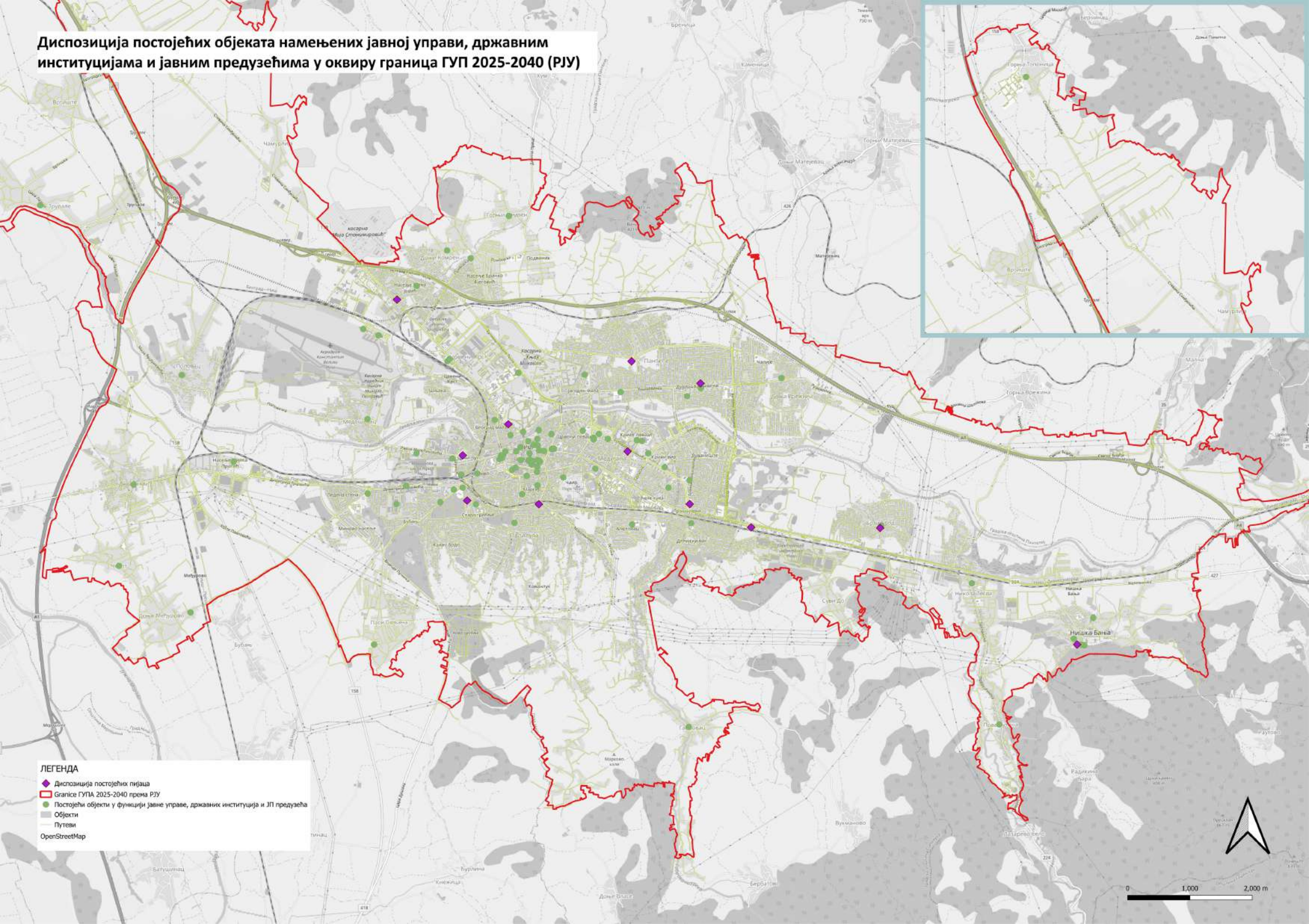
Диспозиција постојећих објеката и отворених терена спортске инфраструктуре у оквиру граница ГУП 2025-2040 (РЈУ)

Диспозиција постојећих објеката у функцији културе и информисања у оквиру граница ГУП 2025-2040 (РЈУ)

Диспозиција постојећих објеката намењених јавној управи, државним институцијама и јавним предузећима у оквиру граница ГУП 2025-2040 (РЈУ)

ЛЕГЕНДА

- ◆ Диспозиција постојећих пијаца
- ◆ Границе ГУПА 2025-2040 према РЈУ
- Постојећи објекти у функцији јавне управе, државних институција и ЈП предузећа
- Објекти
- Пuteви
- OpenStreetMap

0 1,000 2,000 m

